

Jaarstukken 2023

CX

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Jaarrekening 2023 in één overzicht.....	5
Leeswijzer	6
A: Jaarverslag	8
Deel 1: Programmaverantwoording	9
00 Bestuur en ondersteuning.....	9
01 Veiligheid	19
02 Verkeer, vervoer en waterstaat	24
03 Economie	32
04 Onderwijs.....	37
05 Sport, cultuur en recreatie	43
06 Sociaal domein.....	53
07 Volksgezondheid en milieu.....	69
08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	78
Beleidsindicatoren	92
Deel 2: Paragrafen	97
Paragraaf A. Lokale heffingen	98
Paragraaf B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	104
Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen	113
Paragraaf D. Financiering	121
Paragraaf E. Bedrijfsvoering	125
Paragraaf F. Verbonden partijen.....	147
Paragraaf G. Grondbeleid	160
Paragraaf H. Horizontale verantwoording.....	175
Paragraaf I. Gemeenteraad en Raadsgriffie	180
Paragraaf J. Wet Open Overheid (WOO)	181
Bijlagen bij het jaarverslag	182
Bijlage 1. Horizontale verantwoording – uitvoering archiefwet	183
Bijlage 2. Tabellen rechtmatigheidsverantwoording	198
B: De jaarrekening.....	201
Overzicht van baten en lasten per taakveld.....	202
Totaaloverzicht van baten en lasten per taakveld.....	207
Overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien	208
Presentatie van structureel rekeningsaldo.....	209
Overzicht renteschema	210
Overzicht incidentele baten en lasten per programma.....	211
Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	215
Wet Normering Topinkomens.....	216
Rechtmatigheidsverantwoording.....	218
De balans en de toelichting	220
Schatkistbankieren.....	234
Overzicht reserves en voorzieningen.....	235
Overzicht overbrengen van kredieten van 2023 naar 2024	238
Overzicht gewaarborgde leningen.....	239
De bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.....	240
Kerngegevens	250

Voorwoord

Voor u ligt de Jaarrekening 2023. Deze jaarrekening bevat (financiële) informatie en verantwoording over de vele activiteiten die de gemeente Waalre uitvoert. We hebben in 2023 voortvarend de ambities uit het Uitvoeringsprogramma "Met elkaar op weg naar de toekomst" opgepakt en veel werk verzet. Voor het eerst ook weer met een benoemde burgemeester en een door de nieuwe raad gekozen college. Heel veel doen we zonder dat daar expliciet veel politiek-bestuurlijke aandacht voor is en dat doen we desondanks goed! Daar mogen we trots op zijn. Trots zijn we ook op de viering van 100 jaar Waalre in 2023. Vele inwoners hebben dat met ons gevierd en gedurende het hele jaar zijn er evenementen geweest met het feestweekeinde in juli als hoogtepunt! Het afscheid van onze twinning gemeente Ishøj hebben we daardoor ook in stijl kunnen doen.

Wereldbeeld

In 2023 zijn we in wat rustiger vaarwater gekomen na woelige jaren waarin we te maken kregen met de COVID pandemie, de oorlog in Oekraïne in 2022 en de energiecrises. Het normale leven met werken op kantoor, elkaar ontmoeten en deelnemen aan activiteiten zonder belemmeringen kon weer plaatsvinden.

In 2023 zijn we de vluchtelingen uit Oekraïne blijven opvangen vanwege de aanhoudende oorlog. Ook de vluchtelingenstroom uit andere landen is ongekend hoog gebleven in 2023. En in de laatste maanden van het jaar laaide het conflict tussen Israël en Palestina weer op. Ook dat zorgt voor veel onrust in de wereld en in Nederland. Inmiddels zijn er verkiezingen geweest en wachten we nog op de vorming van een nieuw kabinet. De onzekerheden blijven en dat wordt inmiddels bijna onderdeel van het normale leven. Veel mensen hebben daar last van en ook in Waalre merken we dat.

Positief resultaat onverwachte meevaller, toekomstige financiële situatie ongewis

We sluiten het jaar 2023 af met een positief resultaat. Dit resultaat is geheel te danken aan een meevaller van het Rijk. In 2022 hebben we voor de opvang van Oekraïners in onze gemeente een maximale aanvraag gedaan naar rijksmiddelen. Deze middelen hebben we voor een groot deel niet hoeven uit te geven. We waren bereid deze terug te geven aan het Rijk. Maar vanuit het Rijk en de accountant kregen we te horen dat deze ten goede mochten komen aan Waalre.

Het positieve resultaat geeft dus een vertekend beeld op onze financiële situatie!

In materiële zin blijven we investeren in kwalitatief goede openbare ruimte, woningbouw, voorzieningen en groen. Als onderdeel van de Brainportregio en de schaa sprong in de regio, vanwege de groei op economisch gebied, is onze kwaliteit als groene woonkamer ons grootste pluspunt. Dat blijven we koesteren en kwaliteit toevoegen. Door slim samen te werken in de regio krijgen we ook de beschikking over rijks- en Europese middelen om onze ambities vorm te blijven geven.

Ontwikkelingen en investeringen hebben ook hun financiële weerslag. Want investeren op het ene terrein betekent offers brengen op een ander terrein. Onze financiën hebben weinig speelruimte. Niet in de laatste plaats door de structurele effecten van de Herijking van het gemeentefonds. We benutten nog altijd niet onze maximale belastingcapaciteit ondanks de verhogingen van de afgelopen jaren. Voor 2024 en 2025 komen dieprode jaren op ons af als we geen structurele maatregelen nemen om onze balans tussen inkomsten en uitgaven in evenwicht te brengen. We kijken positief naar de toekomst echter onze financiële situatie is ongewis.

Nieuw rechtmatigheidsproces

Een nieuw instrument voor het college om een rechtmatigheidsverantwoording op te stellen op de Jaarstukken heeft ervoor gezorgd dat het proces van deze Jaarstukken meer vergde dan voorheen. De onderdelen waarover we verantwoording afleggen zijn uitgebreider dan welke voorheen de accountant voor ons verzorgde. Ook het feit dat de accountantsdienst opnieuw aanbesteed was, er een overname door een nieuwe partij tussendoor speelde heeft voor vele uitdagingen gezorgd. De krapte op de arbeidsmarkt heeft invloed op leveren van diensten door accountant en onze samenwerking met de nieuwe accountant moeten we nog vormgeven. We bedanken en maken complimenten aan onze ambtelijke organisatie voor het vele extra werk dat zij hebben moeten leveren, het flexibel omgaan met de vragen en eisen van de accountant en het schakelen op allerlei zaken die tijdens dit proces gedaan moesten worden.

Tot slot

Bestuurlijk hebben we in 2023 grote stappen gemaakt en blijven we vernieuwen door aan elkaar meer ruimte te geven en te luisteren naar elkaar. Niet alleen in het gemeentehuis maar ook buiten in de samenleving. Wij zijn Waalre met elkaar! Een toekomstbestendige organisatie creëren en houden is overigens een hele opgave in onze snel veranderende wereld. Maar ook een randvoorwaarde om zelfstandig te blijven. Dat staat onder druk, maar samen blijven we de schouders eronder zetten om de bestuurskracht van Waalre in deze turbulente wereld en snel veranderende regio overeind te houden en waar mogelijk te versterken!

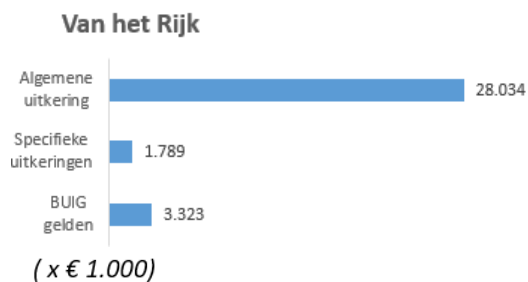
Jaarrekening 2023 in één overzicht

Baten: € 49.388.764

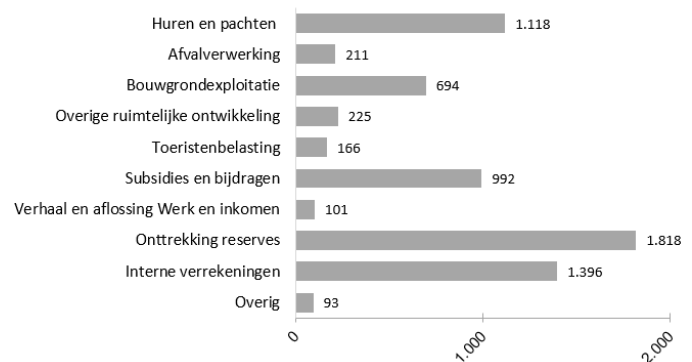

■ Van het Rijk ■ Van de inwoners ■ Overige inkomsten

(x € 1.000)

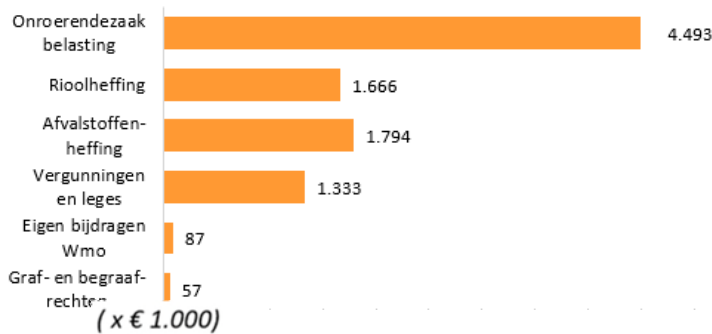

Overige inkomsten

(x € 1.000)

Van de Inwoners

Lokale lasten

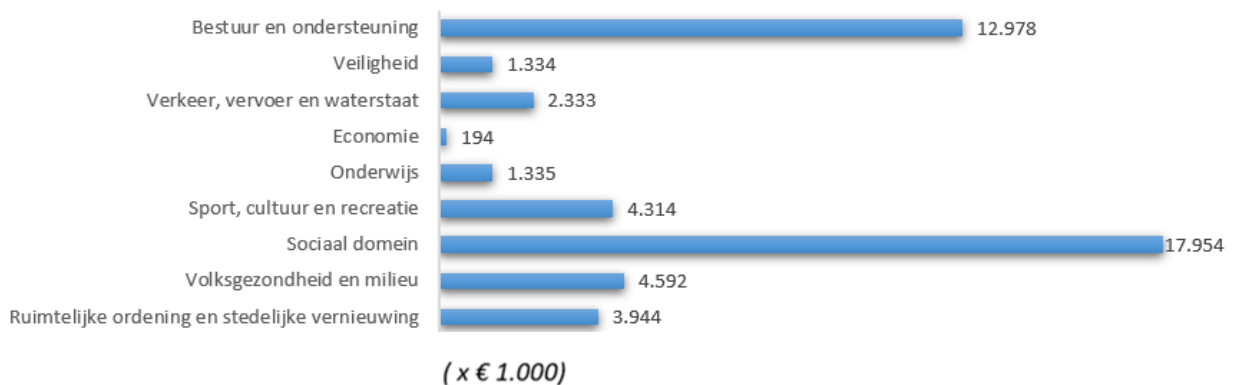
Totaal gemiddeld per meerpersoonshuishouden
€ 1.028

■ Afvalstoffenheffing ■ OZB ■ Rioolheffing

Lasten: € 48.978.513

Per programma

Resultaat: € 410.251

Leeswijzer

De jaarrekening bestaat volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) uit het jaarverslag, de jaarrekening en de bijlagen. Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording van de negen programma's.

Programmaverantwoording

In de programmaverantwoording wordt verantwoording afgelegd over de doelen zoals deze waren gesteld in de programmabegroting 2023. Er wordt voor de negen programma's antwoord gegeven op de drie W-vragen: 'Wat willen we bereiken?', 'Wat hebben we daarvoor gedaan?' en 'Wat heeft het gekost?'. Onder het kopje 'Wat heeft het gekost?' staat per taakveld het werkelijke voor- of nadeel van dit taakveld vermeld (lasten en baten van de begroting 2023 (na 4e turap 2023) vergeleken met de lasten en baten van de rekening 2023). De bullits daaronder geven een verklaring van het voor- of nadeel, maar dit zal niet altijd volledig aansluiten vanwege afrondingsverschillen en het niet verklaren van kleine verschillen. Evenals in 2022 is één op één de relatie gelegd met de gestelde ambities en worden verschillen in realisatie ten opzichte van ambities verklaard, zowel inhoudelijk als financieel. Aan het einde volgt het overzicht met de verplichte en facultatieve beleidsindicatoren.

Paragrafen

De paragrafen geven volgens de BBV een dwarsdoorsnede van de programmaverantwoording.

De paragraaf A. Lokale heffingen bevat het in 2023 uitgevoerde beleid ten aanzien van lokale heffingen, overzicht van de inkomsten van lokale heffingen en de kostendekkendheid van de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing, een duiding van de lokale lastendruk en inzicht in het gevoerde kwijtscheldingsbeleid.

De paragraaf B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing verschaft een, ten opzichte van de begroting 2023, geactualiseerd overzicht van de financiële risico's die Waalre loopt, de benodigde weerstandscapaciteit om deze risico's af te dekken en het beschikbare weerstandsvermogen. Daarnaast wordt de financiële positie van Waalre geduid met behulp van 5 verplichte financiële kengetallen.

De paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen gaat in op het gevoerde beleid voor onderhoud van o.a. wegen, riolering, openbaar groen en gebouwen en de lasten die in 2023 met de uitvoering van dit beleid gemoeid waren.

In de paragraaf D. Financiering wordt inzicht gegeven in de kaders voor de financiering van de activiteiten van de gemeente, zoals deze in 2023 zijn gehanteerd. Er wordt onder andere ingegaan op de rentelasten en het renteresultaat.

In de paragraaf E. Bedrijfsvoering wordt verantwoording afgelegd over in hoeverre de ambities, zoals geformuleerd in de begroting 2023, zijn behaald op het gebied van de huisvesting, personeel en organisatie, communicatie, financiën en control en andere bedrijfsvoering aspecten.

De paragraaf F. Verbonden Partijen geeft een overzicht van de partijen waarin Waalre in 2023 een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft, wat het doel hiervan was, wat de financiële

positie is van de partijen waar Waalre een belang in heeft, welk risico Waalre loopt en hoe dit risico is afgedekt.

De paragraaf G. Grondbeleid geeft inzicht in de actuele stand van zaken van het grondbeleid en de grondexploitaties.

De niet verplichte paragraaf H. Horizontale verantwoording gaat in op de ontwikkelingen in 2023 op het gebied van horizontale verantwoording en interbestuurlijk toezicht.

Op verzoek van uw raad is paragraaf I. Gemeenteraad en Raadsgriffie toegevoegd. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de geraamde en werkelijke uitgaven en inkomsten van uw gemeenteraad en de raadsgriffie.

Tot slot is paragraaf J. toegevoegd. Dit is een nieuwe verplichte paragraaf over de openbaarheid in de Wet Open Overheid (WOO). We gaan in deze paragraaf in op de doelen die we hebben gesteld ten aanzien van de WOO in 2024.

Aan het einde van het jaarverslag volgt tot slot de bijlagen bij het jaarverslag. Te weten: de horizontale verantwoording over de uitvoering van de Archiefwet en de tabellen rechtmatigheidsverantwoording.

Jaarrekening

De jaarrekening bestaat conform BBV uit een overzicht van baten en lasten, de balans, de toelichting op de balans, het overzicht reserves en voorzieningen en het overzicht van de overbrenging van eerder door de Raad geautoriseerde kredieten naar het volgende jaar.

In het overzicht van baten en lasten zijn de totaalcijfers van de lasten en baten van de thema's gerecapituleerd. Volgens de voorschriften dient afzonderlijk te worden aangegeven welke bedragen aan de reserves worden toegevoegd c.q. onttrokken. Om deze reden wordt eerst het saldo vóór bestemming weergegeven, vervolgens de resultaatbestemming zelf (toevoegingen/onttrekkingen reserves) en daarna het saldo na bestemming.

In de jaarrekening 2023 is voor het eerst een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen. Deze rechtmatigheidsverantwoording maakt onderdeel uit van de jaarrekening.

De balans geeft het overzicht weer van de bezittingen van Waalre op 31 december 2023 en de wijze waarop deze bezittingen worden gefinancierd. In de toelichting wordt nader ingegaan op de uitgangspunten die bij het opstellen van de balans zijn gehanteerd.

Het overzicht van reserves en voorzieningen geeft inzicht in onttrekkingen aan en stortingen in reserves en voorzieningen in het verantwoordingsjaar en de stand op jaareinde.

Het overzicht van de overbrenging van kredieten geeft inzicht in de uitputting van kredieten die zijn aangewend voor investeringen en projecten, zoals deze door de Raad zijn vastgesteld. Voor investeringen en projecten die nog niet zijn afgerond, wordt met vaststelling van de jaarrekening de overbrenging van restantkredieten geautoriseerd. Kredieten die niet meer (geheel) benodigd zijn worden naar beneden bijgesteld of afgesloten.

Tot slot is de verantwoordingsinformatie over de specifieke uitkeringen die Waalre kent toegevoegd.

A: Jaarverslag

Deel 1: Programmaverantwoording

00 Bestuur en ondersteuning

0.1 Bestuur

Dit thema gaat over de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders, de griffie en de bestuurlijke samenwerking. Ook gaat het om de ondersteuning die de gemeenteraad krijgt van de Rekenkamercommissie.

Wij willen dat Waalre zelfstandig is en blijft. Daarom moeten we samenwerken om deze zelfstandigheid en kwaliteiten te behouden. Dit doen we met onze inwoners, het gemeentebestuur en de regio. In deze samenwerkingen moeten we soms iets van onze autonomie opgeven. We kunnen de huidige grote opgaven waarvoor we staan op gebied van klimaat, energie en schaa sprong niet alleen oplossen. Daarom zetten we in op een verdere ontwikkeling van inwonersparticipatie en regionale samenwerking. We zijn ons ervan bewust dat de kosten voor de baten uitgaan in samenwerkingen.

De bestuursvorm die Waalre heeft gekozen, is die van netwerkgemeente. Onze uitdaging is onze dienstverlening en lokale democratie in die netwerkgemeente goed te organiseren.

Om die uitdaging aan te (blijven) kunnen, zijn wij actief bezig met de veranderende rol van de overheid. Dit betekent dat we de invulling van de bestuurlijke rollen opnieuw bekijken en nagaan wat dit betekent voor de bestuurlijke organisatie. Voor de ambtelijke organisatie staan daarbij samenwerking, netwerken, flexibiliteit, talentontwikkeling, en vernieuwende werkmethoden centraal. In Waalre kiezen we voor een overheid die vóór en ván de inwoners is. Samenwerking is daarbij het sleutelwoord. Deze samenwerking ontwikkelt zich langs twee sporen: inwonersparticipatie en regionale samenwerking. De gemeente stimuleert en maakt gebruik van de kennis en de kracht die in de samenleving aanwezig is om dingen zelf te organiseren. We willen 'buiten' naar 'binnen' halen en werken vanuit "de bedoeling".

Wat willen we bereiken?

We blijven een zelfstandige gemeente. We leggen taken en verantwoordelijkheden daar neer waar ze het meeste voordeel voor onze inwoners opleveren. Soms doen we dit samen met de inwoners, soms zelf en soms samen met andere overheden, maatschappelijke partners en/of het bedrijfsleven. We werken steeds meer samen omdat de opgaven daarom vragen (complexer en meer integraal) en we zo over meer kennis en expertise kunnen beschikken. Een andere ontwikkeling die we zien, is dat steeds meer zaken door inwoners zelf worden opgepakt en de overheid zich terugtrekt. Deze beweging ondersteunen we als overheid. Daarbij moeten we wat we doen en kunnen doen, beter aanpassen aan wat onze inwoners willen. We moeten naast elkaar staan en in goed evenwicht en met respect voor elkaar samen de uitdagingen aangaan.

Voor de raad vraagt dit meer dan vroeger om het stellen van heldere kaders. Hierdoor kan de raad zijn controlerende taak goed uitvoeren en het debat op hoofdlijnen voeren. De besluitvorming van de raad biedt ruimte aan (organisaties van) inwoners om invloed te hebben op de plannen van de gemeente. De raad geeft met de kaders het college opdracht om zaken voor te bereiden en uit te voeren. En het college zorgt dat de raad op de hoogte blijft van de uitvoering. Raad, college en ambtelijke organisatie vullen elkaar aan bij het opstellen en uitvoeren van beleid. Waar mogelijk, proberen we zo min mogelijk extra regels (beleid) te maken.

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2023-2026

- Taken en verantwoordelijkheden zijn daar neergelegd waar ze het meeste voordeel voor onze inwoners opleveren. We luisteren hierbij goed naar onze inwoners.
- Inwonersparticipatie heeft een zeer belangrijke rol in de beleidsvorming en uitvoering.
- De gemeenteraad heeft zaken overgelaten aan inwoners, "maatschappelijk middenveld" en samenwerkingsverbanden.
- De gemeenteraad is gegroeid als een raad die nog meer vanuit dialoog en respect met elkaar praat, de inwoners daarbij betreft en kritisch naar zichzelf kijkt.
- Het college heeft samen met de raad, in een vroeg stadium, bepaald welke onderwerpen zich lenen voor een open en interactief proces.
- Het college heeft voorstellen aan de raad voorgelegd die keuzes bevatten of waarin keuzes uitgelegd worden.
- De bestuurskracht van Waalre is versterkt in lijn met de actualisatie van de notitie De Kracht van Waalre.

Jaar 2023

- In 2023 hebben we een onderzoek uitgevoerd naar de huidige knelpunten en wensen met betrekking tot de vergaderstructuur van de gemeenteraad. Er is bepaald welke vergaderstructuur voor de toekomst past bij het functioneren van de gemeenteraad.
- De rol van de auditcommissie is versterkt.
- Inwonersparticipatie blijft een zeer belangrijke rol in Waalre in de beleidsvorming en – uitvoering hebben. Het palet van werkwijzen en instrumenten met betrekking tot participatie is geactualiseerd en verder op elkaar afgestemd.
- De actualisatie van de notitie De Kracht van Waalre is afgerond.
- De gemeenteraad is gegroeid als een raad die nog meer vanuit dialoog en respect met elkaar praat, de inwoners daarbij betreft en kritisch naar zichzelf kijkt.
- Het college heeft samen met de raad, in een vroeg stadium, bepaald welke onderwerpen zich lenen voor een open en interactief proces.
- Om goede ambtelijke ondersteuning voor het college en de raad in te richten, hebben we geïnvesteerd in onze eigen organisatie in tijd en geld. Zo hebben wij als raad onze kaderstellende en controlerende rol uitgevoerd en heeft het college zijn voorbereidende en uitvoerende rol op kwalitatieve wijze ingevuld.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De vergaderstructuur van de raad is geëvalueerd. De structuur hebben we voorlopig nog hetzelfde gehouden. Wel is er meer ruimte gemaakt in de raadsagenda voor informatiebijeenkomsten om meer aandacht te hebben voor de beeldvormende aspecten van het besluitvormingsproces.
- De auditcommissie is in 2023 aan de slag gegaan.
- We hebben ons beleid op inwonersparticipatie opnieuw vastgesteld. In 2024 zullen we dit verder uitrollen in de organisatie en ons daarop versterken. Dit proces heeft de raad geholpen zich bewuster te worden van participatie- en communicatieprocessen.
- De actualisatie van de Kracht van Waalre heeft vertraging opgelopen. De voorbereidingen zijn eind 2023 opgestart. In 2024 zullen we dit verder oppakken en afronden.
- De gemeenteraad heeft gewerkt aan verdere groei in hun rollen van volksvertegenwoordiger, kadersteller en controleur.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Ons uitgangspunt is steeds de (kwaliteit van) de leefwereld van onze inwoners, bedrijven en instellingen. Als het nodig is wegen we individuele belangen en collectieve belangen tegen elkaar af.

De gemeente Waalre (raad, college en organisatie) wil een betrouwbare partner zijn. Iedereen in Waalre mag erop vertrouwen dat de gemeente in overleg en samen met alle betrokkenen de juiste dingen oppakt en realiseert. Vertrekpunt bij de beoordeling van initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen is "ja, mits". We kijken daarbij ook naar de eigen mogelijkheden, creativiteit en verantwoordelijkheid van inwoners. Als inwoners weten wat we doen en weten waarom we het doen, kan dit bijdragen aan meer begrip en waardering voor de gemeente Waalre.

Rekenkamercommissie

Wat willen we bereiken?

We willen onafhankelijk onderzoek naar het beleid van de gemeente en het werk van het gemeentebestuur. De Rekenkamercommissie ondersteunt daarmee de Waalrese gemeenteraad bij zijn controlerende taak.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

De Rekenkamercommissie heeft 1 of 2 onderzoeken per jaar uitgevoerd met de volgende vragen:

- Heeft het gemeentebestuur (college en raad) bereikt wat ze wilde bereiken?
- Heeft het gemeentebestuur gedaan wat het zou doen?
- Heeft dit gekost wat het mocht kosten en zijn daarbij de (vastgelegde) regels en afspraken nageleefd?

Jaar 2023

- We hebben de resultaten van de onderzoeken 'Doorwerking en Rode draden' en 'Klooster' besproken en de aanbevelingen opgevolgd.
- In overleg met de Rekenkamercommissie hebben we geïnventariseerd welke onderwerpen/dossiers zij in deze bestuursperiode willen onderzoeken.
- De Rekenkamercommissie heeft minimaal 1 onderzoek gedaan

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De Rekenkamer heeft in 2023 twee onderzoeken opgestart op de onderwerpen Inwonersparticipatie en Anterieure overeenkomsten. De onderzoeken lopen nog. In 2024 zal de Rekenkamer het onderzoek Anterieure overeenkomsten opleveren. Het onderzoek inwonersparticipatie beslaat een langere periode en zal in 2025 opgeleverd worden.
- De opvolging van het onderzoek "Doorwerking en Rode draden" zal een vervolg krijgen in 2024 in het programma "Meer in Control", met name in het versterken van de PDCA-cyclus (Plan-Do-Check-Act) in de begrotingscyclus.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De aanbevelingen die uit de onderzoeken van de Rekenkamercommissie komen zijn verbeterpunten voor de organisatie, het college of de raad. Het uitvoeren van deze verbeterpunten kan bijdragen aan de kwaliteit van de organisatie, van de dienstverlening en van het bestuur.

Bestuurlijke samenwerking

Wat willen we bereiken?

We leggen taken en verantwoordelijkheden daar neer waar ze de grootste kwaliteit voor onze inwoners opleveren. Dat betekent dat we een aantal taken beter in een (regionaal) samenwerkingsverband kunnen uitvoeren. Hier worden goede resultaten behaald.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De vertegenwoordigers van de gemeente Waalre hebben zich betrouwbare samenwerkingspartners in de regio getoond. Ze hebben positief bijgedragen aan de samen behaalde resultaten. Niet alleen voor Waalre, maar ook voor de (sub)regio als geheel.
- Indien nodig vervullen we ook een trekkersrol. We zetten in op kwalitatieve en actieve participatie in regio overleggen. We bieden onze bestuurders waar nodig aan in een trekkersrol.
- We blijven regionale samenwerkingen goed monitoren en wegen onze uitgaven af tegen de voordelen. We gaan in gesprek met elkaar wanneer er een nieuwe samenwerking ontstaat of wanneer er veranderingen zijn in de organisatie of financiering van samenwerkingen. Mogelijke onderwerpen van gesprek zijn daarbij het doel van de samenwerking, de intensivering van de ambtelijke ondersteuning, onze autonomie en de uitgaven en voordelen van de samenwerking.

Jaar 2023

- In 2023 hebben we in SGE en MRE verband een trekkersrol voor onze rekening genomen.
- In 2023 hebben we zowel in SGE als in MRE gebied nieuwe samenwerkingsafspraken vastgelegd voor de periode 2023 – 2026.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De samenwerkingsafspraken in MRE en SGE zijn in januari 2023 vastgelegd.
- Op het gebied van voorzieningen en evenementen in het SGE hebben we vanuit Waalre ambtelijk en bestuurlijk een trekkersrol vervuld.
- In MRE verband hebben we het vice-voorzitterschap ingevuld binnen het nieuwe thema Ruimte en Wonen en een bestuurlijke trekkersrol in het programma energiesysteem.
- Regionale samenwerking wordt steeds intensiever en op meer terreinen. Met onze kleine ambtelijke organisatie hebben we uitdagingen om de intensivering aan te kunnen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het directe gevolg voor onze inwoners zal per samenwerkingsverband verschillen. In het algemeen kunnen we zeggen dat de regionale samenwerking ervoor zorgt dat de gemeente dienstverlening en voorzieningen van hoog niveau kan blijven voor onze inwoners. Door deze samenwerking kunnen we grote (gemeente overstijgende) thema's uitvoeren, die we alleen niet kunnen uitvoeren. Verder profiteren onze inwoners van een sterke regio, goed bereikbaar, met een goed woon- en werkklimaat met veel voorzieningen van hoge kwaliteit.

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

Het uitvoeren van de wettelijke taken voor het verstrekken van reisdocumenten en rijbewijzen, het bijhouden van de Basisregistratie Personen, nationaliteitswetgeving, burgerlijke stand en het organiseren van verkiezingen.

- De algemeen bekende taken van de gemeente blijven bepalend voor het beeld van onze dienstverlening aan onze inwoners.
- Betrouwbare en kwaliteitsvolle dienstverlening op het gebied van burgerzaken die steeds aansluit bij de wensen van onze klanten.
- Waalre is een aantrekkelijke gemeente voor huwelijksvoltrekkingen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De dienstverlening is afgestemd op de verschillende doelgroepen. Daarbij is er veel ruimte voor persoonlijk contact in het Huis van Waalre.
- De kwaliteit van de Basisregistratie Personen voldoet aan alle eisen.

Jaar 2023

- Verbreding van de kennis van medewerkers. Door de toenemende digitalisering is de dienstverlening anders ingericht. Dit betekent dat er meer kwaliteit aan de achterkant wordt geboden, zoals bijvoorbeeld meer inhoudelijke controle op identiteits- en adresfraude.
- De aanbevelingen van de zelfevaluatie BRP en reisdocumenten worden opgevolgd in 2023.
- De digitale dienstverlening van de burgerzakenproducten is verder uitgebreid en verbeterd. Meer producten worden via E-diensten aangeboden. Hierbij wordt aansluiting gezocht met zaakgericht werken.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Medewerkers van team Burgerzaken hebben hun kennis verbreed door het volgen van opleidingen.
- Gemeente Waalre is aangesloten bij de WALAA (webapplicatie Landelijke Aanpak Adreskwaliteit). Dit bevordert de kwaliteit van de registratie op adressen.
- De aanbevelingen van de zelfevaluatie BRP en reisdocumenten zijn opgevolgd en door extra controle op de persoonsgegevens is de kwaliteit van de persoonsgegevens in de BRP toegenomen. Dit is een voortdurend proces.

- De digitale dienstverlening aan inwoners en bedrijven is verder uitgebreid. Uitvaartverzorgers is de mogelijkheid geboden om digitale aangifte van overlijden te doen.
- Vanaf juli 2023 is Waalre aangesloten aan de DAR (digitale aanvraag rijbewijzen). Bij een verlenging van het rijbewijs kan de inwoner dit nu, via de fotograaf, rechtstreeks bij de RDW indienen.
- In maart hebben we de verkiezingen voor het Waterschap en de Provinciale Staten georganiseerd.
- In november hebben we tussentijds de verkiezingen voor de Tweede Kamer georganiseerd.
- In het voorjaar 2023 is het Reglement van de Burgerlijke Stand aangepast. Voortaan is het in Waalre mogelijk om op elke locatie in de gemeente te trouwen.
- We zijn gestart met het project aanbesteding nieuwe Burgerzakenapplicatie. Dit project loopt in 2024 en 2025 door.
- Er zijn diverse voorbereidingen getroffen om in te spelen op het hoge aantal reisdocumenten wat uitgegeven gaat worden in de periode 2024-2029.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Met de uitbreiding van de digitale dienstverlening kunnen onze inwoners overal en met ieder apparaat 24/7 zaken doen met de gemeente. Deze zaken betreffen onder andere aangifte van overlijden, verhuizing, doorgeven vermissing reisdocument, aanvragen uittreksels BRP en burgerlijke stand en digitaal aanvragen vernieuwen rijbewijs. Omdat de verwerking van deze zaken volledig automatisch verloopt, ontstaat meer ruimte voor maatwerk. En dus meer ruimte voor inwoners die behoefte hebben aan persoonlijk contact in het Huis van Waalre.
- De verbetering van de kwaliteit van de persoons- en adresgegevens zorgt voor vermindering van de kans op fraude met betrekking tot uitkeringen en "spookinschrijvingen".

0.7 - Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Gemeenten worden door middel van circulaire drie keer per jaar (mei, september en december) geïnformeerd over de ontwikkeling van het totale fonds.

Voor de mutaties uit de decembercirculaire is het niet mogelijk om de begroting daarop nog aan te passen. Dit wordt toegelicht bij de verschillenverklaring.

In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de algemene uitkering vanaf de meicirculaire (primitieve begroting 2023) tot en met de stand bij de jaarrekening 2023 weergegeven.

Bron	Omschrijving	Bedrag 2022
Begroting 2023	Meicirculaire gemeentefonds 2022	€ 26.312.544
1^e wijziging begroting 2023	Septemercirculaire gemeentefonds 2022	€ 603.138
3^e Turap 2023	Meicirculaire gemeentefonds 2023	€ -58.000
4^e Turap 2023	Septemercirculaire gemeentefonds 2023	€ 89.291
Totaal volgens begroting		€ 26.946.973
2023	Decemercirculaire gemeentefonds 2023	€ 1.258.312
Correctie 2023	Correctie januari 2024 op decemercirculaire 2023	€ -197.635
Nabetaling over 2022	Aanpassen aantallen mei- en septemercirculaire 2023	€ 2.968
Nabetaling over 2021	Aanpassen aantallen decemercirculaire 2023	€ 22.960
Totaal		€ 28.033.578

De begrotingswijzigingen 2023 zijn in de tussenrapportages toegelicht. Het verschil tussen de definitieve begroting en de realisatie heeft vooral te maken met de wijzigingen in de decemercirculaire en het aanpassen van de aantallen. Dit zijn aanpassingen van de maatstaven en nabetalings over voorgaande jaren. Ook heeft vooral de energietoeslag die gemeenten aan de inwoners mogen uitkeren, tot dit verschil geleid.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten bestuur en ondersteuning				
0.1 Bestuur	1.700	2.148	2.781	2.710
0.2 Burgerzaken	461	444	526	495
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	41	135	48	48
0.4 Overhead	5.066	6.066	7.298	7.480
0.5 Treasury	29	42	75	96
0.61 OZB woningen	4	-	75	77
0.62 OZB niet-woningen	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	346	496	515	510
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	195	2	400	413
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-38	72	72
0.10 Mutaties reserves	1.341	757	771	1.077
0.11 Resultaat van rekening van baten en lasten				
Totaal lasten bestuur en ondersteuning	9.183	10.052	12.561	12.978
Baten bestuur en ondersteuning				
0.1 Bestuur	175	503	670	676
0.2 Burgerzaken	245	253	178	250
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	108	284	36	33
0.4 Overhead	170	124	141	291
0.5 Treasury	33	34	29	157
0.61 OZB woningen	3.165	3.250	3.641	3.662
0.62 OZB niet-woningen	698	692	832	831
0.64 Belastingen overig	2	3	3	3
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	22.770	27.035	26.947	28.034
0.8 Overige baten en lasten	44	193	-	63
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	1.167	1.409	1.832	1.818
Totaal baten bestuur en ondersteuning	28.577	33.780	34.309	35.818
saldo bestuur en ondersteuning	-19.394	-23.728	-21.748	-22.840

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

0.1 Bestuur (voordeel 77.000)

- Door een hogere rentestand is er een vrijval uit de voorziening personele verplichtingen van 97.000; hiervan moet de hogere rente van 66.000 worden betaald
- Een lagere afdracht aan Bizob van 16.000 levert eenmalig een voordeel op
- Een budget van 30.000 voor de WOO is voor 19.000 niet gebruikt omdat dit project met eigen medewerkers en deels binnen bestaande budgetten is opgepakt
- Vacatureruimte Griffie is voor 26.000 niet gebruikt
- Salariskosten gemeenteraad is in 2023 23.000 hoger dan begroot

0.2 Burgerzaken (voordeel 103.000)

- Er is een voordeel van 59.000 op de salariskosten/inhuur burgerzaken
- Een voordeel van hogere ontvangsten leges van 73.000 staat tegenover een hogere afdracht van deze leges van 25.000

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden (nadeel 3.000)

- Geen verschil van betekenis

0.4 Overhead (nadeel 32.000)

- Het onderhoud Huis van Waalre is in 2023 43.000 hoger dan begroot
- Personeelskosten (flex budget, verlofsparen, voorziening WW, overhead en wazo gelden leveren in totaal een nadeel op van 77.000
- Automatisering, zaakgericht werken, administratieve lasten en overige personeelskosten leveren elk een voordeel op van 82.000

0.5 Treasury (voordeel 107.000)

- Onze belegde gelden leveren in 2023 een voordeel op van 57.000
- Een grondverkoop uit voorgaande jaren heeft een rentevergoeding van 50.000 opgeleverd

0.61 OZB woningen (voordeel 19.000)

- Door een hogere (definitieve) WOZ waarde in vergelijking met de begroting is de opbrengst in 2023 19.000 hoger dan begroot

0.62 OZB niet-woningen (nadeel 1.000)

- Geen verschil van betekenis

0.64 Belastingen overig (voordeel 5.000)

- De salaris/inhuurkosten zijn in 2023 5.000 lager dan begroot

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds (voordeel 1.087.000)

- In de decembercirculaire zijn extra gelden gekomen voor:
  - diverse eerder in 2023 gemaakte kosten
  - de nog uit te keren energietoeslag
  - nabetalingen als gevolg van aanpassen maatstaven
  - nabetalingen over voorgaande jaren
- De kosten energietoeslag zitten op taakveld 6.3 Inkomensregelingen en bedragen 701.000

0.8 Overige baten en lasten (voordeel 50.000)

- Het voordeel van een lagere verliesvoorziening GREX van 52.000 is hier verantwoord

0.9 Vennootschapsbelasting (VpB) (n.v.t.)

- Geen verschil

0.10 Mutaties reserves (nadeel 320.000)

- Het overschot riolering van 164.000 is in de reserve riolering gestort
- Een voordeel van 256.000 a.g.v. het niet doorstorten van bedragen anterieure overeenkomsten in de vrije reserve
- Lagere onttrekking reserves voor kredieten waar in 2023 minder van is uitgegeven t.h.v. 141.000
- De geraamde onttrekking voor het uitvoeringsplan (250.000) wordt niet uitgevoerd maar verwerkt in het werkelijke jaarrekeningsaldo

01 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Wij willen dat elke inwoner veilig kan wonen en zich veilig voelt in de woonomgeving. We pakken dit preventief aan door de inzet van buurtnetwerken, voorlichting op diverse veiligheidsthema's en vroegsignalering in netwerkverband met interne en externe partners (o.a. boa's, CMD, PlusTeam, wijkagenten, woningcorporaties, wijk-GGD, huisartsen). Daarmee spelen we in op de trends en ontwikkelingen die in Waalre spelen. We behouden de integrale aanpak zorg en veiligheid die de afgelopen jaren zijn meerwaarde heeft laten zien en versterken deze verder.

Daarnaast pakken we aantastingen en bedreigingen aan met het bestuurlijk instrumentarium (o.a. Wet Damocles, last onder dwangsom, gebiedsverbod). Van belang hierbij is het gebruik van zowel het bestuursrecht en strafrecht.

De aanpak van ondermijnende criminaliteit en de aanpak van cybercrime heeft hoge prioriteit. Bij beide geldt dat bewustzijn cruciaal is: "je ziet het pas als je het door hebt". Dit betekent dat de ambtelijke organisatie verder moet ontwikkelen op dit gebied zodat signalen tijdig worden herkend en worden opgepakt. We zetten in op het verhogen van het bewustzijn van inwoners van deze signalen met als doel slachtoffers te voorkomen.

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

De organisatie van de brandweezorg gaat over het treffen van maatregelen om brand te voorkomen en te beperken. Dat doet de organisatie door controles uit te voeren en het geven van voorlichting en advies. Het gaat ook over de uitvoering van de brandweezorg zelf. Voor de rampenbestrijding is een regionale crisisorganisatie ingericht. Hier is alle kennis aanwezig die nodig is. Ook is er een lokale crisisorganisatie ingericht. De gemeenten uit de regio (verantwoordelijk voor Bevolkingszorg) werken hierin vanuit verschillende vakgebieden met de hulpdiensten samen. Om goed mee te kunnen doen, heeft onze organisatie goed getrainde medewerkers nodig die bij grote rampen en crises direct kunnen inspringen.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Op het gebied van veiligheid wordt intensief samengewerkt met de Integraal Veiligheidscoördinatoren van de Kempengemeenten. Ook wordt er samengewerkt met partners als politie, OM, belastingdienst, Veiligheidsregio, Zorg- en Veiligheidshuis, het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) en de woningcorporaties.

Het Integraal Veiligheidsplan kent in ieder geval de volgende doelstellingen voor basisteam de Kempen:

- Een verdere afname van de criminaliteit;
- Een toename van het veiligheidsgevoel;
- Het verankeren van veiligheid in de kernen, wijken en buurten;
- Het voorkomen en bestrijden van criminaliteit, incidenten en verstoringen van de openbare orde.

Daarbij is bijzondere aandacht voor de volgende thema's:

- High Impact Crimes (woninginbraken, straatroven, overvallen).

- Ondermijning en georganiseerde criminaliteit (vrijplaatsen, buitengebied, mensenhandel/ arbeidsuitbuiting, drugs, weerbaarheid).
- Verbinding zorg en veiligheid (personen met overlast-gevend en /of verward gedrag; jeugd in relatie tot overlast, criminaliteit en middelen gebruik; polarisatie, radicalisering en maatschappelijke onrust).
- Fysieke veiligheid (brandveiligheid en crisisbeheersing).
- Cybercrime en cybersecurity.
- De basis van het KIT (Kempen Interventieteam) is verstevigd en er is een besluit genomen over een uitbreiding van dit team. Hiermee is er een sterke aanpak van ondermijning op basisteamniveau. Kempenbrede handhavingsacties met het KIT, realiseren dat we ondermijning en illegale praktijken in de regio slagvaardiger aanpakken.
- Het soort actuele maatschappelijke problemen dat zich momenteel voordoet vraagt om steeds meer verbinding tussen zorg en veiligheid. Steeds vaker gaat complexe hulp en casuïstiek samen met overlast en/of (gevoelens van) onveiligheid. Soms leidt het zelfs tot echt onveilige situaties voor de omgeving. In dat geval zijn collega's van veiligheid betrokken en bepalen zij het proces en de aanpak.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er is een besluit genomen over het toevoegen van de thema's 'jeugd' en 'maatschappelijke onrust' aan de aandachtspunten in het integraal veiligheidsplan van de acht Kempengemeenten.
- High impact crime: We investeren in beperking van de slachtofferkans, vergroting van de pakkans van daders en verhoging aangiftebereidheid onder slachtoffers. Actief bevorderen van buurtapps is van grote waarde.
- Ondermijning en georganiseerde criminaliteit: de gezamenlijke aanpak is aangestuurd door het basisteam onder leiding van de programmaleider ondermijning.
- Bestuursrechtelijke handhaving is standaard onderdeel van de werkwijze van het Kempen Interventie Team.
- We hebben voldaan aan de minimale eisen van het programma 'norm weerbare overheid'.
- De weerbaarheid van kwetsbare doelgroepen en sectoren is vergroot. Denk aan de ondersteuning van de agrarische sector als het om de verhuur van leegstaande gebouwen gaat of aan mensen in een kwetsbare positie
- Verbinding zorg en veiligheid: er is geïnvesteerd in een sluitende zorg- en veiligheidsketen. Er is vooral aandacht voor preventie, vroegsignalering en inrichting van procesregie bij complexe casuïstiek.
- Problematische jeugdgroepen en jeugdcriminaliteit worden aangepakt door een juiste combinatie van maatregelen op het gebied van zorg en straf.
- Fysieke veiligheid: Kwetsbare doelgroepen worden bewust gemaakt van de risico's bij brand.
- Er is een besluit genomen over het beschikbaar stellen van budget om op goede manier vorm te geven aan de interne crisisorganisatie.
- Cybercrime en cybersecurity: de weerbaarheid van onze medewerkers, inwoners en ondernemers in het digitale domein is vergroot.

Jaar 2023

- Inwoners worden bewust gemaakt van de risico's die zij lopen om slachtoffer te worden van ondermijnende en digitale criminaliteit. Ze krijgen voorlichting over de maatregelen die ze zelf kunnen nemen om de kans hierop te verkleinen. Met als doel dat de criminaliteitscijfers zullen dalen en het gevoel van veiligheid wordt vergroot.

- De organisatie is aantoonbaar voorbereid op cyberaanvallen, o.a. doordat signalen snel worden herkend en er een handelingsperspectief is bij een incident.
- Medewerkers worden getraind, waardoor de wijze waarop de organisatie omgaat met informatieveiligheid is geborgd.
- Medewerkers van de gemeente zijn getraind om signalen van mensenhandel en ondermijning te herkennen en weten hoe ze hiermee om moeten gaan;
- Er is een nieuwe integraal veiligheidsplan 2023-2026 voor de acht aangesloten gemeenten van basisteam De Kempen. Er is aansluitend een (regionaal) uitvoeringsplan vastgesteld.
- Er is een besluit genomen over bijzondere aandacht voor de doelgroep jeugd in het integraal veiligheidsplan 2023-2026.
- Er is een uitvoeringsplan vastgesteld voortvloeiend uit het integraal veiligheidsplan 2023-2026.
- De Aanpak Voorkomen Escalatie (AVE) is vastgesteld.

Wat is gerealiseerd in 2023?

Integraal veiligheidsbeleid

- Er is een integraal veiligheidsplan 2023-2026 vastgesteld voor de acht aangesloten gemeenten van basisteam De Kempen.
- Er is een uitvoeringsplan vastgesteld voortvloeiend uit het integraal veiligheidsplan 2023-2026.

High Impact Crimes

- In samenwerking met politie is gewerkt aan de veiligheidsperceptie onder inwoners door middel van diverse communicatiemiddelen en op diverse momenten.

Ondermijning/ georganiseerde criminaliteit

- Er zijn in samenwerking met het RIEC in Waalre in het kader van de week van de weerbaarheid bijeenkomsten georganiseerd voor medewerkers, over integriteit en het herkennen van een drugslab. Hierbij is aandacht gegeven aan de impact van drugscriminaliteit, het herkennen van signalen en integriteitschendingen.
- Er is in samenwerking met het RIEC en de acht aangesloten gemeenten van basisteam de Kempen een sociale media campagne gelanceerd voor inwoners en ondernemers over het onderwerp 'samen voor een veilige buurt'. Hierbij is aandacht gegeven aan bewustwording, herkennen van signalen en gevaren ten aanzien van drugslabs en hennepkwekerijen. Daarnaast is geïnvesteerd in het vergroten van de meldingsbereidheid onder inwoners en ondernemers.
- Er is een historisch 112 spektakel georganiseerd in het kader van Waalre 100. Hierbij is vanuit veiligheid een mobiele escaperoom drugslab ingezet en aandacht gegeven aan de impact van drugscriminaliteit, het herkennen van signalen en meldingsbereidheid.

Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit

- In samenwerking met politie is geïnvesteerd in vergroting van het bewustzijn onder inwoners door middel van diverse communicatiemiddelen en op diverse momenten.
- Er is in samenwerking met het RIEC in Waalre in het kader van de week van de weerbaarheid een bijeenkomst georganiseerd voor medewerkers, in de vorm 'Leef digitaal gezond'. Hierbij is aandacht gegeven aan de impact van een cyberaanval voor de organisatie en hoe medewerkers veilig digitaal kunnen werken.

Zorg en veiligheid

- Samen met politie, jongerenwerk en boa's is actief geïnvesteerd in het herkennen en aanpakken van signaleren van jeugdoverlast middels een operationeel jeugdoverleg.
- Er is geïnvesteerd in de inzet van de Wijk GGD in zorg en veiligheid casuïstiek. Hierbij is de samenwerking met de Wijk GGD-ers gecontinueerd.
- Er is i.s.m. partners geïnvesteerd in de inzet van buurtbemiddeling binnen wijkproblematiek.
- Het beleid en de werkwijze rondom personen met Verward gedrag en de Wet verplichte GGZ is doorontwikkeld en bijgesteld aan de hand van ervaringen uit de uitvoeringspraktijk.
- In samenwerking met het sociaal domein en Halt is, middels uitvoering van het preventieve jeugdbeleid, geïnvesteerd in vergroting van het bewustzijn onder jongeren ten aanzien van de risico's van het gebruik sociale media en online groepsdruk.
- N.a.v. het besluit van de basisteamdriehoek is in samenwerking met de aangesloten acht Kempen gemeenten een plan van aanpak ontwikkeld voor de doorontwikkeling jeugdopgave. In 2024 wordt dit plan gepresenteerd in de basisteamdriehoek.

Fysieke veiligheid

- In samenwerking met de Veiligheidsregio is geïnvesteerd in vergroting van het brandveiligheidsbewustzijn onder (verminderd zelfredzame) inwoners.
- De BHV-organisatie is in samenwerking met de brandweer beoefend (d.m.v. een ontruimingsoefening) in uitvoering van haar rol en taken ten tijde van een calamiteit.
- De lokale interne crisisorganisatie van Waalre is volledig geactualiseerd en opgeleid zodat de gemeente in staat is om te kunnen reageren op een ramp, crisis of incident.
- Er is een bereikbaarheidspiket ontwikkeld en geïmplementeerd bestaande uit 6 piketmedewerkers. Deze medewerkers zijn opgeleid, geoefend en in staat om de functie van plaatsvervangend ambtenaar rampenbestrijding te vervullen. Hierdoor is Waalre 24/7 bereikbaar en in staat om op te schalen indien er sprake is van een ramp, crisis of calamiteit met hoge impact.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners weten de gemeente te vinden voor vragen op het gebied van fijn en veilig wonen.
- Inwoners zijn bereid om o.a. bij de gemeente melding te maken van onveilige en verdachte situaties.
- Door mensen (digitaal) te verbinden in de wijk, waarbij men elkaar vertrouwt en elkaar weet te bereiken, kunnen we hen makkelijk infomeren via de digitale mogelijkheden die er beschikbaar zijn.
- Naast aandacht voor de objectieve veiligheidscijfers besteden we continu aandacht aan het gevoel van veiligheid bij inwoners.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten veiligheid				
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	787	806	895	895
1.2 Openbare orde en veiligheid	233	365	497	439
Totaal lasten veiligheid	1.020	1.171	1.392	1.334
Baten veiligheid				
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	64	65	75	75
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	-
Totaal baten veiligheid	64	65	75	75
saldo veiligheid	956	1.106	1.317	1.259

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

1.1 Crisisbeheersing en brandweer (n.v.t.)

- Geen verschil

1.2 Openbare orde en veiligheid (voordeel 58.000)

- De werkelijke salariskosten voor orde en veiligheid vallen 11.000 lager uit dan begroot, dit komt door diverse personele wisselingen/verschuivingen naar andere afdelingen.
- De inhuurkosten voor de adviseur integrale veiligheid vallen 18.000 lager uit dan begroot, dit komt doordat de inhuur later is gestart en doorloopt naar 2024. Ook diverse overige lagere kosten van 14.000 door o.a. teruggave RIEC (BTW compensatie)
- De werkelijke kosten van de BOA's liggen 15.000 lager dan begroot. De aanvullende ondersteuning van toezichthouders en BOA's behelst diverse onderwerpen. Hierbij zijn vaak uitgebreider onderzoek, observaties en een langdurige (soms multidisciplinaire) aanpak nodig. Dit vergt een zeer grote mate van flexibiliteit. Op voorhand is niet aan te geven hoeveel tijd en capaciteit deze onderzoeken exact vragen.

02 Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1 Verkeer en vervoer

Wegen

Wat willen we bereiken?

Het in stand houden, verbeteren en waar nodig vernieuwen van de infrastructuur om de kwaliteit van de openbare ruimte een impuls te geven, mede vanuit opgaven op vlak van klimaat, duurzaamheid, vergrijzing e.d.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Voorbereiding en uitvoering van diverse herinrichting- en onderhoudswerkzaamheden conform het integraal projectplan openbare ruimte is gerealiseerd. In dit plan ligt voor de 2^e periode de focus op aanpak hoofdweginfrastructuur in de gemeente: Michiel de Ruyterstraat en omgeving, Eindhovenseweg, Centrumplan Den Hof, Gestelsestraat-zuid, Traverse-noord (Bergstraat en een deel van de Onze Lieve Vrouwedijk), Onze Lieve Vrouwedijk en Heikantstraat. In de periode 2023-2026 bereiden we ons voor op de aanpak en voorbereiding van de grootschalige, integrale wijkherinrichting voor de periode 2027-2037, inclusief de verkenning van de best passende vormen van burgerparticipatie daarbij.
- Uitvoering geven aan onderhoudsmaatregelen welke zijn opgenomen in het geactualiseerde Wegenbeheersplan.
- Het meerjaren- en uitvoeringsprogramma 'onderhoud bruggen' is opgesteld en uitgevoerd inclusief het uitvoeren van groot onderhoud aan bruggen met de hoogste prioriteit.

Jaar 2023

- In het kader van de integrale projectplanning is in 2023 gewerkt aan:
  - Afronding en oplevering Michiel de Ruyterstraat en omgeving
  - Voorbereiding en uitvoering: Eindhovenseweg fase 2 en 3
  - Voorbereiding: Centrumplan Den Hof
  - Voorbereiding: Traverse-noord
  - Voorbereiding: Gestelsestraat-Zuid
  - Oriëntatie op aanpak grootschalige wijkherinrichting 2027-2037.
- Het asfaltonderhoud en het onderhoud van de overige verhardingen is uitgevoerd conform planning.
- Als onderdeel van het geactualiseerde wegenbeheersplan is groot onderhoud gepleegd aan de (recreatieve) fietspaden.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In het kader van de integrale projectplanning is in 2023 gewerkt aan:
  - Afronding en oplevering Michiel de Ruyterstraat en omgeving heeft plaatsgevonden.
  - Eindhovenseweg:
    - Fase 2: Voorbereiding en uitvoering is gerealiseerd.
    - Fase 3: Voorbereiding is gerealiseerd, uitvoering is deels gerealiseerd.

- Fase 4 (Tongelreep tot A2/N2): Voorbereiding is opgestart.
- Centrumplan Den Hof: Voorbereiding en aanbesteding is afgerond en de realisatie van de openbare ruimte is opgestart. Voorbereiding, aanbesteding en uitvoering van de sloop van het noordelijk Poortgebouw is uitgevoerd.
- Traverse-noord (Bergstraat en deel van Onze Lieve Vrouwedijk): voorbereiding is opgestart.
- Heikantstraat: voorbereiding van de reconstructie van de weg is opgestart.
- Gestelsestraat-Zuid: voorbereiding is opgestart.
- Voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037, inclusief herinrichting van het openbaar groen in deze wijken. We zijn bezig met de eerste oriëntatie op projectniveau.
- Het asfaltonderhoud en het onderhoud van de overige verhardingen is uitgevoerd.
- Het vervangen van het brugdek van de fietsbrug Sophiastreet over de Tongelreep is uitgevoerd.
- Onderhoud aan Bannenberglaan en omgeving is afgerond.
- Met diverse schooldirecties is overleg gevoerd om de schoolomgevingen verkeersveiliger te maken. Hieruit zijn acties voor zowel de gemeente als de schoolbesturen voortgekomen.
- Als onderdeel van het geactualiseerde wegenbeheersplan voor groot onderhoud aan de (recreatieve) fietspaden is gewerkt aan:
  - De voorbereiding en participatie voor groot onderhoud aan de (recreatieve) fietspaden in de omgeving van Loon is in samenwerking met de bewoners opgestart. Daarbij zijn ook andere knelpunten met betrekking tot verkeer en afwatering betrokken.
  - De voorbereiding van de overige recreatieve fietspaden Mosbroekseweg, Timmereind-Beemdstraat, de Hurken, Gildebosweg-Frooyen is opgestart.
  - De voorbereiding van de fietspaden Willibrorduslaan en Koningin Julianalaan is uitgevoerd.
- De voorbereiding, aanbesteding en uitvoering van groot onderhoud aan de Onze Lieve Vrouwedijk van rotonde 't broek tot gemeentegrens Veldhoven is uitgevoerd.
- In het kader van advisering Ruimtelijke Ontwikkeling is gewerkt aan:
  - Waalre Noord Heijdepark
  - Waalre Noord fase 3
  - De Pracht Noord en Zuid
  - Plan Verhoeven
  - Molenstraat 9-11
  - Zorgcentrum Het Laar
  - Winkelcentrum de Voldijn
  - Zorginstelling Hoevenakkers
  - De Meiboom
  - De Gruyter
  - Brederode

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een goed functionerend wegennet (zowel voor automobilisten, fietsers, wandelaars etc.) is noodzakelijk voor de bereikbaarheid van onze gemeente en voor de veiligheid van iedereen die deelneemt aan het verkeer. Hierdoor kan de tevredenheid van inwoners over kwaliteit van wegen en trottoirs toenemen.

Verkeer

Wat willen we bereiken?

We willen op een duurzame manier de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid, de luchtkwaliteit en de leefomgeving verbeteren.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- In het kader van het project 'Duurzaam door Waalre' zijn alle deelopdrachten voor een gezonde en duurzame verkeersontsluiting en leefomgeving uitgevoerd: het afsluiten van sluiproutes (Burg. Uijenstraat, Lissevenlaan), 30 km/uur zone Traverse noord, herinrichting Eindhovenseweg (60 km/uur buiten de bebouwde kom, 30 km/uur zone in centrumgebied, aanleg busbaan), fysiek vrachtwagenverbod Eindhovenseweg en het inregelen van een tweetal doseerinstallaties op de Heikantstraat en de Burgemeester Mollaan om doorgaand autoverkeer te weren.
- Ondersteunend aan het project 'Duurzaam door Waalre' zijn inwoners en andere weggebruikers gestimuleerd om vaker gebruik te maken van alternatieven voor de huidige doorgaande routes in Waalre en ook van andere, meer duurzame vormen van mobiliteit (alternatieve routes/nieuwe N69, openbaar vervoer, fiets/ e-bike gebruik, carpooling, innovatieve mobiliteitsvormen e.d.).
- Maatregelen uit het uitvoeringsplan 'fiets' zijn integraal meegenomen in het onderhoudsprogramma Wegen en in het programma infrastructurele projecten.
- In het kader van mensgerichte aanpak verkeersveiligheid zijn verkeersveiligheids-acties op basisscholen ondersteund.
- In verband met hoge ongevallencijfers bij oudere fietsers is extra aandacht besteed aan deze specifieke doelgroep middels gerichte communicatie.
- Het verbod voor doorgaand vrachtverkeer in Aalst is ingevoerd.
- Het verbod voor doorgaand vrachtverkeer in Waalre-Dorp is onderzocht en zo mogelijk ingevoerd.

Jaar 2023

- Door het plaatsen van een fysieke afsluiting ter hoogte van de Lissevenlaan bij de herinrichting van de Valkenswaardseweg en de Eindhovenseweg, is doorgaand vrachtverkeer tussen Valkenswaard en Aalst onmogelijk gemaakt.
- Het weren van doorgaand vrachtverkeer in Waalre-Dorp is onderzocht. De werkzaamheden rondom de verkeersbesluiten voor het plaatsen van borden om het doorgaand vrachtverkeer te weren zijn opgestart.
- Het terugdringen van het doorgaand autoverkeer op de Eindhovenseweg, door voorrang te geven aan het busverkeer, met als streven een intensiteit van maximaal 13.500 motorvoertuigen per etmaal.
- Het autoverkeer op de route Heikantstraat-Wollenbergstraat-Willibrorduslaan-Juliana de Lannoylaan-Burg. Mollaan is teruggedrongen door het monitoren van het verkeersbeeld in combinatie met het inregelen van de doseerinstallaties.
- Stimuleren verkeersonderwijs door middel van ondersteuning verkeersprojecten in kader van Brabant Verkeersveiligheid Label (BVL) is gerealiseerd op alle basisscholen in Waalre.
- Verbeteren kwaliteit recreatieve fietspaden in buurtschap Loon en Achtereind is gerealiseerd.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het plaatsen van een fysieke afsluiting ter hoogte van de Lissevenlaan bij de herinrichting van de Valkenswaardseweg en de Eindhovenseweg, is nog niet gerealiseerd vanwege vertraging op leveranties. Alle voorbereidingen en procedures zijn wel geheel doorlopen.
- Het weren van doorgaand vrachtverkeer in Waalre-Dorp is onderzocht. De verkeersbesluiten voor het plaatsen van borden om het doorgaand vrachtverkeer zijn opgestart.
- Het doorgaand autoverkeer op de Eindhovenseweg is teruggedrongen naar het streefdoel. De geplande maatregelen voor het terugdringen van het autoverkeer zijn deels gerealiseerd omdat nog niet alle fases gerealiseerd zijn.
- Het terugdringen van autoverkeer op de route Heikantstraat-Wollenbergstraat-Willibrorduslaan-Juliana de Lannooylaan-Burg. Mollaan door het monitoren van het verkeersbeeld in combinatie met het inregelen van de doseerinstallaties is uitgevoerd.
- De voorbereiding voor stimuleren verkeersonderwijs door middel van ondersteuning verkeersprojecten in kader van Brabant Verkeersveiligheid Label (BVL) is gerealiseerd.
- De voorbereiding en participatie voor het verbeteren van de kwaliteit van de recreatieve fietspaden in de omgeving van Loon en het Achtereind is in samenwerking met de bewoners opgestart.
- Er is veel inspanning geleverd in het regionaal speelveld op gebied van mobiliteit.
- De voorbereiding en uitwerking van het mobiliteitsplan is gerealiseerd. De afstemming met buurgemeenten in het kader van het mobiliteitsplan is uitgevoerd.
- De voorbereiding voor aanvullende verkeersmaatregelen in de Molenstraat is uitgevoerd.
- De voorbereiding voor de verkeersmaatregelen in de Koningin Wilhelminalaan is uitgevoerd.
- De afstemming en voorbereiding van de gehandicaptenparkeerplaatsen aan De Aalstervelden is uitgevoerd. De plaatsen worden in 2024 gerealiseerd.
- Door Eindhoven Airport is in een pilot een vliegroute aangepast. Door toegenomen geluidshinder heeft dit tot commotie in het dorp geleid. Begeleiding inwoners, afstemming en coördinatie met de regio is uitgevoerd. De pilot is inmiddels beëindigd.
- De vaststelling van de nota parkeernormen is uitgevoerd.
- De voorbereiding en participatie voor de gedragsinterventie in de Wollenbergstraat is uitgevoerd.
- In het kader van de projectplanning openbare ruimte (integrale aanpak wegen, riolering en groen) is in 2023 gewerkt aan:
  - Michiel de Ruyterstraat en omgeving: alle verkeersmaatregelen zijn gerealiseerd.
  - Herinrichting Eindhovenseweg: voorbereiding verkeersmaatregelen fase 2 en 3 zijn afgerond. De voorbereidingen verkeersmaatregelen fase 4 zijn opgestart.
  - Centrumplan Den Hof: voorbereiding verkeersmaatregelen is opgestart.
  - Traverse-noord (Bergstraat en deel van Onze Lieve Vrouwedijk): voorbereiding is opgestart.
  - Heikantstraat: voorbereiding is opgestart.
  - Gestelsestraat-Zuid: voorbereiding is opgestart.
  - De voorbereiding van de fietspaden Willibrorduslaan is uitgevoerd.
  - De voorbereidingen voor realisatie van verkeersmaatregelen in de Koningin Julianalaan en de Molenstraat zijn uitgevoerd.
  - Voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037. De eerste oriëntatie op projectniveau heeft plaatsgevonden.
- In het kader van advisering Ruimtelijke Ontwikkeling is gewerkt aan:
  - Waalre Noord Heijdepark
  - Waalre Noord fase 3
  - De Pracht Noord en Zuid
  - Molenstraat 9-11

- Huisvesting scholen
- Zorgcentrum Het Laar
- Winkelcentrum de Voldijn
- Zorginstelling Hoevenakkers
- Voormalig café Moonen
- Hutdijk

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het pakket aan maatregelen levert een positieve bijdrage aan de leefbaarheid (vermindering geluidsoverlast en drukte en betere luchtkwaliteit) en veiligheid, het bevorderen van het fietsgebruik en het openbaar vervoer. Het verminderen van sluipverkeer draagt bij aan verbetering van de leefbaarheid in de kernen Aalst en Waalre.

Openbare verlichting

Wat willen we bereiken?

We zorgen voor kwalitatief hoogwaardige en duurzame openbare verlichting om de (sociale) veiligheid te verhogen en de lichtvervuiling en lichthinder te verminderen. Daarnaast energie te besparen en de energielasten van de openbare verlichting naar beneden te brengen. Streven is dat in 2030 minimaal 50% van de openbare verlichting in Waalre is verduurzaamd (LED-verlichting).

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Oude lichtmasten (> 40 jaar) langs wijkontsluitingswegen (waar hoge masten staan) zijn vervangen om het risico van het omvallen van oude masten te voorkomen. Tegelijkertijd zijn armaturen op deze masten, die aan vervanging toe waren, vervangen.
- LED verlichting is ingezet bij nieuwbouwprojecten en renovaties van de openbare verlichting voor verdere energiebesparing.
- Het vervangen en verduurzamen van de openbare verlichting is zoveel mogelijk meegenomen bij grotere reconstructies.

Jaar 2023

- Vervanging van OVL (= openbare verlichting) naar LED volgens het meerjaren vervangingsplan OVL bij regulier beheer en onderhoud.
- Vervanging van OVL (naar LED) binnen de volgende projecten is gerealiseerd:
  - Michiel de Ruyterstraat en omgeving
  - Eindhovenseweg (vanaf Koningin Julianalaan naar Brabantialaan)
  - (het resterende deel van) het plangebied van Den Hof.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Voorbereiding voor een nieuw onderhoudscontract voor openbare verlichting is opgestart.
- 0-meting OVL (areaal) installatie is voorbereid en uitgevoerd.
- Vervanging van OVL (naar LED) binnen de volgende projecten is gerealiseerd:

- Michiel de Ruyterstraat en omgeving
- Eindhoveneweg vanaf de Tongelreep tot de Brabantialaan. Het gedeelte vanaf de Koningin Julianalaan tot de Brabantialaan is voorbereid
- Het plangebied Den Hof is voorbereid. Dit is samen met de winkeliers (BIZ) opgepakt waarvoor intensief overleg is gevoerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Goede verlichting van het Waalrese wegennet zorgt voor sociale veiligheid en verkeersveiligheid voor de inwoners. Verduurzaming van de verlichting draagt daarnaast bij aan een beter leefmilieu en aan kostenreductie.

Kabels en leidingen

Wat willen we bereiken?

We willen de overlast voor inwoners bij de aanleg en het onderhoud zo laag mogelijk houden door regie voeren op de uitvoering van de ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen). Het beperken van het aantal storingen door regulier onderhoud. Het reduceren van kosten en het verlenen van goede en snelle afhandeling bij vergunningen, meldingen en klachten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Vergunningen zijn verleend, toezicht is gehouden en werkzaamheden zijn gecoördineerd op het gebied van kabels en leidingen. Dit is gebeurd door intensieve samenwerking met betrokken stakeholders (Enexis, waterleidingbedrijf, ontwikkelaars e.d.).
- De Verordening Ondergrondse Infrastructuur 2018 (VOI) en het Handboek Kabels en Leidingen (HKL) zijn i.s.m. de werkgroep Kabels en Leidingen MRE verder geïmplementeerd.
- Regulier onderhoud en herstel van storingen is door Nuts- en Telecombedrijven uitgevoerd.
- Aanleg van nieuwe kabels- en leidingen door Nuts- en Telecombedrijven is zoveel mogelijk gecombineerd met de uitvoering van gemeentelijke projecten.
- Bestratingen als gevolg van verzakkingen door werkzaamheden aan kabels en leidingen zijn hersteld.
- Ontwikkelingen rondom de uitrol van een landelijk, fijnmazig 5G-netwerk (en de impact hiervan op inrichting openbare ruimte) alsook de ontwikkelingen rondom de capaciteitsschaarste op het stroomnetwerk (en de impact hiervan m.b.t. de energietransitie) zijn actief gevolgd en waar nodig en relevant voor Waalre actief opgepakt (waar mogelijk in regionaal verband).

Jaar 2023

- Het vervangen van nutsvoorzieningen op basis van uitvoeringsprogramma openbare ruimte.
- Het toezichthouden op projecten van derden:
  - Neerheide (Enexis)
  - Ekenrooi (Enexis)
  - Kerkhoflaan (Enexis)

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het vervangen van nutsvoorzieningen op basis van uitvoeringsprogramma openbare ruimte is uitgevoerd.
- Het toezichthouden op projecten van derden is uitgevoerd.
- De regionale nuts overleggen zijn bijgewoond.
- Ontwikkelingen rondom de uitrol van een landelijk, fijnmazig 5G-netwerk (en de impact hiervan op inrichting openbare ruimte) alsook de ontwikkelingen rondom de capaciteitsschaarste op het stroomnetwerk (en de impact hiervan m.b.t. de energietransitie) zijn actief gevolgd en waar nodig en relevant voor Waalre actief opgepakt (waar mogelijk in regionaal verband).

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inwoners kunnen gebruik maken van een hoogwaardig netwerk van openbare nutsvoorzieningen. Door de werkzaamheden goed te organiseren en goed samen te werken met betrokken stakeholders, blijft de overlast beperkt.

2.5 Openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

We gaan voor een fijnmazig en vraagafhankelijk openbaar vervoer; makkelijk bereikbaar en betaalbaar met meer maatwerk. Richting de provincie zetten we hoog in op het realiseren van een Hoogwaardig Openbaar Vervoerinfrastructuur op de Eindhovenseweg door uitvoering van het project 'Duurzaam door Waalre'. Ook benutten we in samenwerking met partners (regiogemeenten, provincie, werkgevers e.d.) kansen voor (innovatief) openbaar vervoer in Waalre die zich aandienen vanuit de totale aanpak van het mobiliteitsvraagstuk in de regio, mede gezien de regionale schaa sprong.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- In samenwerking met de provincie is de Hoogwaardige Openbaar Vervoer (HOV) lijn op de Eindhovenseweg tussen Eindhoven en Valkenswaard voorbereid en in uitvoering.
- Onderzocht is of en hoe we het Openbaar vervoer tussen dorpen en wijken naar overstapplaatsen (hubs) kunnen handhaven en verbeteren. Uitgangspunt daarbij is een duurzaam en flexibel openbaar vervoerssysteem.

Jaar 2023

- In 2023 zijn de eerste werkzaamheden voor de realisatie van de Hoogwaardige Openbaar Vervoer (HOV) lijn op de Eindhovenseweg/Valkenswaardseweg tussen Eindhoven en Valkenswaard uitgevoerd. De HOV-lijn is hiermee deels gerealiseerd.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In 2023 zijn de eerste werkzaamheden voor de realisatie van de Hoogwaardige Openbaar Vervoer (HOV) lijn op de Eindhovenseweg/Valkenswaardseweg tussen Eindhoven en

Valkenswaard uitgevoerd. De HOV-lijn Valkenswaardeseweg is gerealiseerd. De HOV-lijn van de Eindhovenseweg (Tongelreep tot Brabantialaan) is uitgevoerd.

- Bij het lokaal en regionaal mobiliteitsbeleid is ingezet op goede (H)OV-verbindingen vanuit Waalre. Ook is hierbij aandacht voor het vervoer met buurtbussen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Alle inwoners de mogelijkheid bieden gebruik te maken van betaalbaar openbaar vervoer, dat van hoogwaardige kwaliteit is en aansluit bij hun wensen.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten verkeer, vervoer en waterstaat				
2.1 Verkeer en vervoer	1.760	2.086	2.279	2.333
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-
Totaal lasten verkeer, vervoer en waterstaat	1.760	2.086	2.279	2.333
Baten verkeer, vervoer en waterstaat				
2.1 Verkeer en vervoer	89	61	35	84
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-
Totaal baten verkeer, vervoer en waterstaat	89	61	35	84
saldo verkeer, vervoer en waterstaat	1.671	2.025	2.244	2.249

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

2.1 Verkeer en vervoer (nadeel 5.000)

- Lagere kapitaallasten van 36.000 door het later gereedkomen van investeringen
- Op salariskosten, de onderhoudsposten bruggen, schoonhouden, gladheid e.d. zit in totaal een nadeel van 41.000

2.5 Openbaar vervoer (n.v.t.)

- Geen verschil

03 Economie

3.1 Economische ontwikkeling

Lokaal Economisch Programma

Wat willen we bereiken?

We willen de vitale economie in Waalre behouden en versterken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er is gewerkt aan de versterking van de aantrekkelijkheid van de centra van Aalst en Waalre-dorp, zie ook thema 8.
- Er is een start gemaakt met de ontwikkeling van de uitbreiding van Bedrijvenpark Het Broek (onderdeel van Waalre-Noord fase 3). Ook is een eerste verkenning van de uitbreiding van de High Tech Campus-Zuid gestart.
- Regionaal wordt bedrijfslocatie Ekenrooi Noord opgevoerd in de programmering van de bedrijfslocaties.
- In overleg met het bedrijfsleven is een nieuw Lokaal Economisch Programma voor Waalre opgesteld.
- De samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheid is gestimuleerd, met aandacht voor duurzaam en maatschappelijk ondernemen.

Jaar 2023

- Samen met het Overlegplatform EZ is de behoefte aan een nieuw Lokaal Economisch Programma bepaald waarvoor input vanuit ondernemend Waalre essentieel is geweest.
- Ondersteuning bij de uitvoering van het meerjarenplan Bedrijven Investerings Zone (BIZ) Den Hof periode 2023-2027, waaronder subsidieverlening en regelmatig overleg.
- We hebben regelmatig overlegd met de winkeliersvereniging Waalre-Dorp (i.o.) over de activiteiten.
- Voor de realisatie van het vitaal dorpshart Aalst en versterking centrum Waalre-dorp zijn diverse deelprojecten opgepakt, zie hoofdstuk 8.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Met het Overlegplatform Economische Zaken is de notitie "Lokaal Economische Spoorpunten 2023-2030" opgesteld. Hierin is de ruimtelijk economische koers voor de gemeente Waalre benoemd. Daarbij zijn de diverse gemeentelijke beleidskaders en regionale opgaven leidend.
- Er heeft driemaal overleg plaatsgevonden tussen de gemeente en het bestuur van BIZ den Hof. Besproken onderwerpen zijn de herinrichting van de openbare ruimte, de nieuwe muziekinstallatie en sfeerverlichting, door de BIZ georganiseerde activiteiten en evenementen. De BIZ heffingen zijn opgelegd aan ondernemers en eigenaren en deze zijn vervolgens als subsidie aan de stichting BIZ den Hof uitgekeerd.
- Oprichting van de winkeliersvereniging in Waalre-dorp komt niet van de grond. Er lijkt weinig animo om zich te organiseren.

- In het dorpshart van Aalst is de herinrichting van de openbare ruimte gaande. Het noordelijk poortgebouw is gesloopt t.b.v. het horecaplein. Met ondernemers is overleg gevoerd over collectieve afvalinzameling en de uitstraling van de terrassen en reclames. Hiertoe zijn de beeldkwaliteitsplannen 'Terrassen' en 'Reclame' dorpshart Aalst vastgesteld. Ook diverse bouwinitiatieven (Meiboom, de Gruyter, appartementen in Brederode) zijn gestart of afgerond. Zie ook hoofdstuk 8.
- Met Lidl is overleg gevoerd over de uitbreiding van de supermarkt in Waalre-dorp. De Lidl ziet af van het verder doorzetten van deze uitbreiding.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ondernemers en inwoners krijgen duidelijkheid hoe Waalre zich economisch ontwikkelt in de toekomst. Voor hen wordt duidelijk waar we ons de komende jaren op gaan richten.
- Inwoners profiteren van de werkgelegenheid en het niveau van voorzieningen die dit oplevert.

Samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven, Metropoolregio en Brainport

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken. Lokaal werken we onder andere aan het verder verstevigen van deze positie van ons bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke leefomgeving voor werknemers in de gehele Brainport-regio. De komende jaren zal een schaa sprong plaats vinden, met daarbij de groei van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) met meer dan 100.000 inwoners. Dit geeft een grote druk op het ruimtegebruik (wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, recreatie, klimaatadaptatie, ecologie, energietransitie en milieu). Vanuit het thema Ruimte wordt voor het SGE de integrale strategie bepaald en gemonitord.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De agenda bij het thema Economie uit de Samenwerkingsagenda Stedelijk Gebied Eindhoven 2022-2026 is (deels) uitgevoerd.
- Het thema Economie uit het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 van de Metropoolregio Eindhoven is (deels) uitgevoerd.

Jaar 2023

- De programmeringsafspraken bedrijventerreinen binnen het SGE zijn geactualiseerd. Diverse ontwikkelingen hebben invloed op deze programmering: de nieuwe prognosecijfers, het geconstateerde tekort aan bedrijfslocaties, het verstedelijkingsakkoord en netwerkschaarste.
- Er is een start gemaakt met het Uitvoeringsprogramma kwaliteitsverbetering (bestaande) bedrijventerreinen.
- Subsidie aanvragen vanuit het bedrijfsleven zijn behandeld/gehonneerd binnen het verbeterde Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties (ROW).
- De actualisatie van de subregionale detailhandelsvisie is gereed.

- Er is uitvoering gegeven aan de jaarschijf 2023 van het thema Economie van het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 MRE.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De concept Visie Werklocaties voor Zuidoost Brabant is op de Omgevingsdag in juli 2023 vastgesteld. De verdere uitwerking in een programmering van bedrijventerreinen is ter hand genomen, en wordt naar verwachting halverwege 2024 afgerond. Hierin is ook aandacht voor kwaliteitscriteria van nieuwe en bestaande bedrijventerreinen.
- De subregionale detailhandelsvisie van het SGE is geactualiseerd en in oktober 2023 door de gemeenteraad van Waalre vastgesteld.
- Enkele bedrijven hebben geïnformeerd naar de subsidiemogelijkheden van het Regionaal Ontwikkelfonds Werklocaties.
- Het Samenwerkingsakkoord 2023-2026 'In goede banen' van de Metropoolregio Eindhoven (MRE) is vastgesteld met aandacht voor een duurzame schaa sprong voor Brainport en een nieuwe balans voor het landelijk gebied.
- De MRE heeft een aanvraag 'Thuis in Brainport' ingediend voor de 5^e tranche Regio Deals.
- Diverse innovatieve samenwerkingsprojecten in de regio hebben een financiële bijdrage vanuit het Stimuleringsfonds van de Metropoolregio gekregen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainport-regio van het excellente vestigingsklimaat voor bedrijven, de werkgelegenheid en een aantrekkelijke woonomgeving met veel voorzieningen van hoge kwaliteit.

3.3 Bedrijfscontactfunctie

Wat willen we bereiken?

We willen goed contact onderhouden met het Waalres bedrijfsleven en hun behoeftes en wensen duidelijk in beeld hebben.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Het contact tussen gemeente en bedrijfsleven is geëvalueerd en waar nodig zijn verbeteringsvoorstellen gedaan.
- Huisvestingsvraagstukken van bedrijven zijn gezamenlijk bekeken binnen '9 voor 1' (voorheen 1-Loket SGE) waardoor de meest passende locaties in de regio zijn aangeboden. Zo behouden en trekken wij bedrijven aan voor de regio.
- Er is regelmatig overleg en contact geweest met lokale bedrijven en ondernemersverenigingen.

Jaar 2023

- Waalre heeft aan '9voor1' deelgenomen. In dit overleg worden vertrouwelijk huisvestingsvragen van bedrijven behandeld.
- Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met het Overlegplatform EZ, het Ondernemers Contact Waalre, BIZ Den Hof, winkeliersvereniging (i.o.) Waalre-dorp, horeca Waalre en individuele bedrijven (waaronder bedrijfsbezoeken).

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Waalre heeft deelgenomen aan '9 voor1' waarin de huisvestingsvragen van bedrijven worden besproken. Het bedrijfsloket '9voor1' is in 2023 achtmaal bij elkaar gekomen. Jaarlijks wordt een jaarrapportage over de werkzaamheden en vastgoedmonitor opgesteld.
- Er is overleg geweest met het bestuur van Ondernemersvereniging Bedrijvenpark Het Broek over de toekomst van de vereniging.
- Op 1 november is er een bijeenkomst 'Zakendoen in uw gemeente? Zo werkt dat!' voor ondernemers georganiseerd in samenwerking met inkooporganisatie BIZOB.
- Er is in het Overlegplatform overleg gevoerd met het georganiseerd bedrijfsleven. Daarnaast hebben enkele bedrijfsbezoeken plaats gevonden.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Bedrijven met een huisvestingsvraag worden via '9voor1' (voorheen 1-loket SGE) naar de juiste locatie (bedrijventerrein of kantoorlocatie) in het SGE geleid.

Bedrijven en ondernemers hebben direct contact met de gemeente om zaken aan te kaarten en te bespreken.

3.4 Recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken?

We willen Waalre regionaal positioneren als de 'groene' schakel en toegangspoort tussen (de zuidzijde van) het Stedelijk Gebied Eindhoven en grotere, groene, recreatieve gebieden zoals 'de Kempen' en 'transnationaal park De Grote Heide'. Het vergroten van de aantrekkelijkheid van het Waalres buitengebied voor recreatie en toerisme; van Waalre en voor de inwoners van het stedelijk gebied.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

Op basis van de vastgestelde beleidsvisie Recreatie & Toerisme zijn diverse projecten en activiteiten uitgevoerd. De projecten gaan over het behoud en verbeteren van de recreatieve routes (routes, recreatiepoorten, extra voorzieningen), doorontwikkeling bestaande voorzieningen, toevoegen kleinschalige passende initiatieven, informatievoorziening en promotie.

Jaar 2023

- Projecten van het uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2022-2023 zijn opgepakt of afgerond. Denk aan de aansluiting bij RegioRadar Eindhoven, aanpassing pagina gemeentewebsite, inventarisatie wensen/kansen aanbieders, verkenning recreatiepoorten en op basis van de routescan verbeteringen aan recreatieve routes.
- Waalre participeert van 2021 tot en met 2023 in het samenwerkingstraject Van Gogh Nationaal Park. Op basis van een evaluatie is de voortzetting van de participatie van de samenwerking bepaald gerelateerd aan de meerwaarde voor Waalre en de (potentiële) aanhaakkansen voor Waalrese initiatieven.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Er is aangesloten bij Regioradar Eindhoven en een aantal bovenlokale evenementen en bezienswaardigheden zijn gepubliceerd.
- In samenwerking met IVN is wandeling De Meeris gelanceerd. Ook is er een eerste podwalk (Waalre Walks) met augmented reality in gebied Dommeldal de Hogt gerealiseerd.
- Een verkenning naar de (door)ontwikkeling van recreatiepoorten is opgesteld.
- Het Uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2024-2025 met projecten is opgesteld en aan de raad gestuurd.
- In 2023 is deelgenomen aan van Gogh Nationaal Park. In afwachting van de definitieve status van Nationaal Park is de intentie uitgesproken om meerjarig te participeren.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Waalre is een groene woongemeente waar het voor iedereen fijn wonen is. Recreatie en toerisme zetten we op kleinschalige, toegankelijke en uitnodigende wijze in om zo bij te dragen aan de brede welvaart.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten economie				
3.1 Economische ontwikkeling	64	52	51	112
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	46	55	52
3.4 Economische promotie	39	30	32	30
Totaal lasten economie	151	128	138	194
Baten economie				
3.1 Economische ontwikkeling	18	17	2	1
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	49	48	46
3.4 Economische promotie	76	207	175	166
Totaal baten economie	142	273	225	213
saldo economie	9	-145	-87	-19

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

3.1 Economische ontwikkeling (nadeel 62.000)

- In de begroting is rekening gehouden met afschrijven op het krediet centrumontwikkeling Aalst (voorbereiding en aankoop/sloop poortgebouw) vanaf 2024. De werkelijke situatie is dat de afschrijving al in 2023 is gestart omdat het werk al eerder gereed is dan vooraf ingeschat, nadeel 60.000.

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (1.000)

- Geen verschil

3.4 Economische promotie (nadeel 7.000)

- De opbrengst van toeristenbelasting is in 2023 € 7.000 lager dan geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de opbrengst 2022 welke in 2023 is geïnd lager uitviel dan voorzien.

04 Onderwijs

4.2 Brede Scholen

Wat willen we bereiken?

We willen een soepele overgang van de ene ontwikkelingsfase naar de andere om achterstand of uitval te voorkomen. Onderwijs, sociaal-culturele en sportvoorzieningen versterken elkaar.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De samenwerking tussen het onderwijs, de voor- en naschoolse voorzieningen, verenigingen, sport & cultuur en de omgeving is gecontinueerd waarbij de onderwijshuisvesting ondersteunend is geweest aan deze samenwerking.
- Alle kinderen in de leeftijd 2,5-4 jaar hebben gebruik kunnen maken van voorschoolse educatie.
- Schoolbesturen en de besturen van de aanbieders van voorschoolse educatie hebben gewerkt volgens de 'Resultaatafspraken Voor- en Vroegschoolse Educatie' (VVE) Waalre. Er is op dezelfde manier gewerkt aan pedagogische doelen, ontwikkeling en ouderbetrokkenheid.
- Resultaten zijn gemonitord met een regionale 'VVE-monitor' en de gemeente Waalre legt verantwoording af aan de onderwijsinspectie.
- Tenminste twee scholen zijn aangesloten bij de Cultuurloper.

Jaar 2023

- We hebben nieuwe contractafspraken gemaakt met de aanbieders van voorschoolse educatie. Dit is opnieuw aanbesteed.
- Twee scholen in de gemeente Waalre zijn aangesloten bij de Cultuurloper. Zij hebben een visie ontwikkeld en een programma opgezet.
- De taalklas die is opgezet door gemeente en scholen vanuit de gelden van het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) zorgt dat leerlingen opgelopen taalachterstanden versneld inhalen.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De nieuwe contractafspraken met aanbieders van voorschoolse educatie zijn gerealiseerd.
- Alle kinderen in de leeftijd 2,5-4 jaar hebben gebruik kunnen maken van voorschoolse educatie.
- Twee scholen in Waalre hebben een visie ontwikkeld voor de Cultuurloper en hebben een programma opgezet. Een derde school is ook aangehaakt bij de Cultuurloper in 2023.
- De Taalklas is in 2023 voortgezet. Gemiddeld door het jaar heen hebben ongeveer 15 kinderen deelgenomen aan deze klas. Kinderen zijn na gemiddeld 40-60 schoolweken doorgestroomd naar regulier onderwijs.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Peuters volgen een methodisch ontwikkelingsgericht programma op de kinderopvang. Dit programma sluit aan op het programma in de onderbouw van de basisschool. Peuters met een taalachterstand krijgen een extra aanbod in uren gefinancierd door de gemeente. Hierdoor maken zij een betere start op de basisschool. Door het afstemmen van het aanbod van

peuteropvang en basisschool wordt een goede overdracht/overgang naar het basisonderwijs mogelijk gemaakt.

Er is een gevarieerd cultuuraanbod op basisscholen. Kinderen komen op jonge leeftijd met cultuur, passend bij de visie en onderwijs van de basisschool.

Kinderen die bij de start op de basisschool de Nederlandse taal niet spreken, krijgen een intensief en passend aanbod in de Taalklas. Binnen 40-60 schoolweken stromen deze kinderen door naar regulier Nederlands onderwijs.

Ouders merken dat scholen en andere jeugdpartners zoals het CMD goed samenwerken in de ondersteuning vanuit passend onderwijs en jeugdhulp.

Jongeren waarmee het niet goed gaat weten waar ze terecht kunnen voor hulp en worden op tijd geholpen. De scholen kunnen hun rol als vroeg signaleerders goed invullen. Hierdoor is er minder inzet van (zware) individuele voorzieningen jeugdhulp nodig.

Er zijn extra voorzieningen ingezet om COVID-19 leerachterstanden weg te werken.

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

We willen goede duurzame huisvesting om het brede-school-concept mogelijk te maken. Door middel van een multifunctionele inzet van de schoolgebouwen willen we de ontmoeting tussen verschillende groepen vergemakkelijken, verschillende manieren van leren faciliteren en wijkgebonden activiteiten mogelijk maken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er zijn heldere afspraken gemaakt met de schoolbesturen over de uitvoering van het onderhoud aan de scholen en over het multifunctioneel inzetten van de gebouwen.
- Er zijn duurzame bouwplannen gemaakt voor de nieuwe basisscholen in Waalre-dorp en in de Voldijn.
- Schoolpleinen zijn ingezet als speelplek voor de buurt.

Jaar 2023

- Het Integraal huisvestingsplan (IHP) inclusief de haalbaarheidsonderzoeken is afgerond en vastgesteld.
- Er is een start gemaakt met bouwplannen voor de nieuwe duurzame basisschool in Waalre-dorp.
- De interne verbouwing van de Brede School Ekenrooi wordt afgerond.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het Integraal huisvestingsplan (IHP) inclusief de haalbaarheidsonderzoeken is afgerond en vastgesteld.
- De interne verbouwing van de Brede School Ekenrooi is afgerond, de verbouwing van de kinderopvang nog niet.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De duurzame schoolgebouwen in de gemeente Waalre bieden genoeg ruimte voor passend onderwijs en een gezonde, frisse leeromgeving voor de kinderen.

Ieder kind kan in zijn eigen wijk naar school.

Er zijn voldoende keuzemogelijkheden om als ouder te kiezen voor de meest passende school in de buurt.

4.3 Lokaal onderwijsbeleid

Wat willen we bereiken?

We willen een samenhangende onderwijs-, ondersteunings- en hulpstructuur voor de jeugd en een positief opvoed- en opgroei-klimaat. De ondersteuning die het onderwijs biedt (passend onderwijs) sluit aan bij de ondersteuning die de gemeente biedt met de Jeugdwet en de WMO.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- We praten met ouders en niet over hen en leggen de regie over inzet van ondersteuning bij ouders, in lijn met het uitgangspunt dat ouders primair verantwoordelijk zijn voor het opgroeien en de opvoeding van hun kinderen. Medewerkers van het CMD en PlusTeam zijn geschoold in het werken op basis van 'sociale netwerkstrategie' (sonestra).
- Ondersteuningsvragen zijn snel gesignaleerd en aangepakt door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het 'voorliggend veld'. Dit resulteert in een snellere en adequatere reactie en minder ondersteuningsvragen die worden opgeschaald naar specialistische hulpverlening.
- Ondersteuningsplannen Passend Onderwijs van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs zijn afgestemd met de deelnemende gemeenten en scholen.
- Gemeentelijke beleidsplannen voor jeugd zijn afgestemd met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs (Primair en Voortgezet Onderwijs).
- Interventies zoals preventieve logopedie en boekstart met als doel het voorkomen van taalachterstanden zijn jaarlijks ingezet.

Jaar 2023

- Het onderwijsachterstandenbeleid is uitgevoerd, door het uitvoeren van de resultaatafspraken VVE, maar ook door de inzet van preventieve logopedie en de gezamenlijke schakelklas voor NT2 (Nederlands als 2e taal) leerlingen.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De resultaatafspraken VVE zijn uitgevoerd
- De preventieve logopedie is voortgezet
- De schakelklas voor NT2 leerlingen is voortgezet.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners weten waar ze terecht kunnen voor jeugdhulp. De aanvraagprocedure voor individuele voorzieningen jeugdhulp is helder en werkt goed.

- Ouders worden niet heen en weer gestuurd, maar ervaren dat zij zelf de regie hebben en passende hulp krijgen. Dit wordt o.a. gerealiseerd door een goede samenwerking tussen het onderwijs, kinderopvang, CMD, PlusTeam, huisartsen, jeugdgezondheidszorg en andere jeugdpartners.
- Ouders kunnen ook in met Medisch Centrum Aalst terecht voor vragen over de opvoeding en hulp voor hun kinderen.
- Kinderen met een taalachterstand krijgen extra hulp en ervaren dat zij beter mee kunnen komen met de rest van de klas.
- Er is een meer doorgaande lijn van peuteropvang naar basisonderwijs
- Er is vroegsignalering op spraak en taalproblemen door de inzet van preventieve logopedie. Medewerkers in kinderopvang en basisonderwijs zijn zich meer bewust van potentiële problemen en schakelen hierdoor eerder met de preventieve logopedist.

4.3 Leerlingenvervoer

Wat willen we bereiken?

Leerlingen die niet zelfstandig naar school kunnen gaan, kunnen gebruik maken van het leerlingenvervoer. Dit geldt alleen als duidelijk is dat de ouders/verzorgers dit vervoer niet zelf kunnen uitvoeren. De regels hiervoor staan in de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Waalre.

Onder de noemer "gewoon waar mogelijk en speciaal waar nodig" willen we leerlingen helpen om zelfstandig te leren reizen naar en van school. Op plaatsen en met ondersteuning waar ze dit kunnen leren en waar het haalbaar is.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De contracten voor de toezichthouder voor het leerlingenvervoer zijn samen met de gemeente Eindhoven afgesloten.
- De mogelijkheden van de integratie of samenwerking van het leerlingenvervoer en het Wmo-vervoer (Taxibus) met het openbaar vervoer zijn samen met de regio gemeenten van Taxibus onderzocht.
- Het zelfstandig reizen van leerlingen wanneer dit leerbaar en haalbaar is, is gestimuleerd. De ouders zijn geïnformeerd over best practices in Waalre.

Jaar 2023

- Er is een besluit genomen over de inzet van opstapplaatsen.
- Er is blijvend overleg met de Adviesraad leerlingenvervoer Waalre en de toezichthouder voor het leerlingenvervoer.
- Er is blijvend overleg met de vervoersbedrijven, de toezichthouder en de gemeente Eindhoven.
- We stimuleren het zelfstandig reizen naar en van school voor kinderen waarbij dit mogelijk is. We ondersteunen dit met een trainingsprogramma van MEE Zuidoost Brabant.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Er is besloten voorlopig geen gebruik te maken van opstapplaatsen.
- Er is structureel overleg gevoerd met de Adviesraad leerlingenvervoer Waalre
- Er is structureel overleg met de toezichthouder leerlingenvervoer

- Er is tweewekelijks overleg met het vervoersbedrijf, toezichthouder, gemeente Eindhoven en gemeente Waalre. Indien nodig is dit opgeschaald naar wekelijks overleg.
- Zelfstandig reizen is gestimuleerd voor kinderen waarbij dit mogelijk is.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Het leerlingenvervoer blijft op lange termijn beschikbaar. Er is tevredenheid over de uitvoering van het leerlingenvervoer.
- We ontlasten ouders van kinderen die niet zelfstandig naar school kunnen reizen en gebruik maken van een voorziening leerlingenvervoer.
- We werken aan bewustwording bij ouders dat het zelfstandig kunnen reizen naar en van school bijdraagt aan het vergroten van het zelfvertrouwen van kinderen. Het maakt het meedoen aan activiteiten in hun eigen omgeving ook makkelijker wanneer vervoer geen probleem meer is.

4.3 Leerplicht

Wat willen we bereiken?

Schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten willen we voorkomen en bestrijden.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

De leerplichtambtenaren in de regio Zuidoost Brabant hebben meldingen van schoolverzuim in behandeling genomen en een bijdrage geleverd aan het voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Hierbij is nauw samengewerkt met verschillende partners in de regio zoals regiogemeenten, (samenwerkingsverbanden van) scholen, jeugdhulp, jeugdbescherming en het openbaar ministerie.

Jaar 2023

- Regiogemeentes hebben samengewerkt om ervoor te zorgen dat er geen kinderen buiten de boot vallen door wachtlijsten op scholen.

Wat is gerealiseerd in 2023?

Er is afstemming gerealiseerd tussen regiogemeenten.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ouders kunnen snel terecht met vragen over leerplicht, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de regels over leerplicht, maar ook naar de speciale ondersteuning die het kind nodig heeft.
- Door verbinding van leerplicht en zorg wordt meer naar de totale ontwikkeling van de jongere gekeken.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten onderwijs				
4.1 Openbaar basisonderwijs	73	74	74	74
4.2 Onderwijshuisvesting	673	709	617	648
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	626	665	652	612
Totaal lasten onderwijs	1.372	1.448	1.343	1.334
Baten onderwijs				
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	336	293	269	300
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	66	167	98	100
Totaal baten onderwijs	402	460	367	400
saldo onderwijs	970	988	976	934

4.1 Openbaar basisonderwijs (n.v.t)

- Geen verschil

4.2 Onderwijshuisvesting (n.v.t.)

- Geen verschil

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken (voordeel 42.000)

- Voordeel salariskosten 8.000.
- Voordeel leerlingenvervoer 32.000.
Dit wordt veroorzaakt door actief beleid in stimuleren zelfstandig te reizen en het zoveel mogelijk gebruik maken van eigen vervoer.
- Voordeel overige kleine afwijkingen 2.000.

05 Sport, cultuur en recreatie

5.1-5.2 Sport en bewegen

Wat willen we bereiken?

Door het faciliteren en stimuleren van sport en beweging leveren we een bijdrage aan een gezonde leefstijl voor onze inwoners en dragen we bij aan de leefbaarheid in de wijken en buurten. Door sport en beweging kunnen onze inwoners zichzelf ontplooiën en hun talenten ontdekken en benutten. Dit kan plaatsvinden bij een vereniging, via een les (op school) of op eigen initiatief in de openbare ruimte. We willen de mogelijkheden voor sport en beweging laagdrempeliger en toegankelijker maken met een veilige openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen en te spelen. Voor iedereen in onze inclusieve gemeenschap.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De sportaccommodaties en sportvoorzieningen zijn duurzaam en multifunctioneel op- en ingezet.
- Er is een duurzame beheersituatie gecreëerd voor de sportaccommodaties voor binnen- en buitensport.
- We houden beide grote gemeentelijke buitensportaccommodaties open door noodzakelijk onderhoud te garanderen.
- Er is een sport- en beweegbeleid ontwikkeld.
- Er is een visie ontwikkeld op sport en cultuur op lange termijn (2026-2046).

Jaar 2023

- In 2023 is een startnotitie vastgesteld met een aanpak om op participatieve wijze, met inwoners en belanghebbenden, tot een sportbeleid te komen.
- Samen met Waalrese partners is een Sport- en Beweegakkoord 2.0 voor de periode 2023-2026 gesloten.
- In 2023 is gewerkt aan het borgen van diverse acties uit het Waalrese Sport- en Beweegakkoord 1.0 (geëindigd per 31-12-2022).
- In 2023 is in beeld gebracht welke investeringen in de toekomst noodzakelijk zijn op de gemeentelijke buitensportaccommodaties (dit n.a.v. van het Raadsprogramma 2022-2026).
- De sportcoach Uniek Sporten is zichtbaar in Waalre en legt actief verbindingen tussen sporters met een beperking (unieke sporters) en uniek sportaanbod.
- We verlenen de sportaanbieders (maar ook alle andere verenigingen en stichtingen) ondersteuning via de verenigingscontactfunctionaris in de vorm van materialen en/of advisering.
- De samenwerking tussen (sport)organisaties die ontstaan is als gevolg van de coronacrisis is gecontinueerd.
- Een inkoopprocedure heeft geleid tot een exploitant die sporthal 't Hazzo en de Pracht gaat exploiteren vanaf 1 augustus 2023.
- Het onderhoud en het beheer van de buitensportaccommodaties is samen met de gebruikers georganiseerd.
- Sjors Sportief en Creatief, in het kader van meedoen voor iedereen, is voortgezet.
- Activiteiten zijn georganiseerd tijdens de Nationale Sportweek.

- Een aantal openbare speeltuinen opgenomen in het Speelruimteplan Waalre 2017-2025 is heringericht.
- Kinderen uit minimagezinnen hebben financiële ondersteuning ontvangen voor sportactiviteiten volgens de overeenkomst met het Jeugdfonds Sport Brabant.
- Waardering aan (jonge) vrijwilligers is uitgesproken via de vrijwilligerspenning en het Wij Waalre Club Talent.
- Binnen het thema voorzieningen en evenementen van het Stedelijk Gebied Eindhoven is gewerkt aan de doelstellingen uit de (geactualiseerde) samenwerkingsagenda, de acties uit het uitvoeringsprogramma GROOTS! en de acties uit het jaarprogramma 2023.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In 2023 is een startnotitie vastgesteld met een aanpak om op participatieve wijze, met inwoners en belanghebbenden, tot een sportbeleid te komen.
- Er is uitvoering gegeven aan het Leefstijlakkoord in relatie tot het Gezond & Actief Leven Akkoord.
- In 2023 is in beeld gebracht door middel van een MJIP welke investeringen in de toekomst noodzakelijk zijn op de gemeentelijke buitensportaccommodaties (dit n.a.v. van het Raadsprogramma 2022-2026).
- De sportcoach Uniek Sporten was zichtbaar in Waalre en legde actief verbindingen tussen sporters met een beperking (unieke sporters) en uniek sportaanbod.
- We hebben de sportaanbieders (maar ook alle andere verenigingen en stichtingen) ondersteuning via de verenigingscontactfunctionaris in de vorm van materialen en/of advisering verleend.
- Het onderhoud en het beheer van de buitensportaccommodaties is samen met de gebruikers georganiseerd.
- Sjors Sportief en Creatief, in het kader van meedoen voor iedereen, zijn voortgezet.
- Er zijn activiteiten georganiseerd tijdens de Nationale Sportweek.
- Een aantal openbare speeltuinen zijn zoals opgenomen in het Speelruimteplan Waalre 2017-2025 heringericht.
- Kinderen uit minimagezinnen hebben financiële ondersteuning ontvangen voor sportactiviteiten volgens de overeenkomst met het Jeugdfonds Sport Brabant.
- We hebben sportieve activiteiten georganiseerd in het kader van Waalre100.
- We hebben ingezet op het stimuleren van sporten en bewegen op basisscholen.
- We hebben waardering aan (jonge) vrijwilligers uitgesproken via de vrijwilligerspenning en het Wij Waalre Club Talent.
- Binnen het thema voorzieningen en evenementen van het Stedelijk Gebied Eindhoven is gewerkt aan de doelstellingen uit de (geactualiseerde) samenwerkingsagenda, de acties uit het uitvoeringsprogramma GROOTS! en de acties uit het jaarprogramma 2023

Wat is de impact voor onze inwoners?

We ondersteunen een gezonde leefstijl, ruimte om te sporten en te bewegen, ontmoeting en leefbaarheid in wijken en buurten voor alle inwoners. Dit doen we samen met inwoners, verenigingen en andere maatschappelijke partners.

5.3 Cultuur

Wat willen we bereiken?

Het is belangrijk dat de inwoners van Waalre voldoende mogelijkheden hebben om zich te ontplooien en te ontdekken waar ze goed in zijn. Dat kan door te sporten en bewegen. Maar ook door muziek te maken, te dansen, toneel te spelen of op een andere manier creatief te zijn. Dat kan in verenigingsverband of zelfstandig.

We willen de mogelijkheden voor bewegen, sport en cultuur laagdrempeliger en toegankelijker maken. Voor iedereen in onze inclusieve gemeenschap willen we graag dat sport- en cultuurvoorzieningen bereikbaar en toegankelijk zijn. Er is een samenhangend aanbod.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- We geven kinderen kansen in hun persoonlijke ontwikkeling. Dat doen we door sport- en cultuuractiviteiten aan te bieden.
- We verbeteren de toegankelijkheid van het sport- en cultuurfonds voor kinderen en jongeren. We blijven hier bekendheid aan geven. We ontwikkelen daarnaast een regeling voor individuele financiële tegemoetkoming voor buitenschoolse educatie voor 'inwoners met een modaal inkomen'.
- Door het inzetten van professionals willen we sportbeleving en cultuur stimuleren (en aanjagen). Met name op scholen en buitenschoolse opvang. We gebruiken hiervoor het programma Cultuur met Kwaliteit waarmee we gaan werken met de Cultuurloper.
- We blijven inwoners met een verstandelijke of lichamelijke beperking stimuleren om gebruik te maken van de mogelijkheden op gebied van sport en cultuur.
- De rol van cultuuraanjager evalueren we na twee jaar. Zonodig zetten we de cultuuraanjager voor langere tijd in.
- We stimuleren talentontwikkeling door uitvoering te geven aan de Kunst- en Cultuurnota.
- Activiteiten op het gebied van kunst en cultuur in de gemeente Waalre en de rest van de regiogemeenten in het SGE gebied zijn samenhangend in beeld voor inwoners via een webapplicatie.

Jaar 2023

- De cultuuraanjager heeft het culturele netwerk in de gemeente Waalre in verbinding met elkaar gebracht en een gezamenlijke manifestatie georganiseerd.
- Er is een regeling opgesteld om kinderen in de middengroep die niet in aanmerking komen voor het Jeugdcultuurfonds te stimuleren mee te doen aan cultuurprogramma's.
- Ten minste twee scholen hebben met behulp van de intermediairs een programma in het kader van de Cultuurloper ontwikkeld.
- Minimagezinnen zijn ondersteund via het Jeugdfonds Cultuur en Stichting Leergeld.
- Met culturele verenigingen zijn heldere (prestatie)afspraken gemaakt over de besteding van de gemeentelijke subsidie.
- Er is een besluit genomen over de toekomst van het Waalres Museum naar aanleiding van het onderzoek dat heeft plaatsgevonden.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De cultuuraanjager heeft met het thema Waalre100 culturele organisaties met elkaar in verbinding gebracht via: lemniscaat fietsroute, gerecycled plastic bankje rondom de boom voor Het Huis van Waalre, gezamenlijk optreden van beide harmonieën, organisatie van cultuurcafés en gesprekken over wensen van kunstenaars.
- De stimuleringsregeling voor kinderen uit de "middengroep" is opgesteld en wordt uitgevoerd door het Jeugdfonds Cultuur. Er is aandacht aan besteed op de social media van de gemeente Waalre, in de Schakel en in nieuwsbrieven en er zijn posters gemaakt.
- Inmiddels werken 3 scholen samen met een intermediair aan een cultureel programma op school via de Cultuur Loper. Twee scholen hebben een visie ontwikkeld voor de Cultuur Loper en hebben een programma opgezet. Een derde school is ook aangehaakt bij de Cultuur Loper in 2023.
- Via het Jeugdfonds Cultuur en Stichting Leergeld zijn kinderen ondersteund in natura om deel te nemen aan buitenschoolse activiteiten.
- In de subsidiebeschikkingen en nieuwe prestatieovereenkomsten zijn heldere afspraken gemaakt met culturele verenigingen waarvoor zij subsidie krijgen.
- Het Waalres Museum heeft een subsidie ontvangen om een business case op te stellen in 2024 om een financiële gezonde situatie te houden voor de toekomst. Er zijn regelmatig gesprekken met het museum gevoerd om de situatie door te spreken en een wenselijke situatie te creëren voor de toekomst. In 2023 heeft het museum een subsidie ontvangen, zoals voorgaande jaren het geval was.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Alle kinderen uit Waalre kunnen laagdrempelig deelnemen aan dans, theater en andere kunstzinnige activiteiten.

Inwoners kunnen in de eigen gemeente gebruik maken van een breed aanbod van kunst en cultuur. Daarnaast is het regionale aanbod helder.

We helpen organisaties met vragen op het gebied van kunst en cultuur met materialen en advies.

Alle kinderen komen in aanraking met cultuur op school via het landelijk programma Cultuur met Kwaliteit, in Brabant de Cultuur Loper als alle scholen aan dit programma gaan deelnemen.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?

De bibliotheek zorgt voor leesbevordering, taalontwikkeling en mediawijsheid bij kinderen op basisscholen en volwassenen. De lokale omroep (een wettelijke verplichting) houdt Waalrenaren op de hoogte van lokaal nieuws in Waalre en Eindhoven en omgeving.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er zijn meerjarige contractafspraken met de bibliotheek. Zij zijn gevestigd in het Huis van Waalre en spelen een belangrijke rol in het sociaal beleid in brede zin (denk aan preventie en voorlichting, aanpak laaggeletterdheid, talentontwikkeling, Informatiepunt Dienstverlening Overheid).

- Waalre is voor 5 jaar (tot eind 2023) aangesloten bij Stichting Omroep Eindhoven en Omgeving, gebaseerd op wat in 'De Kracht van Waalre' is aangegeven: focus op en samenwerken met partners van het stedelijk gebied Eindhoven.

Jaar 2023

- Eind 2023 is er een nieuw contract met een lokale omroep afgesproken.
- De bibliotheek heeft samen met de gemeente bijeenkomsten in het kader van Waalre in Gesprek georganiseerd.
- Het Informatiepunt Digitale Overheid van de bibliotheek heeft inwoners geholpen met het doen van aanvragen bij de overheid.
- De bibliotheek heeft het Taalcafé en Digicafé georganiseerd.
- In het consultatiebureau is de Boekstartcoach aanwezig.
- De coach mediawijsheid van de bibliotheek heeft de basisscholen ondersteund.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Eind 2023 heeft de gemeenteraad een positief wettelijk advies uitgebracht over de aanvraag van Studio040 om de lokale omroep voor Waalre te zijn. Het traject is nog niet helemaal afgerond, omdat het Commissariaat voor de Media nog een besluit moet nemen over de aanvraag van Studio040.
- In 2023 zijn er 6 bijeenkomsten Waalre in Gesprek georganiseerd door de bibliotheek in samenwerking met de gemeente. Hierbij waren ook consultants van het CMD aanwezig. Er zijn 2 bijeenkomsten van Waalre in Gesprek niet doorgegaan vanwege te weinig aanmeldingen.
- Het Informatiepunt Digitaal Waalre heeft heel 2023 gefunctioneerd en is 2x per week georganiseerd. Vanaf september 2023 1x per week en is er onderzocht om het Informatiepunt 1x per week op locatie aan te bieden, omdat 2x per week te veel bleek te zijn.
- Het Taalcafé en Digicafé is wekelijks georganiseerd.
- Een boekstartcoach vanuit de bibliotheek Eindhoven/Waalre is in 2023 wekelijks op het consultatiebureau in Waalre gekomen. In 28 weken zijn 134 gesprekken met ouders/verzorgers van de doelgroep gevoerd. Er zijn 35 boekstartkoffertjes uitgedeeld en 15 flyers waarmee ouders het boekstartkoffertje in de Bibliotheek van Waalre op konden halen. Onderwerpen van gesprek waren: digitale prentenboeken, meertaligheid, belang van voorlezen. De boekstartcoach heeft doorverwezen naar voorleesactiviteiten in Waalre. De coach is aanwezig geweest bij de Boekstartdag.
- De mediacoach heeft de 5 basisscholen in Waalre ondersteund.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inwoners kunnen laagdrempelig aan informatie en leesmateriaal komen via de bibliotheek in het Huis van Waalre en de schoolbibliotheken.

Inwoners die moeite hebben met (digitale) aanvragen bij de overheid kunnen terecht bij de bibliotheek. Zij ondersteunen en bieden cursussen aan.

Anderstalige inwoners ontmoeten elkaar en worden geholpen bij hun taalontwikkeling.

Inwoners worden geïnformeerd over het lokale nieuws.

5.7 Openbaar Groen

Wat willen we bereiken?

We willen de groene uitstraling als herkenbaar onderdeel van de gemeente Waalre behouden en waar dat kan versterken. Waalre hiermee neerzetten als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving. In samenspraak met bewoners komen tot een integrale aanpak van de openbare ruimte inclusief behoud of versterking van de kwaliteit van het openbaar groen en vergroting van de biodiversiteit; ook in het kader van klimaatadaptatie en gezondheid.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Voorbereiding en uitvoering van diverse herinrichting- en onderhoudswerkzaamheden conform het projectplan openbare ruimte (integrale aanpak wegen, riolering en groen) is gerealiseerd. Projecten die op de planning staan voor de periode 2023-2026 zijn:
  - Afronding en oplevering Michiel de Ruyterstraat en omgeving
  - Eindhovenseweg
  - Centrumplan Den Hof
  - Traverse-noord (Bergstraat en deel van Onze Lieve Vrouwedijk)
  - Gestelsestraat-zuid
  - Onze Lieve Vrouwedijk
  - Heikantstraat
  - Voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037.
- Er is invulling gegeven aan de thema's en ambities uit het Beleid- en Beheerplan Groen en Bomen (2019-2029), zoals bijvoorbeeld het behouden en verhogen van de hoeveelheid en kwaliteit van het groen, het vergroten van de biodiversiteit en het bijdragen aan klimaatadaptatie.
- Bij de herinrichting en onderhoud van de openbare ruimte is het uitgangspunt om, daar waar mogelijk, meer groen en bomen terug te plaatsen en te streven naar meer biodiversiteit.
- Uitvoering geven aan onderhoudsmaatregelen welke zijn opgenomen in het geactualiseerde contract Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR).
- Particuliere bomen genieten bescherming door de Groene Kaart (kapbeleid) en zijn met subsidie in stand gehouden.
- Het vervangingsplan (2022-2026) dat is opgesteld voor het vervangen van groen en bomen, in het kader van de inhaalslag voor het wegwerken van achterstanden in de vervanging van slechte groenvoorzieningen en bomen, is uitgevoerd. De uitstraling en groene kwaliteit van Waalre zijn hierdoor hersteld, behouden en versterkt en de biodiversiteit is vergroot.

Jaar 2023

- De tweede fase van het vervangingsplan voor het vervangen van groen en bomen is in samenspraak met bewoners gerealiseerd en fase 3 is voorbereid.
- Het contract Integraal Beheer Openbare Ruimte (2024-2032) is voorbereid en aanbesteed.
- De bermen worden in het kader van het vergroten van de biodiversiteit ecologisch beheerd. Het maaibeheer is hierop aangepast en uitgevoerd.
- In het kader van het beheerplan Eikenprocessierups heeft preventieve en curatieve bestrijding plaatsgevonden. Voor het lange termijn beheer zijn mogelijkheden voor ecologische bestrijding onderzocht.

- Het groen in de openbare ruimte van de bouwprojecten de Smaragd en Boslaantjes is aan de gemeente overgedragen.
- Groenaanleg in combinatie met bouwprojecten Boslaantjes Waalre Noord, De Keijzer, Ligtfoot, 't-Hazzo e.d. is gerealiseerd.
- Fase 2 van de natuurlijke inpassing van fietspad Dommeldal de Hogt is gerealiseerd.
- In het kader van de projectplanning openbare ruimte (integrale aanpak wegen, riolering en groen) is in 2023 gewerkt aan:
  - Oplevering groenvoorzieningen: Michiel de Ruyterstraat en omgeving
  - Voorbereiding en uitvoering: Eindhovenseweg fase 2 en 3
  - Voorbereiding: Centrumplan Den Hof
  - Voorbereiding: Traverse-noord (Bergstraat en deel van Onze Lieve Vrouwedijk)
  - Gestelsestraat-Zuid
  - Oriëntatie: voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037, inclusief herinrichting van het openbaar groen in deze wijken.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De eerste fase, bestaande uit 5 projecten, van het vervangingsplan voor het vervangen van groen en bomen is in samenspraak met bewoners gerealiseerd en fase 2 is in voorbereiding.
- Het contract Integraal Beheer Openbare Ruimte (2016-2023) is uitgevoerd.
- Het nieuwe contract Integraal Beheer Openbare Ruimte (2024-2032) is voorbereid en aanbesteed.
- Het maaibeheer van de bermen is in het kader van het vergroten van de biodiversiteit aangepast en uitgevoerd.
- In het kader van het beheerplan Eikenprocessierups heeft preventieve en curatieve bestrijding plaatsgevonden. Het onderzoek naar de mogelijkheden voor ecologische bestrijding heeft niet plaatsgevonden. In plaats daarvan is per project bekeken wat in dit verband mogelijk is en daar waar nodig meegenomen.
- Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in de bouwprojecten de Smaragd en Boslaantjes is aan de gemeente overgedragen en in onderhoud genomen.
- Groenaanleg in combinatie met bouwprojecten De Keijzer en het Hazzo is gerealiseerd.
- In combinatie met het groot onderhoud in de Mgr. Bannenberglaan e.o. zijn in het kader van het vergroten van de biodiversiteit en klimaat adaptatie wadi's en extra beplanting aangebracht.
- Fase 2 van de natuurlijke inpassing van fietspad Dommeldal de Hogt is nog niet gerealiseerd. Voorbereiding en participatie is wel opgestart maar de uitvoering heeft o.a. door capaciteitsgebrek en (stikstof) regelgeving vertraging opgelopen.
- De voorbereiding voor verbetering van bereikbaarheid van de Hutdijk is opgestart. In het kader van de projectplanning openbare ruimte (integrale aanpak wegen, riolering en groen) is in 2023 gewerkt aan:
  - Michiel de Ruyterstraat en omgeving: alle groenvoorzieningen zijn gerealiseerd.
  - Herinrichting Eindhovenseweg; voorbereiding aanleg groenvoorzieningen fase 2,3 en 4 is afgerond en aanbesteding voor de realisatie is opgestart. Deze volgt de fasering van de civiele werkzaamheden.
  - Centrumplan Den Hof: voorbereiding aanleg groenvoorzieningen is afgerond en de aanbesteding voor de realisatie is opgestart. Deze volgt de fasering van de civiele werkzaamheden.
  - Traverse-noord (Bergstraat en deel van Onze Lieve Vrouwedijk): voorbereiding is opgestart.
  - Heikantstraat: voorbereiding renovatie groen is in combinatie met de renovatie van de weg opgestart.
    - Gestelsestraat-Zuid: voorbereiding is opgestart.

- Voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037, inclusief herinrichting van het openbaar groen in deze wijken: De eerste oriëntatie heeft plaatsgevonden.
- In 2023 hebben we twee boomfeestdagen georganiseerd. Hiermee is er invulling gegeven aan natuur- en milieueducatie. De dagen zijn in samenwerking met IVN georganiseerd.
- Voor de voorbereiding van de renovatie en het verbeteren (vergroenen) van de landschappelijke inpassing van (recreatieve) fietspaden is gewerkt aan:
  - De omgeving van Loon in samenwerking met de bewoners.
  - De overige recreatieve fietspaden: Mosbroekseweg, Timmereind-Beemdstraat, de Hurken, Gildebosweg-Frooyen.
  - De fietspaden Willibrorduslaan en Koningin Julianalaan.
- Het werkplan voor het beheer van de bos- en natuurterreinen is in samenwerking met beheerder Bosgroep Zuid Nederland en de Natuurwerkgroep van het IVN uitgevoerd.
- De voorbereiding en participatie voor de actualisatie van het beheerplan voor bos- en natuurterreinen is opgestart.
- Het extra groot onderhoud aan de groenvoorziening van de Markt in Waalre is uitgevoerd als gevolg van schade, vooral veroorzaakt door een evenement.
- In het kader van de advisering Ruimtelijke Ontwikkeling is gewerkt aan:
  - Waalre Noord - Heijdepark
  - Waalre Noord - fase 3
  - De Pracht Noord en Zuid
  - Plan Verhoeven
  - Molenstraat 9-11
  - Huisvesting scholen
  - Zorgcentrum Het Laar en de Hoevenakkers
  - Winkelcentrum de Voldijn
  - Zorginstelling Hoevenakkers
- In het kader van de advisering Sociaal Domein is gewerkt aan:
  - Het contract voor het sporttechnisch onderhoud van de sportvelden op de sportparken in Aalst en Waalre.
  - Meer jaren investeringsprogramma buitensportaccommodaties.
  - Renovatie toplaag hoofdveld DVS Hockey

Wat is de impact voor onze inwoners?

De groene uitstraling als noodzakelijk en herkenbaar onderdeel van de gemeente Waalre wordt behouden en waar dat mogelijk is versterkt. Waalre blijft hiermee een aantrekkelijke woon-, verblijf- en werk omgeving behouden.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten sport, cultuur en educatie				
5.1 Sportbeleid en activering	78	131	154	136
5.2 Sportaccommodaties	993	1.156	1.553	1.551
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	59	92	196	179
5.5 Cultureel erfgoed	8	11	16	14
5.6 Media	301	303	344	341
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.680	1.696	2.004	2.094
Totaal lasten sport, cultuur en educatie	3.119	3.389	4.267	4.315
Baten sport, cultuur en educatie				
5.1 Sportbeleid en activering	70	51	99	82
5.2 Sportaccommodaties	688	564	867	877
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	17	6	34	28
5.5 Cultureel erfgoed		-	-	-
5.6 Media		-	17	14
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	54	56	52	56
Totaal baten sport, cultuur en educatie	829	677	1.069	1.057
saldo sport, cultuur en educatie	2.290	2.712	3.198	3.258

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

5.1/5.2 Sportbeleid en activering + sportaccommodaties (voordeel 13.000)

- Voordeel salariskosten 28.000.
- Nadeel sporthallen 19.000.
Voor onderhoud zijn er onvoorziene extra kosten geweest bij De Pracht accu's schrobmachine, materialen CV-ketel, legionellabeheersing en rioleringsverstopping. En bij 't Hazzo aan de oost- en westvleugel vanwege de verbouwing. Daarnaast zijn er meer toiletvullingen besteld als gevolg van de eerdere vluchtelingenopvang en zijn er meer sportmaterialen vervangen. In totaal € 10.000 nadeel.
De gemeentelijke belastingen 2022 en 2023 zijn verantwoord in 2023 waardoor er dubbele lasten zijn in 2023. Dit is een nadeel van € 9.000.
- Voordeel buitensportaccommodaties 4.000.
Er is minder uitgegeven aan onderhoud via de aannemer, omdat die later is gestart (nieuw contract).

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie (voordeel 11.000)

- Voordeel buitenschoolse cultuureducatie 8.000.
- Voordeel overige kleine afwijkingen 3.000.

5.5 Cultureel erfgoed (voordeel 2.000)

- Geen verschil van betekenis

5.6 Media (n.v.t.)

- Geen verschil

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (nadeel 86.000)

- Het nadeel is het gevolg van:
  - Extra kosten detacheringsovereenkomst Ergon. Binnen deze overeenkomst werden in het kader van Social Return 4 ergonmedewerkers gedetacheerd binnen het contract IBOR. Als gevolg van verloop en het niet instromen van geschikte medewerkers bij Ergon werden deze vervangen door regulier en veel duurder personeel van de aannemer
  - Extra nazorg(watergeven) en inboet bomen en heesters
  - Contract buitendienst Ergon; extra onvoorziene kosten voor het snoeien van bomen

06 Sociaal domein

6.1 Samenkracht en inwonersparticipatie (CMD/ Plusteam)

Wat willen we bereiken?

Wij willen bereiken dat inwoners zelf de weg weten te vinden en waar nodig passende ondersteuning ontvangen. De toegang, het CMD, moet zichtbaar, vindbaar en laagdrempelig zijn voor de inwoners. Naast familie en vrienden, stellen inwoners gemakkelijk vragen bij school, aan de jeugdgezondheidszorg, aan vrijwilligers bijvoorbeeld werkzaam voor Goed voor Mekaar Waalre of in de gemeenschapshuizen. Het is voor alle inwoners duidelijk waar zij terecht kunnen en men weet op een natuurlijke manier het CMD te vinden voor informatie, advies en ondersteuning op het gebied van Jeugd, Wmo, leerplicht, minimaregelingen, werk en inkomen, schuldhulpverlening en mantelzorg. Het CMD wordt gezien als laagdrempelige voorziening, vergelijkbaar met bijvoorbeeld het consultatiebureau.

Er wordt uitgegaan van een integrale aanpak waarbij preventie en normaliseren belangrijk is. Er is één contactpersoon per huishouden. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar de zelfredzaamheid, wat iemand zelf kan en waar hulp/ondersteuning bij nodig is.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Integrale benadering "één gezin, één plan, één coördinator" is gemeengoed, de Wet aanpak samenhangende meervoudige problematiek in het sociaal domein heeft dit versterkt.
- Softwarematige ondersteuning en alle bijbehorende functionaliteiten functioneren goed, hebben ondersteunend gewerkt voor het CMD en PlusTeam (administratieve lastenvermindering) en hebben managementinformatie gegenereerd.
- De samenwerking tussen het Centrum Maatschappelijke Dienstverlening (CMD) en het PlusTeam is geoptimaliseerd. We informeren elkaar, wisselen de benodigde informatie uit en bouwen verder op dezelfde visie.
- De digitale toegang van het CMD is versterkt, zodat inwoners het CMD makkelijker digitaal kunnen bereiken. Dit is aanvullend op wat er al is.
- De toegang tot zorg, waaronder het CMD, speelt zelf een rol in preventie en normaliseren. Het biedt zelf preventieve voorlichting en informatie aan of weet daarvoor de partners te raadplegen. Het CMD en het PlusTeam zijn bekend met de lokale preventieve infrastructuur (sociale kaart) en kunnen de inwoner verwijzen indien nodig.
- Het CMD heeft korte lijnen met de maatschappelijke partners, zoals de huisartsen, politie en het onderwijs. We weten elkaar te vinden. Niet alleen bij de eenvoudige vraagstukken, maar ook juist bij de complexe vraagstukken.

Jaar 2023

- De Wet Aanpak Samenhangende Meervoudige Problematiek in het Sociaal Domein is geïmplementeerd.
- Het PlusTeam werkt volgens de vastgestelde herijkte opdracht.
- Er wordt onderzocht hoe de digitale toegang van het CMD kan worden versterkt.
- Het CMD biedt naast preventieve voorlichting ook preventief groepsaanbod voor de inwoners.
- Het CMD heeft vaste contactpersonen bij de maatschappelijke partners, die de formele én informele binding kunnen leggen tussen de maatschappelijke partners en het CMD.

- Er is geëvalueerd wat de toegevoegde waarde is voor de inwoners wanneer het CMD plaatsneemt in het Medisch Centrum Aalst.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De Wet Aanpak Samenhangende Meervoudige Problematiek in het Sociaal Domein (WAMS) is nog niet geïmplementeerd. Na de val van het kabinet is het wetsvoorstel controversieel verklaard, waardoor er nog geen wetgeving is vastgesteld die door de gemeente uitgevoerd kan worden.
- Het werken volgens de herijkte opdracht binnen het PlusTeam is nog niet gerealiseerd. Dit is veroorzaakt door personele wisselingen in combinatie met een hoog ziekteverzuim en personeelstekorten.
- Het versterken van de digitale toegang van het CMD is nog work in progress, omdat in de Taskforce Sociaal Domein is geconstateerd dat het goed is de toegang tot zorg in zijn geheel opnieuw vorm te geven. Dit wordt voortgezet in 2024, op integrale met inachtneming van de ontwikkelingen binnen de Hervormingsagenda Jeugd.
- Binnen het CMD hebben we te maken gehad met wachtlijsten, waardoor de keuze is gemaakt om zoveel te investeren in het wegwerken van deze wachtlijsten en daarmee de directe ondersteuning aan onze inwoners zoveel als mogelijk te waarborgen. Hierdoor bleef er onvoldoende capaciteit beschikbaar voor het ontwikkelen en uitvoeren van preventief groepsaanbod.
- Het CMD heeft vaste contactpersonen bij de maatschappelijke partners, die de formele én informele binding kunnen leggen tussen de maatschappelijke partners en het CMD.
- De evaluatie MCA is nog niet uitgevoerd, deze wordt afgerond voor de zomer 2024.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners kunnen met al hun hulpvragen terecht bij het CMD.
- De toegang tot zorg en ondersteuning voor inwoners is makkelijk bereikbaar, persoonlijk en dichtbij in de eigen gemeente geregeld.
- Inwoners kunnen, voordat er professionele hulp nodig is, gebruik maken van het preventieve aanbod voor hun hulpvragen.
- Door de samenwerking met de partners in de toegang (huisartsen, PlusTeam, onderwijs) kan op tijd kwalitatief goede zorg worden gegeven.

Wijkcentra

Wat willen we bereiken?

We willen inwoners de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan en/of gebruik te maken van cultureel maatschappelijke activiteiten, wijkzorg en activiteiten buiten de wijk. We bieden levensloopbestendige en duurzame wijken en buurten. Wij beschermen de mogelijkheid dat inwoners elkaar kunnen ontmoeten in elke wijk voor nu en later.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Accommodaties zijn duurzaam en multifunctioneel ingezet.
- De (zorg-)activiteiten in de wijkcentra zijn verder ontwikkeld conform zorgcontracten.

- Wijken en buurten zijn duurzaam en levensloopbestendig. De voorzieningen zijn voor iedereen goed bereikbaar.
- De sociaal culturele activiteiten zijn gesubsidieerd volgens het geldende subsidiebeleid voor deze periode.
Er is een integrale visie ontwikkeld over de gemeenschapshuizen en andere mogelijkheden tot ontmoeting binnen de gemeente Waalre. Hierbij is een besluit genomen over de inzet van structurele capaciteit op dit onderwerp binnen de organisatie.
- Verdere ontwikkeling van Het Huis van Waalre als ontmoetingsplek.
- De Pracht en Het Huis van Waalre ontvangen subsidie volgens de prestatieovereenkomst.

Jaar 2023

- We hebben nieuwe prestatieovereenkomsten gesloten met de Pracht en het Huis van Waalre vanaf 2024.
- Er is een besluit genomen over de mogelijkheid om te komen tot één integrale visie op de gemeenschapshuizen en andere mogelijkheden tot ontmoeting binnen de gemeente Waalre.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Er is een nieuwe prestatieovereenkomst afgesloten met De Pracht en Het Huis van Waalre voor 2024.
- De sociaal culturele activiteiten zijn gesubsidieerd volgens het geldende subsidiebeleid.
- In 2023 is nog geen besluit genomen over een integrale visie op sociaal culturele voorzieningen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De ontmoetingsruimten hebben een belangrijke maatschappelijke functie: inwoners kunnen hier terecht voor ontmoeting, meedoen, ontwikkeling en zelf iets organiseren. Hierdoor is er minder eenzaamheid en meer gezondheid.

Inburgering

Wat willen we bereiken?

- Wij willen dat inburgeraars participeren in de maatschappij naar hun vermogen.
- Inburgeraars zijn de Nederlandse taal machtig.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De Wet Inburgering 2021 is uitgevoerd in samenwerking met en door de gemeente Veldhoven op basis van een samenwerkingsovereenkomst.
- Inburgeraars die nog vallen onder de oudere wetten Inburgering worden zoveel mogelijk meegenomen in de wet Inburgering 2021.
- We (Waalre en Veldhoven) hebben de verplichte onderdelen van de wet Inburgering 2021 uitgevoerd, namelijk: afnemen van de brede intake, opstellen van een Plan Inburgering en Participatie, afnemen van participatieverklaringen, aanbieden van Module Arbeidsmarkt en Participatie, financiële ontzorging, controle en evalueren, aanbieden van taallessen en het stimuleren van participatie.

- We hebben bovenop de eerder beschreven verplichte onderdelen de financiële redzaamheid en taalvaardigheid gestimuleerd bij de inburgeraars.
- Inburgeraars hebben zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het lokale gespecialiseerde aanbod.
- De gemeente heeft een goede samenwerking met Steunpunt Vluchtelingenwerk Waalre.
- We hebben onderzocht in hoeverre we inburgeraars kunnen stimuleren om gebruik te maken van de cultuur- en sportmogelijkheden in en rondom Waalre.

Jaar 2023

- De werkprocessen rondom de Wet Inburgering 2021 in Waalre zijn verder ontwikkeld.
- We hebben het aanbod versterkt rondom financiële redzaamheid en taalvaardigheid bij de inburgeraars.
- De klantmanager inburgering in het CMD (aangenomen in samenwerking met Veldhoven) heeft gezorgd voor de brede intake, het opstellen van een Plan Inburgering en Participatie, het afnemen van participatieverklaringen, het aanbieden van de Module Arbeidsmarkt en Participatie, financiële ontzorging, controle en evaluatie, de toeleiding naar taallessen en het stimuleren van participatie voor inburgeraars.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De werkprocessen rondom de Wet Inburgering in Waalre zijn verder ontwikkeld.
- We hebben het aanbod versterkt rondom financiële redzaamheid en taalvaardigheid bij de inburgeraars, het financieel ontzorgen is naar tevredenheid uitgevoerd door de gemeente Veldhoven en er is samengewerkt met taalschool Stavoor.
- De klantmanager inburgering in het CMD (aangenomen in samenwerking met Veldhoven) heeft gezorgd voor de brede intake, het opstellen van een Plan Inburgering en Participatie, het afnemen van participatieverklaringen, het aanbieden van de Module Arbeidsmarkt en Participatie, financiële ontzorging, controle en evaluatie, de toeleiding naar taallessen en het stimuleren van participatie voor inburgeraars.
- De gemeente Veldhoven en Steunpunt Vluchtelingenwerk Waalre heeft te maken gehad met aanhoudende uitdagingen in de samenwerking. Er is besloten om inburgering in 2024 terug te halen naar Waalre.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inburgeraars kunnen naar eigen vermogen participeren in de samenleving.

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?

- Het garanderen van een bestaansminimum voor inwoners, die geheel of gedeeltelijk niet zelfstandig de noodzakelijke kosten van levensonderhoud kunnen betalen.
- Inwoners die kunnen werken de noodzakelijke ondersteuning (loonkostensubsidie, werkplekaanpassing en begeleiding) bieden zodat zij in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen (Participatiewet).

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023 -2026

- Uitvoeren van de Participatiewet (bijstandsuitkeringen) en de regelingen Ioaw, Ioaz, Bbz.
- Uitvoeren van aanvullende (financiële) ondersteuningsmaatregelen in tijden van crisis (denk aan COVID (Tonk, Tozo), gevolgen oorlog Oekraïne (leefgeld, energietoeslag en energiecoaches) met als doel inwoners in staat te stellen vasten lasten te betalen en in hun levensonderhoud te voorzien.
- Integrale benadering van personen en gezinnen bij vraagstukken op het gebied van het sociale domein.
- Het bieden van mogelijkheden aan / stimuleren van uitkeringsgerechtigden met als doel uitstroom naar arbeid.

Jaar 2023

- Vluchtelingen waarvoor de gemeente Waalre in regionaal verband een verantwoordelijkheid draagt zijn gehuisvest, van leefgeld voorzien en voor zover ze nog in Nederland verblijven begeleid bij het vinden van werk of een vorm van een activiteit om hun dag in te vullen. Dit m.b.v. het CMD en/of vluchtelingenwerk.
- Participatiewet (bijstandsuitkeringen) en de regelingen Ioaw, Ioaz, Bbz, zijn uitgevoerd.
- Aanvullende (financiële) ondersteuningsmaatregelen in tijden van crisis (denk aan COVID (Tonk, Tozo)) en de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (leefgeld, energietoeslag en energiecoaches) zijn ingezet met als doel inwoners in staat te stellen vasten lasten te betalen en in hun levensonderhoud te voorzien.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Statushouders en vluchtelingen uit Oekraïne waarvoor de gemeente Waalre in regionaal verband een verantwoordelijkheid draagt zijn gehuisvest, van leefgeld voorzien en voor zover ze nog in Nederland verblijven begeleid bij het vinden van werk of een vorm van een activiteit om hun dag in te vullen. Dit m.b.v. het CMD en/of vluchtelingenwerk.
- Participatiewet (bijstandsuitkeringen) en de regelingen Ioaw, Ioaz, Bbz, zijn uitgevoerd.
- Het leefgeld voor vluchtelingen uit Oekraïne en de energietoeslag zijn uitgekeerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de totale ondersteuning van het CMD worden inwoners ondersteund om mee te kunnen doen binnen de verschillende leefgebieden.

6.3.1 Minimabeleid

Wat willen we bereiken?

- Het minimabeleid heeft als belangrijkste punt het borgen van bestaanszekerheid. Voorop staat participatie in de samenleving en verhoging van de zelfredzaamheid van de inwoner. Er is extra aandacht voor volwassenen en kinderen in de gemeente die minder goed voor zichzelf kunnen zorgen.
- Speciale aandacht voor huishoudens die door stapeling van kortingen op toelagen en verhoging van kosten in de problemen komen.

- Bestrijding van armoede en de uitvoering van het minimabeleid en inkomensondersteuning door het Centrum voor Maatschappelijke Deelname (CMD).
- Het CMD werkt vanuit een totale benadering en neemt bij armoedebestrijding en uitvoering van het minimabeleid de versterking vanuit de drie onderdelen mee (Wmo/ Jeugdwet/ Participatiewet).
- Pro actieve schulddienstverlening met aandacht voor het voorkomen daarvan.
- Inzetten op schuldsituaties voorkomen door "vroegsignalering".
- Doelgerichte inzet "Klijnsma middelen" ter bestrijding van armoede onder kinderen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Opstellen van Armoedebeleid.
- Bevorderen integrale aanpak van het CMD en de maatschappelijke partners.
- Het verstrekken van individuele Bijzondere bijstand.
- Het verstrekken van individuele inkomenstoelage.
- Het verstrekken van energietoelage.
- Ondersteuning van minima door aanvullende regelingen zoals de "Meedoen bijdrage", deelname aan het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds, korting op de premie van de ziektekostenverzekering en faciliteren van Stichting Leergeld.
- Uitvoering van schulddienstverlening door het lokale CMD.
- Inzetten op "Vroeg signalering" in samenwerking met maatschappelijke partners zoals Vluchtelingenwerk en Voedselbank.
- Uitvoeren en monitoren van vroegsignalering met de 'vaste lasten partners' (woningcorporaties, Brabant Water, energiebedrijven).

Jaar 2023

- Het armoedebeleid is vastgesteld door de gemeenteraad en het uitvoeringsplan dat daarbij hoort wordt uitgevoerd.
- De trajecten van inwoners in de schuldhulpverlening zijn gemonitord (zowel het stabiliseren van de situatie van de inwoner als het verdere schuldhulpverleningstraject), indien hieruit blijkt dat resultaten onvoldoende worden behaald, vindt bijstelling plaats.
- De energietoelage is verstrekt aan de inwoners van de gemeente Waalre die daarvoor in aanmerking komen.
- De gemeente Waalre draagt financieel bij aan de collectieve ziektekostenverzekering voor minima.
- De samenwerking tussen het CMD en de maatschappelijke partners zoals Vluchtelingenwerk en de Voedselbank is geïntensiveerd. Er vindt een nog nauwere en meer integrale samenwerking plaats.
- De vroegsignalering met de 'vaste lastenpartners' is geëvalueerd.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het geldzorgenbeleid is vastgesteld door de gemeenteraad en het uitvoeringsplan dat daarbij hoort wordt uitgevoerd.
- De trajecten van inwoners in de schuldhulpverlening zijn in beeld, hieruit is geen noodzaak tot bijstelling gebleken.
- De energietoelage is verstrekt aan de inwoners van de gemeente Waalre die daarvoor in aanmerking komen.

- De gemeente Waalre draagt financieel bij aan de collectieve ziektekostenverzekering voor minima.
- De samenwerking tussen het CMD en de maatschappelijke partners zoals Vluchtelingenwerk en de Voedselbank is intensief voortgezet en zij hebben ook een grote rol gespeeld in de totstandkoming en de uitvoering van het geldzorgenbeleid.
- De vroegsignalering met de 'vaste lastenpartners' loopt naar tevredenheid, een evaluatie heeft nog niet plaatsgevonden.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de verschillende vormen van financiële ondersteuning hebben de inwoners met een minimuminkomen de mogelijkheid om mee te doen in Waalre.

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?

- Doel van de Participatiewet is dat inwoners zeker kunnen zijn van een bestaansminimum door hen een bijstandsuitkering te geven en/of inwoners die kunnen werken, kansen op standaard werk te geven. Aan inwoners met een arbeidsvermogen (kunnen werken) van 0 tot 80% wordt ondersteuning gegeven. De Participatiewet en het gemeentelijke beleid leveren een bijdrage aan het versterken van gelijke kansen voor inwoners met een arbeidsvermogen op de reguliere arbeidsmarkt.
- Zorgen voor het langzaam stopzetten van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) waarvan de toegang vanaf 1 januari 2015 is afgesloten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- De Participatiewet in samenwerking met en door de gemeente Veldhoven wordt uitgevoerd op basis van een samenwerkingsovereenkomst.
- We nemen deel in het "Participatiebedrijf" GRWRE (de gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Heeze-Leende en Valkenswaard).
- We participeren in het Regionaal Werkbedrijf Brabant Zuidoost (04werkt).
- Uitvoering en afbouw van de Wsw door Ergon als onderdeel van de GRWRE.
- Inwoners worden begeleid naar werk door het aanbieden van participatievoorzieningen.
- Loonkostensubsidie wordt aangeboden aan inwoners met beperkt arbeidsvermogen.
- We voldoen aan de wettelijke taakstelling met betrekking tot "beschut werk". Het bieden van een loonkostensubsidie aan inwoners met arbeidsbeperking.
- Werkzoekenden verrichten onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden naast of in aanvulling op reguliere arbeid (werkzaamheden die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt).
- Een studietoelage wordt aangeboden aan inwoners die studeren en een arbeidshandicap hebben.

Jaar 2023

- Op het gebied van begeleide participatie is de samenwerking met de gemeente Veldhoven geëvalueerd. Er zijn met betrekking tot dit specifieke onderwerp heldere afspraken gemaakt over de doelstellingen van de gemeente Waalre. Er hebben regelmatig, zowel op

bestuurlijk als op ambtelijk niveau, afstemmingsoverleggen over de samenwerking plaatsgevonden; de verwachtingen over de samenwerking zijn over en weer naar elkaar uitgesproken. Een belangrijk onderdeel van deze afstemming is inzicht in de monitoringsgegevens op clientniveau. De aandachtspunten rondom privacy zijn eveneens ter sprake gekomen tussen de gemeente Waalre en de gemeente Veldhoven.

- Gemeente Waalre heeft actief deelgenomen aan de overleggen met GRWRE/Ergon zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. De kwartaalrapportages die door de GRWRE/Ergon worden gegenereerd zijn ieder kwartaal besproken met de Ergon.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Er is begonnen met een evaluatie van de samenwerking met Veldhoven, maar deze is niet gereed. Dit doordat er personele wisselingen zijn geweest. De evaluatie en de afspraken die hieruit volgen wordt afgerond voor de zomer 2024.
- Gemeente Waalre heeft actief deelgenomen aan de overleggen met GRWRE/Ergon zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. De kwartaalrapportages die door de GRWRE/Ergon worden gegenereerd zijn ieder kwartaal besproken met de Ergon.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen door loonkostensubsidie, extra ontwikkeling en ondersteuning deelnemen op de arbeidsmarkt.

6.6 Wmo-beleid

Wat willen we bereiken?

We willen inwoners in staat stellen op een zo volwaardig en gelijkwaardig mogelijke manier deel te nemen aan de samenleving en onderdeel uit te laten maken van die samenleving. Dit geldt in het bijzonder voor inwoners die zich in een kwetsbare positie bevinden. Hierbij geldt dat de inwoner eerst zelf naar oplossingen binnen het eigen sociale netwerk zoekt. De gemeente kan hierbij ondersteunen en vangt op wanneer er binnen het eigen sociale netwerk geen oplossing kan worden gevonden.

We zorgen voor een passend zorgaanbod (of ondersteunen bij het vinden van een passend zorgaanbod) voor inwoners die zich met een (hulp-)vraag bij de gemeente Waalre melden.

Het CMD en het PlusTeam werken goed samen, ook met de huisartsen en de wijkverpleegkundigen in Waalre om de processen rondom de zorg van inwoners goed te organiseren en er voor de zorgen dat er korte lijnen zijn tussen de verschillende partijen.

Maatschappelijke partners worden vroegtijdig betrokken bij relevante ontwikkelingen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- We zijn in control als het gaat om de inzet van voorzieningen in het kader van de Wmo. De producten in het kader van begeleiding zijn doorontwikkeld en huishoudelijke hulp is geboden aan de groep die het echt nodig heeft.

- We hebben binnen de gemeente Waalre beschermd wonen effectief ingericht na de decentralisatie van deze taak.
- Er is een sterke regionale preventieve aanpak van dak- en thuisloosheid in het kader van de Maatschappelijke Opvang.
- We werken met actueel Wmo beleid (verordening en beleidsregels) in lijn met de geldende wetgeving.
- Het toezicht op de uitvoering van de Wmo en de aanpak van fraude en rechtmatigheid is ingebed in beleid.
- Cliëntervaringen zijn gemeten met behulp van "continu meten" en verbeterpunten zijn opgepakt.
- Inwoners kunnen gebruik maken van cliëntondersteuning en sociaal raadsliedenwerk.
- Buurtbemiddeling is vroegtijdig betrokken als het nodig is.
- De Wijk-GGDers zijn onverminderd actief en hun positie is versterkt om hulp te bieden voor verwarde personen. Daarnaast functioneert het meldpunt van de Wetverplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) en bijzondere zorg.
- De doordecentralisatie van 'beschermd wonen' heeft plaatsgevonden. Het regionale plan van aanpak is vertaald naar de lokale situatie.

Jaar 2023

- In samenwerking met de BOV-Kempengemeenten en de Dommelvallei+ zijn in 2022 de nieuwe producten Wmo Begeleiding 18+ in gebruik genomen. In 2023 zijn de producten geëvalueerd en waar nodig doorontwikkeld. Dit is van belang voor de professionals die samen met de inwoner (inhoudelijk) de best passende zorg en ondersteuning moeten bepalen.
- De mogelijkheden van de kostenbeheersing huishoudelijke hulp Wmo zijn onderzocht en er is hierover een besluit genomen.
- We hebben meegewerkt aan de verbetering van het regionaal beleid ter voorkoming van dak- en thuisloosheid.
- De Wmo verordening en beleidsregels zijn geactualiseerd.
- We hebben een voorstel gedaan (inclusief kosten) voor de ontwikkeling van beleid voor rechtmatigheidstoezicht en fraudebestrijding binnen de Wmo en de Jeugdwet.
- De resultaten van de cliëntervaringsonderzoeken zijn geëvalueerd. Hierbij zijn o.a. de participatieraad en het CMD/PlusTeam gevraagd om mee te denken. Op basis van de resultaten signaleren we vroegtijdig welke maatregelen we kunnen nemen.
- Cliëntondersteuning is uitgebreid met inzet van Sociaal Raadsliedenwerk.
- Door de inzet van buurtbemiddeling worden burenruzies in een zo vroeg mogelijk stadium opgepakt. Er is een goede samenwerking tussen Lumens, Cordaad, het CMD, Wijk GGD en de woningcorporaties.
- In samenwerking met de gemeente Veldhoven, Veiligheid, Politie en de Geestelijke gezondheidszorg verstevigen we de positie van de Wijk-GGD. Hierbij is gebruik gemaakt van de landelijke adviezen, cijfers uit de monitor en ervaringen van Wijk-GGD/Wijk-GGZ in de regio.
- In samenwerking met de GGD en de deelnemende regionale gemeenten is het meldpunt Wvggz en bijzondere zorg verder ontwikkeld.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In 2023 is het product begeleiding geëvalueerd en doorontwikkeld. Professionals zijn geschoold op het product begeleiding.
- De Taskforce Grip op sociaal domein is in 2023 gestart om grip op de kosten te krijgen onder op het gebied van de WMO.

- We sluiten aan bij de overleggen rondom verbetering van het regionaal beleid ter voorkoming van dak- en thuisloosheid. Hierin worden verbeteringen besproken. Gezien het uitstellen van de decentralisatie maatschappelijk opvang en beschermd wonen naar (op zijn vroegst) 1 januari 2025 heeft de gemeente Waalre eind 2023 opnieuw getekend dat centrumgemeente Eindhoven de maatschappelijke opvang en beschermd wonen voor ons blijft uitvoeren.
- De Wmo verordening is geactualiseerd op de nieuwe kosten voor PGB sociale netwerk voor het product begeleiding en huishoudelijke hulp. Daarnaast is in 2023 in een start gemaakt voor nieuwe beleidsregels m.b.t. beleid rondom woningaanpassingen.
- De wettelijke basis voor het Wmo en jeugd toezicht is ingeregeld. Voor de Wmo zijn er in 2023 geen incidenten geweest. Het maken van nieuw beleid hierop is door onvoldoende beleids capaciteit binnen de Wmo niet opgepakt.
- We hebben in 2023 intensief met Zorgfocus (uitvoering van het CEO) samengewerkt om te kijken waar verbetermogelijkheden zitten. Deze zijn voor jeugd doorgevoerd door ouders en kinderen anders te benaderen d.m.v. een kaart met een QR code om te reageren. In het derde kwartaal is aanvullend nog besloten ouders en kinderen apart te benaderen om te kijken of dit leidt tot een hogere respons. De Raad en de participatieraad zijn in 2023 geïnformeerd over de resultaten over 2022.
- In maart 2023 is het sociaal raadsliedenwerk gestart als pilot. Deze wordt uitgevoerd door Lumens. Aan het eind van het jaar is een artikel in de Schakel gemaakt om hier nog meer bekendheid aan te geven.
- In 2023 is deze samenwerking met de buurtbemiddeling verder gegroeid. Tussen de gemeente en de samenwerkingspartners zijn korte lijnen. Men weet elkaar goed te vinden. Het blijft zoeken naar nieuwe vrijwilligers. De inzet van de buurtbemiddeling loopt achter ten opzichte van de beraming. Acties die hierop ingezet zijn gedurende het jaar hebben geleid tot een toename. Blijvende aandacht is nodig voor bekendheid en de aanmeldingen.
- De positie van de Wijk GGD is verder verankerd in de gemeente Waalre. De samenwerking tussen de Wijk GGD en het Plus team kan beter. Dit wordt door de procesregisseur veiligheid opgepakt. We zijn positief over de samenwerking en de resultaten. Dit heeft geleid tot een overeenkomst voor de duur van vijf jaar.
- We zijn tevreden over de inzet en de uitvoering van het meldpunt WvGGZ taken door de gemeente Eindhoven. Zij houden ons periodiek volgens afspraak op de hoogte van de voortgang en de resultaten. Er is blijvende aandacht voor het meldpunt bij ketenpartners. Eind 2023 is een overeenkomst voor de komende vijf jaar getekend waarmee de inzet van de buurtbemiddeling en de inzet van de wijk GGD geborgd is.
- Op het gebied van preventie binnen de Wmo lopen de laagdrempelige activiteiten als de Prachtdag en Neffe de Kerk in 2023 door. In het voorjaar van 2023 is gestart met Neffe 't Veld. Dit is een uitbreiding op de laagdrempelige dagbesteding die er al was.
- In 2023 is de open inloop van de GGZ geëvalueerd. Uit deze evaluatie is gebleken dat het aantal deelnemers flink is teruggelopen, mede door Corona. Daarnaast is er geen vaste medewerker aan gekoppeld. Dit zijn aandachtspunten voor de doorontwikkeling.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De inwoners die het nodig hebben ontvangen goede zorg van goede kwaliteit zolang zij dat nodig hebben.

De inzet van een wijk GGD'er is een waardevolle aanvulling op het werk dat al gedaan wordt voor zorg en veiligheid.

Financiële middelen en dus ook gemeenschapsgelden, worden zoals de wet het beschrijft, besteed.

Inwoners krijgen de mogelijkheid om direct na het contact met de gemeente hun ervaringen met de gemeente te delen.

Burenruzies worden op een zo vroeg mogelijk moment gesignaleerd. Dit gebeurt in gesprek met het CMD, Veiligheid en Wijk GGD. Dit doen we om de leefbaarheid in het dorp te behouden.

Gemeente Waalre heeft een overeenkomst gesloten samen met omringende gemeenten bij een meldpunt voor discriminatie.

6.7 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?

We moedigen deelname aan de maatschappij van Waalrese jeugdigen aan. Belangrijk in ons beleid is dat het eigen sociale netwerk van jeugd en hun opvoeders daarvoor wordt gebruikt. Dit is normaal, en wordt ook normaal gevonden door de inwoner. Ook is nodig dat professionals van verschillende disciplines elkaar goed weten te vinden en niet (bewust) in de weg lopen. Daarbij geldt als motto: "één gezin, één plan, één coördinator." We willen ervoor zorgen dat het (passend) onderwijs en de ondersteuning op grond van Wmo en Jeugdwet op elkaar aansluiten. We richten ons sterk op preventief jeugdbeleid omdat daardoor ouders en hun kinderen minder specialistische hulpverlening nodig hebben.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Verstrekken van passende hulp aan jeugdigen die dit nodig hebben (individuele voorzieningen). Waar het kan maken we gebruik van aanbod waar in het gewone leven gebruik van kan worden gemaakt, zonder dat hier een besluit van de gemeente voor nodig is. Maatwerk staat hierbij voorop. We monitoren de uitvoering van de Jeugdwet continu.
- Ondersteuningsvragen worden snel gesignaleerd en aangepakt door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het 'voorliggend veld', dus de voorzieningen waar jeugdigen en ouders gemakkelijk terecht kunnen zonder dat hier een besluit van de gemeente voor nodig is (school, kinderopvang, bibliotheek, welzijnswerk, jongerenwerk, etc.).
- Jeugdigen hebben een 'eigen plek' in Waalre waar zij zich onder begeleiding van jongerenwerkers op hun eigen manier kunnen ontwikkelen.
- Binnen het samenwerkingsverband 'Een 10 voor de Jeugd' wordt de Producten en Diensten Catalogus (PDC) op structurele basis doorontwikkeld.
- Binnen het samenwerkingsverband '21 voor de Jeugd' wordt in samenwerking met de Gecertificeerde Instellingen (Jeugdbescherming en Jeugdreclassering), Veilig Thuis en Raad voor de Kinderbescherming gewerkt aan de realisatie van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, waartoe het Rijk opdracht heeft gegeven.
- Jeugdigen in Waalre praten mee over onderwerpen die zij belangrijk vinden binnen de gemeente.

Jaar 2023

- Er is in beeld gebracht, door middel van de Preventiematrix, hoe het preventief aanbod in Waalre kan worden versterkt. Het aanbod wordt zelf uitgevoerd door het CMD of ingekocht bij maatschappelijke partners.
- Het laagdrempelige initiatief van de gemeente Waalre en de bibliotheek Waalre in Gesprek is zes keer georganiseerd. Consulents van het CMD hebben de informatiebijeenkomsten bijgewoond, onder andere zodat inwoners hen rechtstreeks kunnen benaderen met vragen.
- Er is een onderzoek gestart naar het gebruik en de effectiviteit van het preventieve jeugdaanbod. Dit aanbod komt deels terug in de sociale kaart, omdat partners ook

preventief aanbod leveren aan hun eigen leerlingen. Zo geven scholen preventief ondersteuning aan hun eigen leerlingen.

- Het verbeterplan 'Werken aan Veiligheid voor de Lokale (wijk)teams' wordt jaarlijks uitgevoerd, geëvalueerd en aangevuld.
- De aandachtsfunctionarissen Huiselijk Geweld en Kindermishandeling hebben de eerste meldcodetour binnen de gemeente uitgevoerd.
- Er is een onderzoek gestart hoe de jongerenparticipatie kan worden ingeregeld binnen de gemeente.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In 2023 is het huidige preventief aanbod in Waalre nader onderzocht, waarbij gekeken is op welke onderwerpen het preventief aanbod voldoende aanwezig is en waar zich nog hiaten bevinden. Binnen de gemeenten in Dommelvallei+ (naast Waalre zijn dat Geldrop-Mierlo, Son en Breugel en Nuenen) is er een projectgroep gestart die op een aantal thema's (waaronder echtscheiding, mentale gezondheid en middelengebruik) data verzamelt, behoeftes onderzoekt en het huidige aanbod vergelijkt met de opgehaalde data. Het uiteindelijke doel van de projectgroep is om gezamenlijk passend aanbod in te kopen en/of het huidige aanbod te versterken. Daarnaast richt de werkgroep zich op het meetbaar maken van de resultaten van het ingezette preventieve aanbod en wordt dit geëvalueerd.
- In 2023 zijn er 6 bijeenkomsten Waalre in Gesprek georganiseerd door de bibliotheek in samenwerking met de gemeente. Hierbij waren ook consultants van het CMD aanwezig. Er zijn 2 bijeenkomsten van Waalre in Gesprek niet doorgegaan vanwege te weinig aanmeldingen.
- Eind 2023 is in de regio overeenstemming bereikt over de inzet van project STORM. Dit is een programma voor mentaal welzijn voor leerlingen in het middelbaar onderwijs. STORM zal vanaf 2024 uitgevoerd gaan worden.
- Het verbeterplan 'Werken aan Veiligheid voor de Lokale (wijk)teams' is nog niet aangevuld en uitgevoerd vanwege onvoldoende beleidscapaciteit.
- De meldcodetour binnen de gemeente, uitgevoerd door de Aandachtsfunctionarissen Huiselijk Geweld en Kindermishandeling is nog niet gerealiseerd vanwege onvoldoende beleidscapaciteit.
- Voor de regio Zuidoost-Brabant zijn in het tweede kwartaal van 2023 twee kwartiermakers gestart voor de uitvoering van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Er is een startfoto opgeleverd, inclusief analyse en advies over hoe we binnen de regio toe kunnen werken naar de uitvoering van het Toekomstscenario.
- Er is geïnventariseerd wat de Hervormingsagenda Jeugd inhoudt en welke informatie beschikbaar is om met de uitvoering van de Hervormingsagenda aan de slag te gaan.
- Jongerenparticipatie is meegenomen in de nota Burgerparticipatie. Daarnaast is de burgemeester langs basisscholen gegaan om onder andere de betrokkenheid bij de (lokale) overheid te bespreken met de leerlingen (daarnaast ging om het vergroten van de weerbaarheid in het gebruik van social media, HALT was hier ook bij aanwezig).

Wat is de impact voor onze inwoners?

Kwalitatief goede zorg wordt geleverd waar nodig.

Jongeren hebben een plek in Waalre waar zij zich op hun eigen manier kunnen ontwikkelen. Jeugdigen in een schadelijke afhankelijkheidsrelatie worden geholpen om veilig en gezond op te groeien.

Jeugd- en jongerenwerk

Wat willen we bereiken?

Wij willen dat jeugdigen in Waalre die steun nodig hebben bij het volwassen worden ondersteuning krijgen van professionals.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er is een pilot jongerencentrum gerealiseerd, waar jongeren een eigen plek hebben.
- Na afronding van de pilot jongerencentrum is geëvalueerd over de toekomst van een jongerencentrum in Waalre.
- Jongerenwerkers hebben voldoende capaciteit om laagdrempelige ondersteuning aan jongeren geboden in hun ontwikkeling naar volwassenheid.
- De maatschappelijke partners zijn bekend met het aanbod van het jongerenwerk.
- Het jongerenwerk heeft een prominente rol gespeeld in het voorkomen van problemen, zoals schooluitval, overlast, uitsluiting en radicalisering.
- Met het jongerenwerk hebben we gekeken in welke vorm jongerenparticipatie kan plaatsvinden.

Jaar 2023

- Het contract met het jongerenwerk is waar nodig aangepast en verlengd.
- Er is onderzocht hoe jongerenparticipatie eruit kan komen te zien bij de gemeente.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het contract voor het jongerenwerk met Lumens is ongewijzigd verlengd voor een periode van twee jaar (2023-2024).
- In oktober 2023 is de pilot jongerencentrum gestart in de ontmoetingsruimte van sporthal de Pracht, de pilot is voor de periode van één jaar. Na dit jaar wordt bekeken of en op welke manier de pilot een vervolg krijgt.
- De jongerenwerkers zijn sinds oktober 2023 gestart als sociaal beheerders van het jongerencentrum. Hierdoor hebben zij meer mogelijkheden om jongeren die problemen ondervinden te ondersteunen.
- Jongerenparticipatie is meegenomen in de nota Burgerparticipatie. Daarnaast wil de burgemeester in 2024 aansluiten bij momenten waarbij hij het gesprek kan aangaan met de jeugd. In 2023 heeft de burgemeester twee basisscholen bezocht waarbij het ging om het vergroten van de weerbaarheid in het gebruik van social media (HALT was hier ook bij aanwezig).

Wat is de impact voor onze inwoners?

Jeugdigen in Waalre groeien op tot volwassenen met positieve vormen van vrijetijdsbesteding, sociaal netwerk en actieve participatie in de samenleving.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten sociaal domein				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	804	1.583	1.106	1.086
6.2 Wijkteams	739	774	2.328	2.189
6.3 Inkomensregelingen	4.951	4.989	4.399	5.105
6.4 Begeleide participatie	1.436	1.413	1.504	1.456
6.5 Arbeidsparticipatie	45	43	235	113
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.433	3.722	757	738
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	76	100	-	-
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)			1.726	1.644
6.71B Begeleiding (WMO)			1.253	1.017
6.71C Dagbesteding (WMO)			18	264
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)			-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	3.575	3.727	-	-
6.72A Jeugdhulp begeleiding			3.443	1.050
6.72B Jeugdhulp behandeling			-	601
6.72C Jeugdhulp dagbesteding			-	313
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig			-	-
6.73A Pleegzorg			-	-
6.73B Gezinsgericht			-	5
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig			17	957
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf			-	597
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf			-	466
6.74C Gesloten plaatsing			148	144
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	8	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	438	584	-	-
6.82A Jeugdbescherming			187	187
6.82B Jeugdreclassering			12	22
Totaal lasten sociaal domein	15.497	16.943	17.133	17.954
Baten sociaal domein				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	23	775	54	120
6.2 Wijkteams		5	96	83
6.3 Inkomensregelingen	3.680	3.102	3.534	4.463
6.4 Begeleide participatie		-	-	-
6.5 Arbeidsparticipatie		7	181	58
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	89	86	88	91
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		2	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	43	-	-	-
Totaal baten sociaal domein	3.835	3.977	3.953	4.815
saldo sociaal domein	11.662	12.966	13.180	13.139

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (voordeel 86.000)

- Voordeel salariskosten 37.000.
- Voordeel uitvoeringskosten vluchtelingen, asielzoekers en statushouders 5.000.
- Voordeel gemeenschapshuis het Klooster 60.000 door exploitatiebijdrage van voorgaande jaren 2020 t/m 2022 en nadeel 39.000 huur en bijdrage in energie voor de

overbruggingsperiode exploitatie van september 2021 tot september 2022. Per saldo een voordeel van 21.000.

- Voordeel ouderenwerk 6.000.
Een deel van de kosten voor Goed voor Mekaar Waalre is ondergebracht in de Brede SPUK én er hebben minder mantelzorgers gebruik gemaakt van de mantelzorgwaardering.
- Voordeel preventief jeugdbeleid 10.000.
De budgetten voor Ouders en Jeugdzorg en voor Waalre in Gesprek zijn niet volledig ingezet (niet alle bijeenkomsten zijn doorgegaan vanwege te weinig aanmeldingen). Het budget voor vrij toegankelijk aanbod is niet geheel gebruikt.
- Voordeel maatschappelijke dienstverlening 5.000 door het vervallen van bijdrage 2021 t/m 2023 aan Novadic Kentron.
- Voordeel overige kleine afwijkingen 2.000.

6.2 Wijkteams (voordeel 126.000)

- Voordeel salariskosten 84.000.
- Voordeel doorontwikkeling monitor Sociaal Domein 8.000.
- Voordeel klanttevredenheidsonderzoek 8.000.
In 2023 is de vorm voor de het klanttevredenheidsonderzoek t.b.v. jeugdige en hun ouders/verzorgers aangepast, zodat de vorm meer aansluit bij de doelgroep. Zij hebben een ansichtkaart ontvangen met een QR-code in plaats van een brief met vragenlijst. De kosten van drukwerk en verzending zijn hierdoor in 2023 gedaald. Het doel van deze aanpassing is om de deelname onder de jeugd te vergroten. In 2024 wordt het resultaat geëvalueerd en (indien nodig) doorontwikkeld.
- Voordeel Participatieraad en Sociaal raadsliedenwerk 4.000.
Inzet van Sociaal Raadsliedenwerk is voordeliger ingekocht dan begroot. De daadwerkelijke kosten t.a.v. de declaraties voor de participatieraad zijn lager.
- Voordeel WMO advieskosten 15.000.
Voordeel opstellen woonzorgvisie 38.000. Deze opdracht wordt afgerond in 2024. De resterende middelen worden ingezet in 2024.
- Nadeel incidentele versterking CMD 23.000.
Door inzet applicatiebeheer Suites.
- Voordeel steunwijzer 6.000 door het later van start gaan.
- Nadeel regionale samenwerking DVO Een 10 voor de Jeugd en 21 voor de jeugd 6.000.
Voor DVO Een 10 voor de Jeugd zijn meer uren ingezet, o.a. vanwege dossier cruciale jeugdhulpaanbieder met financiële problemen. Voor DVO 21 voor de Jeugd bedroeg bijdrage 2023 bijna € 1.000 meer dan was begroot.
- Nadeel overige kleine afwijkingen 3.000

6.3 Inkomensregelingen (voordeel 223.000)

- Nadeel salariskosten 24.000.
- Nadeel dotatie voorziening dubieuze debiteuren Werk en Inkomen 9.000.
Deze mutatie wordt niet begroot, omdat op peildatum 31-12-2023 wordt berekend wat de stand van de voorziening moet zijn dat is bij het opstellen van de begroting niet in te schatten.
- Nadeel uitvoeringskosten schuldhulpverlening 15.000.
Deze kosten zijn variabel en afhankelijk van het aantal en de intensiteit van de schuldhulpverleningstrajecten. Er is dus sprake van een natuurlijke fluctuatie.
- Voordeel bijstandsuitkeringen 27.000.
Er was sprake van een dalend klantenbestand in 2023.
- Voordeel afrekening TOZO verstrekkingen 47.000.
- Voordeel bijzondere bijstand 52.000 door verhaal/terugontvangst en 12.000 minder verstrekkingen.
- Nadeel energietoeslag 701.000. Dit nadeel is gedekt door de algemene uitkering in de decembercirculaire 2022 en in de decembercirculaire 2023.

- Voordeel kwijtscheldingen 11.000.
- Voordeel Specifieke uitkering van het Rijk 'Regeling opvang Oekraïners' 823.000. De gemaakte kosten zijn lager dan de ontvangen uitkering. Het restant hoeft niet terug naar het Rijk.

6.4 Begeleide participatie (voordeel 48.000)

- Voordeel minder uitgaven re-integratie 26.000.
- Voordeel participatiebedrijf Ergon 22.000 door creditering kosten vanwege toepassing verkeerde verdeelsleutel.

6.5 Arbeidsparticipatie (nadeel 1.000)

- Geen verschil van betekenis.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) (voordeel 22.000)

- Nadeel vervoersvoorzieningen 14.000.
Er is een PGB verstrekt voor een kostbare autoaanpassing.
- Voordeel woningaanpassingen 27.000.
- Voordeel vervoersvoorzieningen CVV 3.000.
Er is na corona structureel minder vraag naar CVV.
- Voordeel eigen bijdrage maatwerkvoorzieningen 3.000.
Door de toename van het aantal maatwerkvoorzieningen in 2023, zijn er ook meer inkomsten ontvangen in de vorm van de eigen bijdrage.
- Voordeel overige kleine afwijkingen 3.000.

6.71A Hulp bij het huishouden (WMO) (voordeel 82.000)

- Voordeel 82.000.
Er is in 2023 tussentijds bijgeraamd; de daadwerkelijke kosten zijn lager dan verwacht.

6.71B/C/D Begeleiding (WMO) (nadeel 10.000)

- Nadeel 10.000.
De daadwerkelijke kosten PGB zijn 4.000 hoger dan de prognose die door de SVB is gesteld. Bij Zorg In Natura is een minimale nadelige afwijking van 6.000.

6.72A/B/C/D 6.73A/B/C 6.74A/B/C Jeugdhulp (nadeel 525.000)

- Nadeel 525.000.
Het nadeel werd grotendeels veroorzaakt door een aantal dure maatwerktrajecten. Dit zijn trajecten waarbij een Gecertificeerde Instelling is betrokken, die bepaalt welke hulp er ingezet dient te worden. Gemeente is verantwoordelijk voor financiering.

6.82A/B Jeugdbescherming/jeugdreclassering (nadeel 10.000)

- Nadeel jeugdreclassering 10.000. Vanaf juni 2023 is het aantal cliënten opgelopen van 1 naar 5 cliënten in december 2023.

07 Volksgezondheid en milieu

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

- Inwoners van Waalre inspireren om gezond en gelukkig te leven. Daarbij gaan we uit van de principes van Brede Welvaart en Positieve Gezondheid, en werken we vanuit een thematische benadering.
- Een gezond Waalre: onze inwoners zijn zich ervan bewust dat ze in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor een gezonde leefstijl met behoud van eigen regie.
- Mensen kunnen achteruitgang van hun gezondheid zelf opvangen omdat ze uit gaan van hun mogelijkheden.
- Iedereen moet mee kunnen doen vanuit eigen kracht.
- Inwoners van Waalre staan voor elkaar klaar en helpen/ondersteunen elkaar waar nodig en mogelijk.
- Mantelzorgondersteuning is op maat.
- Waalre is een dementie-vriendelijke gemeente.
- Waalre is een JOGG gemeente: Gezonde jeugd, gezonde toekomst.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- We geven uitvoering aan de ambities uit het Lokaal Preventie Akkoord Gezond Waalre.
- We geven uitvoering aan het plan van aanpak gezonde Jeugd, gezonde toekomst.
- We stellen Lokaal Gezondheidsbeleid vast voor de periode 2024-2028.
- We versterken de lokale coalitie Eén tegen Eenzaamheid.
- We stimuleren het doen van vrijwilligerswerk en zetten in op het versterken van informele hulp/ondersteuning, in samenwerking met onze lokale en regionale netwerkpartners.

Jaar 2023

- We hebben de plannen van aanpak 2023 van de 11 ambities van het Lokaal Preventieakkoord uitgevoerd.
- We hebben het plan van aanpak 2023 Gezonde jeugd, gezonde toekomst uitgevoerd.
- We hebben de samenwerking vanuit de lokale coalitie Een tegen Eenzaamheid versterkt.
- Het Netwerk Dementie Vriendelijke Gemeente is actief geweest vanuit het jaarplan 2023.
- De bestaande diensten van Goed voor Mekaar Waalre zijn voortgezet en verder ontwikkeld, in het bijzonder de adviserende huisbezoeken.
- De functie van Goed voor Mekaar als informatiepunt voor informele hulp en vrijwilligerswerk is verder versterkt. Belangrijkste instrument hierbij is de digitale sociale kaart.
- Het Steunpunt Mantelzorg is zichtbaar voor de inwoners van Waalre die als mantelzorger onbetaald en vaak langdurig zorgen voor een naaste.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In 2023 heeft de nadruk gelegen op het opstellen van het plan van aanpak m.b.t. het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), waar de ambities van het preventieakkoord onderdeel van uitmaken. Aan dit plan van aanpak is de Brede SPUK regeling GALA gekoppeld. Om aanspraak te kunnen maken op deze financiële middelen is het plan van

aanpak bij VWS ingediend en akkoord bevonden. Deze financiële middelen zijn door VWS toegekend voor de jaren 2024-2026.

Het Gezond en Actief Leven Akkoord ondervangt de verschillende preventieve thema's uit het Gezondheidsbeleid en zorgt ervoor dat preventie t.a.v. een gezond lichaam en een gezonde geest beleidsterrein-overstijgend en in samenhang wordt uitgevoerd.

- Vanuit de Brede SPUK regeling zijn in 2023 ook financiële middelen toegekend voor het jaar 2023. Deze financiële middelen zijn besteed aan diverse preventieve uitvoerende activiteiten (o.a. op het gebied van o.a. Kansrijke Start, Valpreventie, Versterking Sociale basis en een verkenning op het gebied van Welzijn op recept: namelijk Babyclub; Peutergym; Nu niet zwanger; Rollator APK; Taalcafé; Lesmateriaal voor bewegend leren; Moestuineren; in het kader van de anti-rookcampagne werden asbaktegels geplaatst; regionale campagne denormalisering drugs SKIP de trip).
- In 2023 is een regionaal plan van aanpak Integraal Zorgakkoord (IZA) opgesteld in samenwerking met de regio. Dit plan is ingediend bij VWS. Aan dit plan is de Brede SPUK regeling IZA gekoppeld. Deze financiële middelen worden ingezet t.b.v. de diverse ketenaanpakken in de regio in samenwerking met de maatschappelijke partners, zorgpartners en overige omliggende gemeenten in de regio.
- Alle AED's in de gemeente Waalre zijn gecontroleerd en onderhouden.
- De bestaande diensten van Goed voor Mekaar Waalre zijn voortgezet en de functie van Goed voor Mekaar als informatiepunt voor informele hulp en vrijwilligerswerk is verder versterkt.
- Het Steunpunt Mantelzorg is zichtbaar voor de inwoners van Waalre die als mantelzorger onbetaald en vaak langdurig zorgen voor een naaste.
- Inwoners van 75 jaar en ouder zijn geïnformeerd door de ouderenadviseurs over de thema's wonen, welzijn en zorg vanuit de uitgangspunten van Positieve Gezondheid.
- Het Netwerk Dementie Vriendelijke Gemeente is 2 maal bijeen geweest.
- Het maandelijkse Alzheimer Café is voortgezet.
- De EHBD-koffer (Eerste Hulp Bij Dementie) is 4 maal uitgeleend. De Geheugenbieb in Het Huis van Waalre is voortgezet, in samenwerking met de Bibliotheek Waalre.
- In april is gestart met een maandelijkse ontmoetingsgroep voor partners van mensen met dementie, onder begeleiding van een vrijwillige ervaringsdeskundige gespreksleider. Aan deze groep namen eind 2023 10 inwoners deel.
- In het kader van de Wereld Alzheimer Dag zijn in september -in samenwerking met de lokale partners- verschillende activiteiten georganiseerd om aandacht te vragen voor dementie.
- Tweemaal (in januari en september) is in samenwerking met de Bibliotheek Waalre een muziekmiddag 'Het Kleine Café' georganiseerd voor mensen met beginnende geheugenproblematiek.
- In mei is een pilot van start gegaan van Switch2Move, een beweegactiviteit voor mensen met dementie.
- Van januari tot en met november 2023 is de Sociale Gids Waalre 1503 maal geraadpleegd. Eind 2023 namen 94 organisaties deel aan de Sociale Gids Waalre.
- De bestaande diensten van Goed voor Mekaar Waalre zijn gecontinueerd. Goed voor Mekaar Waalre heeft 680 maal iemand geholpen middels begeleid vervoer, boodschappen, klussen, informatie & advies en doorverwijzing. Via de website zijn er daarnaast nog 544 contacten geweest.
- De overeenkomst met de LEVGroep voor de ondersteuning van Goed voor Mekaar Waalre (welzijnswerker) is verlengd voor een periode van 2 jaar tot 1 juli 2025.
- Het aanhaken van de dienst begeleid vervoer bij het landelijke project AutoMaatje is doorgeschoven naar 2024.
- Eind 2023 waren er bij 17 inwoners vaste vrijwillige maatjes actief. Er zijn 3 nieuwe vrijwilligers geworven voor een 'maatjesproject nieuwe stijl' waarbij we inzetten op het toe leiden van inwoners naar reguliere ontmoetingsactiviteiten in het dorp.
- In het najaar hebben de 10 vrijwillige seniorenvoorlichters deelgenomen aan een training van 3 dagdelen over positieve gezondheid & gespreksvaardigheid verzorgd door de LEVGroep.

- In 2023 zijn de vrijwillige seniorenvoorlichters bij 183 inwoners van 75 jaar en ouder op huisbezoek geweest. Daarnaast zijn er nog enkele telefonische gesprekken geweest met ouderen die liever geen bezoek ontvingen.
- In 2023 hebben 325 mantelzorgers de jaarlijkse voucher van de mantelzorgaardering ingewisseld bij de lokale ondernemers. Eind 2023 stonden er 387 mantelzorgers geregistreerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners zijn zich bewust dat een gezonde leefstijl bijdraagt aan de kwaliteit van leven.
- Inwoners zijn zich bewust dat iedereen in Waalre mee moet kunnen doen binnen zijn of haar mogelijkheden vanuit het streven naar een inclusieve samenleving.
- Inwoners helpen elkaar en zijn gemotiveerd om vrijwilligerswerk te doen.
- Mantelzorgers kunnen voor ondersteuning terecht bij het Steunpunt Mantelzorg.
- Inwoners kunnen terugvallen op een vangnet van informele/vrijwillige hulp en ondersteuning.

7.2 Riolering (riool/water/klimaat)

Wat willen we bereiken?

We willen een goed functionerend watersysteem (rioolstelsel en watergangen) dat zorgt voor bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van (grond)wateroverlast en -tekort (droogte). Daarbij wordt rekening gehouden met wetgeving en beleidsvoornemens op diverse niveaus: Europees (Kaderrichtlijn water), landelijk (Waterwet, bestuursakkoord Water), provinciaal (waterhuishoudingsplan), waterschap en natuurlijk ook het eigen lokaal beleid.

Kosten besparen door zo efficiënt mogelijk te werken. Dit betekent onder andere in een vroegtijdig stadium samenwerken, zowel intern als met andere gemeenten en het waterschap.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Voorbereiding en uitvoering van diverse herinrichting- en onderhoudswerkzaamheden conform het projectplan openbare ruimte (integrale aanpak wegen, riolering en groen) is gerealiseerd. Projecten die op de planning staan voor de periode 2023-2026 zijn:
  - Afronding en oplevering Michiel de Ruyterstraat en omgeving
  - Voorbereiding en uitvoering: Eindhovenseweg fase 2 en 3
  - Voorbereiding: Centrumplan Den Hof
  - Voorbereiding: Traverse-noord (Bergstraat en een deel van de Onze Lieve Vrouwedijk)
  - Gestelsestraat-Zuid
  - Oriëntatie: voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037, inclusief aanpak de riolering en het watersysteem in deze wijken.
- Uitvoering geven aan programma Water, Riolering en Klimaat 2023-2027; algemeen rioolbeleid, te nemen maatregelen, kosten voor beheer en onderhoud, tarieven en heffingen om maatregelen te bekostigen, vaststellen grond- en hemelwater- verordening, subsidiebeleid en stimuleren van waterbewustzijn onder inwoners.

- De gemeente blijft het afvalwater inzamelen en afvoeren. In die gebieden waar een gescheiden rioolstelsel is of wordt aangelegd, wordt in eerste instantie op basis van vrijwilligheid zoveel mogelijk particulier oppervlak afgekoppeld.
- Werken aan waterbewustzijn van inwoners en klimaatadaptatie.

Jaar 2023

- In het kader van de integrale projectplanning is in 2023 gewerkt aan:
  - Afronding en oplevering Michiel de Ruyterstraat en omgeving
  - Voorbereiding en uitvoering: Eindhovenseweg fase 2 en 3
  - Voorbereiding: Centrumplan Den Hof
  - Voorbereiding: Traverse-noord (Bergstraat en een deel van de Onze Lieve Vrouwedijk)
  - Gestelsestraat-Zuid
  - Oriëntatie: voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037, inclusief aanpak de riolering en het watersysteem in deze wijken.
- Doelstellingen uit het programma Water, Riolering en Klimaat voor 2023 zijn uitgevoerd.
- Het beheer en onderhoud van de riolering zijn uitgevoerd.
- Het waterbewustzijn in Waalre is vergroot op basis van hierop gericht communicatieplan gericht op het vergroten van water- en klimaatbewustzijn en het afkoppelen.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In het kader van de integrale projectplanning is in 2023 het volgende gerealiseerd:
  - Aanleg riolering Michiel de Ruyterstraat en omgeving
  - De woningbouwontwikkelingen Boslaantjes en Smaragd is opgeleverd.
  - Aanleg riolering in combinatie met blauwe ader Eindhovenseweg fase 2 en 3
  - Maatregelen tegen wateroverlast omgeving Garenbleek (nog niet gereed)
- De volgende projecten zijn voorbereid:
  - Centrumplan Den Hof
  - Eindhovenseweg fase 4 is opgestart
  - Traverse-noord (Bergstraat en een deel van de Onze Lieve Vrouwedijk) is opgestart
  - Gestelsestraat-Zuid is opgestart
  - Sophiastreet verbeteren regenwaterafvoer is opgestart
  - Verlagen bermten voor waterinfiltratie in Bos en Duin i.c.m. vervangingsplan groen is opgestart
  - Voorbereiding grootschalige wijkherinrichting 2027-2037, inclusief herinrichting van het openbaar groen in deze wijken: de eerste oriëntatie op heeft plaatsgevonden
- Beleidsmatig zijn de volgende zaken aangepast:
  - Afkoppelregeling aangepast zodat deze effectiever kan worden ingezet
  - Hemelwaterverordening aangepast incl. gebiedsaanwijzing in het kader van onder andere invoering omgevingswet.
- In het kader van onderhoud is vooral gewerkt aan:
  - Renovatie van diverse drukrioolgemalen is uitgevoerd
  - Renovatie rioolberging aan de Voorbeeklaan is uitgevoerd.
  - Preventief onderhoud aan kolken, gemalen en hoofdriolen
  - Meldingen uit o.a. Fixi opgelost aan huis- en kolkaansluitingen
- Een van de doelstellingen uit het PWRK is Beheer op orde, er is dat kader in 2023 gewerkt aan:
  - Onderzoek regenwaterrioolstelsel i.c.m. sloten en wadisysteem is uitgevoerd
  - Onderzoek naar verkeerde rioolaansluitingen in de wijk Ekenrooi is uitgevoerd
  - Inventarisatie van een deel van het areaal en verwerkt in beheerpakket

- In het kader van advisering Ruimtelijke Ontwikkeling is gewerkt aan:
  - Waalre Noord Heijdepark
  - Waalre Noord fase 3
  - De Pracht Noord en Zuid
  - Plan Verhoeven
  - Molenstraat 9-11
  - Zorgcentrum Het Laar
  - Winkelcentrum de Voldijn
  - Zorginstelling Hoevenakkers
  - Door verloop in de organisatie is er weinig aandacht geweest voor communicatie over waterbewustzijn richting inwoners.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Borging van de volksgezondheid.
- Beperkte wateroverlast bij hevige buien.
- Het voorkomen van verdroging van de tuinen en openbaar groen.
- Actief betrekken van bewoners bij het uitvoeren van watergebonden klimaatmaatregelen.

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?

We willen de afvalinzameling (service, kosten en milieu) verder verduurzamen in de hele gemeente conform de landelijke VANG recycledoelstelling (55% in 2025 en 60% in 2030), de wensen van onze inwoners en middels een servicegerichte aanpak.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Huishoudelijk afval zamelen wij in via diftar methode.
- Onderzocht is hoe we aanvullend op de diftar-methode ons restafval nog verder kunnen reduceren.
- Wij hebben de mogelijkheden gezien om bioafval (groente, fruit en etensresten) ook bij de hoogbouw in te zamelen.

Jaar 2023

- De nieuwe manier van afvalinzameling via diftar is ingevoerd.
- Een onderzoek is gedaan naar de mogelijkheid van gescheiden inzamelen van bioafval bij hoogbouw.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Per 4 september 2023 is diftar bij de laagbouw ingevoerd.
- Vanaf november 2023 is gestart met het GrondstoffenInzamelPunt (GRIP) als onderdeel van afvalinzameling.
- Eind 2023 is gestart met een verkennend onderzoek naar het gescheiden inzamelen bij de hoogbouw in Waalre. De onderzoeksresultaten en verdere bestuurlijke besluitvorming hierover zal plaatsvinden in de loop van 2024.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Een inwoner die zijn of haar afval goed scheidt zal minder betalen dan een inwoner die geen of minder goed afval scheidt. Inwoners krijgen hiermee zelf invloed op wat zij aan afvalstoffenheffing betalen.

7.4 Duurzaamheid en milieu

Wat willen we bereiken?

- Een bijdrage leveren aan het behalen van de klimaatdoelen uit het nationale Klimaatakkoord, binnen de schaal en maat van de gemeente Waalre.
- Uitvoering geven aan de Regionale Energiestrategie (RES).
- Het aardgasvrij maken van woningen en gebouwen voor 2050.
- Verduurzamen van gebouwen waarbij minimaal 75% van de gebouwen energielabel A of B in 2030 hebben.
- Het geven van het goede voorbeeld door de gemeente door ons vastgoed verder te verduurzamen en duurzaam in te kopen.
- Wij geven het goede voorbeeld door 50% van de gemeentelijke gebouwen voor 2030 aardgasvrij te maken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er is actief deelgenomen aan de Regionale Energiestrategie.
- Er is invulling gegeven aan het programma warmtetransitie.
- Wij nemen deel aan de regionale projecten De Groene Zone 1.0 en het vervolg daarop 1.1 (zonnepanelen) en 2.0 (focus op isoleren en andere besparende maatregelen).
- De energiecampagne gericht op het effectief activeren van inwoners en maatschappelijke partners om met verduurzaming aan de slag te gaan is voortgezet.

Jaar 2023

- Projecten van het programma warmtetransitie zijn uitgewerkt.
- De Groene Zone 1.0 (zonnepanelen) hebben we voortgezet.
- De Groene Zone 2.0 (focus op isoleren en andere besparende maatregelen) is gestart.
- Binnen het zoekgebied grootschalige zonne-energie RES (Achtereind) is een zonneweide gerealiseerd binnen de gestelde voorwaarden (ruimte voor participatie inwoners, gehele gebied profiteert, koppeling met natuurontwikkeling e.d.).
- Inwoners die moeite hebben met het betalen van de energierekening zijn ondersteund bijvoorbeeld om te komen tot reductie van het energieverbruik of anderszins.
- We hebben ingezet op het realiseren van de "no regret" maatregelen (zoals grootschalig zon op dak) uit de RES.
- De energiecampagne gericht op het informeren en helpen van onze inwoners en maatschappelijke partners is uitgevoerd (middels bv. maatwerkadviezen, energieloket, showroom met mogelijkheden e.d.).

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Projecten van het programma warmtetransitie zijn uitgewerkt, zoals:
  - Bedrijvenaankpak met energiecoaches
  - Aanpak gemeentelijke gebouwen is gestart
  - De Groene Zone isoleren is in voorbereiding
  - Gestart is met de voorbereidingen voor een nieuwe ronde De Groene Zone zonnepanelen (1.1).
- De aanlegfase van de Groene Zone 1.0 (zonnepanelen) is afgerond.
- Voor de Groene Zone 2.0 (focus op isoleren en andere besparende maatregelen) heeft de gunning plaatsgevonden.
- Binnen het zoekgebied grootschalige zonne-energie RES (Achtereind) is samen met de omgeving een ontwerp voor de zonneweide opgesteld en een aanvang gemaakt met het opstellen van een selectieleidraad voor de aanbesteding. Ook hebben we een informatieavond hierover georganiseerd. Besluitvorming is voorzien in 2024.
- Inwoners die moeite hebben met het betalen van de energierekening zijn ondersteund met advies, kleine energiebesparende maatregelen en -indien nodig- vervanging van witgoed met een hoog energieverbruik.
- We hebben deelgenomen aan de voorbereidende werkzaamheden van het OER traject (Opwek Energie op Rijksgronden) langs de A67 en A2 ("no regret" maatregelen) uit de RES.
- Wij hebben ambtelijk en bestuurlijk actief deelgenomen aan de RES-programma's van de MRE; onder andere als bestuurlijk trekker energiesysteem welke onder meer gericht is op de aanpak van de netcongestie in de regio.
- Wij zijn nauw betrokken bij trajecten voor versterking van het energienetwerk in de regio als geheel en op grondgebied van Waalre in het bijzonder.
- De energiecampagne gericht op het informeren en helpen van onze inwoners en maatschappelijke partners is uitgevoerd (middels onder andere energieadviezen, energieloket, gemeentelijke website, inloopspreekuur in samenwerking met Vereniging Duurzaam Waalre).

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De stakeholders (bedrijven, instellingen en onze inwoners) hebben inzicht in welke concrete maatregelen nodig zijn voor de energietransitie en wat hun rol/bijdrage hierin is. Inwoners, overheid en bedrijven/instellingen zijn zoveel mogelijk samen 'eigenaar' van de energietransitie en van de resultaten die dat oplevert (een duurzame en energiezuinige gebouwde omgeving tegen redelijke kosten).
- Inwoners en pandeigenaren weten wat ze kunnen doen om hun woningen/gebouwen te verduurzamen (inclusief aardgasvrij maken).
- De hoogte van de energierekening is beperkt als gevolg van de verduurzaming van woningen en gebouwen en uitbetalen energietoelagen voor degenen die hiervoor in aanmerking komen.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten volksgezondheid en milieu				
7.1 Volksgezondheid	727	839	1.016	952
7.2 Riolering	1.323	1.425	1.426	1.293
7.3 Afval	1.417	1.715	1.506	1.473
7.4 Milieubeheer	730	551	1.102	754
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	111	138	115	120
Totaal lasten volksgezondheid en milieu	4.308	4.668	5.165	4.592
Baten volksgezondheid en milieu				
7.1 Volksgezondheid	40	11	229	175
7.2 Riolering	1.610	1.628	1.652	1.671
7.3 Afval	1.780	1.829	1.946	2.005
7.4 Milieubeheer	107	81	352	322
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	59	68	60	57
Totaal baten volksgezondheid en milieu	3.596	3.617	4.239	4.230
saldo volksgezondheid en milieu	712	1.051	926	362

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

7.1 Volksgezondheid (voordeel 10.000)

- Voordeel salariskosten 12.000.
- Nadeel gemeenschappelijke taken 7.000. Implementatie 'Nu niet zwanger.
- Voordeel overige kosten volksgezondheid 10.000.
- Nadeel jeugdgezondheidszorg 5.000. De GGD verleent jeugdgezondheidszorg aan Oekraïense kinderen. De gemeenten zijn hiervoor gecompenseerd in de decembercirculaire 2023.

7.2 Riolering (voordeel 152.000)

- Door het later invullen van vacatures is er een overschot op salariskosten en overhead van 59.000
- Voor onderhoud riolering is in 2023 74.000 minder uitgegeven. Door vacatures is het niet gelukt om het geraamde onderhoud helemaal uit te voeren
- De opbrengst rioolheffing valt in 2023 19.000 hoger uit dan in de begroting was opgenomen

7.3 Afval (voordeel 92.000)

- Door het later invullen van vacatures is er een overschot op salariskosten en overhead van 50.000
- Als gevolg van de invoering van diftar, geraamd per 1 april en uiteindelijk per 1 september was het in 2023 moeilijk om de juiste kosten en opbrengsten te begroten. Uiteindelijk waren de opbrengsten per saldo 42.000 hoger dan begroot.

7.4 Milieubeheer (voordeel 318.000)

- De werkelijke salariskosten voor milieubeheer vallen 109.000 lager uit dan begroot, dit komt door diverse personele wisselingen/verschuivingen naar andere afdelingen.

- De totale kosten voor de kredieten warmteplan (43.000), uitvoering regionale energiestrategie (41.000), invoering duurzaamheid (55.000) en uitvoeringskosten klimaatakkoord (41.000) vallen lager uit dan begoot, dit betekent ook een voordeel op taakveld 0.10 mutaties reserves. Met de komst van de tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE-regeling) zijn deze kredieten niet meer benodigd.
- De werkelijke kosten voor bestrijding van overlast honden/ rattenbestrijding liggen 12.000 lager. De rattenbestrijding gebeurt curatief. Jaarlijks wordt er een bedrag voor bestrijding geraamd. Als de overlast in een jaar minder is zijn de kosten ook lager.
- De SDE-subsidie van panden met zonnepanelen is tijdelijk verlaagd zolang de energieprijzen hoog zijn. Nadeel 15.000.
- Per saldo meer inkomsten 20.000 door o.a. zwerfafval vergoeding en in totaal 12.000 lagere kosten voornamelijk veroorzaakt door de positieve (teruggave) eindafrekening van de ODZOB.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria (nadeel 8.000)

- Terwijl het onderhoud 5.000 hoger uitvalt zijn de opbrengsten 3.000 lager dan geraamd

08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1 Ruimtelijke ordening

Samenwerking binnen het Stedelijk gebied Eindhoven en Metropoolregio Eindhoven (Brainport)

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken. Lokaal en regionaal werken we aan het verder verstevigen van deze positie van ons bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke leefomgeving voor werknemers in de gehele Brainport-regio. De komende jaren zal een schaa sprong plaats vinden, met daarbij de groei van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) van meer dan 100.000 inwoners. Dit geeft een grote druk op het ruimtegebruik (wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, recreatie, klimaatadaptatie, ecologie, energietransitie en milieu). Vanuit het thema Ruimte wordt voor het SGE de integrale strategie bepaald en gemonitord.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Het programma Ruimte uit de Samenwerkingsagenda Stedelijk Gebied Eindhoven 2022-2026 is uitgevoerd.
- Er is geparticipeerd in het samenwerkingsverband van de Metropoolregio Eindhoven op het gebied van Ruimte (Ontwikkelstrategie Zuidoost-Brabant).
- Er wordt uitvoering gegeven aan de opgaven uit het Verstedelijkingsakkoord SGE.

Jaar 2023

- Tijdens de Omgevingsdagen zijn aanvullende afspraken gemaakt op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling met de regio en provincie.
- We hebben gebruik gemaakt van de regionale ondersteuningspool voor versnelling woningbouw.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Tijdens de Omgevingsdagen is ingestemd met de Ontwikkelstrategie Zuidoost Brabant en zijn aanvullende afspraken gemaakt omtrent een nadere verkenningen voor de regionale knooppuntontwikkelingen en het opstellen van een dorpenstrategie.
- Vanuit de regionale ondersteuningspool voor versnelling van de woningbouw is de projectleider voor ontwikkeling van Waalre noord, fase 3 voor de gemeente aan het werk. Daarnaast hebben we in 2023 een aanvullende aanvraag gedaan voor extra ondersteuning en dit is ook gehonoreerd. Hierdoor kan er in 2024 extra capaciteit worden ingehuurd voor woningbouwprojecten.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainport-regio van het excellente vestigingsklimaat voor bedrijven, werkgelegenheid en een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving met een hoog voorzieningenniveau.

Implementatie nieuwe Omgevingswet

Wat willen we bereiken?

De nieuwe Omgevingswet gaat over zo'n 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving (bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur). Wanneer deze nieuwe Omgevingswet in werking treedt zijn we daar klaar voor: als het gaat om de organisatie, het beleid, de regels, de processen en de taken en verantwoordelijkheden. De advisering en afstemming voor vergunningverlening met allerlei instanties en regionale partners (o.a. Omgevingsdienst, Veiligheidsregio, GGD en Waterschap) zijn ingeregeld in het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO).

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023- 2026

- We zijn van start gegaan om te werken volgens de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2023.
- Op basis van de doelstellingen en ambities uit de eind 2021 vastgestelde Omgevingsvisie is een aantal thematische programma's opgesteld (bijvoorbeeld voor klimaatadaptatie, geluid, warmtetransitie).
- Het Omgevingsplan voor Waalre is opgesteld.

Jaar 2023

- De ambtelijke organisatie is gestart met werken volgens de aangepaste processen en procedures sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2023; waar nodig zijn deze werkprocessen verder uitgewerkt of bijgesteld.
- Samenwerking en advisering binnen de Omgevingswet is geregeld en in werking.
- Er is gewerkt op basis het (tijdelijk) initieel Omgevingsplan dat op 1 januari 2023 in werking is getreden.
- Aan het plan van aanpak om te komen tot een definitief omgevingsplan in 2025 is verder uitvoering gegeven. Het eerste deel omgevingsplan wordt opgesteld.
- Een aantal verordeningen is aangepast op basis van de nieuwe Omgevingswet.
- Er is ervaring opgedaan met de Participatieverordening onder de Omgevingswet.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Via sprintsessies zijn de werkprocessen verder uitgewerkt, ingericht en getest.
- Samenwerking en advisering binnen de Omgevingswet is ingeregeld en getest.
- Een eerste publicatie van het omgevingsplan op het DSO is gedaan (technische revisie van de 'bruidsschat').
- Aan het plan van aanpak om te komen tot een definitief omgevingsplan is verder uitvoering gegeven. Een nota van uitgangspunten voor het eerste deel-omgevingsplan (centrum-wonen) is opgesteld en het plan is al gedeeltelijk gevuld.

- Er zijn toepasbare regels opgesteld.
- Een aantal verordeningen is aangepast op basis van de nieuwe Omgevingswet.
- Er is ervaring opgedaan met de Participatieverordening en de nieuwe adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De Omgevingswet biedt gebiedsgericht ruimte voor ruimtelijke initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen. Voor iedereen wordt het op termijn inzichtelijker en voorspelbaarder of een ruimtelijk initiatief kans van slagen heeft, doordat de informatie op één plek ontsloten wordt en besluitvorming wordt verbeterd (meer integraal). Ook het aanvragen van een omgevingsvergunning wordt makkelijker door het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet).

Vitaal Dorpshart Aalst (winkelcentrum Den Hof en omgeving)

Wat willen we bereiken?

Samen met ondernemers (winkeliers en eigenaren) en inwoners zorgen we voor een toekomstbestendig en vitaal dorps hart Aalst. We streven naar een compact centrum, goed en logisch bereikbaar voor alle doelgroepen, zichtbaar, een levendig hart waar mensen elkaar graag ontmoeten, van een duurzame en hoge kwaliteit voor zowel het vastgoed als de openbare ruimte. Hierbij is er ook aandacht voor de relaties met andere projecten (b.v. op toeristisch recreatief vlak) en de kansen die deze bieden.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Het definitief ontwerp van de herinrichting van de openbare ruimte in het dorps hart Aalst is vastgesteld en de herinrichting is gefaseerd uitgevoerd en in 2025 afgerond. Er is in dit traject ook aandacht voor de realisatie van nieuwe bouwvelden, projecten en de uitstraling van reclame uitingen en terrassen.
- Ondersteuning van de stichting Bedrijven InvesteringsZone (BIZ) Den Hof bij de uitvoering van haar meerjarig activiteitenplan 2023-2027.

Jaar 2023

- Er is een start gemaakt met de herinrichting van de openbare ruimte in het dorps hart van Aalst, waarbij ook het aangekochte noordelijke poortgebouw is gesloopt. De herinrichting zal ook nog in 2024 en 2025 plaatsvinden. Zie ook programma 2.
- Met eigenaren van bouwvelden en ontwikkellocaties heeft overleg plaatsgevonden en zijn er stappen gemaakt naar realisatie van (woningbouw)ontwikkelingen.
- Samen met ondernemers en pandeigenaren is een eenduidige reclame- en bebodingsstrategie ontwikkeld, is terrasbeleid ontwikkeld en zijn er afspraken gemaakt over de (gezamenlijke ondergrondse) inzameling van bedrijfsafval.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In september 2023 is begonnen met de herinrichting van de openbare in het dorps hart Aalst. In november 2023 is het noordelijk deel van het poortgebouw gesloopt en gestart

met de voorbereidende werkzaamheden voor de inrichting van een groot terrasplein op deze locatie.

- Met eigenaren van bouwvelden en ontwikkellocaties hebben verschillende overleggen plaatsgevonden. Dit heeft geresulteerd in de sloop van voormalig restaurant De Meiboom en de winkelpanden op de Eindhovenseweg 54-56. In december 2023 is op beide locaties gestart met de bouw van appartementen. Voor de locatie Den Hof 29 (voormalig Café Moonen, nu in eigendom van een nieuwe eigenaar) zijn in 2023 plannen voor nieuwbouw verder uitgewerkt.
- Het 'Beeldkwaliteitsplan Reclame dorpshart Aalst' en het 'Beeldkwaliteitsplan Terrassen dorpshart Aalst' zijn op 28 november 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. Met horecaondernemers hebben gesprekken plaatsgevonden over inzameling van het bedrijfsafval en de stalling daarvan op aangewezen plekken in het dorpshart.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een aantrekkelijk dorpshart in Aalst, waar men kan winkelen en elkaar kan ontmoeten en waar diverse activiteiten door het jaar heen worden georganiseerd.

Ontwikkeling Buitengebied

Wat willen we bereiken?

We willen een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk buitengebied voor de eigen inwoners, de regio en de (agrarische en recreatieve) ondernemers in het gebied met innovatieve gebiedsontwikkeling.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Vanwege de vele opgaven die een plaats moeten krijgen in het buitengebied ontwikkelen we een langetermijnvisie op het buitengebied als onderdeel van onze Omgevingsvisie.
- Met het oog op onze eigen energiebehoefte wordt in combinatie met natuurontwikkeling een zonneweide gerealiseerd in het zoekgebied voor grootschalige energieopwekking.
- Routes en verbindingen voor recreatief langzaam verkeer worden versterkt.
- We voeren maatregelen uit zoals landschap- en natuurontwikkeling, ontwikkeling landgoederen, ontwikkeling recreatiepoort, verdere realisatie Dommelpad, die passen binnen de actuele visies op het buitengebied van Waalre.
- We stimuleren en faciliteren (o.a. procedureel) particuliere initiatieven die passen in de actuele visies op het buitengebied van Waalre.
- We werken in diverse samenwerkingsverbanden met onze partners samen aan verbetering van het buitengebied (MRE-transitie landelijk gebied, Grenscorridor N69, Warmbeek Tongelreep, Van Gogh Nationaal Park, enz.).
- Er wordt samengewerkt met onze partners aan de realisatie van diverse wettelijke opgaven. Denk aan NatuurNetwerkNederland, Kaderrichtlijn Water, Natura 2000/Stikstof, enz.

Jaar 2023

- De studie naar de toekomstige afwikkeling van gemotoriseerd vervoer van en naar de Hut van Mie Pils is afgerond en aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd.

- Een kleine zonneweide gecombineerd met natuurontwikkeling is, met behulp van (financiële) participatie van inwoners, gerealiseerd in het zoekgebied voor grootschalige energie opwek in het Achtereind.
- De beoogde fietspaden (Mosbroekseweg, Beemdstraat, Loondermolenweg) rond Waalre-dorp/Dommeldal de Hogt zijn aangelegd.
- De beoogde kunstprojecten in Dommeldal de Hogt behorende bij de Brainport Cultuursubsidie zijn gerealiseerd.
- Het Landgoederenbeleid is ontwikkeld.
- De ruimtelijke procedure behorende bij landgoed Gildebosch is afgerond.
- De ruimtelijke procedure behorende bij Natuurbelevingscentrum Buiten is afgerond.
- De ruimtelijke procedure behorende bij het agroforestry / zorginitiatief aan de Achtereindsestraat is afgerond.
- De ruimtelijke procedure voor het vervangende nieuwbouwininitiatief op de hoek Heuvelstraat/Rooisestraat is afgerond.
- In het bos/natuur bij de Brede School Ekenrooi is een natuurlijk speelelement aangelegd.
- We hebben in diverse samenwerkingsverbanden met onze partners samengewerkt aan verbetering van het buitengebied (MRE-transitie landelijk gebied, Grenscorridor N69, Warmbeek Tongelreep, Van Gogh Nationaal Park, enzovoort).

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De studie naar de toekomstige afwikkeling van gemotoriseerd vervoer van en naar de Hut van Mie Pils is afgerond. Voor de inwoners is een informatieavond georganiseerd. Het College heeft een voorstel hierover voorgelegd aan de gemeenteraad. Besluitvorming hierover loopt nog een deel door in 2024.
- We hebben met de omgeving binnen het zoekgebied een ontwerp voor de zonneweide opgesteld en aanvang gemaakt met het opstellen van een selectieleidraad voor de aanbesteding. Ook hebben we een informatieavond hierover georganiseerd. Besluitvorming is voorzien in 2024.
- We hebben de nieuwe beoogde recreatieve fietspaden als project samengevoegd met de beheer en onderhoudsopgave van bestaande recreatieve fietspaden. In zijn geheel is hier een Programma van Eisen voor gemaakt. Uitwerking, aanbesteding en vergunningverlening is voorzien in 2024.
- We hebben in Dommeldal de Hogt een podwalk gerealiseerd behorende bij de ontvangen middelen Brainport Cultuursubsidie (voorzieningen en evenementen).
- De voorbereidingen voor de ruimtelijke procedure van landgoed Gildebosch zijn getroffen. De procedure voor een hergebruiksplan bij de provincie is opgestart. Er is gekozen voor het realiseren van het plan onder nieuwe wetgeving (omgevingswet). Daadwerkelijke ruimtelijke procedure op gemeentelijk niveau is voorzien in 2024.
- De bestemmingsplan procedure van Natuurbelevingscentrum Buiten is afgerond en in werking getreden. Het is alleen nog niet onherroepelijk vanwege een beroepszaak. Ook is de omgevingsvergunning verleend maar hier is bezwaar tegen aangetekend.
- De ruimtelijke procedure van het agroforestry / zorginitiatief is opgestart. De procedure loopt nog voor een deel door in 2024.
- In het bos achter de Brede School Ekenrooi is een natuurlijk speelelement aangelegd.
- We hebben in diverse samenwerkingsverbanden met onze partners samengewerkt aan verbetering van het buitengebied (MRE-transitie landelijk gebied, GGA Grenscorridor, Warmbeek Tongelreep, Van Gogh Nationaal Park, enzovoort).

In de (programma)begroting wel aangegeven maar niet gerealiseerd:

- Het Landgoederenbeleid. Er is vastgehouden aan de afspraak dat eerst de ruimtelijke procedure rond landgoed Gildebosch is afgerond. Deze is in 2023 vertraagd.

- De ruimtelijke procedure voor het vervangende nieuwbouwininitiatief op de hoek Heuvelstraat/Rooisestraat is nog niet opgestart. Met de initiatiefnemer is nog geen overeenstemming over een nieuwe invulling.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het buitengebied van de gemeente Waalre is aantrekkelijker geworden. Niet alleen zijn de natuur- en landschapswaarden toegenomen, ook is de beleving verbeterd. Te voet en per fiets is de bereikbaarheid verbeterd. De trend in de landbouw is duurzamer en lokaler. Boodschappen kunnen straks rechtstreeks bij de boer worden gedaan. De aanleg van de zonneweide in Achtereind past voor nu en in de toekomst in de energiebehoefte van Waalre.

Centrumontwikkeling Waalre-dorp

Wat willen we bereiken?

We willen het centrum levendiger maken, het winkelcentrum versterken, de ruimtelijke kwaliteit van het gebied vergroten en ruimte bieden aan evenementen en nieuwe initiatieven (onder meer op het gebied van recreatie en toerisme).z

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- We blijven, mede op basis van de notities "Waalre natuurlijk bijzonder" en "Samen aan de slag" verdere invulling geven aan de centrumontwikkeling.
- Particuliere initiatieven die passen binnen de uitgangspunten van de Centrumvisie Waalre-dorp en het "beeldkwaliteitsplan centrum Waalre-dorp" worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Denk hierbij aan hoogwaardige horeca, cultuur en evenementen, detailhandel speciaalzaken, historiserende bouwinitiatieven etc.
- Er worden ruimtelijke kaders opgesteld voor de toekomstige invulling/herinrichting van winkelcentrum de Bus, de parkeerplaats naast de AH, de locaties van het voormalig tankstation aan de Willibrorduslaan op de kop van winkelcentrum De Bus, de driehoek Willibrorduslaan-Blokvenlaan-Wollenbergstraat en de Willibrorduslaan richting Markt (deels overlap met inrichting Traverse noord).

Jaar 2023

- De voorbereidende werkzaamheden (planvorming) voor De Bus zijn gestart.
- Eventuele nieuwe initiatieven van derden die passen binnen de centrumvisie zijn gefaciliteerd.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Bij nader inzien is het verstandig om de herinrichting van de Driehoek, parkeerterrein de Bus en deel Willibrorduslaan in samenhang te ontwerpen. Vanuit de kwaliteit van de openbare ruimte is er echter niet direct een noodzaak om dit op te pakken. Daarnaast ontbreekt het aan financiële middelen en capaciteit.
- Het woningbouwplan voor de Molenstraat 9 (oude bakkerij) is vastgesteld en vergund.
- Het woningbouwproject Bergstaete met de nieuwe huisartsenpraktijk aan de Bergstraat 23 is opgeleverd.

- Initiatieven en evenementen aan de markt zijn gefaciliteerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het centrum van Waalre-dorp wordt verder ontwikkeld als gezellig dorpshart dat ruimte biedt voor verschillende functies voor de inwoners van Waalre en bezoekers van buiten. De Markt is hierin een centrale plaats met haar groene ruimte, horecavoorzieningen en evenementen.

Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving

Wat willen we bereiken?

We willen een integrale herontwikkeling (wonen, sporten, ontmoeten) van de omgeving van sporthal 't Hazzo op basis van de in april 2017 vastgestelde visie voor dit gebied.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Op basis van de vastgestelde stedenbouwkundige plannen en bestemmingsplannen voor de herontwikkeling van het gebied is samen met de eigenaren en ontwikkelende partijen gewerkt aan de realisatie van woningen in diverse categorieën.

Jaar 2023

- Over de ontwikkeling op de, deels particuliere, gronden aan de zuidzijde van 't Hazzo is overeenstemming bereikt. Het bestemmingsplan is voorzien voor de tweede helft van 2022 en in 2023 is gestart met de bouw van de woningen.
- In plandeel Ligtvoet is bestaande bedrijfsbebouwing gesloopt en zijn 13 grondgebonden woningen en 13 appartementen in aanbouw genomen. Oplevering is naar verwachting medio 2023.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De openbare ruimte rond 't Hazzo en de jeu de boulesbanen is (her)ingericht.
- Het bestemmingsplan "Trolliuslaan – Klaprooslaan" is vastgesteld en onherroepelijk geworden. Op basis daarvan is de bouw van 1 woning aan de Klaprooslaan gestart, na het doen van archeologische opgraving. Die woning is naar verwachting begin 2024 klaar. De bouw van 18 huurappartementen is voorbereid en start begin 2024. Ook daarvoor is een archeologische opgraving gedaan.
- Het woningbouwproject "De Keizer" nabij de hoek Gestelsestraat-Prunellalaan is in 2022 opgeleverd. De openbare ruimte is in 2023 aangelegd en overgedragen aan de gemeente.
- De woningen van het plan "Locatie Ligtvoet", op de hoek van de Gestelsestraat en Akkerstraat, zijn gedeeltelijk opgeleverd. De grondgebonden koopwoningen worden in de eerste helft van 2024 opgeleverd. Daarna moet de openbare ruimte worden ingericht en overgedragen aan de gemeente.
- Herinrichting van de Gestelsestraat is verder voorbereid. Uitvoering zal later plaatsvinden in relatie met afronding van de woningbouw in dit gebied en herinrichting Eindhovenseweg.

Wat is de impact voor onze inwoners?

In goed overleg en afstemming met omwonenden en andere inwoners is het voormalig gemeenschapshuis 't Hazzo omgevormd tot een duurzame accommodatie. Hier kunnen de inwoners elkaar in een duurzaam gebouw, gelegen in een groene omgeving, ontmoeten. Het gemengde gebied is in lijn van de gebiedsvisie omgevormd tot een groen en aantrekkelijk woongebied.

De verschillende woningbouwprojecten in de directe omgeving van 't Hazzo bieden ruimte aan circa 100 woningen in verschillende categorieën en voor diverse doelgroepen.

Wonen

Wat willen we bereiken?

Waalre is groen, fijn en goed om in te wonen, werken en verblijven. Dat willen we in de toekomst zo houden. De bouw van duurzame nieuwe woningen sluit aan op de behoefte en wensen van onze inwoners en die van de regio. Hierbij ligt de nadruk in de komende periode op het realiseren van duurzame en betaalbare woonruimte voor starters, doorstromers en senioren. Daarbij willen we aansluiten bij de landelijke afspraken. We doen dat samen met woningbouwcorporaties en andere partijen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Voortzetten van de intensieve regionale samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven op het thema 'Wonen'.
- De Visie op Goed Wonen en de Woonnotitie worden geëvalueerd en zo nodig aangepast om aan te sluiten bij de actuele stand van zaken op de woningmarkt, de laatste inzichten en visies op 'woon-zorg'-combinaties, duurzaamheid, (verhoogde) opgave huisvesting statushouders en/of asielzoekers en urgente woningzoekers.
- De in de Woonnotitie aangegeven acties en instrumentarium, onder meer voor de bestaande woningvoorraad, zijn uitgewerkt in beleidsvoorstellen.
- Er is een continue monitoring van de woningbouw, waarbij afstemming in het Stedelijk Gebied Eindhoven plaatsvindt.
- Realisatie van het gemeentelijk woningbouwprogramma binnen de kaders van de doelstellingen op diverse locaties zoals Waalre Noord (diverse fasen), 't Hazzo en omgeving, Brabantiaaterein, Ekenrooi Zuid (zie ook paragraaf Grondbeleid voor een uitgebreidere toelichting).

Jaar 2023

- Er is gestart met de evaluatie en actualisatie van De Visie op Goed Wonen en de Woonnotitie om aan te sluiten bij de actuele stand van zaken op de woningmarkt, de laatste inzichten en visies op 'woon-zorg'-combinaties, duurzaamheid, (verhoogde) opgave huisvesting statushouders en/of asielzoekers en urgente woningzoekers.
- De in de Woonnotitie aangegeven acties en instrumentarium, onder meer voor de bestaande woningvoorraad, worden uitgewerkt in beleidsvoorstellen (m.b.t. bijvoorbeeld opkoopbescherming en bewoningsplicht, efficiënter en duurzamer gebruik van bestaande woningen, woningsplitsing e.d.).
- Op basis van de Woonnotitie zijn prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties en huurdersverenigingen; ook op het gebied van duurzaamheid.
- Er zijn betaalbare woningen in elk segment gerealiseerd.

- De voorgenomen woningbouw op diverse locaties is volgens planning opgestart, in aanbouw genomen dan wel opgeleverd:
  - Waalre Noord, deel De Bleek 1 (CPO-project): nieuw bestemmingsplan is vastgesteld, vereniging is gestart met de bouw van 6 patiowoningen;
  - Waalre Noord: deel Heistraat noord, fase 2: Woontorentje met 5 appartementen is in aanbouw;
  - Waalre Noord: deel Heijde Park: op basis van het door de raad vastgestelde stedenbouwkundig plan is de procedure voor vaststelling van het bestemmingsplan doorlopen en zijn afspraken gemaakt met ontwikkelaars/ grondeigenaren. Dit plan voorziet ook in een locatie voor een CPO-project. In 2023 is gestart met het bouwrijp maken van de locatie;
  - Waalre-Noord, fase 3: de planontwikkeling voor deze laatste fase van Waalre-noord (gebied ten westen van OLV-dijk) is versneld gestart in samenwerking met betrokken ontwikkelaars/grondeigenaren;
  - Trolliuslaan: het bestemmingsplan voor de bouw van 18 appartementen is vastgesteld en de bouw is gestart;
  - Brabantiaaterein: plan fase 3 (Brabantiapark) is ontwikkeld en de procedure voor een nieuw bestemmingsplan is gestart;
  - Bergstaete: de appartementen en praktijk huisarts is opgeleverd;
  - Ligtfoot Aalst : zie 'Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving';
  - Visie de Pracht en omgeving: het bouwplan voor het zuidelijke deel aan de Frederik Hendrikstraat is gereed en de bestemmingsplanprocedure is gestart;
  - Meester Slootweg: er zijn ca. 30 tijdelijke eenheden geplaatst door 'thuis;
  - Boerenbondterrein: er zijn ca. 25 tijdelijke eenheden geplaatst dor 'thuis;
  - Winkelcentrum Voldijn: de bestemmingsplanprocedure voor 50 appartementen is gestart;
  - Molenstraat 9-11: het bestemmingsplan is vastgesteld en de bouwvergunning is verleend. Er is begonnen met bouwrijp maken van het gebied;
  - Aalstermolen: het bestemmingsplan is vastgesteld en de procedure voor vergunningverlening voor het bouwplan voor kleine woningen rondom de molen is gestart;
  - Meiboom: de planologische procedures voor ontwikkeling appartementencomplex zijn doorlopen;
  - Brederode: de voormalige commerciële ruimte is geschikt gemaakt voor wonen.
- Er is een realistisch toekomstperspectief (incl. stedenbouwkundige uitwerking) voor het nieuwe verpleegtehuis 't Laar, inclusief aanliggende woonblokken, opgesteld. De procedure voor de ontwikkeling is opgestart. En het onderzoek naar de Slimme Wijk in de Voldijn bij 't Laar is in uitvoering.
- Samen met de woningcorporaties, de Stichting Steunpunt Vluchtelingen Waalre en het CMD is de taakstelling voor huisvesting statushouders ingevuld en is de structurele samenwerking rondom deze opgave verder versterkt.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In maart is door het Rijk, provincie, 21 gemeenten en 134 woningcorporaties de 'Woondeal Zuidoost Brabant' ondertekend. Hiermee wordt onder meer een versnelling van de woningbouw beoogd. De regionale samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven op het thema 'Wonen' is intensief en de samenwerking is mede als gevolg van de Woondeal uitgebreid naar de Metropool Regio Eindhoven (MRE).
- In het SGE, en dus ook Waalre, was reeds gestart met een eenduidige woningbouwmonitor ("Shinto Labs"). Dit is verder vorm gegeven én uitgebreid naar alle gemeenten in het MRE.
- Voor de versnelling van de woningbouw is succesvol een beroep gedaan op gelden van de provincie voor extra capaciteit. Met deze extra inhuur is het mogelijk gebleken om meer

woningbouwprojecten op te pakken en te versnellen. Vanwege de langere doorlooptijd is het effect niet direct zichtbaar in de opleveringen in 2023.

- Op 20 juni is de 'Actualisatie Woonnotitie' door de gemeenteraad vastgesteld. Daarmee is invulling gegeven aan de evaluatie en actualisatie van De Visie op Goed Wonen en de Woonnotitie.
- Er is gestart met de ontwikkeling van een 'Woon-zorg-welzijn-Visie'.
- Er is onderzoek gedaan naar nut en noodzaak van de Opkoopbescherming. Op basis daarvan is besloten geen regeling op te stellen voor Opkoopbescherming.
- Zelfbewoningsplicht is een standaardbepaling bij aankoop van een nieuwe koopwoning in elke prijsklasse, zowel bij een gemeentelijke exploitatie als bij een particuliere ontwikkeling.
- Er is gestart met ontwikkeling van beleid om woningsplitsing/deling (makkelijker) mogelijk te maken. Met corporaties vindt overleg plaats voor experimenten om kamerverhuur mogelijk te maken.
- Er is gestart met het maken van nieuwe Prestatieafspraken met de woningcorporaties en huurdersverenigingen. De Actualisatie Woonnotitie is daarbij leidend.
- In december is de door de raad een nieuwe Huisvestingsverordening met urgentieregeling voor sociale huurwoningen vastgesteld.
- In 2023 zijn slechts 33 woningen aan de voorraad toegevoegd. Dit volgt de landelijk trend en is een gevolg van de vertraging in bouwplannen (diverse oorzaken, waaronder de sterk gestegen bouwkosten). Er zijn woningen in elk segment gerealiseerd, 33% sociale huur, 24% middeldure huur, 36% middeldure koop en 7% vrije sector. De 28 sociale huurwoning aan Meester Slootshof zijn in 2023 wel geplaatst, maar vanwege de late aansluiting op het elektriciteitsnet worden deze in 2024 opgeleverd en verhuurd.
- In 2023 is de voorgenomen woningbouw op diverse locaties als volgt opgestart, in aanbouw genomen dan wel opgeleverd:
  - Waalre Noord, deel De Bleeck 1 (CPO-project): Op deze locatie worden 6 patiowoningen voor senioren gebouwd in CPO verband. In 2023 is het bestemmingsplan vastgesteld en onherroepelijk geworden en is de omgevingsvergunning verleend en onherroepelijk geworden. Start bouw is in het eerste kwartaal van 2024;
  - Waalre Noord: deel Heistraat noord, fase 2: De omgevingsvergunning voor het bijzondere woontorentje Waderlo met 5 appartementen op locatie Heistraat-noord fase 2 is verleend. Start bouw is afhankelijk van de verkoop. Verwachting is start bouw in 2024.
  - Waalre Noord: deel Heijde Park: het ontwerp bestemmingsplan voor 151 woningen is ter inzage gelegd en er zijn afspraken gemaakt met ontwikkelaars/ grondeigenaren.
  - Waalre-Noord, fase 3: de planontwikkeling voor deze laatste fase van Waalre-noord is versneld gestart. In januari 2023 zijn de kaders door de raad vastgesteld en is het participatietraject gestart. Er zijn bijeenkomsten geweest om de stedenbouwkundige visie samen vorm te geven. Het resultaat worden begin 2024 aan de raad voorgelegd.
  - Trolliuslaan: Het bestemmingsplan en de omgevingsvergunningen zijn in 2023 onherroepelijk geworden. De bouw van 1 particuliere woning aan de Klapprooslaan is gestart en die wordt begin 2024 opgeleverd. De bouw van de 18 appartementen start naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024.
  - Brabantiaaterein: na een intensieve omgevingsdialoog is een nieuw stedenbouwkundig plan ontwikkeld. In 2023 is voor dit plan van 116 woningen (waarvan 34 sociale huur) een ontwerpbestemmingsplan opgesteld en ter inzage gelegd.
  - Bergstaete: de appartementen en praktijk huisarts zijn opgeleverd;
  - Ligtfoot Aalst : In 2023 zijn de appartementen aan de Gestelsestraat en de grondgebonden huurwoningen in het plan opgeleverd. Oplevering van de andere grondgebonden koopwoningen wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2024.

- Visie de Pracht en omgeving: het bouwplan voor het zuidelijke deel aan de Frederik Hendrikstraat met 26 sociale huurwoningen is gereed en de bestemmingsplanprocedure is gestart.
- Meester Slootshof: er zijn 28 betaalbare huurwoningen geplaatst door 'thuis, vanwege aansluiting op het elektriciteitsnet worden deze pas in 2024 verhuurd;
- Boerenbondterrein: ontwikkeling met tijdelijke eenheden is helaas niet haalbaar gebleken. In 2023 is gestart met een onderzoek naar een andersoortige invulling van dit terrein. Op het zuidelijk deel is gestart met een ontwikkeling op het terrein van het voormalig transportbedrijf. In 2023 is gestart met een bestemmingsplanprocedure voor 22 woningen.
- Winkelcentrum Voldijn: De bodemsanering heeft in de 2^e helft van 2023 plaatsgevonden. Het is de verwachting in 2024 te kunnen starten met de omgevingsdialoog en wijziging Omgevingsplan.
- Molenstraat 9-11: het bestemmingsplan is vastgesteld en de bouwvergunning is verleend. De bouw start in 2024;
- Aalstermolen: het bestemmingsplan is vastgesteld en de procedure voor vergunningverlening voor het bouwplan voor kleine woningen rondom de molen is gestart;
- Meiboom: de planologische procedures voor ontwikkeling appartementencomplex zijn doorlopen en er is gestart met de bouw;
- Brederode: de voormalige commerciële ruimte is geschikt gemaakt voor wonen.
- Centrum Aalst: in en rondom het centrum van Aalst lopen meerdere kleine projecten voor woningbouw.
- Er is een stedenbouwkundig plan en concrete bouwplannen het nieuwe verpleegtehuis 't Laar van Oktober en de drie aanliggende woonblokken van Wooninc. opgesteld. Voor beide projecten is de bestemmingsplanprocedure opgestart. Het daadwerkelijk mee gaan draaien in dit onderzoeksprogramma Slimme Wijk in de Voldijn bij 't Laar wordt afgewogen (qua capaciteit en kosten) bij het uitvoerings-programma van de Woonzorg-welzijns visie. Deze visie is nu in ontwikkeling.
- Samen met de woningcorporaties, de Stichting Steunpunt Vluchtelingen Waalre en het CMD is de taakstelling voor huisvesting statushouders ingevuld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Mede door de samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven is het mogelijk om meer woningen te bouwen. Hierdoor zijn de keuzemogelijkheden voor inwoners vergroot om hun woonwens te realiseren. De hoeveelheid betaalbare (sociale) woningen neemt toe, waardoor inwoners ook in dit segment meer keuze hebben.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Wat willen we bereiken?

Periode 2023-2026

- Het op een adequate, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige wijze uitvoeren van taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving (VTH), in samenwerking met de omgevingsdienst, buurgemeenten of andere partners.
- We leveren een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening Toezicht & Handhaving.

Jaar 2023

- Het beleidsplan leefomgeving; Vergunningen, Toezicht en Handhaving is geactualiseerd en aangepast aan de Omgevingswet.
- Het beleidsplan Leefomgeving is vertaald naar een uitvoeringsprogramma.
- In het jaarverslag VTH is geëvalueerd of de geplande beleidsdoelen zijn behaald.
- De verordening kwaliteit Vergunningen toezicht en Handhaving is geactualiseerd en aangepast aan de Omgevingswet.
- De VTH-processen zijn aangepast en opnieuw ingericht op basis van de nieuwe Omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking treedt.
- Private kwaliteitsborging is geïmplementeerd in het VTH-proces.
- De interne omgevingstafel is vormgegeven en in het VTH-proces geïmplementeerd.
- Commissie ruimte is vormgegeven en in het VTH-proces geïmplementeerd.
- Per 1 januari 2024 lopen alle processen voor vergunningverlening via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- Samenwerkingsafspraken met onze ketenpartners (zoals Omgevingsdienst, Waterschap, Provincie, Veiligheidsregio e.d.) zijn aangepast aan de nieuwe Omgevingswet.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het beleidsplan leefomgeving; Vergunningen, Toezicht en Handhaving (2023-2027) is geactualiseerd en zo ver als mogelijk aangepast aan de Omgevingswet. Dit plan heet nu de Uitvoerings- en Handhavingsstrategie 2023-2027. Terminologie, definities, uitgangspunten en nieuwe regels zijn in het beleidsplan aangepast aan de Omgevingswet.
- De Uitvoerings- en Handhavingsstrategie 2023-2027 is vertaald naar een uitvoeringsprogramma. Hiervoor is een nieuwe risicoanalyse uitgevoerd.
- De uitgebreide verantwoording van het uitvoeringsprogramma is vastgelegd in een jaarverslag.
- De 'Verordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht gemeente Waalre' is vastgesteld. Deze verordening is aangepast aan de Omgevingswet.
- Alle VTH-processen zijn meermaals doorlopen, aangepast en opnieuw ingericht op basis van de nieuwe Omgevingswet. De wijzigingen zijn in het zaakstelsel doorgevoerd.
- Het VTH-proces is aangepast aan de Wkb. Het digitale landschap, de werkprocessen voor de behandeling van vergunningsaanvragen en meldingen, alsook het toezicht en de handhaving voor die bouwactiviteiten is namelijk aangepast aan de Wkb. VTH-medewerkers zijn opgeleid en getraind om hiermee te kunnen werken.
- Er is een interne Omgevingstafel opgericht waarin casussen worden besproken. De Omgevingstafel heeft als doel om een integrale afweging voorafgaand aan de besluitvorming te maken of een initiatief wenselijk en haalbaar is.
- Er is een adviescommissie omgevingskwaliteit opgericht en vastgesteld. De monumentencommissie is in deze commissie opgenomen. Er is een vaste adviseur aangesteld voor zover plannen worden besproken die plaatsvinden in het beschermd

dorpsgezicht Loon. Hiermee is de continuïteit van de begeleidingscommissie Loon gewaarborgd.

- De processen voor conceptverzoek, vergunningsaanvraag en meldingen lopen via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Hier bestaat de mogelijkheid om eerst een uitgebreide vergunning check te doen aangaande de geldende regelgeving, via Regels op de Kaart of documentatie. De initiatiefnemer kan de status van de aanvraag/verzoek volgen, en evt. aanvullende stukken indienen, via een persoonlijk portaal.
- De samenwerkingsafspraken met onze ketenpartners (zoals Omgevingsdienst, Waterschap, Provincie, Veiligheidsregio e.d.) zijn op procesniveau aangepast aan de nieuwe Omgevingswet.
- Er is een evenementenvisie vastgesteld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving.

De Omgevingswet geeft na invoering per 1 januari 2024 meer ruimte voor ruimtelijke initiatieven van inwoners. Voor inwoners wordt het inzichtelijker en voorspelbaarder of een ruimtelijk initiatief kans van slagen heeft, doordat de besluitvorming versneld en verbeterd wordt. Het aanvragen van een omgevingsvergunning wordt makkelijker door de veranderde werkprocessen en de aansluiting op het DSO.

Wat heeft het gekost? (bedragen x € 1.000)

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1 Ruimtelijke ordening	804	1.087	1.216	1.124
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.258	1.429	1.504	1.591
8.3 Wonen en bouwen	1.221	1.250	1.277	1.229
Totaal lasten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.283	3.766	3.997	3.944
Baten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1 Ruimtelijke ordening	163	279	511	555
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.770	1.562	1.776	1.402
8.3 Wonen en bouwen	750	697	704	744
Totaal baten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.683	2.538	2.991	2.701
saldo ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	600	1.228	1.006	1.243

Vergelijking van de begroting 2023 met de rekening 2023 levert de volgende verschillen op:

8.1 Ruimtelijke ordening (voordeel 136.000)

- De salariskosten voor ruimtelijke ordening liggen 80.000 lager dan begroot, dit komt door diverse personele wisselingen/verschuivingen naar andere afdelingen.
- Lagere kosten 12.000 voor een aantal projecten waaronder opstellen visie centrum Waalredorp en herijken visie op goed wonen en de woonnotitie. Deze projecten zullen een doorloop hebben naar 2024
- De ontvangen exploitatiebijdragen voor bestemmingsplannen zijn in 2023 43.000 lager dan begroot, nu blijkt dat enkele overeenkomsten toch niet zijn getekend in 2023.

- Vrijval van het op de balans geparkeerde bedrag van € 87.000 voor Brainport Avenue (BPA)

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) (nadeel 461.000)

- De salariskosten voor de grondexploitatie liggen 6.000 hoger dan begoot, dit komt door diverse personele wisselingen/verschuivingen naar andere afdelingen.
- In de 4e TURAP 2023 is een inschatting gemaakt welke afdrachten plaatsvinden aan de reserves, dit loopt samen met de uitgifte van de gronden en de exploitatiebijdrage van derden. De uitgifte van de gronden voor Waalre Noord Heistraat Zuid fase 2 staan nu voor 2024 gepland en daarom heeft afdracht nog niet plaatsgevonden in 2023, dit betekent een nadeel 258.000.
- Bij het opmaken van de jaarstukken wordt de werkelijke tussentijdse winstneming berekend en daadwerkelijk als resultaat in de jaarrekening meegenomen, waardoor er een negatieve afwijking van 197.000 ontstaat ten opzichte van de begroting.

8.3 Wonen en bouwen (voordeel 88.000)

- In 2023 zijn meer leges voor omgevingsvergunningen gerealiseerd dan geraamd, voordeel 40.000
- De salariskosten voor vergunningen liggen 37.000 lager dan begoot, dit komt door diverse personele wisselingen/verschuivingen naar andere afdelingen.
- Via de meicirculaire 2023 is een budget geraamd voor de nieuwe Wet goed verhuurschap. Hiervoor is afgelopen jaar het proces in hoofdlijnen ingericht. Een voordeel van 11.000 omdat dit budget niet volledig is gebruikt.

Beleidsindicatoren

Gemeenten zijn verplicht een uniforme set beleidsindicatoren op te nemen in hun begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen. Doordat elke gemeente verplicht is deze set op te nemen, krijgt de lezer inzicht in de beleidsresultaten van de gemeente en kan deze vergelijken met andere gemeenten van vergelijkbare grootte (< 25.000 inwoners bron: waarstaatjegemeente.nl).

Voor het jaar 2023 zijn een aantal indicatoren nog niet bekend doordat de bronhouder (nog) geen onderzoek heeft verricht. De betreffende cellen zijn dan gevuld met de afkorting n.b. (niet bekend).

Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2021	2022	2023	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
1	Formatie	Het aantal fte per 1.000 inwoners	Waalre	6,24	6,24	6,83	Eigen gegevens
			Gelijke gemeenten	-	-	-	
2	Bezetting	Het aantal fte per 1.000 inwoners	Waalre	5,67	5,67	5,67	Eigen gegevens en Pers. Monitor AO fonds gemeenten 2022
			Landelijk gemeenten < 20.000 inwoners	6,6	6,8	n.b.	
3	Apparaatskosten	Middelen voor personeel, huisvesting, materieel, automatisering e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.	Waalre	569	626	698	Eigen gegevens
			Landelijk	-	-	-	
4	% externe inhuur	Kosten externe Inhuur als % van totale loonsom	Waalre	22,50	24,66	32,88	Eigen gegevens en Pers. monitor AO fonds gemeenten 2022
			Gelijke gemeenten < 20.000 inwoners	16,5	17,0	n.b.	
5	Overhead	Het % overhead kosten ten opzichte van de totale lasten	Waalre	12,47	13,90	15,26	Eigen gegevens
			Landelijk	-	-	-	

Beleidsindicatoren Nr	Indicator	Omschrijving	Gemeente / referent	2021	2022	2023	Bron
6	Verwijzing en Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12- 17 jaar	Waalre	200	60	n.b.	Stichting Halt 2022
			Landelijk	80	80	n.b.	
7	Winkeldief- stallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Waalre	0,6	1,7	2,8	Het dataportaal van de politie CBS 2023
			Landelijk	0,6	0,7	1,0	
8	Gewelds- misdrijven	Het aantal geweldsmisdrij- ven per 1.000 inwoners	Waalre	2,3	2,8	1,4	CBS – Geregistreer de criminaliteit & diefstallen 2023
			Landelijk	2,5	2,7	2,5	
9	Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	Waalre	1,4	1,7	1,1	Het dataportaal van de politie CBS 2023
			Landelijk	1,2	1,2	1,1	
10	Vernielin- gen en beschadi- gingen in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	Waalre	4,3	4,0	4,2	Het dataportaal van de politie CBS 2023
			Landelijk	4,5	4,3	4,0	
11	Functie- menging	de verhouding tussen banen en woningen. 0 % is alleen wonen, 100 % alleen werken	Waalre	39,5	40,4	n.b.	CBS BAG/LISA 2022
			Landelijk	48,9	49,3	n.b.	
12	Vestiging- en van bedrijven	Het aantal vestigingen (incl. ZZP-ers) per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	Waalre	182,6	188,4	n.b.	Handelsregis- ter Kamer van Koophandel LISA 2022
			Landelijk	171,8	180,3	n.b.	
13	Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	Waalre	1,9	3,7	n.b.	DUO/Ingra- do 2022
			Landelijk	2,9	4,5	n.b.	

Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2021	2022	2023	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
14	Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is	Waalre	3	7	n.b.	DUO/Ingrado 2022
			Landelijk	14	18	n.b.	
15	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	Het % van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	Waalre	1,3	1,9	1,9	DUO/Ingrado 2023
			Landelijk	1,5	1,8	1,9	
16	Niet wekelijkse sporters (1x per 4 jaar enquête)	Het percentage inwoners vanaf 19 jaar dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners vanaf 19 jaar	Waalre	n.b.	39,2	n.b.	Gezondheids-enquête (GGD, CBS en RIVM) 2022
			Landelijk	n.b.	47,9	n.b.	
17	Banen per 1.000 inw 15-74jr	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	Waalre	491,1	518,9	n.b.	CBS/LISA 2022
			Landelijk	677,6	694,5	n.b.	
18	Jongeren met delict voor rechter	Het % jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter verscheen	Waalre	1	1	n.b.	CBS Jeugd 2022
			Landelijk	1	1	n.b.	
19	% kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	Waalre	3,0	3,0	n.b.	CBS Jeugd 2022
			Landelijk	3,0	3,0	n.b.	
20	Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Waalre	72,0	73,3	74,5	CBS – Arbeids-deelname 2023
			Landelijk	71,6	72,9	73,7	
21	% werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	Waalre	n.b.	n.b.	n.b.	CBS Jeugd 2022
			Landelijk	1	1	n.b.	

Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2021	2022	2023	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
22	Bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (18 jaar en ouder), per 10.000 inwoners	Waalre	242,8	192,0	180,7	CBS - Participatie Wet 2023
			Landelijk	215,6	179,7	173,7	
23	Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Waalre	105,7	96,1	93,9	CBS - Participatie Wet 2023
			Landelijk	142,7	142,1	146,7	
24	Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	12,9	13,6	11,2	CBS Jeugd 2023
			Landelijk	12,2	12,4	10,1	
25	Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdbescherming	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	0,9	0,8	0,5	CBS Jeugd 2023
			Landelijk	n.b.	n.b.	n.b.	
26	Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-23 jaar)	Waalre	n.b.	n.b.	n.b.	Geen data aangeleverd door CBS
			Landelijk	n.b.	n.b.	n.b.	
27	Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	Het aantal verstrekkingen specialistische ondersteuning in kader van Wmo v.a. 2018 per 10.000 inwoners	Waalre	620	660	n.b.	CBS Monitor Sociaal Domein WMO 2022
			Landelijk	640	n.b.	n.b.	

Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2021	2022	2023	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
28	Huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar	Waalre	129	121	n.b.	CBS – Statistiek Huishoudelijk afval 2022
			Landelijk	116	108	n.b.	
29	Hernieuwbare elektriciteit	Het % elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa t.o.v. totale verbruik	Waalre	22,5	n.b.	n.b.	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor 2021
			Landelijk	n.b.	n.b.	n.b.	
30	WOZ-waarde woningen (€ x 1.000)	De gemiddelde WOZ-waarde	Waalre	386	420	491	CBS WOZ 2023
			Landelijk	313	342	394	
31	Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouw woningen per 1.000 woningen	Waalre	14,6	17,9	n.b.	BAG/ABF 2022
			Landelijk	8,6	8,9	n.b.	
32	Demografische druk	De som van het aantal personen van 0-20 en van 65 jaar en ouder i.r.t. aantal personen van 20 – 65 jaar (%)	Waalre	87,4	88,1	86,6	CBS – Bevolkingsstatistiek 2023
			Landelijk	79,6	80,1	80,5	
33	Woonlasten (€) 1-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor 1-persoons huishouden	Waalre	742	805	902	COELO 2023
			Landelijk	776	n.b.	897	
34	Woonlasten (€) meer-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor meer-persoons huishouden	Waalre	832	895	1.034	COELO 2023
			Landelijk	861	n.b.	985	

Deel 2: Paragrafen

Paragraaf A. Lokale heffingen

In deze paragraaf wordt het beleid van de belangrijkste gemeentelijke belastingen beschreven. De gemeente is autonoom in het bepalen van de hoogte en de besteding van de opbrengst van de gemeentelijke belastingen. In de Gemeentewet en in enkele bijzondere wetten is geregeld welke heffingen de gemeente aan haar inwoners en bedrijven mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt welke van de toegestane heffingen we als gemeente ook daadwerkelijk heffen. Alle gemeenten heffen de onroerende zaakbelastingen (OZB). Bij de verdeling van het Gemeentefonds wordt er namelijk van uitgegaan dat een deel van de gemeentelijke uitgaven wordt bekostigd uit de OZB.

Belastingbeleid gemeente Waalre

Gemeente Waalre heeft gekozen voor een duidelijk, plaatselijk belastingpakket dat in hoofdzaak bestaat uit de algemene bijdragebelasting OZB en de retributies afvalstoffenheffing en rioolheffing. Dit pakket bevordert een evenwichtige belastingdruk in de gemeente en beperkt de uitvoeringslasten. Door het voeren van een stringent begrotingsbeleid probeert gemeente Waalre de verhoging van de OZB zoveel mogelijk te beperken. Gemeente Waalre kent een aantal in de Gemeentewet toegestane belastingen en heffingen. Deze belastingen zijn gelegitimeerd in belastingverordeningen, die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Een onderscheid kan worden gemaakt tussen belastingen en retributies.

Belastingen

Belastingen zijn heffingen waarvan het gebruik van de opbrengst vrij is, de zogenaamde algemene bijdragebelastingen. De gemeente hoeft geen direct aanwijsbare tegenprestatie te leveren. Tot deze groep behoren de onroerende zaakbelastingen, de precariobelasting en de toeristenbelasting. De gemeenteraad is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen.

Retributies

Retributies zijn heffingen waarbij de opbrengst niet boven de uitgaven van een specifieke dienst mag uitkomen. Tot de retributies behoren de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de leges, het marktgeld en grafrechten.

Vanaf de begroting 2017 is het volgens de BBV verplicht om in deze paragraaf uiteen te zetten hoe er bij de berekening van tarieven van heffingen voor wordt gezorgd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

WOZ, Onroerende zaakbelastingen (Ozb), heffingen en leges

Waardebepaling 2023 Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

Jaarlijks worden WOZ-beschikkingen met een nieuwe waarde naar de inwoners gezonden. De waardebepaling voor het belastingjaar 2023 vindt plaats op basis van de waarde-peildatum 1 januari 2022. De Wet WOZ schrijft namelijk voor dat gemeenten een waarde vaststellen zoals die gold op 1 januari van één jaar eerder. De gemeente heeft zodoende de tijd om marktcijfers (verkopen, huurprijzen enzovoorts) die in de loop van het jaar gerealiseerd worden te analyseren en een reële schatting te doen van marktsituatie op de waarde-peildatum. De Wet WOZ wordt voor de inwoner steeds belangrijker. De door de gemeente vastgestelde WOZ-waarde wordt

voor steeds meer belastingen gebruikt (bijvoorbeeld waterschapslasten en erfbelasting). Inwoners en bedrijven kunnen tegen de WOZ-waarde bezwaar maken en/of beroep instellen bij de rechter.

Onroerende zaakbelastingen (Ozb)

Onder de naam 'onroerende zaakbelastingen' worden directe belastingen geheven over binnen de gemeente gelegen onroerende zaken:

- een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak, zijnde een niet-woning, gebruikt krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht.
- een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.

De tarieven zijn vastgesteld conform de begroting 2023. De heffingsmaatstaf voor de OZB is de jaarlijks nieuw vastgestelde WOZ-waarde. De woningsamenstelling in Waalre is gemiddeld anders dan de rest van Nederland waardoor deze in 2023 bovengemiddeld uitkomt op € 560.000. Dit betekent dat een gemiddeld huishouden in Waalre voor de OZB meer betaalt dan het landelijk gemiddelde. Dit is ook nodig om onze voorzieningen op peil te houden aangezien in het gemeentefonds ook rekening wordt gehouden met die bovengemiddelde WOZ-waarden. Qua tarief zit gemeente Waalre met name bij de niet-woningen fors onder het landelijk gemiddelde.

Gerealiseerde opbrengsten OZB

Bedragen (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Woningen eigendom	3.250	3.641	3.662	4.124	4.595	5.119	5.304
Niet- woningen eigendom	415	493	493	536	597	665	689
Niet- woningen gebruiker	277	339	339	360	401	447	463
Totaal	3.945	4.473	4.494	5.020	5.593	6.231	6.356

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel, waarbij een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt, zoals is vermeld in de Wet milieubeheer. Wettelijk mag de afvalstoffenheffing niet meer dan kostendekkend zijn. Er gelden afzonderlijke tarieven voor eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. De tarieven kunnen jaarlijks worden aangepast aan de kosten voor de afvalverwerking en andere uitgaven voor de afvalstoffentaak.

Vanaf september 2023 betaalt elk huishouden van een laagbouwwooning naast vastrecht een tarief per lediging dat verschillend is per volumemaat (140 of 240 liter) van de restafvalcontainer (diftar). Elk huishouden betaalt per liter hetzelfde. Huishoudens in hoogbouwwoonings betalen enkel vastrecht. Er gelden afzonderlijke vastrechtstarieven voor eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens.

Gerealiseerde opbrengst afvalstoffenheffing

Bedragen (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totale kosten	1.916*	1.695	1.717*	1.865	1.913	1.961	2.011
Totale opbrengsten	1.522	1.695	1.794	1.865	1.913	1.961	2.011
Kostendekking	79%	100%	104%	100%	100%	100%	100%

* dit zijn de kosten incl. claim Attero (€ 206.000 in 2022 en -/- €19.209 in 2023 (vrijval))

De kosten Attero zijn wel verwerkt in bovenstaand overzicht maar niet meegenomen in de berekening van de tarieven 2024.

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar van een object die op 1 januari is aangesloten op de riolering. De rioolheffing is gebaseerd op het Programma Water, Riolering en Klimaat (programma WRK) van 2022. De gemeente mag maximaal kostendekkende tarieven in rekening brengen. In 2023 is het tarief gestegen naar €200 (198 in 2022).

Gerealiseerde opbrengst rioolheffing

Bedragen (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totale kosten	1.276	1.626	1.507	2.310	2.339	2.318	2.308
Totale opbrengsten	1.626	1.652	1.670	1.707	1.772	1.855	2.018
Storting in / onttrekking voorziening riolering	351	26	0	- 603	- 567	- 463	- 360
Storting in reserve riolering	-	-	164				
Kostendekking	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Leges

Onder de naam leges wordt een aantal verschillende rechten geheven voor en door de gemeente, of uit naam van door de gemeente verstrekte diensten. Dit kan bijvoorbeeld het verstrekken van een document zijn zoals een rijbewijs, paspoort of trouwboekje of het verstrekken van een vergunning. Waalre streeft zoveel mogelijk naar kostendekkende tarieven voor administratieve diensten. Elk jaar worden de tarieven opnieuw beoordeeld, aangepast aan wettelijke tarieven en geïndexeerd. De diensten en bijbehorende tarieven zijn opgenomen in de door de raad vast te stellen legesverordening.

Titel 1 Algemene dienstverlening	Kosten	Opbrengsten	Kosten- dekking
Hoofdstuk 1 Algemeen	-	-	-
Hoofdstuk 2 Bestuursstukken	-	-	-
Hoofdstuk 3 Burgerlijke stand	43.957	32.252	73,37%
Hoofdstuk 4 Verstrekkingen uit de Basisregistratie Personen (BRP)	11.216	9.549	85,14%
Hoofdstuk 5 Identiteitsbewijzen, reisdocumenten, rijbewijzen etc.	165.277	172.653	104,46%
Hoofdstuk 6 Gemeentearchief	-	-	-
Hoofdstuk 7 Kadaster/gegevens gemeentelijk vastgoedsysteem	-	-	-
Hoofdstuk 8 Overige stukken	7.358	6.110	83,04%
Totaal	227.808	220.564	96,82%

Bij titel 1 is er weinig ruimte om de tarieven te verhogen omdat de opbrengsten voornamelijk veroorzaakt worden door reisdocumenten en rijbewijzen. Deze tarieven zijn momenteel gelijk aan de wettelijk maximaal toegestane hoogte. De kosten zoals in de tabel hierboven opgenomen zijn niet altijd voor 100% toerekenbaar. Een deel van de kosten kan niet in direct verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst.

Titel 2 Fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning	Kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
Hoofdstuk 1 Begripsomschrijving	-	-	-
Hoofdstuk 2 Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag	5.973	1.720	28,80%
Hoofdstuk 3 Omgevingsvergunning	842.003	727.291	86,38%
Hoofdstuk 4 Teruggaaf	-	-	-
Hoofdstuk 5 Intrekking omgevingsvergunning	-	-	-
Hoofdstuk 6 Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project	-	-	-
Hoofdstuk 7 Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	-	-	-
Hoofdstuk 8 In deze titel niet benoemde beschikking	-	-	-
Totaal	847.976	729.011	85,97%

De kosten zijn niet voor 100% toerekenbaar. Een deel van de kosten kan niet direct in verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst. Dit zijn bijvoorbeeld de kosten van handhaving of bezwaar en beroep.

Titel 3 Europese dienstenrichtlijn	Kosten	Opbrengsten	Kosten-dekking
Hoofdstuk 1 Horeca	2.198	1.173	53,37%
Hoofdstuk 2 Organiseren evenementen of markten	-	-	-
Hoofdstuk 3 Prostitutiebedrijven	-	-	-
Hoofdstuk 4 Splitsingsvergunning woonruimte	-	-	-
Hoofdstuk 5 Leefmilieuverordening	-	-	-
Hoofdstuk 6 Brandbeveiligingsverordening	-	-	-
Hoofdstuk 7 In deze titel niet benoemde beschikking	-	-	-
Totaal	2.198	1.173	53,37%

Gemeentelijke belastingdruk per huishouden

In onderstaande tabel staat een overzicht van de totale gemiddelde belastingdruk van de drie belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen per één- en meerpersoonshuishouden. Voor de gemiddelde belastingdruk OZB gaan we in deze cijfers uit van een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in Waalre in 2023 van € 559.884 (bron: Coelo).

Totale gemiddelde belastingdruk	2018	2019	2020	2021	2022	2023
éénpersoonshuishouden	€ 679	€ 692	€ 724	€ 734	€ 805	€ 898
meerpersoonshuishouden	€ 757	€ 776	€ 810	€ 824	€ 895	€ 1.028
Stijging in % t.o.v. voorgaande jaar	3,8%	2,2%	4,3%	1,5%	8,4%	11,8%

Toelichting belastingdruk

Elke gemeente kan in het kader van de gemeentelijke autonomie uitgaven doen voor een hoger voorzieningenniveau en dat kost belastinggeld. De belastingdruk hoeft daarom niet per gemeente gelijk te zijn. Voor de financiële draagkracht voor huishoudens is de gemeentelijke belastingdruk wel belangrijk. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) verzamelt jaarlijks de gegevens voor de belastingdruk van decentrale overheden. Onder belastingdruk verstaan we de jaarlijkse woonlasten per huishouden. Onder de woonlasten wordt gerekend het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Gemiddelde woonlasten 2023 bij vergelijking in de regio

We hebben vanaf dit jaar voor de vergelijking van de OZB gekeken naar de tarieven die gemeente in de regio hanteren. Wanneer we ons vergelijken met de regiogemeenten zitten we gemiddeld qua tariefstelling. Ten opzichte van het landelijk gemiddelde zitten we echter laag en lopen we dus OZB-inkomsten mis. In onderstaande tabel wordt het vergelijk gemaakt met de regiogemeenten en wordt de gemiste OZB ten opzichte van een landelijk gemiddeld tarief weergegeven. Het tarief voor woningen zit ca. 7% onder het landelijk gemiddelde. De tarieven voor niet-woningen zitten gemiddeld zo'n 12% onder het landelijk gemiddelde.

Gemeente	Gemiddelde gemeentelijke belastingdruk éénpersoons-huishoudens	Gemiddelde gemeentelijke belastingdruk meerpersoons-huishoudens	OZB tarief 2023 woningen (eigenaren)	OZB tarief 2023 niet-woningen (eigenaren)	OZB tarief 2023 niet-woningen (gebruikers)	Totaal
Bladel	544	748	0,0688	0,1669	0,1505	
Geldrop-Mierlo	717	802	0,0645	0,1787	0,1452	
Bergeijk	668	803	0,0731	0,1804	0,1443	
Eersel	666	812	0,0680	0,1750	0,1395	
Eindhoven	793	888	0,0915	0,2951	0,2117	
Best	888	888	0,0805	0,2092	0,1681	
Veldhoven	832	921	0,0888	0,2451	0,1399	
Cranendonck	872	936	0,1019	0,2799	0,2221	
Valkenswaard	907	1.002	0,1065	0,2968	0,2373	
Waalre	898	1.028	0,0933	0,2462	0,1981	
Nuenen	870	1.058	0,1061	0,2392	0,1920	
Heeze-Leende	916	1.068	0,0912	0,1861	0,1649	
Gemiddelde tarieven Nederland 2023			0,0998	0,2909	0,2113	
<i>Afwijking tov landelijk gemiddelde</i>			6,99%	18,14%	6,68%	
Belastingopbrengst Waalre 2023			3.662.000	493.000	339.000	4.494.000
<i>Gemiste OZB tov landelijk gemiddeld tarief</i>			255.963	89.438	22.643	368.044

Kwijtscheldingbeleid

In de gemeente Waalre kan op verzoek van de minder draagkrachtige belastingplichtige, kwijtschelding van betaling worden verleend voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Waalre past hiervoor de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 toe. In 1997 is in afwijking van de Uitvoeringsregeling door de Waalrese Raad besloten, in plaats van 90%, 100 % van de genormeerde bijstandsuitkering aan te merken als kosten van bestaan op basis waarvan de draagkracht van belastingplichtige wordt vastgesteld. Hierdoor komt men eerder in aanmerking voor kwijtschelding.

Toeristenbelasting

In december 2017 heeft de raad besloten om per 1 januari 2018 een toeristenbelasting in te voeren. Er wordt een tarief van € 3,50 per persoon per nacht in rekening gebracht bij degene die binnen onze gemeente verblijven in o.a. hotels, pensions en vakantieverblijven en niet als ingezetenen zijn ingeschreven.

Bij de behandeling van de begroting 2024 heeft de raad op 07-11-2023 besloten de geraamde kosten jaarlijks vanaf 2024 met € 45.000 te verhogen waarbij uit wordt gegaan voor een verhoging van het tarief van € 3,50 per persoon per nacht naar € 3,95 per persoon per nacht.

Gerealiseerde opbrengst toeristenbelasting

Bedragen (x € 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Totale opbrengsten	207	175	166	220	220	220	220
Totaal	207	175	166	220	220	220	220

Paragraaf B. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Waalre is financieel nog een voldoende gezonde gemeente en het is belangrijk dat dit zo blijft. Alleen dan kan gemeente Waalre haar taken blijven uitvoeren. In deze paragraaf wordt daarom inzicht verschaft in de financiële positie van Waalre door in te gaan op twee onderdelen:

- Risicomanagement en Weerstandsvermogen;
- Financiële kengetallen.

Het onderdeel risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie die van invloed kunnen zijn op de financiële huishouding, maar nog niet financieel zijn vertaald. Hiervoor wordt ingegaan op de financiële omvang van de aanwezige risico's, de mogelijkheden om deze financieel af te dekken (beschikbare weerstandscapaciteit) en de relatie daartussen: het weerstandsvermogen (uitgedrukt in een ratio).

In het onderdeel financiële kengetallen wordt ingegaan op de financiële positie van de gemeente Waalre op basis vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte kengetallen.

Risicomanagement en Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van Waalre is het vermogen waarover Waalre beschikt om niet-structurele financiële risico's op te vangen, zonder dat de uitvoering van de gemeentelijke taken en/of beleid in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio (beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandscapaciteit). Voor de objectivering van de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit bestaan geen wettelijke normen. Om de ratio te duiden maken we gebruik van onderstaande waarderingstabel van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en van de Universiteit van Twente:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 - 2	Ruim voldoende
C	1 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Allereerst wordt de conclusie over Waalres weerstandsvermogen weergegeven. Vervolgens wordt toegelicht hoe deze tot stand is gekomen door in te gaan op het benodigde weerstandsvermogen, de inventarisatie en de beoordeling van de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie

De ratio voor het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit) is voor Waalre over 2023 ($\text{€ } 12.583.042 / \text{€ } 2.721.800 = 4,62$). Dit betekent dat ons weerstandsvermogen volgens de waarderingstabel op dit moment uitstekend is te noemen. Met ons weerstandsvermogen kunnen we (met een zekerheid van 90%) alle geïnventariseerde risico's opvangen. Stille reserves (ad. $\text{€ } 4.952.000$) en fictieve belastingcapaciteit (ad. $\text{€ } 1.500.000$) lijken in Waalre echter niet direct invorderbaar. Indien deze buiten beschouwing worden gelaten is de ratio van het weerstandsvermogen nog altijd 2,25 en dus ook uitstekend te noemen.

De ratio van 2023 is gestegen ten opzichte van 2022. Dit wordt veroorzaakt door een afname van de risico's en toename van reserves o.a. door het positieve rekeningssaldo van 2022 toe te voegen aan de algemene reserve vrij besteedbaar. De ratio voor 2023 geeft aan dat de gemeente voldoende reserves heeft om haar risico's af te dekken.

Met uw raad zijn geen afspraken gemaakt over de hoogte van de ratio voor het weerstandsvermogen. In plaats daarvan is met de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen in 2023 een absolute omvang van de ondergrens voor de Algemene reserve vastgesteld ad. $\text{€ } 5.000.000$ als "ijzeren voorraad". Waalre voldoet met een Algemene buffer reserve ad. $\text{€ } 3.296.185$ en algemene reserve vrij besteedbaar ad. $\text{€ } 2.778.000$ aan deze ondergrens.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend door de optelling van de verwachte financiële omvang van risico's die nog niet op een andere wijze zijn afgedekt. Bijvoorbeeld door het afsluiten van een verzekering of het opnemen van een voorziening in de begroting. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaan we ervan uit dat niet alle risico's, maar hooguit 90% van alle risico's, zich tegelijk in één jaar zullen voordoen. Oftewel, 90% van de totale financiële omvang van alle geïdentificeerde risico's (die niet zijn afgedekt) in dat jaar, dient afgedekt te kunnen worden met onze weerstandscapaciteit.

Inventarisatie en beoordeling van de risico's

Voor het inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit zijn de risico's van de gemeente Waalre geïnventariseerd, de financiële omvang van deze risico's bepaald, evenals de mate waarin deze risico's al zijn afgedekt door voorzieningen, afgesloten verzekeringen of dekking vanuit de begroting.

Voor de berekening van de financiële omvang van de risico's hebben wij de kans dat een bepaalde gebeurtenis zich zal voordoen, vermenigvuldigd met de maximale financiële impact (die niet is afgedekt) wanneer de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet.

Tenslotte heb wij de risico's beoordeeld door ze, conform onderstaande figuur, een kleur te geven op basis van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de hoogte van het financiële gevolg van het optreden van de gebeurtenis. Deze methodiek maakt het mogelijk de risico's onderling te rangschikken naar grootte van het risico.

Gevolg (x 1.000) \ Kans	Zeer klein 10%	Klein 25%	Gemiddeld 50%	Groot 75%	Zeer groot 90%
≥ €1.000					
€500 - €1.000					
€250 < €500					
€100 < €250					
€50 < €100					
< €50					

Hieronder treft u de uitgebreide risico-inventarisatie en -beoordeling aan.

De risico's worden 2x per jaar geactualiseerd; bij het opstellen van de begroting en bij het opstellen van de jaarstukken.

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
7 Volksgezondheid en milieu	<i>Illegale stort</i>	Waalre kan geconfronteerd worden met illegale stort van (chemisch) afval. De laatste jaren is er een sterke stijging in Brabant van dumping van drugsafval. Bij bodemvervuiling kunnen kosten hoog oplopen en veroorzaker is zelden te achterhalen.	75%	100.000	75.000		Het risico is afhankelijk van de gebeurtenis en niet vooraf in te schatten. Er is wel een provinciale regeling betreffende dumping van drugsafval waarbij een gedeelte van de kosten voor het opruimen gedekt zijn.
7 Volksgezondheid en milieu	<i>Bodemsanering</i>	Risico's m.b.t. bodemverontreiniging.	10%	500.000	50.000		Als grondeigenaar kan Waalre aansprakelijk gesteld worden voor (nieuwe) bodemverontreinigingen. Inschatting lastig, want afhankelijk van eigendomssituatie en mate van bodemverontreiniging.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>Bouwgrond-exploitatie</i>	Terugverdienen geïnvesteerde boekwaarde per 31-12-2023 is onzeker. Vanaf 2019 wordt de IFLO-methode gebruikt voor het bepalen van het benodigd weerstandsvermogen. Deze methode betekent dat 10% van de boekwaarde + 10% van de nog te maken kosten aangehouden worden als weerstandsvermogen	10%	13.032.920	1.303.292		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Zie verder paragraaf G.
6 Sociaal domein	<i>Jeugdzorg / Wmo</i>	Jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn open einde regelingen. Door korting (vanuit het Rijk) op de budgetten loopt Waalre een risico. Maatschappelijke ontwikkelingen zoals inflatie en de oorlog in Oekraïne met hoge energieprijzen en vluchtelingenopvang als gevolg, zorgen voor onzekere situatie die mogelijk invloed heeft op Jeugdzorg en Wmo.	50%	1.000.000	500.000		Monitoring per kwartaal van kosten en verwachtingen. Structurele wijzigingen nemen we rechtstreeks op in de begroting. De reserve sociaal domein zorgt voor opvang incidentele uitschieters maar is op moment nagenoeg leeg, het is zaak deze weer te gaan voeden.
6 Sociaal domein	<i>Jeugdzorg</i>	Continuïteit jeughulpaanbieder borgen om faillissement te voorkomen. Faillissement van deze zorgaanbieder zou leiden tot onmiddellijke discontinuïteit op (het aanbod van) cruciale zorgfuncties op het vlak van opvoeden en opgroeien (pleegzorg, coördinatie crisis en verblijf met dag- en nachtbehandeling).	50%	47.000	23.500		De jeugdhulpverlener heeft een voorschot gekregen wat bestaat uit een deel voor acute liquiditeitsproblemen en een deel als financiële buffer. Het risico wordt gedragen door alle gemeenten mocht de zorgaanbieder niet in staat zijn om het voorschot geheel terug te betalen. Voor Waalre betekent dit maximaal € 47.000.

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
6 Sociaal domein	Plus Team	Het PlusTeam is een Gemeenschappelijke regeling met Geldrop-Mierlo en heeft geen weerstandsvermogen.	N.v.t.		43.900		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. jaarrekening 2023 PlusTeam. Benodigde weerstandscapaciteit is € 75.600. Waalre neemt voor 25% deel in deze GR. Daar bovenop schatten we in dat de continuïteit bedrijfsvoering een verhoogd risico heeft vanwege het hoge ziekteverzuim.
6 Sociaal domein	Ergon	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling WRE (Ergon)	N.v.t.		132.000		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. jaarrekening 2023 GRWRE. Het weerstandsvermogen is 9,4 miljoen. Het minimaal benodigd weerstandsvermogen is 13,8 miljoen. Er is 2,8 miljoen meer weerstandsvermogen nodig. Waalre neemt voor 3% deel in deze GR.
1 Openbare orde en veiligheid	VRBZO	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost.	N.v.t.		25.917		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. Begroting 2025 VRBZO. Er is € 1.335.938 meer weerstandsvermogen nodig. Waalre neemt voor 1,94% deel in deze GR
7 Volksgezondheid en milieu	GGD	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling GGD Brabant-Zuidoost.	N.v.t.		8.800		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. jaarrekening 2023 GGD. Het weerstandsvermogen is 3,1 miljoen. Het minimaal benodigd weerstandsvermogen is 3,5 miljoen. Er is 0,4 miljoen meer weerstandsvermogen nodig. Waalre neemt voor ca.2,2% deel in deze GR.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Gewaarborgde geldleningen	De gemeente staat garant voor geldleningen van woningcorporaties, zorgcentra en enkele plaatselijke verenigingen.	1%	10.187.586	101.876		Er wordt terughoudend omgegaan met garanties. De stand van de gewaarborgde geldleningen is per 1-1-2024 € 20.375.172. De gemeente staat voor 50% garant, oftewel maximaal € 10.187.586. Het bedrag waarvoor de gemeente maximaal aangesproken kan worden is dus € 10.187.586. De afgelopen 5 jaar is er geen aanspraak gedaan op deze voorziening.
0 Bestuur en ondersteuning	Schadeclaims	Verwachte jaarlijkse schadeclaims die niet specifiek zijn gekoppeld aan dossiers. De gemeente kan schadeclaims ontvangen als gevolg van activiteiten die zij verricht, welke niet (volledig) onder de verzekering voor aansprakelijkheidsstelling vallen.	25%	10.000	2.500		Het aantal claims richting Waalre is beperkt. Genoemd bedrag is maximum bedrag voor lopende schadeclaims.
0 Bestuur en ondersteuning	Informatie veiligheid / Cybercriminaliteit	Informatieveiligheid richt zich op het beveiligen van alle organisatiegegevens, zowel die binnen de gemeente Waalre aanwezig zijn, als daarbuiten bij ingehuurde leveranciers en/of andere derde partijen. Het is een continue-proces om (externe) dreigingen en kwetsbaarheden te detecteren, de risico's daarvan te beoordelen en steeds de juiste maatregelen te nemen om de organisatiegegevens blijvend te beschermen. Binnen de organisatiegegevens zijn ook persoonsgegevens aanwezig, het risico hiervan wordt onder punt privacy nader toegelicht.	30%	1.000.000	300.000		Informatiebeveiligingsbeleid is aangepast op de Baseline informatiebeveiliging overheid. Een plan is opgesteld om maatregelen te treffen die zorgen dat de risico's worden beheerst.
0 Bestuur en ondersteuning	Privacy	Het verwerken van persoonsgegevens is integraal verbonden aan nagenoeg alle wettelijke taken, binnen de domeinen en bedrijfsvoering, die de gemeente Waalre heeft. Het is een continue-proces om te zorgdragen voor een zorgvuldige verwerking om alle burgers en medewerkers te beschermen tegen schade en het risico daarop te beheersen. De Autoriteit Persoonsgegevens kan boetes of andere sancties opleggen wanneer de AVG niet voldoende wordt nageleefd. Door de juiste beheersmaatregelen te nemen achten we de kans hierop klein, echter is de impact van een inbreuk wel aanzienlijk door eventuele herstel- en nevenschade.	1%	5.000.000	50.000		Het hebben van protocollen en procedures voor de uitvoering van de verplichtingen in het kader van de AVG. Het geven van adviezen over privacyvraagstukken. Blijven inzetten op bewustwording en controle van processen. De aanstelling van een functionaris Gegevensbescherming.

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedraa	Risico	Beheersmaatregel
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Krapte op de arbeidsmarkt / op peil houden personele bezetting</i>	Alle organisaties in Nederland hebben op dit moment moeite met het vinden van gekwalificeerde medewerkers. Het is niet alleen lastig om nieuwe professionals te werven, maar ook om goed personeel te behouden. Bovendien zorgt een lage bezetting ervoor dat het werk over minder werknemers verdeeld kan worden, waardoor de werkdruk nog hoger oploopt. Hierdoor is het risico op hoge inhuur- en recruitmentkosten evident aanwezig.	50%	233.000	116.500		In de begroting zijn voor jaarschijf 2024 en 2025 (€ 67.000) frictiekosten opgenomen om te waarborgen dat wettelijke taken uitgevoerd blijven worden. Het is de vraag of dit budget voor frictiekosten voldoende zal zijn. Wanneer het niet lukt vacatures tijdig ingevuld te krijgen lopen de inhuur- en recruitmentkosten op. Overigens wordt een deel van de vacatures bewust later ingevuld. Dit is dan ook geen risico. Het risico bestaat uit de vacatures die niet bewust later worden ingevuld.
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Algemene uitkering gemeentefonds</i>	Via circulaire wordt de gemeente 2 maal per jaar geconfronteerd met aanpassingen vanuit het gemeentefonds. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor een nieuw verdeelstelsel dat gepland staat voor 2023. De VNG heeft echter begin 2022 met grote meerderheid een resolutie aangenomen waarin wordt aangegeven dat het advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) opgevolgd moet worden en dat er een uitlegbaar en stabiel verdeelmodel moet komen. Ook pleit de VNG voor meer geld voor de gemeenten, 'de koek' moet groter. Op basis van de laatste berekeningen is het verdeel-effect voor gemeente Waalre € 86,- per inwoner nadelig.	10%	873.000	87.300		In de begroting is rekening gehouden met een nadeel van € 37,50 per inwoner. Het is nog niet bekend of het restant ook daadwerkelijk gekort zal worden op Waalre.
7 Volkshuisvesting en milieu	<i>Afvalinzameling door Diftar</i>	Dit "risico" heeft zich in 2023 inderdaad voorgedaan. De verwachting is dat de exorbitante prijsstijgingen in 2024 zullen afvlakken.	20%	150.000	30.000		De inschatting is gemaakt m.b.v. ervaringscijfers van andere, vergelijkbare gemeenten en rekening houdende met bv. meer zwerfafval/ afvaldumping. De ervaring van enkele jaren na invoering zal ons leren of de huidige inschatting juist is.
2 Verkeer en vervoer	<i>Hoge inflatie binnen projecten in de openbare ruimte</i>	Als gevolg van de enorme prijsstijgingen van veel grondstoffen en materialen vragen veel ondernemers aan de gemeente om hun tarieven aan te mogen passen. De gemeente werkt hierin mee indien de prijsstijgingen zo exorbitant zijn dat dit niet meer valt onder normaal ondernemersrisico.	25%	250.000	62.500		De leverancier heeft verantwoordelijkheid die zich uit in ondernemersrisico. Door misschien niet alle, maar wel een belangrijk deel van de kosten voor rekening van de opdrachtgever (= gemeente) te laten komen, neemt deze zijn verantwoordelijkheid. Het deel dat hierin eventueel niet gedekt wordt, is het ondernemersrisico van de opdrachtnemer. In de begroting van de gemeente houden we jaarlijks rekening met indexering van kosten op basis van ramingen van het CPB. In de algemene uitkering krijgt de gemeente ook een compensatie van het Rijk om de gestegen kosten (deels) te kunnen betalen.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	<i>Stikstofbesluit (Programma Aanpak Stikstof)</i>	Bouwprojecten kunnen vertraging oplopen of duurder uitvallen doordat we maatregelen moeten nemen om aan eisen te voldoen. Ook op onze exploitatiebegroting kan dit invloed hebben doordat er bijvoorbeeld tijdelijk minder bouwleges worden ontvangen doordat er minder vergunningen worden verstrekt.		PM			
0 Bestuur en ondersteuning	<i>Mondiale ontwikkelingen / migratiestromen</i>	Het is de vraag of de kosten voor asielpvang en huisvesting van statushouders volledig worden vergoed door het Rijk. Op dit moment is het nog onduidelijk wat de consequenties zullen zijn en is het risico dus nog niet te kwantificeren.		PM			
					2.913.085	Subtotaal	
					2.621.800	Subtotaal 90%	
	<i>Risico's onvoorzien</i>	Stelpost voor gebeurtenissen met een niet gekwantificeerd/benoemd negatief gevolg.			100.000		N.v.t.
					2.721.800	90% totaal = benodigde weerstandscapaciteit	

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de gemeente om financiële tegenvallers als gevolg van risico's op te vangen, waarvoor geen andere dekking aanwezig is en zonder bestaande beleid aan te hoeven passen. We berekenen de beschikbare weerstandscapaciteit als de som van alle elementen uit de gemeentelijke financiën die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken. Onderstaande tabel geeft inzicht in Waalres beschikbare weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit						
	2022		2023			
	<u>Incidenteel</u>	<u>Structureel</u>	<u>Incidenteel</u>	<u>Structureel</u>		
a. exploitatie						
-Ruimte OZB belasting (fictief)	€	1.500.000	€	1.500.000		
-post onvoorzien (regulier)						
Subtotaal	€	- € 1.500.000	€	- € 1.500.000		
b. vermogen						
- algemene buffer reserve	€	3.648.380	€	3.296.185		
- algemene reserve grondexploitatie	€	21.269	€	-		
- algemene reserve sociaal domein	€	56.867	€	56.857		
- algemene reserve vrij besteedbaar	€	616.125	€	2.778.000		
- stille reserves	€	4.952.000	€	4.952.000		
Subtotaal	€	9.294.641	€	11.083.042		
		€	-	€	-	
Totale weerstandscapaciteit	€	9.294.641	€	11.083.042	€	1.500.000
Incidenteel en structureel samen						
		€	10.794.641	€	12.583.042	

Zoals reeds vermeld onder de conclusie, komt het weerstandsvermogen van de gemeente Waalre in 2023 uit op:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 12.583.042}{€ 2.721.800} = 4,62$$

Conclusie Continuïteit risicobeheersing

Op basis van de door ons uitgevoerde risico-inventarisatie, de weerstandsratio van 4,62 en het beeld van onze meerjarenbegroting is het college van burgemeester en wethouders van gemeente Waalre van mening dat de normale bedrijfsvoering financieel kan worden voortgezet.

Financiële kengetallen (horizontale verantwoording)

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente Waalre. Deze kengetallen moeten in samenhang en in onderlinge verhouding beoordeeld worden.

Door de kengetallen wordt het vergelijken van gemeente Waalre met andere gemeenten vereenvoudigd. Het biedt ook de mogelijkheid om normen te stellen, net als bij de beoordeling van het weerstandsvermogen gebeurt. Het oordeel baseren we op de huidige geadviseerde normen van de VNG conform de volgende tabel. Vooralsnog hebben de kengetallen voornamelijk een signaleringswaarde.

Kengetal		Voldoende	Matig	Onvoldoende
1a	Netto schuldquote	< 90 %	90 – 130 %	> 130 %
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 – 130 %	> 130 %
2	De solvabiliteitsratio	> 50 %	20 – 50 %	< 20 %
3	Kengetal grondexploitatie	< 20 %	20 – 35 %	> 35 %
4	Structurele exploitatieruimte	> 0,6 %	0 < 0,6 %	< 0 %
5	Belastingcapaciteit	< 95 %	95 – 105 %	> 105 %

Totaaloverzicht van de 6 kengetallen voor de gemeente Waalre

In onderstaande tabel worden de kengetallen voor Waalre gepresenteerd, het oordeel op basis van bovenstaande tabel en het landelijk gemiddelde. De berekening en duiding van individuele kengetallen worden onderaan de paragraaf toegelicht.

Kengetal		Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Oordeel
1a	Netto schuldquote	37,8%	37,7%	49,8%	43,4%	Voldoende
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	35,2%	35,4%	47,6%	41,4%	Voldoende
2	De solvabiliteitsratio	19,1%	21,2%	15,3%	18,8%	Onvoldoende
3	Kengetal grondexploitatie	10,6%	12,4%	11,9%	11,0%	Voldoende
4	Structurele exploitatieruimte	-0,13%	3,81%	0,15%	1,88%	Voldoende
5	Belastingcapaciteit	102,3%	98,9%	121,1%	107,7%	Onvoldoende

Conclusie op basis van de kengetallen

De kengetallen laten op totaalniveau een verbeterde trend zien, maar met een wankelende financiële basis. Zeker gezien de ambities die Waalre heeft voor de nabije toekomst. Vier van de zes kengetallen laten een voldoende oordeel zien, en twee een onvoldoende oordeel.

De kengetallen netto schuldquote zijn ruim voldoende. De solvabiliteitsratio is de afgelopen jaren gaan dalen door investeringen en aantrekken van geldleningen. Dit kengetal is inmiddels enigszins gestabiliseerd door strenger toezicht op onttrekkingen uit de algemene reserves. Het kengetal grondexploitatie is ruim voldoende, dit wil zeggen dat we zeer beperkt risico lopen in het niet terugverdienen van de kosten voor de grondexploitatie. De structurele exploitatieruimte is ruim voldoende met 1,88 %. Dit geeft aan dat de gemeente in 2023 meer structurele baten heeft dan structurele lasten. De belastingcapaciteit laat een onvoldoende zien omdat de woonlasten voor de inwoners van Waalre hoger zijn ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten. Ten opzichte van de begroting 2023 is dit kengetal verbeterd omdat de landelijk gemiddelde woonlasten percentueel harder zijn gestegen dan de woonlasten van de gemeente Waalre.

De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente. Voor de gemeente Waalre geeft dit een gezonde, maar kwetsbare financiële situatie weer.

Toelichting op de kengetallen

1a en 1b. Netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) gecorrigeerd met de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug) met de totale baten van de rekening. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' door rente en aflossing. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

In 2023 is een geldlening aangetrokken van € 5.000.000. Dit heeft een negatieve invloed op het kengetal gehad. Het kengetal geeft daarom een verslechtering weer in dat jaar. In de basis is de schuldquote voor Waalre gezond.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen) en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De raad heeft in het raads- en uitvoeringsprogramma vastgesteld dat de waarde van het kengetal "solvabiliteitsratio" minimaal 20% moet bedragen. Helaas behaalt de gemeente Waalre deze norm niet en is de ratio onvoldoende. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door investeringen en aantrekken van geldleningen en anderzijds doordat de voorziening riolering veel middelen bevat (voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen).

We blijven als gemeenten Waalre de aandacht hierop vestigen door strenger toezicht op onttrekkingen uit de algemene reserves.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de bouwgronden zich verhoudt tot de geraamde baten. De paragraaf grondbeleid en het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) bieden hierin meer inzicht. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt. Tweemaal per jaar wordt beoordeeld in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden kan worden terugverdiend. De accountant toetst dit jaarlijks. Door het lage kengetal is het risico van het niet terugverdienen van kosten voor de grondexploitatie zeer beperkt.

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde jaarrekening is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Een percentage van 0% betekent dat de structurele baten exact toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De structurele exploitatieruimte van Waalre is ruim voldoende en dus toereikend om de structurele lasten te dekken.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het kengetal belastingcapaciteit geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten. De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten voor de inwoner. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Onder de woonlasten worden verstaan de absolute bedragen voor

onroerendezaakbelasting (OZB) en de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De woonlasten voor de inwoners van Waalre zijn hoger dan de landelijk gemiddelde woonlasten, hierdoor is de belastingcapaciteit van de gemeente Waalre onvoldoende. Toch is er een verbetering te zien t.o.v. de begroting 2023 omdat de landelijk gemiddelde woonlasten percentueel harder zijn gestegen dan de woonlasten van de gemeente Waalre.

Helaas is een vergelijking van deze woonlasten (en voornamelijk de OZB) niet zo eenvoudig als het lijkt omdat we ook te maken hebben met gemiddelde WOZ-waarde. De gemiddelde WOZ-waarde voor de gemeente Waalre (€ 559.884, bron: Coelo) ligt namelijk hoger dan het landelijk gemiddelde (€ 474.000, bron: Coelo). De gemeente Waalre zal voor dit kengetal nooit een voldoende score kunnen behalen omdat de gemiddelde WOZ-waarde hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen

De openbare ruimte is één van de pijlers van onze samenleving met een groot maatschappelijk rendement. Een goed functionerende openbare ruimte draagt bij aan actuele thema's zoals sociale samenhang, veiligheid, gezondheid, mobiliteit en bereikbaarheid, leefbaarheid en vastgoedwaarde. Hiervoor is het wel van belang dat de openbare ruimte goed wordt beheerd.

Wegen

Met een areaal van 1,2 miljoen m² wegoppervlak in Waalre en een nieuwwaarde van ca. 84 miljoen euro heeft het wegbeheer een zeer groot aandeel in de beheertaken. Het areaal bestaat grofweg uit: 58% elementenverharding (klinkers, tegels ed.), 40% asfaltverharding en 2% halfverharding. Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede bereikbaarheid en beleving van de gemeente. Het in standhouden van een kwalitatief goed wegennet met verantwoord wegbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van o.a. het openbare wegennet. Zo verplicht de Wegenwet de gemeente tot het uitvoeren van regelmatig en duurzaam onderhoud van de openbare verharding. Tevens is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd zorg te dragen voor het in een goede staat verkeren van de openbare weg.

Om goed, planmatig, onderhoud te kunnen uitvoeren moet met enige regelmaat de kwaliteit van de verharding worden geïnspecteerd. Hiermee wordt tevens inzicht verkregen in de budgetten die voor het onderhoud noodzakelijk zijn. De rapportage van zowel de inspectie als de berekening van de benodigde budgetten staat vermeld in het wegenbeheersplan (WBP 2019-2028) wat is vastgesteld op 5 februari 2019. Hieruit blijkt dat in een tijdsbestek van 4 jaar de hoeveelheid verhard oppervlak is toegenomen van 958.000 m² naar 980.000 m² (380.000 m² asfaltverharding en 500.000 m² elementenverharding).

Om inzicht te krijgen in het huidige kwaliteitsniveau voeren we eens per twee jaar een weginspectie uit. De laatste inspectie is eind 2023 uitgevoerd. De Gemeente Waalre staat jaarlijks voor de opgave om uit de bulk aan informatie uit de CROW- weginspectie, de juiste wegvakken te selecteren voor het onderhoudsprogramma. Dit doet zij door een zogenaamde maatregelentoets uit te voeren waarbij per wegvak de juiste onderhoudsmaatregel bij geconstateerde schadebeelden wordt bepaald en de prioritering wordt opgesteld.

Kosten

Het verloop van de kosten voor het reguliere onderhoud (incl. kapitaallasten) die zijn in onderstaand schema weergegeven:

Bedragen (in €)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Aanleg en onderhoud straten en pleinen*	907.839	1.006.627	970.164	1.418.022	1.531.780	1.620.194	1.745.357
Totaal	907.839	1.006.627	970.164	1.418.022	1.531.780	1.620.194	1.745.357

* In de meerjarenbegroting 2023-2026 wordt vanaf 2023 structureel € 150.000 meegenomen voor noodzakelijk onderhoud waardoor een kwaliteitsverbetering wordt bewerkstelligd.

Bovenstaande budgetten hebben betrekking op het zichtbare gedeelte van de verharding. Voor de verschillenverklaring verwijzen wij u naar de programma's.

De kwaliteit van een weg kan niet enkel gewaarborgd worden door het periodiek uitvoeren van (groot) onderhoud. Na een periode variërend tussen de 40 en 60 jaar (afhankelijk van ondergrond en verkeersbelasting) komt de weg aan het einde van zijn levensduur of sluit de opbouw van de weg niet meer aan op de verkeersbelasting. De weg dient dan te worden gerehabiliteerd. Bij rehabilitatiemaatregelen wordt de weg, na het doorlopen van een groot onderhoudscyclus, aan het einde van de levensduur op het oorspronkelijke structurele en kwalitatieve gebruiksniveau gebracht. Hierbij wordt de gehele verhardingsconstructie (inclusief fundering) opnieuw opgebouwd. Uit onderzoek naar de kwaliteit van de onderlagen van de belangrijke ontsluitingswegen, is gebleken dat een aantal wegen, ondanks dat deze visueel geen of weinig gebreken vertonen toch op korte termijn vervangen zullen moeten worden.

In 2022 en 2023 zijn deze extra middelen ingezet om de kwaliteit van het wegennet te verbeteren; voorbeelden hiervan zijn reconstructie van de Wollenbergstraat, Heikantstraat binnen de bebouwde kom en de Eindhovenseweg. Hiermee hebben we een flinke inhaalslag gemaakt. Met name op asfaltwegen waar kapitaalvernietiging op de loer ligt. Echter hebben we nog steeds te kampen met een achterstand. Deze achterstand betreft met name de wegen met elementenverhardingen omdat we de afgelopen jaren flink geïnvesteerd is in de asfaltwegen.

Er is in de begroting jaarlijks een investeringskrediet van € 1.500.000 beschikbaar op basis van het WBP. Voor het jaar 2025 en 2026 is er nog een extra verhoging van het beschikbare investeringskrediet van € 750.000 per jaar beschikbaar. De kapitaallasten van deze kredieten zijn in de begroting opgenomen.

Stedelijk Water & Riolering

Afvalwater

Een goed rioolstelsel is nodig voor de bescherming van volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Het rioolstelsel zorgt ervoor dat het afvalwater en het overtollige hemelwater uit de woonomgeving worden verwijderd en dat niet te vaak en niet te lang wateroverlast voorkomt. De aanleg en het in standhouden van het rioolstelsel is een gemeentelijke taak, die voortkomt uit de Wet Milieubeheer (Wm). In deze wet is vastgelegd dat de invulling van de zorgplicht inzichtelijk gemaakt moet worden. Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte met alle dynamiek die daarin aanwezig is. Het Programma Water, Riolering en Klimaat is met de komst van de omgevingswet hét middel om de zorgplichten m.b.t. water en de rioolheffing te onderbouwen.

Met het inwerking treden van de Wet Gemeentelijke Watertaken heeft de gemeente een verbrede zorgplicht ten aanzien van water. Hieronder wordt verstaan: stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater.

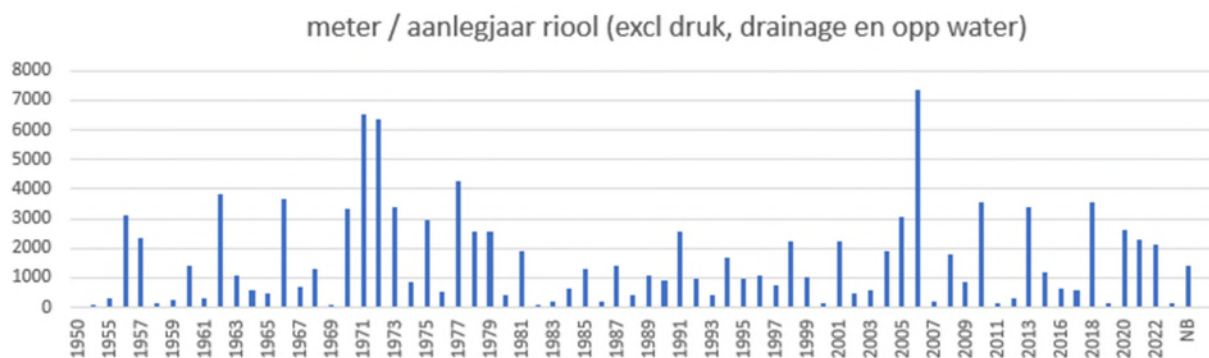
Riolering maakt ook deel uit van het watersysteem, dat zich uitstrekt tot buiten de gemeentegrenzen. Het functioneren van de riolering beïnvloedt de kwaliteit van het watersysteem. De wijze waarop de rioleringszorg wordt uitgevoerd is mede van invloed op het beheer van de openbare ruimte. Door die verschillende relaties is er ook een groot aantal partijen dat mede richting geeft aan het functioneren van de riolering in de gemeente. De Wet milieubeheer schrijft voor dat het plan wordt opgesteld rekening houdend en in samenspraak met andere betrokkenen.

Intern is er afstemming met de andere beheerders van de openbare ruimte zoals wegen, verkeer, groen en openbare verlichting. Hiermee wordt het principe van werk met werk maken gehanteerd en worden projecten zoveel als mogelijk multidisciplinair aangepakt. Dit heeft geresulteerd in het opstellen van een integrale projectenplanning die onder andere als basis zal dienen voor de wijkaanpak die vanaf 2027 uitgevoerd zal worden.

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen 'riolering' is het volgende kaderstellend:

- Europese Kader Richtlijn Water (KRW)
- Wet Milieubeheer
- Waterwet
- Nationaal Bestuursakkoord Water

De vaste rioleringsgegevens van de gemeente worden in een digitaal beheersysteem verwerkt. Ook de resultaten van de inspecties zijn in dit beheersysteem opgenomen. De totale lengte van de riolering in de gemeente Waalre bedraagt ca. 114 kilometer waarvan 78,4 kilometer een gemengd stelsel is en 13,6 kilometer vuilwater riool. De leeftijdsopbouw van het rioolstelsel is als volgt (d.d. 04-2024):

Alle gemeentelijke zorgplichten in deze worden verwoord in het programma Water, Riolering en Klimaat 2023-2027 in 2022 door de gemeenteraad van Waalre is vastgesteld. Onderdeel van dit programma is een kostendekkingsplan met betrekking tot de exploitatielasten van het riool- en waterstelsel. Hierin wordt voorzien dat sprake is van toenemende beheermaatregelen door overmatige aanwezigheid van boomwortels in de oude riolering. Daarnaast krijgen wadi's en sloten steeds vaker een belangrijke functie in het watersysteem. Ook dit vraagt extra beheerskosten om een goede waterafvoer te garanderen. Dit alles maakt onderdeel uit van het kostendekkingsplan.

Voor informatie over de inkomsten door de rioolheffing en de uitgaven aan het riool, zie paragraaf A Lokale heffingen.

Hemelwater

Het onderdeel hemelwater betreft het oppervlaktewatersysteem dat bestaat uit vier onderdelen: sloten, wadi's, regenwaterriolering en infiltratievoorzieningen:

Sloten

In totale lengte aan sloten (of waterlossingen) bedraagt ruim 21.900 meter die door de gemeente worden onderhouden. Dit onderhoud bestaat uit één keer per jaar maaien. Vanwege de efficiency is dit onderhoud in hetzelfde bestek ondergebracht als het maaien van de

bermen. In deze sloten liggen zo'n 259 duikers ten behoeve van de waterafvoer. Deze zijn het afgelopen jaar gecontroleerd en vrijgemaakt van maaisel. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing. Verder zijn er sloten (ca. 5.000 meter) die in onderhoud zijn bij het Waterschap De Dommel. Dit zijn met name de grotere sloten of sloten waar een riool overstort op uit komt.

Wadi's

Het onderscheid tussen sloten en wadi's is, dat de sloten het water afvoeren naar een ander oppervlaktewater, en dat wadi's bedoeld zijn voor het ter plekke infiltreren van hemelwater. Het aantal wadi's is de laatste jaren sterk gestegen, in 2023 was dit ruim 30.000 m². Afhankelijk van de ligging wordt een wadi 1 tot 6 keer per jaar gemaaid. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing.

Regenwaterriolering

Om het hemelwater gescheiden in te zamelen legt de gemeente steeds meer hemelwaterriolering aan. In 2023 bedraagt de lengte aan IT-riool / hemelwaterriool 20,8 kilometer.

Infiltratievoorzieningen

Binnen de gemeente wordt er in een gescheiden rioolstelsel hemelwater getransporteerd en geïnfiltrerd. Om de infiltratiecapaciteit te behouden dient er gemonitord te worden of de voorzieningen voldoende functioneren. De komende jaren wordt er meer geïnvesteerd in het toepassen van infiltratievoorzieningen in verband met de klimaatveranderingen.

Bovenstaande vier onderdelen maken onderdeel uit van de hemelwaterbergings-voorziening van de gemeente Waalre. Om te anticiperen op extreme neerslagsituaties zal de waterberging van de bovenstaande voorzieningen worden uitgebreid door onder andere de aanleg van blauwe aders bij woningbouw ontwikkeling.

Grondwater

In 2021 is er in de gemeente een grondwatermeetnet aangelegd. Dit meetnet heeft als doel om continue meetreeksen van de grondwaterstand te verzorgen. Deze meetreeksen geven inzicht in de effecten van neerslag op de infiltratie van de bodem. Daarnaast kan ook het effect van de grondwaterstand op de omgeving worden onderzocht. Door de langdurige neerslag in de tweede helft van 2023 is er een meetbare stijging van het grondwater geconstateerd.

Kosten

Het verloop van de kosten voor het reguliere onderhoud (incl. kapitaallasten) die zijn in onderstaand schema weergegeven:

Bedragen (in €)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Pompen en riolering	1.085.235	884.059	744.386	625.906	689.746	773.768	865.729
Totaal	1.426.212	1.395.887	1.272.544	1.328.253	1.392.093	1.476.115	1.568.076

Voor de verschillenverklaring verwijzen wij u naar de programma's.

Bruggen

De gemeente Waalre heeft het beheer en onderhoud van 20 (d.d. 24-01-2023) vaste bruggen. Deze variëren van kleine voetgangersbruggetjes zoals op de hoek van de Eindhovenseweg/ Voorbeeklaan tot de verkeersbrug in de Onze Lieve Vrouwedijk. In 2018 is een start gemaakt

met het herberekenen van de constructie van de bruggen. Deze globale berekeningen zijn in 2019 verfijnd. In 2021 is een plan van aanpak opgesteld voor het inzichtelijk maken van het beheer, onderhoud en de vervangingskosten op de lange termijn. Dit plan van aanpak bestaat uit 3 fasen, te weten: 1. Inzicht compleet krijgen, 2. Objecten op orde brengen, 3. Objecten planmatig op orde houden. In 2022 is een raming opgesteld voor het beheer en onderhoud van de bruggen voor de komende 10 jaar. Het eerste groot onderhoud staat gepland voor 2025. De voorbereiding hiervan staat gepland in 2024.

Kosten

Het verloop van de kosten voor het reguliere onderhoud (incl. kapitaallasten) die zijn in onderstaand schema weergegeven:

Bedragen (in €)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Aanleg en onderhoud bruggen	18.736	20.036	34.872	20.737	20.712	20.687	20.661
Totaal	18.736	20.036	34.872	20.737	20.712	20.687	20.661

Voor de verschillenverklaring verwijzen wij u naar de programma's.

Openbaar Groen

Met een areaal van 75 hectare groenvoorzieningen en 13.700 laan- en straatbomen binnen de bebouwde kom draagt het openbaar groen substantieel bij aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving in centra, wijken, buurten en woonstraten. Kwaliteit die moet passen bij de ambitie "een weelderige groene ruimte als excellente woonomgeving" Beleid- en beheerplan Groen en Bomen (2020). De kwaliteit van het openbaar groen is dan ook essentieel voor de leefbaarheid, uitstraling en beleving van Waalre.

Het in standhouden van groenvoorzieningen met verantwoord groenbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is in het kader van haar wettelijke zorgplicht verantwoordelijk voor het zorgvuldig onderhouden van de openbare ruimte. Daarnaast is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd om voldoende zorg te dragen voor de openbare ruimte. Omdat we veel waarde hechten aan het groen is het beheer gericht op een verzorgde uitstraling en goede (technische) kwaliteit.

De technische kwaliteit van de groenvoorzieningen (beplanting en bomen) is in 2019 beoordeeld. Hieruit is gebleken dat 1/3 een matige of slechte kwaliteit heeft en dat de levensduur van deze beplanting beperkt is. Het streven is dat 90% van de beplanting uiteindelijk aan de technische eisen voldoet. Doordat beplanting ouder wordt zal altijd een deel van matige kwaliteit zijn, waardoor vervanging nodig blijft. Komende jaren zijn de volgende maatregelen nodig om dit te bereiken:

Integrale aanpak

Vervanging van groen staat niet op zich. Wanneer de komende 5 tot 10 jaar groot onderhoud is gepland aan riolering of verharding in de straat, wordt het onvoldoende tot matige beeld tot aan dat moment geaccepteerd. De beplanting wordt integraal vervangen zodra de riolering of een weg wordt aangepakt. Hiermee voorkomen we dubbel werk en kapitaalvernietiging.

Slechte kwaliteit

Vakken van slechte kwaliteit Groen in straten waar komende 5 tot 10 jaar geen andere werkzaamheden worden verwacht, vervangen we de komende 4 jaar. Vakken van matige kwaliteit in een straat met overwegend slechte vakken worden gelijk meegenomen. Zo wordt werk met werk gemaakt.

Matige kwaliteit

Vakken van matige kwaliteit in straten waar de komende 10 jaar geen andere werkzaamheden worden verwacht, vervangen we de komende 5 jaar conform het Vervangingsplan voor Groen en Bomen.

Inboet

Als de beplanting van goede kwaliteit is, maar enkele planten uitvallen, vindt inboet (vervanging) plaats. Hierdoor blijft het groenvak als geheel van goede kwaliteit. De kwaliteit van de 2/3 vakken van goede kwaliteit blijft langer op peil, waardoor minder grote ingrepen nodig zijn. Dit is echter niet efficiënt/ duurzaam wanneer meer dan 30% van de beplanting is versleten. Dan moet een plantvak in zijn geheel worden vervangen.

De afname in kwaliteit is hoofdzakelijk te wijten aan het feit dat een substantieel deel van het groen in de jaren '60-'70-'80 is aangelegd. Helaas gaat dit niet eeuwig mee. Bomen en beplanting kennen een teruggang in kwaliteit of zijn aan het eind van de levensduur, vernieuwing is noodzakelijk om de gewenste kwaliteit en doelstellingen zoals klimaatbestendig groen en biodiversiteit te realiseren.

Uit de enquêtes die jaarlijks in het kader van het contract Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR) worden afgenomen, komt de staat van het openbaar groen als belangrijk zorgpunt naar voren. Het is meer dan aannemelijk dat de beleving van de burger en een toename in het aantal meldingen/klachten, een directe link heeft met de veroudering van en afname in kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

Enkele cijfers m.b.t. onderhoud groenvoorzieningen en laan- en straatbomen:

Oppervlakte plantsoenen	46	hectare
Laan- en straatbomen	13.500	stuks
Wegbermen	25	hectare
Begrazingsprojecten	15	hectare
Bloemrijk (nat)grasland en ecologische terreinen	14	hectare
Sloten, watergangen en retentievoorzieningen	22	km
Plantsoenmeubilair	165	stuks
Bloembakken	25	stuks

Op 7 januari 2020 heeft de gemeenteraad het "beleid- en beheerplan Groen en Bomen" vastgesteld. In dit plan is in het kader van een kwaliteitsimpuls van het openbaar groen het vervangingsplan groen opgenomen. Hiervoor is in de begroting 2022 een structurele verhoging van het budget met 60.000 opgenomen. Daarnaast is er eenmalig een investering van 600.000(2021), 300.000(2025) en 300.000 (2026) opgenomen om achterstanden in de vervanging van openbaar groen weg te werken.

Kosten

Het verloop van de kosten voor het reguliere onderhoud (incl. kapitaallasten) die zijn in onderstaand schema weergegeven:

Bedragen (in €)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Plantsoenen en laanbomen	1.251.654	1.519.000	1.597.616	1.602.000	1.604.600	1.627.100	1.649.400
Totaal	1.251.654	1.519.000	1.597.616	1.602.000	1.604.600	1.627.100	1.649.400

Voor de verschillenverklaring verwijzen wij u naar de programma's.

Openbare Verlichting

De Openbare Verlichting (OVL) bestaat uit ca. 4.600 lichtmasten. Om ervoor te zorgen dat de verlichting goed blijft functioneren, moet er regelmatig onderhoud worden uitgevoerd en materialen worden vervangen. In de begroting is budget beschikbaar voor het verhelpen van storingen, schades en preventief onderhoud zoals lampvervanging en schilderwerk. Daarnaast is er budget voor het vervangen van materiaal dat het einde van haar levensduur heeft bereikt. Voor lichtmasten is dat standaard na 40 jaar en voor armaturen is dat 20 jaar.

Het wijkgericht vervangen van oude armaturen door energiezuinige (LED) lampen is gecombineerd met de realisatie van grote projecten zoals de reconstructie van de Eindhovenseweg. Dit wordt gecombineerd met het vervangen van de oudste lichtmasten. Daarmee wordt een verdere besparing gerealiseerd op de energielasten en een verbetering tot stand gebracht van de sociale veiligheid.

Het OVL-bestand in Waalre bestaat uit masten, armaturen en lampen.

Masten

Van de 4.600 masten bestaat het overgrote deel uit stalen masten. Hiervan hebben circa 600 masten de technische levensduur van 40 jaar overschreden. De komende jaren worden deze masten vervangen

Armaturen

Tegelijkertijd met het vervangen van lichtmasten wordt gekeken of het armatuur ook vervangen dient te worden. De meeste echt oude armaturen zijn de laatste jaren vervangen. Bij vervangingen wordt in principe altijd led toegepast. Dit is duurzamer en hiermee wordt meteen bespaard op het energieverbruik.

Lampen

Voor het vervangen van lampen wordt de economische levensduur aangehouden volgens opgave van de fabrikant. Dit betekent in de praktijk dat lampen groepsgewijs worden vervangen voordat ze stuk zijn. Hiermee worden de continuïteit en kwaliteit gewaarborgd en worden veel meldingen voorkomen.

Kosten

Het verloop van de kosten voor het reguliere onderhoud (incl. kapitaallasten en energieverbruik) die zijn in onderstaand schema weergegeven:

Bedragen (in €)	Rekening 2022	Begroting 2023	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Openbare verlichting*	313.617	232.000	209.008	312.000	312.000	312.000	312.000
Totaal	313.617	232.000	209.008	312.000	312.000	312.000	312.000

* door de stijgende energielasten en de nieuwe aanbesteding m.b.t energie is in de begroting vanaf 2024 rekening gehouden met hogere kosten.

Voor de verschillenverklaring verwijzen wij u naar de programma's.

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente Waalre heeft een aantal panden in eigendom. Om een goed beeld te krijgen en houden worden deze panden elk jaar geïnspecteerd om input te krijgen voor het (bouwkundig) meerjarig onderhoud. De hoeveelheid panden varieert door de verkoop en aankoop van panden.

Bij de brandweerkazerne Aalst zijn zonnepanelen aangebracht. Daarmee zijn er steeds meer gemeentelijke eigendommen voorzien van zonnepanelen. In 2023 zijn ook de voorbereidingen getroffen voor de aanbesteding van een nieuw gas- en elektracontract. Dit contract gaat per 1-1-2024.

Op het gebied van energie monitoring worden ontwikkelingen gemaakt om sneller en accurater overzichten te genereren qua energieverbruik.

Door de geplande onderzoeken naar de buitensport en de gemeentewerf, waaruit nog geen duidelijkheid is rondom de toekomstige plannen van deze gemeentelijke gebouwen, zijn in 2023 niet alle geraamde onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd. Deze onderzoeken hebben niet geleid tot andere inzichten waardoor onderhoudswerkzaamheden die oorspronkelijk gepland waren in 2023 pas vanaf 2024 en verder weer worden opgepakt.

Paragraaf D. Financiering

De paragraaf financiering gaat in op het beheer en beleid van financiële middelen (geleende en uitgezette gelden) en de aan deze posities verbonden kosten en risico's voor de gemeente Waalre (treasuryfunctie). De treasuryfunctie ondersteunt, door middel van beschikbaarheid van financiële middelen, de uitvoering van de thema's. Het regelt de financiering van beleid en het uitzetten van gelden die niet direct nodig zijn.

Landelijke wet- en regelgeving

Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido)

Het Rijk heeft regels gesteld aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal moeten beheren. Die regels staan in de Wet Fido. Het renterisico brengen we volgens de wet Fido in beeld met behulp van de kasgeldlimiet en de rente risiconorm (zie tabel renterisiconorm onderaan deze bladzijde).

Renterisico op kortlopende schuld: de kasgeldlimiet

De kredietlimiet voor de gemeente is bepaald op € 2,5 miljoen voor een periode van maximaal 1 jaar. Voor het boekjaar 2023 zijn er 6 kasgeldleningen afgesloten. De laatste kasgeldlening had een rente van 4,1% per jaar. Al deze leningen zijn afgelost in 2023. De verwachting is dat de rente hoog zal blijven in 2024.

Bedragen (x € 1.000)	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Begrotingstotaal	51.735	51.735	51.735	51.735
Toegestane kasgeldlimiet	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet in bedrag	4.397	4.397	4.397	4.397
Gemiddelde schuld met een looptijd < 1 jaar	1.667	1.000	-	1.875
Voldoen aan limiet?	ja	ja	ja	ja

De 6 kasgeldleningen in 2023 zijn afgesloten i.v.m. geldtekorten. De uitgaven zijn groter dan de inkomsten, ondanks de uitkering van het BTW compensatiefonds.

Renterisico op vaste schuld: de renterisiconorm

De renterisiconorm geeft het renterisico op de langere termijn weer. Hieronder vallen alle leningen met een rente typische looptijd vanaf 1 jaar. Het doel is op deze wijze spreiding te krijgen in de rente typische looptijden in de leningenportefeuille, waardoor een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten in de administratie. In een jaar mogen de herfinancieringen als gevolg van aflossingen en de renteherzieningsmomenten gezamenlijk niet meer dan 20% van het begrotingstotaal per 1 januari 2023 bedragen.

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van de renterisiconorm weergegeven:

Bedragen (x € 1.000)	2023
1. Begrotingstotaal	51.735
2. Wettelijk percentage	20%
3. Renterisiconorm (1*2)	10.347
4. Renteherzieningen	134
5. Aflossingen	250
6. Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	384
7. Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	9.963

De gemeente Waalre heeft meer dan voldoende leenruimte voordat de grens van 20% wordt bereikt. In december 2023 is er een nieuwe geldlening (€ 5 miljoen) afgesloten met een rente percentage van 3,401% per jaar, 10 jaar aflossingsvrij. De eerste rentebetaling van deze lening geschiedt pas eind november 2024. De impact op de renterisiconorm is marginaal.

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF)

Deze wet beoogt dat gemeenten meer op hun geldstromen en de hoogte van schulden letten. We spreken van houdbare gemeentefinanciën als een gemeente ook bij economisch slecht weer genoeg geld overhoudt om aan de schuldverplichtingen te blijven voldoen zonder dat de noodzakelijke publieke voorzieningen in de knel komen.

Nederland is lid van de EMU (Europese Monetaire Unie). De wet HOF biedt het kabinet de mogelijkheid decentrale overheden gezamenlijk te beboeten bij overschrijding van de zogenaamde "tekortnorm": het collectieve aandeel in het EMU saldo van de decentrale overheden. Het EMU-saldo van Nederland mag niet hoger zijn dan 3% van het Bruto Binnenlands Product.

Berekening EMU-saldo

In dit overzicht wordt het saldo van baten en lasten van gemeente Waalre omgezet naar het saldo van werkelijke uitgaven en inkomsten, zoals de overheid deze presenteert in het EMU-saldo. Het EMU-saldo is het saldo van de werkelijke inkomsten en uitgaven van de overheid in een bepaald jaar. Op basis van het BBV dient in de programmabegroting een berekening opgenomen te worden van het gemeentelijk aandeel in het EMU-saldo.

		2023	2022
	omschrijving	* € 1.000	* € 1.000
		jaarrekening	jaarrekening
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-331	1.144
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	4.706	1.897
3.	Mutatie voorzieningen	632	560
4.	Mutatie voorraden	-194	1.214
5.	Boekwinst/verlies	-	-
	Berekening EMU-saldo	-4.211	-1.407

Schatkistbankieren

Gemeenten en provincies waren in het verleden vrij om geld op een spaarrekening te zetten en financiële producten, zoals staatsobligaties te kopen. Geld dat bijvoorbeeld op een spaarbank staat, levert rente op. Sinds de invoering van het schatkistbankieren per 15 december 2013 moeten gemeenten, provincies en waterschappen hun overtollige middelen bij het ministerie van Financiën onderbrengen. Het drempelbedrag voor overtollige middelen op de BNG rekeningen is € 350.000. Vanaf vorig jaar ontvangt de gemeente weer rente over onze overtollige middelen.

Het beginsaldo van schatkistbankieren van 2023 was € 3,1 miljoen en eind 2023 is het saldo € 3,98 miljoen. In dit bedrag zit de nieuwe lening verwerkt van € 5 miljoen.

Lokale regelgeving

Financiële verordening

Gemeenten zijn volgens de gemeentewet verplicht een financiële verordening op te stellen. De uitgangspunten voor het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn geregeld in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. In de verordening zijn onder andere de algemene doelstellingen voor de financiering en de richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie en het risicobeheer opgenomen. Op 18 juli 2023 is de financiële verordening gemeente Waalre vastgesteld welke per 27 oktober 2023 in werking is getreden.

Treasurystatuut

Het Treasurystatuut regelt de sturing, de beheersing, de verantwoording en het toezicht op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

In het Treasurystatuut zijn de volgende onderdelen voor de gemeente Waalre geregeld:

- treasurybeleid;
- uitvoering treasuryactiviteiten;
- planning- en control cyclus;
- interne en externe controle.

Het Treasurystatuut is op 18 oktober 2016 door de Raad vastgesteld. Het Statuut is niet gewijzigd.

Uitgangspunten treasuryactiviteiten

Voor de meerjarenramingen 2023-2026 hanteert de gemeente Waalre de volgende uitgangspunten voor treasuryactiviteiten:

- Waalre is behoedzaam omgegaan met haar financiële middelen. In overeenstemming met de Wet Fido en het Treasurystatuut vindt het uitzetten van geldmiddelen en het aangaan en verstrekken van leningen en garanties alleen plaats voor de uitoefening van de publieke taak. De financiële risico's voor Waalre zijn daarbij minimaal.
- Op basis van de liquiditeitsbegroting wordt de financieringsbehoefte bepaald. De uitvoering van de financieringsbehoefte dient plaats te vinden binnen de geldende wet- en regelgeving.

Financieringsbehoefte

De afgelopen jaren is er een aantal geldleningen afgesloten door uiteenlopende redenen. De totale omvang van langlopende leningen was geen financieel risico voor de gemeente, omdat de rentekosten zeer laag waren, en de aflossingen zijn opgenomen in de meerjarenbegroting.

De volgende langlopende geldleningen staan op de balans:

- In 2017 heeft gemeente Waalre twee langlopende leningen aangetrokken met een looptijd van 35 jaar voor een totaalbedrag van € 7.200.000. De bedragen aan langlopende leningen waar de gemeente Waalre de komende jaren een renterisico over loopt, blijven ruimschoots binnen de renterisiconorm.
- De gemeente Waalre heeft in 2018 een lening van de provincie ontvangen van € 1.232.000 voor het zonnepanelenproject. In verband met investeringen in zonnepanelen door de Waalrese inwoners.
- Op 7 december 2021 heeft de gemeente een lening afgesloten van € 10.000.000, aflossingsvrij, 10 jaar, tegen 0,298% per jaar. De lening is noodzakelijk vanwege financieringstekort. Dit tekort wordt grotendeels veroorzaakt door grote infrastructurele werken en projecten. De aflossing geschiedt in december 2031 ineens.
- Op 12 december 2023 heeft de gemeente een lening afgesloten van € 5.000.000 aflossingsvrij, looptijd 10 jaar, tegen 3,402% per jaar. De lening is noodzakelijk vanwege een financieringstekort. Ook dit tekort wordt grotendeels veroorzaakt door infrastructurele werken en projecten. De aflossing geschiedt in eind november 2033.

Leningnummer	Looptijd	Rentepercentage	Restantbedrag per 1-1-2023	Opgenomen /ontvangen bedrag in 2023	Rente 2023	Aflossing 2023	Restantbedrag per 31-12-2023
BNG 40.111.271	35 jaar	1,12% 10 jaar vast	3.153.102	-	34.856	89.522	3.063.580
BNG 40.111.272	35 jaar	1,87 % 35 jaar vast	3.184.658	-	58.858	81.382	3.103.276
BNG 40.115285	10 jaar	0,298% 10 jaar vast	10.000.000	-	29.800	-	10.000.000
BNG 40.116861	10 jaar	3,401% 10 jaar vast	-	5.000.000	-	-	5.000.000
provincie	15 jaar	1,13% 15 jaar vast	924.054	-	10.442	79.365	844.689
Totaal			17.261.814	5.000.000	133.956	250.269	22.011.545

Paragraaf E. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering omvat zaken als personeel en organisatie, informatie(voorziening), financiën, communicatie, juridische zaken en dienstverlening. Waalre streeft een efficiënte, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige bedrijfsvoering na. Dit is van groot belang bij het kunnen uitoefenen van de controlerende taak van de raad. Dit lukt alleen met een betrouwbare en transparante informatievoorziening.

Volgens de vastgestelde verordeningen legt het college verantwoording af over de bedrijfsvoering aan de raad. Op basis van wettelijke voorschriften geeft de paragraaf Bedrijfsvoering inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens.

Organisatie (algemeen)

Wat willen we bereiken?

We zijn een zelfstandige gemeente met een daadkrachtige ambtelijke organisatie die direct in contact staat met de samenleving. Er wordt gewerkt op basis van het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling. Onze missie is het organiseren van excellente dienstverlening en lokale democratie. We willen onze inwoners nog meer betrekken bij het lokale bestuur.

We ontwikkelen ons verder naar een zelfbewuste lokale en regionale partner, een moderne netwerkgemeente. We zijn een betrouwbare samenwerkingspartner in de regio. Indien nodig vervullen we ook een trekkersrol. We zetten in op kwalitatieve en actieve participatie in regio overleggen.

Om goede ambtelijke ondersteuning voor het college en de raad in te richten, investeren we in onze eigen organisatie in tijd en geld. Zo kan de raad zijn kader stellende en controlerende rol beter uitvoeren. En kan het college zijn voorbereidende en uitvoeringsrol op kwalitatieve wijze invullen. Het is een grote uitdaging om voortdurend soepel te schakelen tussen de verschillende rollen die we als overheid hebben (rechtmatige, presterende, netwerkende en responsieve en participerende overheid).

De systeemwereld wordt ingericht om de organisatie maximaal te kunnen ondersteunen en te faciliteren bij het optimaal bedienen van de leefwereld. We hebben er door onze werkwijze vertrouwen in dat we de goede dingen goed doen en waarbij de doelmatigheid en rechtmatigheid geborgd zijn. Vanuit een helder gezamenlijk perspectief en eigenaarschap worden programmering en prioritering bepaald. In nauwe afstemming wordt bekeken wat haalbaar is qua planning en capaciteit. We hebben onze te herijken visie De Kracht van Waalre, een raadsprogramma, een Uitvoeringsprogramma en onze eigen (in ontwikkeling zijnde) P&C cyclus. De vertaling naar dagelijkse prioriteiten dient nader uitgewerkt te worden. Onze werkwijze wordt ten slotte ondersteund door hybride werken, zaakgericht werken, projectmatig werken en Het Nieuwe Samenwerken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- We kunnen de huidige grote opgaven waarvoor we staan op gebied van klimaat, energie en schaa sprong niet alleen oplossen. Daarom zetten we in op een verdere ontwikkeling van inwonersparticipatie en regionale samenwerking. Daarom hebben we samen gewerkt met onze inwoners, het gemeentebestuur en de regio.

- We hebben geïnvesteerd in onze organisatie in tijd en geld voor verbetering van goed informatiemanagement, een goede voorbereiding en borging van de besluitvorming, moderne ICT, verregaande digitalisering en taakvolwassen medewerkers.
- We hebben de concern-controllersfunctie en instrumenten van de P&C cyclus doorontwikkeld naar opgavegericht werken.
- We hebben de Kracht van Waalre herijkt en het Koersdocument Werken vanuit de bedoeling geactualiseerd.
- Het Strategisch Personeelsplan is opgesteld en uitgevoerd.
- Werken vanuit de bedoeling is belegd in een doorlopend cultuurtraject voor nieuwe en vaste medewerkers en is onderwerp van gesprek bij de persoonlijke ontwikkeling van medewerkers.
- Leiderschap heeft de aandacht gekregen in het Management Development Traject.
- Ons dienstverleningsconcept is aangepast in samenhang met de ontwikkeling van een Omgevingsvisie en Omgevingsplan.

Jaar 2023

- De visie De Kracht van Waalre is met behulp van een participatietraject herijkt en opnieuw vastgesteld door de gemeenteraad.
- De college- en raadsleden met regionale samenwerking als aandachtsgebied worden geadviseerd vanuit de organisatie
- Er is een onderzoek naar de huidige knelpunten en wensen met betrekking tot de vergaderstructuur gedaan. Er is bepaald welke vergaderstructuur voor de toekomst past bij het functioneren van de gemeenteraad.
- Er is een Strategisch Personeelsplan opgesteld en er is gestart met de uitvoering.
- Op basis van het Koersdocument is een cultuurtraject ingezet gericht op Werken vanuit de Bedoeling. De Waalre Academy speelt hierbij een belangrijke rol.
- De voorbereidingen op de Omgevingswet zijn afgerond en onze organisatie is opgeleid om de wet uit te voeren. Monitoring en verbetering van processen blijven onderdeel van onze bedrijfsvoering.
- De control functie is helder belegd in de organisatie en is ingevuld door het aantrekken van een controller.
- Met een Management Development Traject is aandacht besteed aan leiderschap.
- Werken vanuit de bedoeling is steeds het vertrekpunt in de dagelijkse werkzaamheden en in de personeelsgesprekken geweest.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- De visie De Kracht van Waalre is nog niet opgestart in 2023 omdat we een rol zien voor de nieuwe burgemeester om dit in 2024 op te pakken.
- Er is een raadswerkgroep regionale samenwerking ingesteld die vanuit de griffie met ondersteuning uit de organisatie wordt geadviseerd.
- Er is een onderzoek gestart naar de huidige knelpunten en wensen met betrekking tot de vergaderstructuur van de gemeenteraad. In 2024 wordt er een voorstel gedaan welke vergaderstructuur voor de toekomst past bij het functioneren van de gemeenteraad.
- In 2023 zijn teammanagers aangesteld in de organisatie. Daardoor is er meer aandacht geweest voor de organisatiecultuur en werkdruk. Werken vanuit de bedoeling is steeds het vertrekpunt in de dagelijkse werkzaamheden en in de personeelsgesprekken geweest.
- Er zijn besluiten genomen over het digitaal inzichtelijk maken van begroting en de voortgang daarvan. In 2024 gaan we dit vullen met onze Planning & Control producten.

- De voorbereidingen op de Omgevingswet zijn afgerond en onze organisatie is opgeleid om de wet uit te voeren. Monitoring en verbetering van processen blijven onderdeel van onze bedrijfsvoering.
- De control functie is ingevuld.
- Met een Management Development Traject is aandacht besteed aan leiderschap voor de strategisch managers en de teammanagers.

Personeel

Wat willen we bereiken?

De gemeente Waalre wil een goed werkgever zijn die investeert in duurzame inzetbaarheid, vitaliteit en persoonlijke ontwikkeling. De organisatie heeft oog voor de wensen en behoeften van de medewerkers en biedt arbeidsvoorwaarden die passen bij de veranderende maatschappij en arbeidsmarkt. Deskundige en bekwame medewerkers die in staat zijn om uitvoering te geven aan de taken en ontwikkeling die voortkomt uit "Toekomst voor Waalre".

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2023-2026

- Goed werkgeverschap: we positioneren de gemeente Waalre als aantrekkelijke werkgever binnen de regio, waar ruimte is voor ontwikkeling, zodat medewerkers graag bij ons blijven werken of voor ons willen komen werken. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, blijven we in staat om de juiste mensen aan ons te binden en deze te blijven boeien.
- In samenwerking met Communicatie hebben we onze arbeidsmarktcommunicatie op een passende manier bij de tijd gebracht om te laten zien wat we te bieden hebben als werkgever en om juiste werknemers aan te trekken.
- Leiderschapsontwikkeling: we zorgen ervoor dat onze managers in staat zijn om sturing te geven door een programma voor leiderschapsontwikkeling in aansluiting op "Toekomst voor Waalre" en het visiedocument "De kracht van Waalre".
- Performancemanagement: met behulp van de gesprekscyclus zorgen we voor een open, resultaatgerichte werkcultuur waar medewerkers zich optimaal kunnen ontwikkelen welke bijdraagt aan de organisatiedoelstellingen.
- Samenwerking: we zoeken naar samenwerking om elkaar te versterken zowel intern, als met derden.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Goed werkgeverschap: De introductie van teammanagers heeft geleid tot een verhoogde focus op de individuele medewerkers, en de prestaties en samenwerking binnen teams.
- Communicatie: Door middel van beeld- en videomateriaal en interviews met medewerkers is op een prikkelende wijze gecommuniceerd over wat de gemeente Waalre te bieden heeft en blijven we ons positioneren als aantrekkelijke werkgever.
- Leiderschapsontwikkeling: Een nieuwe laag van teammanagers is geïntroduceerd. De teammanagers hebben een ontwikkeltraject doorlopen.
- Performancemanagement: Er is een advies uitgebracht over een toekomstbestendige gesprekscyclus. Het advies wordt in 2024 geïmplementeerd.
- Samenwerking: We hebben de samenwerking opgezocht, zowel intern als met derden. Op het gebied van HR hebben we deelgenomen aan regionale bijeenkomsten met omliggende gemeenten om samenwerking te bevorderen.

Financiën, Planning & Control

Wat willen we bereiken?

Een financieel sluitende meerjarenbegroting is en blijft uitgangspunt in Waalre. Informatieverstrekking aan college en raad is steeds adequaat. We blijven financieel gezond en schuiven geen tekorten naar de toekomst. We zijn en blijven in control en we verschaffen inzicht in (toekomstige) investeringen, verplichtingen en risico's, waarbij nu al geanticipeerd wordt op toekomstige uitgaven door te sparen.

Keuzes en slimme besparingen maken we in samenspraak met onze inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Het verhogen van de lokale lasten zetten we alleen indien nodig in. Voor een gezond financieel beleid bouwen we voldoende weerstandvermogen op zodat we eventuele calamiteiten financieel op kunnen vangen.

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2023-2026

We hebben ervoor gezorgd dat:

- De begroting meerjarig sluitend is.
- De hoogte van de vrije reserves minimaal 110% bedraagt van het totaal van de risico's.
- Het kengetal 'Solvabiliteitsratio' is verantwoord en gemonitord in de bestaande P&C-cyclus, waarbij de waarde van het kengetal solvabiliteitsratio minimaal 20% bedraagt.
- Het kengetal 'Structurele exploitatieruimte' is verantwoord en gemonitord in de bestaande P&C-cyclus, waarbij de waarde van het kengetal structurele exploitatieruimte minimaal 0% bedraagt.
- Het verhogen van de lokale lasten terughoudend en alleen indien nodig is ingezet.
- De gemeentelijke taken zijn uitgevoerd op een efficiënte en effectieve manier.
- Lokale belastingen en heffingen, naast de indexering, geleidelijk zijn verhoogd.
- Een meerjarig investeringsprogramma is opgesteld voor een juiste balans en prioritering in financiële middelen en nieuw beleid.
- Inkomsten en uitgaven reëel zijn ingeschat.
- Risico's zijn geïnventariseerd en passende (beheer)maatregelen zijn genomen.
- Structurele uitgaven niet zijn gedekt met incidentele middelen.
- Het instrumentarium en de werkwijze rondom de planning en control cyclus tegen het licht zijn gehouden en verbeterd.
- De nota reserves en voorzieningen is herijkt.
- Het beleid over kostenverhaal is geactualiseerd.
- De rechtmatigheidsverantwoording door het college is ingevoerd.

Jaar 2023

- Voor het opstellen van de begroting en de meerjarenraming is gebruik gemaakt van bovengenoemde uitgangspunten.
- De Financiële Verordening is herijkt en opnieuw door de raad vastgesteld.
- De rechtmatigheidsverantwoording door het college is ingevoerd.
- Er is een start gemaakt met het verbeteren van het instrumentarium en werkwijze van de planning en control cyclus.
- De nota reserves en voorzieningen is herijkt.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Bij het opstellen van de begroting met meerjarenraming is rekening gehouden de financiële kaders zoals die zijn meegegeven in uw raadsprogramma. Indien het niet gelukt is om aan deze kaders te voldoen bent u daarvan op de hoogte gebracht binnen de P&C-cyclus.
- De financiële verordening is in 2023 herijkt en vastgesteld door uw raad.
- De voorbereidingen voor de rechtmatigheidsverantwoording zijn afgerond in 2023 en in deze jaarstukken 2023 is de eerste rechtmatigheidsverantwoording afgegeven door het College.
- In 2023 is het project voor de implementatie van de applicatie Pepperflow opgestart om de digitale toegankelijkheid van de P&C-producten te garanderen en het proces van opstellen te stroomlijnen. Daarnaast zijn de voorbereidingen getroffen om begin 2024 met de auditcommissie te spreken over het gebruikte model en de inrichting van de P&C-cyclus. Tot slot is in 2023 gestart met het project "meer in control", waarmee de komende jaren een versterking van control op allerlei vlakken wordt beoogd.
- In 2023 is de nota reserves en voorzieningen herijkt en vastgesteld door uw raad.

Communicatie

Wat willen we bereiken?

De gemeentelijke website www.waalre.nl vormt de basis voor alle externe communicatie. Hier staat alle informatie en deze informatie wordt deels ook gedeeld via online en offline middelen om iedereen te bereiken. Het vertellen van verhalen draagt bij aan het betrekken van doelgroepen. De dialoog voeren we telefonisch, digitaal, in Het Huis van Waalre en daarbuiten. Data geven ons mede inzicht of campagnes het gewenste effect geven en of informatie goed vindbaar is.

Inwoners moeten weten wat er speelt en wie hierbij betrokken zijn. Ook wat ze zelf bij kunnen dragen aan het verbeteren van hun leefomgeving. Ook groepen die weinig tijd hebben om een bijdrage te leveren willen we via alle kanalen bereiken om betrokkenheid en vertrouwen te bieden in processen en bij de uitvoering van projecten.

Communicatie draagt bij aan de verbinding en ontmoeting intern, medewerkers werken hybride en weten elkaar te vinden. Offline en online werken we samen.

Een communicatieve organisatie en een communicatief bestuur hebben gezorgd voor verbinding en een voortdurende dialoog met wederzijds respect en begrip voor elkaars standpunten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Op basis van data analyses hebben we goed zicht op uit te voeren communicatieacties en wat deze kunnen bijdragen aan een bepaalde campagne, informatievoorziening.
- We hebben een nieuw sociaal intranet gerealiseerd.
- We werken voortdurend aan alle digitale toegankelijkheidseisen voor onze gemeentelijke website en voldoen aan de relevante wetgeving.
- In samenwerking met P&O hebben we onze arbeidsmarktcommunicatie op een passende manier bij de tijd gebracht om te laten zien wat we te bieden hebben als werkgever en om

juiste werknemers aan te trekken. Bestuur en medewerkers zijn ambassadeurs en hebben bijgedragen aan de uitstraling van de gemeente Waalre als werkgever.

Jaar 2023

- Het strategisch communicatiebeleid voor de gemeente Waalre is vastgesteld.
- Samen met P&O zijn constructieve stappen gezet op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie.
- Een nieuw contract voor het inwonerspanel is afgesloten en goed afgestemd op het herijkte palet rondom participatie.
- Een onderzoek over Weekblad De Schakel in relatie tot de gemeentelijke publicaties is uitgevoerd.
- Binnen de bestuurlijke besluitvorming worden al in de voorfase van op te stellen beleid keuzes gemaakt en zijn de kaders helder. Ook binnen de organisatie is burgerparticipatie stevig verankerd. Medewerkers beschikken over de kennis en kunde om voor hun plannen en projecten i burgerparticipatie toe te passen.
- De Burgerpeiling 2023 is uitgevoerd.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Er is gestart met het opstellen van strategisch communicatiebeleid. In 2024 wordt hier vervolg aangegeven door de nieuwe strategisch adviseur communicatie.
- Samen met HR is op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie een plan gemaakt. Verdere uitrol vindt in 2024 plaats.
- Het inwonerspanel als instrument voor inwonersparticipatie is geëvalueerd.
- Er is een onderzoek over onze gemeentelijke pagina in Weekblad de Schakel uitgevoerd.
- Participatie is steeds meer in de haarvaten van ons werken komen te zitten. De nota "Verder aan de slag met Participatie" is door de gemeenteraad vastgesteld. Interne uitrol en borging loopt door in 2024.
- In december 2023 en januari 2024 is de driejaarlijkse Burgerpeiling uitgevoerd. De resultaten worden gebruikt ter verbetering van onze werkzaamheden en processen.

ICT en informatievoorziening

Wat willen we bereiken?

ICT-beleid dat is geactualiseerd en mede zorgdraagt voor de realisatie van de Raadsbrede agenda 2023-2027 en het landelijke uitvoeringsprogramma "VNG realisatie roadmap". Het faciliteert het van buiten naar binnen werken en burgerparticipatie.

Een betrouwbare, flexibele en toekomstbestendige ICT-architectuur en infrastructuur.

Een professionele beheerorganisatie en optimalisering van sturingsprocessen voor betere regie op samenwerking met ICT-partners.

Een up-to-date informatieorganisatie met data en informatie van hoge kwaliteit.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er wordt een nieuw informatiebeleidsplan opgesteld voor de periode 2023-2027
- Implementeren van een nieuwe betrouwbare ICT-infrastructuur.

- Realiseren van een toekomstbestendig applicatielandschap waarbij applicaties doelmatig en efficiënt ingezet worden.
- Onze informatieorganisatie verstevigen om steeds meer datagedreven te werken.
- Het verbeteren en op elkaar afstemmen van basisregistraties met onderliggende werkprocessen.

Jaar 2023

- Het nieuwe Informatiebeleidsplan en uitvoeringsplan 2023 is vastgesteld en in uitvoering.
- Resultaat van de strategische afweging t.b.v. een eventuele nieuwe samenwerkingspartner is zodanig uitgewerkt, dat tijdig een keuze gemaakt kan worden na afloop van ons contract met onze huidige externe dienstverlener (31 december 2022).
- De nieuwe omgeving wordt Q1 2023 ingericht en in gebruik genomen.
- Het beheerproces richting verschillende externe partijen is verder geoptimaliseerd en ingericht.
- De kwaliteit van basisgegevens wordt verbeterd door het structureel controleren op levering en gebruik van gegevens.
- Het zaakgericht en digitaal werken is verder ontwikkeld en ingevoerd.
- Met de inwerkingtreding van de Wet Openbaarheid Overheid (WOO) is het project om diverse informatie categorieën actief openbaar te maken opgestart.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Ondertekening nieuw contract met een externe ICT dienstverlener.
- De nieuwe ICT omgeving is in Q1 t/m Q3 ingericht, gemigreerd en in Q4 succesvol in gebruik genomen.
- Er zijn voorbereidingen getroffen om over te gaan naar een moderne werkplek (modern workspace).
- Er zijn voorbereidingen getroffen voor het werken onder architectuur.
- Er zijn voorbereidingen getroffen voor een pilot data gedreven werken.
- Er zijn voorbereidingen getroffen voor Het juiste toegangsniveau tot gemeentelijke middelen, het Identity Access Management systeem.
- Er is een 0-meting functioneel beheer uitgevoerd.
- De kwaliteit van een aantal basisgegevens is verbeterd en er is gewerkt aan een betere afstemming van basisgegevens en onderliggende werkprocessen.

Informatieveiligheid

Wat willen we bereiken?

Een (informatie) veilige, digitale en analoge dienstverlening staat centraal. Hiervoor voeren we een informatieveiligheidsbeleid in en uit dat voldoet aan het landelijke normenkader, de landelijke BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). De organisatie investeert in digitale veiligheid door de systemen up to date te houden. De organisatie is zich bewust van de informatierisico's die het werken bij de gemeente Waalre met zich meebrengt en treft daarvoor de nodige maatregelen. Cybersecurity en beveiligingschecks maken deel uit van ons dagelijks werk.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Het informatieveiligheidsbeleid op basis van de BIO is opgesteld.
- De landelijke informatieveiligheidskaders worden gevolgd en waar nodig geïmplementeerd.
- Transparantie over informatieveiligheid wordt verstrekt door de ENSIA (Eenduidig Normatiek Single Informatieaudit). Deze is verplicht en wordt komende jaren verder uitgebreid.
- De organisatie is zich bewust van informatieveiligheidsrisico's en weet deze te beheersen. Dit door het nemen van maatregelen.
- Cybersecurity en beveiligingschecks maken deel uit van ons dagelijks werk.
- Jaarlijks wordt het informatieveiligheidsplan opgesteld en wordt het plan geëvalueerd.

Jaar 2023

- Het Strategisch Informatiebeveiligingsbeleid Gemeente Waalre is vastgesteld.
- De concrete maatregelen van het beleid zijn uitgewerkt in het Informatiebeveiligingsmeerjarenplan.
- Het is voor de organisatie duidelijk wat ieders verantwoordelijkheden, rollen en taken in het kader van informatieveiligheid zijn.
- De kritische processen van de BIO-maatregelen zijn uitgezet en uitgevoerd.
- Er is voldaan aan de verbeterpunten en aanbevelingen in de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Informatieaudit).
- Het bewustwordingsniveau is verhoogd binnen de gehele organisatie. De medewerkers zijn zich bewust van de risico's die het werken met gemeentelijke informatie met zich meebrengt. Er is een bewustwordingscampagne gestart, met een continue leren project.
- We zijn meer weerbaar voor cyberaanvallen. Hiervoor is een cyberoefening uitgevoerd.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het Strategisch Informatiebeveiligings- en privacybeleid Waalre 2023-2027 is vastgesteld.
- In het Strategisch Informatiebeveiligings- en privacybeleid Waalre 2023-2027 is uiteengezet welke taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot informatiebeveiliging en privacy op welke plaats belegd zijn binnen de organisatie. De methodiek sluit aan bij de in de bedrijfsvoering bekende Three Lines (3LM). In dit model is het lijnmanagement verantwoordelijk voor de eigen processen. De tweede lijn (FG en CISO) ondersteunt, adviseert, coördineert en bewaakt of het management zijn verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk neemt. In de derde lijn wordt het geheel door een auditor van een objectief oordeel voorzien met mogelijkheden tot verbetering.
- Aan de hand van een uitgebreide presentatie en informatiesessie is het Strategisch Managementteam (SMT) meegenomen in het nieuwe strategisch informatiebeveiligings- en privacybeleid. Hierbij is het SMT expliciet betrokken bij de rollen en taken voor het uitdragen van het informatiebeveiligings- en privacybeleid.
- Ook is er een samenwerking tot stand gekomen met de nieuwe teammanagers. Zij zijn in gerichte sessies meegenomen binnen het vakgebied informatiebeveiliging en privacy. Daarbij zijn de rollen en taken van de teammanagers besproken. Samen met de teammanagers wordt de rol van de informatiebeveiligingsbeheerders gemeentebreed verder onderzocht.
- Er is aanvullend webapplicatiebeleid gemaakt en vastgesteld voor de DigiD-uitwerking. Dit beleid bevat aanvullende maatregelen en verantwoordelijkheden en is integraal van toepassing op al onze DigiD-aansluitingen.
- Er is een inventarisatie gemaakt van de 8 grootste risico's voor de gemeente Waalre. Deze risico's zijn gekoppeld aan de BIO-maatregelen en de uitkomst van de gap-analyse. Op

deze manier komen we meer in control voor wat betreft de BIO-maatregelen in relatie tot de grootste risico's voor onze organisatie.

- Het Jaarplan 2023 Informatiebeveiliging en Privacy is vastgesteld en uitgevoerd.
- Er is een gap-analyse afgerond. Deze meting geeft inzicht in het normenkader van de BIO en de stand van zaken van de gemeente Waalre op het moment van de meting. We streven naar een stabiele basis, zodat we kunnen werken volgens de normen en waarden van de gemeente Waalre (termen: rechtsbescherming, rechtsgelijkheid en een betrouwbare partner). Deze meting is het vertrekpunt van de ambitie van Waalre in relatie tot de BIO-domeinen en zal jaarlijks opnieuw worden uitgevoerd.
- Het proces voor de verplichte informatiebijeenkomst voor nieuwe medewerkers is gedigitaliseerd. Deze bijeenkomst is verplicht en moet binnen 3 maanden na indiensttreding worden gevolgd. Via de Waalre Academy wordt dit nu gemonitord. Ook het aan- en afmeldingproces verloopt digitaal via de Waalre Academy.
- De driejarige bewustwordingscampagne, waarbij wordt samengewerkt met een externe adviespartij, is voortgezet. In 2023 heeft er een gerichte phishingcampagne plaatsgevonden. Uitkomst van deze campagne is met de hele organisatie besproken bij een Joost-live bijeenkomst. Verder is er in 2023 volop aandacht geweest voor datalekken en privacy. De zichtbaarheid van de CISO en de FG heeft een positief effect op de bewustwording binnen de organisatie.
- Er is een handreiking cybergevolgbestrijding gemaakt. Deze handreiking geeft praktische handvatten tijdens een cybercrisis. Het is bedoeld om tijdens een digitale verstoring snel inzicht te krijgen in de verstoring, de mogelijke maatschappelijke effecten daarvan en de aanpak van de verstoring.
- Er hebben twee toetsen van dataclassificatie plaatsgevonden. Bij deze processen wordt een waarde aan informatie toegekend, om vervolgens te kunnen bepalen welk niveau van bescherming er nodig is. De dataclassificatietoets heeft plaatsgevonden voor de DigiD-aansluitingen Care en Zaaksysteem. De uitkomst van beide toetsen was dat de informatie juist geclassificeerd is en er geen aanvullende maatregelen nodig zijn.

Privacy

Wat willen we bereiken?

De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is ons belangrijkste toetsingskader op het gebied van privacy. Transparantie voor burgers en medewerkers over welke gegevens we voor welke doeleinden verwerken staat hierin centraal. Wij dienen daarbij de rechten van inwoners en medewerkers te borgen. Hierbij is het van groot belang dat de organisatie bewust omgaat met de veelheid aan privacygevoelige informatie van inwoners en medewerkers.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er is een privacybeleid opgesteld.
- Door blijvende aandacht op het onderwerp privacy is het bewustwordingsniveau gestegen binnen de gehele organisatie.
- De rollen, taken en verantwoordelijkheden in het kader van privacy zijn helder belegd binnen de organisatie.

- De DPIA's (Data Protection Impact Analyses) zijn door de organisatie uitgevoerd en de uitkomsten zijn verwerkt in concrete verbeterplannen die waar mogelijk zijn door- en uitgevoerd.
- Datalekken worden opgelost.
- Er is een verwerkingsregister in de organisatie. Deze wordt actief bijgehouden door de medewerkers.
- Er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten met de verwerkers.
- Er is een procedure voor de afhandeling van verzoeken in het kader van de AVG.
- Er wordt gewerkt volgens het privacy by design en default principe binnen de organisatie.
- Bij wetswijzigingen of nieuwe regelingen is privacy meegenomen. Bijvoorbeeld de vernieuwde Wet Politie gegevens (WPG), de WOO (Wet Open Overheid), de WMEBV (Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer) en de Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK).

Jaar 2023

- Het privacy plan 2023 is uitgevoerd.
- Er is een continu leren project gestart. Het bewustwordingsniveau is in 2023 verder verhoogd binnen de gehele organisatie.
- Voorkomende datalekken worden gesignaleerd en er worden maatregelen getroffen om het datalek op te lossen.
- De DPIA's (Data Protection Impact Analyses) worden uitgevoerd bij nieuwe risicovolle verwerkingen.
- Er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten met nieuwe verwerkers.
- De organisatie leert te werken volgens het privacy by design en default principe.
- De privacybeheerders zijn getraind volgens hun rollen, taken en verantwoordelijkheden.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Het Strategisch Informatiebeveiligings- en privacybeleid Waalre 2023-2027 is vastgesteld.
- Het jaarplan informatiebeveiliging en privacy 2023 is uitgevoerd.
- Het continu leren plan is voortgezet. Bewustwording is in 2023 verder verhoogd binnen de organisatie. De zichtbaarheid van de FG binnen de organisatie heeft positief bijgedragen aan de bewustwording met betrekking tot privacy.
- Voorkomende datalekken zijn op tijd gesignaleerd en gemeld. Ook zijn er maatregelen getroffen om de datalekken op te lossen en om soortgelijke datalekken in de toekomst te voorkomen. Ten slotte is de procedure rondom het melden van datalekken geactualiseerd en is melden nog laagdrempeliger geworden.
- Er is een begin gemaakt met het realiseren van een nieuwe procedure voor het uitvoeren van DPIA's. TMO en SMT zijn hierin uitgebreid meegenomen. Tegelijkertijd is er ook een begin gemaakt met het inventariseren van de opgave die er ligt met betrekking tot DPIA's en welke DPIA's er nog uitgevoerd dienen te worden.
- Er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten met nieuwe verwerkers.
- Er is een hercontrole uitgevoerd op de externe Wpg audit uit 2022. Hieruit is een verbetering gebleken ten opzichte van de initiële audit. Verbeterpunten uit de hercontrole zijn opgepakt door de vakafdeling.
- De verplichte interne Wpg audit is uitgevoerd. Hieruit zijn verbeterpunten naar voren gekomen die door de vakafdeling zijn opgepakt.

Juridische kwaliteitszorg

Wat willen we bereiken?

Het behouden en, waar nodig, verbeteren van de juridische kwaliteit en leesbaarheid van voorstellen en besluiten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Het verhogen van het bewustzijn inzake (juridische) risico's en juridische kennis.
- Organisatiebreed medewerkers faciliteren om de juridische kwaliteit te garanderen en waar nodig te verhogen.

Jaar 2023

- Is voldaan aan nieuwe wet- en regelgeving, zoals bijvoorbeeld de Omgevingswet, WOO en WMEBV.
- Is zowel de bevoegdhedenlijst (mandaat en delegatie) als de APV vernieuwd.
- Een selectie van interne processen is tegen het licht gehouden en waar nodig is geadviseerd tot/ zijn verbeteringen geïmplementeerd.
- Is juridische kwaliteitszorg verder ontwikkeld.
- Is verder geïnvesteerd in verbreding van kennis binnen de organisatie.
- Zijn hulpmiddelen voor de organisatie verder ontwikkeld, in de vorm van onder andere standaarddocumenten en handreikingen.
- Is een aantal standaardbrieven van diverse afdelingen in het kader van juridisch correcte, maar vooral ook leesbare brieven in het kader van duidelijke taal herschreven.
- Is geadviseerd met betrekking tot juridische aspecten meteen bij de start van strategische, gevoelige en gecompliceerde dossiers, projecten en trajecten en is in dit kader deelgenomen aan projectgroepen waar nodig.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- Juridische zaken heeft waar nodig stappen gezet om te voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving in 2023.
- De noodzakelijke aanpassingen in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn opgenomen in de APV.
- Het bevoegdhedenregister is eind 2023 vernieuwd en op www.overheid.nl geplaatst.
- Een aantal interne processen is tegen het licht gehouden en waar nodig zijn verbeterpunten uitgevoerd of zaken aangepast aan de eisen van deze tijd. Daarbij heeft juridische zaken extra aandacht gehad voor het steeds meer digitaal werken en duidelijke taal.
- In het kader van de verbetering van de juridische kwaliteit is geïnvesteerd in de kennis en tools voor de medewerkers. Hiervoor zijn bijvoorbeeld kennisbijeenkomsten georganiseerd en opgenomen in de Waalre Academy.
- Ook zijn standaardbrieven verstrekt, handreikingen geüpdatet en pagina's op intranet verder gevuld met formats en informatie.
- Bij het herschrijven en beoordelen van herschreven standaardbrieven van diverse teams is het project Duidelijke Taal ook in 2023 het uitgangspunt geweest.

- Er is geadviseerd bij de start van een aantal gevoelige en gecompliceerde dossiers, projecten en trajecten.

Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Publieke dienstverlening is aan de voorkant van de gemeentelijke organisatie. Het omvat het verstrekken van diverse producten en diensten aan inwoners, bedrijven en instellingen zoals reisdocumenten, subsidies, rijbewijzen en vergunningen. Aan de voorkant van de gemeentelijke organisatie kunnen inwoners ook terecht met een melding over het openbaar gebied. Onze dienstverlening richt zich op het meedenken met de wensen van onze inwoners, voor zover dit kan. We communiceren daar open over, ook als zaken niet kunnen. Voor de inwoners die niet mee kunnen met de digitalisering is het van belang dat we elkaar persoonlijk blijven ontmoeten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2023-2026

- Er is een nieuw dienstverleningsconcept vastgesteld. Er wordt volgens dit concept gewerkt.
- Het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening en advisering voor inwoners, bedrijven en instellingen. We zijn een betrokken dienstverlener, met oog voor de wensen van onze inwoners.
- Inwoners kunnen zelf bepalen via welk kanaal ze communiceren en wanneer zij dienstverlening afnemen van de gemeente. Dit kan via verschillende kanalen (schriftelijk, telefonisch digitaal én persoonlijk). Waar de Waalreenaar ook binnenkomt, hij/zij kan uitgaan van een gelijke dienstverleningskwaliteit.
- De openingstijden blijven ruim en op werkdagen zijn we goed bereikbaar voor vragen van onze inwoners.
- Er wordt zowel digitaal als analoog gecommuniceerd. We streven ernaar al onze inwoners te bereiken.
- De privacy is gegarandeerd of zo goed mogelijk geborgd; (zorggerelateerde) persoonsgegevens zijn veilig bij de gemeente.

Jaar 2023

- Er is een nieuw concept dienstverlening vastgesteld. De organisatie werkt volgens dit concept.
- Interne processen tegen het licht houden en verbetering doorvoeren waar nodig.
- De organisatie is uitgebreid. Hierbij ligt de nadruk op kwaliteitsverbetering van dienstverlening en advisering, op zaken die prioriteit hebben.
- De openingstijden blijven ruim.
- Zoveel mogelijk taken worden aan de voorkant van de organisatie afgehandeld, waarbij de inwoner in één handeling bediend wordt.
- We werken vanuit de bedoeling. De vraag van de inwoner wordt leidend bij de uitvoering van onze taken. Daar waar wet- en regelgeving beperkend is, gaan we op zoek naar mogelijkheden om de vraag van de inwoner te realiseren.

Wat is gerealiseerd in 2023?

- In 2023 is gewerkt aan een nieuw concept dienstverlening. Dit concept wordt in het eerste kwartaal van 2024 opgeleverd.
- In 2023 zijn interne processen tegen het licht gehouden en waar nodig verbeterd. Een goed voorbeeld is het interne proces rondom de aanslagen OZB.
- Diverse nieuwe collega's zijn gestart in 2023. Zij volgen zowel interne als externe opleidingstrajecten met als doel om de dienstverlening richting inwoners en advisering richting bestuur te verbeteren.
- De ruime openingstijden zijn gehandhaafd. Door verdere implementatie van digitale producten zijn we steeds vaker ook 24/7 bereikbaar.
- Collega's van het Gemeente Contact Centrum (GCC) zijn aan de voorkant betrokken bij diverse projecten. Dit helpt hen om inwoners (waar mogelijk) bij het eerste contact al te helpen.

Frauderisicoanalyse

Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Waalre is zich bewust van inherente risico's van fraude die, zowel intern als extern, worden gelopen bij het uitvoeren van de gemeentelijke taken. Er is een frauderisicoanalyse en deze maakt deel uit van de verbijzonderde interne controle (VIC). Hiermee is een belangrijke stap gezet in het opzetten en uitvoeren van de frauderisicoanalyse. Vanuit de bedrijfsvoering is er verhoogde aandacht voor de inrichting van onze administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) ten aanzien van de geïdentificeerde risicogebieden en tevens worden de relevante geldstromen/processen betrokken in de interne controles die gedurende het jaar worden uitgevoerd.

Stakeholders van de gemeente moeten er op kunnen vertrouwen dat wij op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. De gemeente beschikt over een uitgebreid scala aan zogenaamde soft controls. Iedere medewerker van de gemeente Waalre legt bij indiensttreding een ambtseed of ambtsbelofte af en overlegt een verklaring omtrent gedrag. Daarnaast beschikt gemeente Waalre over een vastgestelde regeling en gedragscodes, onder andere op het gebied van nevenwerkzaamheden en financiële belangen, welke openbaar beschikbaar zijn. De gemeente Waalre beschikt daarnaast over een regeling melden vermoeden misstanden en in de organisatie is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld.

Onze (financiële) processen en systemen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheidingen, zogenaamd hard controls. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en/of zelfstandig toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen dragen er toe bij dat onregelmatigheden worden gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy heeft een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security en privacy officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern, maar ook extern vanuit de sector. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Conclusie

Het college is van mening dat, met alle analyses en getroffen beheersingsmaatregelen, de risico's met betrekking tot een beheerste en integere bedrijfsvoering inzichtelijk zijn en op een adequate wijze aandacht krijgen.

Rechtmatigheidsverantwoording

In de rechtmatigheidsverantwoording wordt getoetst op 3 criteria: Voorwaardencriterium, Misbruik & oneigenlijk gebruik criterium, en Begrotingscriterium.

Voorwaardencriterium en Misbruik & Oneigenlijk gebruik criterium

Op basis van de interne controles zijn geen rechtmatigheidsfouten geconstateerd op het gebied van het Voorwaardencriterium of Misbruik & Oneigenlijk gebruik criterium. De interne controles zijn uitgevoerd door een onafhankelijke interne medewerker die geen onderdeel is van de bedrijfsprocessen. En de controles zijn uitgevoerd op basis van de controleplannen die ook met de accountant zijn afgestemd.

Begrotingscriterium

Overzicht begrotingsafwijkingen

Met ingang van de jaarrekening 2023 zijn er een aantal veranderingen in de rechtmatigheidsverantwoording ten aanzien van het begrotingscriterium. Niet alleen is vanaf de jaarrekening 2023 het College verantwoordelijk voor de rechtmatigheidsverantwoording, ook de reikwijdte van de toetsing is aangepast. In het verleden werden in de toetsing door de accountant de overschrijdingen van de lasten mee genomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Vanaf de jaarrekening 2023 worden op basis van de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV (november 2023) de afwijkingen, zowel onderschrijdingen als overschrijdingen, van zowel de baten als de lasten mee genomen in de rechtmatigheidsverantwoording. Voor de afweging of afwijkingen leiden tot opname in de rechtmatigheidsverantwoording dienen de baten en lasten apart te worden beschouwd en niet te worden gesaldeerd. En er dient getoetst en gerapporteerd te worden op het niveau waarop de raad de begroting heeft vastgesteld. In de financiële verordening van de Gemeente Waalre is vastgelegd dat dit is op programma niveau (art. 5 lid 1).

Voor het bepalen van de verantwoordingsgrens (1%) van de rechtmatigheidsverantwoording, wordt uitgegaan van de totale lasten inclusief de toevoegingen aan de reserves. Wanneer het totaal aan begrotingsonrechtmatigheden dat niet als acceptabel kan worden aangeduid deze grens overschrijdt, zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

In deze paragraaf wordt gerapporteerd op de programma's die op baten of lasten een afwijking hebben die groter is dan de in de financiële verordening vastgestelde rapportage grens (€100.000) (art 10 lid 3 financiële verordening).

Binnen de totale afwijking op programmaniveau wordt vervolgens vastgesteld op taakveldniveau of de geconstateerde afwijkingen acceptabel onrechtmatig zijn of onrechtmatig

zijn. Acceptabele onrechtmatigheden zijn de onrechtmatigheden die in de financiële verordening gemeld zijn in artikel 12 lid 4. Dat wil zegen:

- 1) als er sprake is van direct gerelateerde inkomsten waardoor de overschrijding gecompenseerd wordt;
- 2) er sprake is van een open-einde regeling;
- 3) de overschrijding geautoriseerd is door een vaststelling van de tussentijdse rapportage (TURAP) of raadsinformatiebrief (NARAP);

Wanneer een afwijking niet aan een van deze criteria voldoet, is de afwijking onrechtmatig. Daarbij heeft de raad vastgesteld (Raadsvoorstel rechtmatigheid (januari 2021)): Als de som van de afwijkingen boven de tolerantiegrens uitkomt, worden de grootste en/of meest relevante afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht, inclusief te nemen maatregelen om tot beheersing te komen.

Daarnaast worden begrotingsonrechtmatigheden die passen binnen bestaand beleid van de raad wel mee genomen in de rechtmatigheidsverantwoording maar niet verder toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering, zover de verantwoordingsgrens voor afzonderlijke fouten of onduidelijkheden is overschreden (Art 12 lid 5 financiële verordening). De verantwoordingsgrens die aangehouden wordt voor afzonderlijke fouten of onzekerheden is €20.000, gebaseerd op het collegemandaat op basis van art. 5 lid 8 en art 6 lid 3 van de financiële verordening.

In de onderstaande tabel blijkt dat op programma 0 "Bestuur en ondersteuning" er een overschrijding is van de lasten en van de baten die groter is dan €100.000. Beide overschrijdingen worden onderstaand verder uitgewerkt naar afwijkingen die acceptabel onrechtmatig zijn op basis van de financiële verordening en afwijkingen die onrechtmatig zijn.

Daarnaast is op programma 6 "Sociaal domein" een afwijking van lasten en van baten die groter is dan €100.000. Deze afwijkingen worden beiden verder uitgewerkt naar acceptabele onrechtmatige afwijkingen en onrechtmatige afwijkingen.

Op programma 7 "Volksgezondheid en milieu" is een overschrijding op lasten groter dan de vastgestelde grens van €100.00. Ook deze wordt uitgewerkt in acceptabele onrechtmatigheden en onrechtmatigheden.

Tot slot is op programma 8 "Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing" een onderschrijding van de baten van meer dan €100.000. Ook deze wordt uitgewerkt in acceptabele onrechtmatigheden en onrechtmatigheden.

Daarmee worden de overige verschillen op programma niveau niet toegelicht (kleiner dan €100.000, op basis van Art. 10 lid 3 financiële verordening).

Presentatie van het structureel rekeningsaldo (x € 1.000)						
	Lasten werkelijk	Lasten begroot	Baten werkelijk	Baten begroot	Verschil Lasten	Verschil Baten
Bestuur en ondersteuning	11.901	11.790	34.000	32.476	-111	1.524
Veiligheid	1.334	1.391	75	75	57	0
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.333	2.279	84	35	-54	49
Economie	194	138	213	225	-56	-12
Onderwijs	1.334	1.344	400	367	10	33
Sport, cultuur en educatie	4.315	4.267	1.057	1.069	-48	-12
Sociaal domein	17.954	17.133	4.815	3.953	-821	862
Volksgezondheid en milieu	4.592	5.165	4.230	4.239	573	-9
Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwin	3.944	3.998	2.701	2.991	54	-290

Binnen de betreffende programma's is gekeken welke onrechtmatigheden op taakveld acceptabel onrechtmatig zijn en welke onrechtmatig zijn. Dit wordt in de volgende alinea's verder toegelicht. Hierbij worden de onrechtmatigheden toegelicht met verbetermaatregelen.

In de bijlage (zie bijlage 2. Tabellen rechtmatigheid) zijn de uitgesplitste tabellen waarin de analyse op taakveld is uitgevoerd terug te vinden.

Programma 0 "Bestuur en ondersteuning"

Binnen baten van het programma Bestuur en ondersteuning blijft na toetsing vijf posten als onrechtmatig staan:

- 1) De secretarieleges rondom reisdocumenten en rijbewijzen € 73.000 overschrijding van inkomsten

Toelichting: Er zijn het afgelopen jaar meer paspoorten afgegeven dan begroot waardoor de leges inkomsten hoger zijn uit gevallen. De verwachting is dat deze stijging ook de komende jaren te zien zal blijven en dit wordt in de begroting mee genomen.

Verbetermaatregel: n.v.t.

De grootste afwijkingen ten aanzien van de begroting naast de leges inkomsten, zijn de rente beleggingen (€126.000) welke gemeld zijn in de RIB afwijkingen begroting en daarmee acceptabel zijn.

- 2) Afdelingsgebonden budget €33.000 overschrijding van inkomsten

Toelichting: Hierbij gaat het voornamelijk om extra ontvangen WAZO gelden.

Verbetermaatregel: Door een scherpere monitoring van de WAZO gelden zullen deze eerder in het jaar gemeld worden in de TURAPS.

- 3) Onroerende zaakbelasting eigenaren woningen € 21.000 overschrijding van inkomsten

Toelichting: Er meer geld dan begroot ontvangen. Deze signalering had in de loop van het jaar gemaakt moeten worden en gemeld moeten worden in de TURAP.

Verbetermaatregel: Eerdere melding maken in TURAP

- 4) Algemene uitkering gemeentefonds € 1.087.000 overschrijding van inkomsten

Toelichting: Na de laatste TURAP is de laatste bijstelling van de algemene uitkering gemeentefonds nog ontvangen. Hier is de raad wel over geïnformeerd, maar deze is niet gemeld in de laatste RIB en daarmee onrechtmatig.

Verbetermaatregel: Door de verordening aan te passen en de algemene uitkering gemeentefonds buiten de rechtmatigheidsverantwoording te plaatsen heeft deze geen invloed meer op de rechtmatigheidsverantwoording. De raad ontvangt hier een voorstel over met een uitgebreide toelichting waarom dit de beste optie is.

- 5) Diverse afwikkelingsverschillen 37.000 overschrijding van inkomsten

Toelichting: deze post is ene samengestelde post. Binnen deze post vallen ook de afwikkeling met Green choice (gemeld in de RIB) waarmee dit deel acceptabel onrechtmatig is. Echter blijft er €37.000 over aan verschillende sub posten. Waarvan de sub posten an sich kleiner dan €20.000 zijn en daarmee een college bevoegdheid zijn, maar het totaal komt boven de €20.000 uit en is daarmee onrechtmatig.

Verbetermaatregel: Voor dit specifieke taakveld gedurende het jaar tijdens de P&C-cyclus momenten niet alleen de toetsing doen op budget maar ook de toetsing op taakveld zodat het totaal van onderschrijdingen gemeld kan worden in de TURAP.

programma 0 inkomsten	1.523.248
Acceptabel onrechtmatig: Directe laten tegenover	119.179
Acceptabel onrechtmatig: RIB	152.273
Bestaand (financieel) beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.	1.608
Onrechtmatig	1.250.188

Binnen de lasten van het programma Bestuur en ondersteuning blijven meerdere posten staan als onrechtmatig. We zullen het totaal van meerdere posten toelichten:

- 1) Personeelskosten (salariskosten, voorzieningen en WW) onderschrijding van de lasten van totaal €61.000.

Toelichting: In het programma Bestuur en ondersteuning zijn meerdere posten op het gebied van personeel onrechtmatig. Het gaat hier om salarissen van de raad, voorzieningen voor B&W, toevoeging rente aan de voorzieningen, salariskosten van de griffie en ambtelijke organisatie, verlofsparen en WW kosten als eigen risicodragers. Per saldo was dit €61.000 aan onderschrijdingen van de lasten.

Verbetermaatregel: De onderschrijding was in de interne documenten (deels) inzichtelijk, echter door wisselingen van personeel binnen verschillende ondersteunende afdelingen is het signaal van de onderschrijding niet op de juiste manier voorgelegd aan het management. Hierdoor hebben we de aankomende onderschrijding niet meegenomen in de TURAPS en valt de onderschrijding nu onder de rechtmatigheidsfouten binnen het begrotingscriterium.

Om dit te voorkomen wordt een proces ingericht waarin elk kwartaal een pijlmoment is op basis waarvan de interne documenten besproken worden binnen het management, en er meer inzicht en overzicht is op de stand van zaken. Daarnaast wordt het proces en instrumentarium (interne documenten) nog een keer tegen het licht gehouden en waar mogelijk worden verbeteringen aangebracht.

- 2) Overige laten/baten i.v.m. personeel €22.000 onderschrijding van de lasten

Toelichting: Deze post is opgebouwd uit meerdere budgetten. Wanneer op meerdere van deze budgetten een relatief kleine onderschrijding is, tellen deze onderschrijdingen in totaal op taakveld op tot een bedrag wat onrechtmatig is.

Verbetermaatregel: Voor dit specifieke taakveld gedurende het jaar tijdens de P&C-cyclus momenten niet alleen de toetsing doen op budget maar ook de toetsing op taakveld zodat het totaal van onderschrijdingen gemeld kan worden in de TURAP.

- 3) Multifunctioneel Gemeentehuis €43.000 overschrijding van de lasten

Toelichting: Er is meer aan het onderhoud uitgegeven dan begroot. Dit had in de TURAP gemeld moeten worden.

Verbetermaatregel: Budgetten worden ook in het totaal op kostenplaats niveau gemonitord zodat overschrijdingen gemeld kunnen worden.

- 4) Automatisering onderschrijding van de lasten van €23.000

Toelichting: Deze post is opgebouwd uit meerdere budgetten. Wanneer op meerdere van deze budgetten een relatief kleine onderschrijding is, tellen deze onderschrijdingen in totaal op taakveld op tot een bedrag wat onrechtmatig is.

Verbetermaatregel: Voor dit specifieke taakveld gedurende het jaar tijdens de P&C-cyclus momenten niet alleen de toetsing doen op budget maar ook de toetsing op taakveld zodat het totaal van overschrijdingen gemeld kan worden in de TURAP.

5) Doorberekening overhead €66.000 overschrijding van de lasten

Toelichting: Doordat de personeelskosten in totaal lager waren dan begroot, is ook de doorberekening van de overhead kosten lager, waardoor we minder hebben doorbelast dan verwacht en de effecten daarvan op het programma 0 vallen.

Verbetermaatregel: De overschrijding was in de interne documenten (deels) inzichtelijk, echter door wisselingen van personeel binnen verschillende ondersteunende afdelingen is het signaal van de overschrijding niet op de juiste manier voorgelegd aan het management. Hierdoor hebben we de aankomende overschrijding, en de effecten daarvan, niet meegenomen in de TURAPS en valt de overschrijding nu onder de rechtmatigheidsfouten binnen het begrotingscriterium.

Om dit te voorkomen wordt een proces ingericht waarin elk kwartaal een pijlmoment is op basis waarvan de interne documenten besproken worden binnen het management, en er meer inzicht en overzicht is op de stand van zaken. Daarnaast wordt het proces en instrumentarium (interne documenten) nog een keer tegen het licht gehouden en waar mogelijk worden verbeteringen aangebracht.

6) Rente beleggingen overtollige kastgelden €20.000 overschrijding op de lasten

Toelichting: Hebben meer rente moeten betalen en hebben dat niet op tijd gemeld, bedrag valt net boven de collegebevoegdheid en heeft daardoor niet de aandacht gekregen die noodzakelijk was.

Verbetermaatregel: In het vervolg in de TURAP of Raadsinformatiebrief opnemen.

Daarmee komen de onrechtmatigheden binnen het programma per saldo op een overschrijding van de lasten van €24.000 (overschrijding van de lasten van €106.000 en overschrijding van de lasten van €129.000).

Naast deze onrechtmatigheden zijn binnen de lasten van het programma Bestuur en ondersteuning een twee tal zaken acceptabel omdat er directe lasten tegenover staan: de lasten van de secretarieleges (€25.000) en de kosten voor voormalig personeel die direct uitbetaald worden (€119.000). En vallen er binnen het programma meerdere posten binnen de collegebevoegdheid waarvan de afwijking kleiner is van €20.000. Het gaat hier per saldo om een totaal van €57.000.

Programma 0 uitgaven	-110.912
Acceptabel onrechtmatig: Directe baten tegenover	-144.503
Bestaand (financieel) beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.	57.350
Onrechtmatig	-23.760

Programma 6 "Sociaal domein"

Binnen de baten van het programma Sociaal domein blijven na toetsing twee posten, €842.000, staan als onrechtmatig:

- 1) Gemeentelijke opvang Oekraïners €803.000 onrechtmatig overschrijding inkomsten
- 2) Particuliere opvang Oekraïners €39.000 onrechtmatig overschrijding inkomsten

Toelichting: Als gemeente Waalre hebben we aan het begin van het jaar het maximale voorschot voor de opvang aangevraagd. Waarbij de aanneme was dat het budget dat niet

gebruikt werd terug gestort zou worden. Nu blijkt dat we dit niet terug hoeven te storten en daarmee hebben we een overschot aan inkomsten van €842.000. Tot op het laatste moment is er vanuit gegaan dat dit bedrag teruggestort moest worden. Maar dat is niet het geval.

Verbetermaatregel: n.v.t.

Daarnaast is er binnen het programman €123.000 aan afwijkingen die acceptabel zijn op basis van directe lasten die er tegen over staan. Zo is er op de wet inburgering €125.000 minder inkomsten ontvangen, waar ook tegen over staat dat er minder uitgaven op deze SPUK regeling geweest zijn.

Daarnaast is er op basis van de Raadsinformatiebrief €60.000 acceptabel onrechtmatig, namelijk de €60.000 voor het klooster.

Tot slot zijn er een aantal open einde regelingen waar extra inkomsten uit gekomen zijn, het gaat hier voornamelijk om de bijzondere bijstand (€52.000).

Programma 6 inkomsten	860.578
Acceptabel onrechtmatig: Directe lasten tegenover	-123.390
Acceptabel onrechtmatig: RIB	60.000
Open-einde regeling	64.377
Bestaand (financieel) beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.	17.494
Onrechtmatig	842.097

Na toetsing blijkt dat € 137.000 van de afwijkingen onrechtmatig is binnen de lasten van het sociaal domein. Hierin zijn twee posten onrechtmatig:

- 1) Salariskosten sociaal domein verschillende posten: €64.000 onrechtmatig onderschrijving lasten

Toelichting: Het afgelopen jaar heeft de organisatie op meerdere plekken, waaronder binnen het sociaal domein, structureel onder formatie gedraaid. In meerdere teams is de formatieruimte niet of veel later dan gehoopt opgevuld. Hierdoor is er minder uitgegeven aan salariskosten dan werd verwacht. In de huidige arbeidsmarkt is het niet alleen lastig om vast personeel aan te trekken waardoor vacatures langer open staan dan we zouden willen, het wordt ook steeds lastiger om tijdelijke inhuur aan te trekken.

Verbetermaatregelen: De onderschrijving was in de interne documenten (deels) inzichtelijk, echter door wisselingen van personeel binnen verschillende ondersteunende afdelingen is het signaal van de onderschrijving niet op de juiste manier voorgelegd aan het management. Hierdoor hebben we de aankomende onderschrijving niet meegenomen in de TURAPS en valt de onderschrijving nu onder de rechtmatigheidsfouten binnen het begrotingscriterium.

Om dit te voorkomen wordt een proces ingericht waarin elk kwartaal een pijlmoment is op basis waarvan de interne documenten besproken worden binnen het management, en er meer inzicht en overzicht is op de stand van zaken. Daarnaast wordt het proces en instrumentarium (interne documenten) nog een keer tegen het licht gehouden en waar mogelijk worden verbeteringen aangebracht.

- 2) SD beleid algemeen €73.000 onderschrijving lasten

Toelichting: deze post is opgebouwd uit meerdere budgetten, waaronder: Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein, klantonderzoek, Participatieraad, WMO-advieskosten, Steunwijzer, en DVO en 21jeugd. Wanneer op meerdere van deze budgetten een relatief kleine onderschrijving is, tellen deze onderschrijvingen in totaal op taakveld op tot een bedrag wat onrechtmatig is.

Verbetermaatregel: Voor dit specifieke taakveld gedurende het jaar tijdens de P&C-cyclus momenten niet alleen de toetsing doen op budget maar ook de toetsing op taakveld zodat het totaal van overschrijdingen gemeld kan worden in de TURAP.

Binnen de lasten van het sociaal domein zijn ook een aantal grote posten die acceptabel onrechtmatig zijn. Zo komen ook hier de lasten van de wet inburgering €125.000 naar boven. Waarbij deze lagere uitgaven op de SPUK regeling weg vallen tegen de lagere inkomsten die eerder besproken zijn.

De energietoeslag (€701.000 overschrijding van de lasten) welke in de Raadsinformatiebrief Afwijkingen Begroting gemeld is en daarmee acceptabel is.

Daarnaast zien we meerdere open-einde regelingen die over of overschrijdingen hebben waarbij de grootste verschillen te aanzien van de begroting zitten in de jeugdhulpverlening (overschrijding van de lasten).

programma 6 uitgaven	-820.886
Acceptabel onrechtmatig: Directe baten tegenover	123.390
Acceptabel onrechtmatig: RIB	-739.992
Acceptabel onrechtmatig: Open-einde regeling	-345.006
Bestaand (financieel) beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.	3.284
Onrechtmatig	137.438

Programma 7 "Volksgezondheid en milieu"

Binnen de lasten van Volksgezondheid en milieu blijft na toetsing € 234.000 over aan onrechtmatigheden. Hierbij zijn twee posten die onrechtmatig zijn:

1) Salariskosten: €152.000 onrechtmatig overschrijding lasten

Toelichting: Het afgelopen jaar heeft de organisatie op meerdere plekken, waaronder binnen het ruimtelijk domein, structureel onder formatie gedraaid. In meerdere teams is de formatieruimte niet of veel later dan gehoopt opgevuld. Hierdoor is er minder uitgegeven aan salariskosten dan werd verwacht. In de huidige arbeidsmarkt is het niet alleen lastig om vast personeel aan te trekken waardoor vacatures langer open staan dan we zouden willen, het wordt ook steeds lastiger om tijdelijke inhuur aan te trekken.

Verbetermaatregelen: De overschrijding was in de interne documenten (deels) inzichtelijk, echter door wisselingen van personeel binnen verschillende ondersteunende afdelingen is het signaal van de overschrijding niet op de juiste manier voorgelegd aan het management. Hierdoor hebben we de aankomende overschrijding niet meegenomen in de TURAPS en valt de overschrijding nu onder de rechtmatigheidsfouten binnen het begrotingscriterium.

Om dit te voorkomen wordt een proces ingericht waarin elk kwartaal een pijlmoment is op basis waarvan de interne documenten besproken worden binnen het management, en er meer inzicht en overzicht is op de stand van zaken. Daarnaast wordt het proces en instrumentarium (interne documenten) nog een keer tegen het licht gehouden en waar mogelijk worden verbeteringen aangebracht.

2. Krediet uitvoeringskosten klimaatakkoord €81.000 onrechtmatig overschrijding lasten

Toelichting: De geplande werkzaamheden zijn niet uitgevoerd waardoor de kosten niet gemaakt zijn. En het subsidie budget vervalt.

Verbetermaatregelen: Wanneer uitvoering niet door gaat in de TURAP melden

Daarnaast zien we een aantal grote posten die acceptabel onrechtmatig zijn. Bijvoorbeeld de lagere lasten voor pompen en riolen (€140.000) waar een directe storing tegenover staat in de voorziening. En €139.000 lagere lasten als het gaat om het warmteplan, uitvoering regionale energiestrategie en duurzaamheid, waar een directe lagere onttrekking vanuit de kredieten tegenover staat. De gereserveerde budgetten blijven daarmee staan met de door de raad geformuleerde intenties.

En zien we binnen dit programma meerdere kleine posten die individueel vallen binnen de college bevoegdheid (€20.000, gebaseerd op het collegemandaat op basis van art. 5 lid 8 en art 6 lid 3 van de financiële verordening). Maar gezamenlijk binnen dit programma leiden tot een overschrijding van de lasten van €68.000.

Programma 7 uitgaven	572.915
Acceptabel onrechtmatig: Directe baten tegenover	270.737
Bestaand (financieel) beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.	68.438
Onrechtmatig	233.740

Programma 8 "Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing"

Binnen het programma 8, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing, blijven twee posten staan als onrechtmatig.

1. De correcties in de winstneming WN HN 1 en 2 € 247.000 overschrijding baten

Naar aanleiding van de accountant controle van de jaarstukken 2023 is besloten om de winstneming op de deel projecten niet op te nemen in de jaarstukken. Deze wordt niet langer op de deelprojecten geboekt maar op het totale programma. Dit is een wijziging in welk wijze naar aanleiding van de accountant controle en is daardoor niet op tijd aan de raad gemeld en daarmee onrechtmatig.

Maatregelen: dit wordt vanaf 2025 op een andere manier in de begroting verwerkt zodat het aansluit bij de verwachtingen van de accountant.

2. Overschrijding taakveld 8.3 door meer legesinkomsten € 42.000 overschrijding van de baten

Er is op meerdere kleine posten een overschrijding van de leges inkomsten wat gezamenlijk leid tot een overschrijding van de baten van €42.000. Deze zijn niet in de RIB begrotingsafwijkingen gemeld omdat de focus lag op de overschrijdingen van de lasten, waarbij deze niet naar voren is gekomen omdat het gaat om een overschrijding van de baten. Echter is in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV (november 2023) vastgelegd dat ook de overschrijdingen van de baten binnen de rechtmatigheidsverantwoording vallen. En daarmee hadden we deze in de RIB begrotingsafwijkingen moeten melden.

Maatregelen: We onderzoeken wat we in de financiële verordening aan kunnen passen om de overschrijdingen van de baten acceptabel te maken in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording, en zullen hier in 2024 nadrukkelijk op letten bij de RIB begrotingsafwijkingen.

Per saldo blijft er voor het programma 8 €205.000 aan onrechtmatigheden staan (247.000 overschrijding baten min 42.000 overschrijding baten).

Daarnaast zien we meerdere posten die direct naar de balans geboekt worden, dan wel wegvallen tegen taakveld 0.10, met een totaal saldo van €87.000. Het gaat hier om afdrachten aan fondsen en het zijnde onderhanden werk. En zijn daarmee acceptabel.

We zien per saldo ook €800 aan posten die in de RIB begrotingsafwijkingen waren opgenomen, in het kader van de anterieure overeenkomsten (8.1) en de winstneming (8.2). en zijn daarmee acceptabel.

En tot slot is er een saldo van €1000 aan posten die vallen binnen de college bevoegdheid en daarmee acceptabel zijn.

Programma 8 inkomsten	289.896
Acceptabel onrechtmatig: direct naar balans/valt weg tegen taakveld 0.10	87.122
Acceptabel onrechtmatig: Gemeld in RIB	-843
Acceptabel onrechtmatig: Bestaand (financieel) beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.	-€ 985
Onrechtmatig	204.603

Paragraaf F. Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien Waalre risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen of als Waalre aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als Waalre zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.

Visie op verbonden partijen

In de toekomstvisie De Kracht van Waalre heeft het gemeentebestuur van Waalre uitgesproken zich via twee sporen verder te ontwikkelen: Via het spoor van burgerparticipatie en via het spoor van regionale samenwerking. Hierover is het volgende opgenomen: "Wij werken intensief en effectief samen in de regio op thema's die de lokale gemeenschap overschrijden. We zijn een betrokken en betrouwbare partner voor medeoverheden en andere regionale partners. Wij leveren overtuigende meerwaarde voor de regio door een kwalitatief hoogstaande woonomgeving te bieden die aantrekkelijk is voor hooggekwalificeerd (inter-)nationaal talent in onder meer de hightech sector, waardoor onze regio concurrerend blijft ten opzichte van andere regio's die dergelijk talent willen aantrekken".

De verbonden partijen van Waalre

Waalre heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor de gemeente. De gemeente geeft als het ware de verbonden partijen opdracht. Waalre houdt beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheid ten aanzien van deze partijen. Er zijn drie soorten verbonden partijen: gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en overige verbonden partijen.

Allereerst wordt hierna kort toegelicht wat het onderscheid tussen deze drie soorten verbonden partijen is en welke verbonden partijen Waalre kent. Vervolgens wordt per verbonden partij toegelicht wat het doel is van de verbonden partij, hoe Waalre participeert en waar van toepassing wat de financiële situatie van de verbonden partij is en welke risico's Waalre eventueel loopt. Voor de financiële situatie van de verbonden partij wordt uitgegaan van de jaarrekening 2023. Onderaan deze paragraaf volgt tot slot een beknopt overzicht van de kosten in 2023 van de verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente heeft een overeenkomst met partijen op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De gemeente neemt deel in het algemeen bestuur en betaalt mee. Verbonden partijen beschikken over reserves om risico's op te kunnen vangen. Het risico van gemeenschappelijke regelingen bestaat uit het deel dat de gemeente verhoudingsgewijs inneemt in het eventuele liquidatiesaldo van een samenwerkingsverband. Door de afvaardiging in het Algemeen Bestuur van het samenwerkingsverband behoudt Waalre invloed en nemen financiële risico's af. De jaarverslagen van de verbonden partijen komen na beoordeling door het college in de raad.

Het is wenselijk binnen gemeenschappelijke regelingen zoveel mogelijk dezelfde kaders af te spreken ten aanzien van financiële onderwerpen, zodat colleges en gemeenteraden hier eenduidiger regie op kunnen voeren. De vier grote gemeenschappelijke regelingen (MRE, ODZOB, GGD en VRBZO) hebben hier afspraken over gemaakt. Het betreft indexerings-

uitgangspunten en bestuurlijke planning. Een verdere harmonisering wordt nagestreefd, zoals op het gebied van tussentijdse rapportages, nota reserves en voorzieningen en de nota risicomangement. Dit is voor een groot deel ook al gerealiseerd.

Waalre is deelnemer in de volgende gemeenschappelijke regelingen:

- A. Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven
- B. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) te Eindhoven
- C. GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven
- D. Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost te Eindhoven
- E. Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen te Veldhoven
- F. Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (ERGON) te Eindhoven
- G. PlusTeam te Geldrop

Deelnemingen

De gemeente heeft aandelen en stemt zelf in de aandeelhoudersvergadering.

Voor Waalre betreft dit:

- a. Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Samenwerkingsverbanden

De gemeente werkt samen in andere constructies dan een deelneming of een gemeenschappelijke regeling. Bijvoorbeeld als lid van een stichting, of op basis van een convenant. De gemeentelijke bijdrage is verschillend. De bijdrage varieert van de inzet van uren voor bestuursondersteuning tot kosten van een lidmaatschap of kosten voor afname van diensten.

Waalre neemt deel aan de volgende samenwerkingsverbanden:

- I. Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven
- II. Convenant Veldhoven
- III. Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot
- IV. Convenant Stedelijk Gebied te Eindhoven
- V. Inkoop samenwerking Jeugdhulp en WMO (geen vestigingsplaats)
- VI. Regionaal Informatie- en Expertise Centrum te Eindhoven
- VII. Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond
- VIII. K80: vereniging van kleine gemeenten (tot 25.000 inwoners)

Gemeenschappelijke regelingen

A. Metropoolregio Eindhoven (MRE, inclusief Regionaal Historisch Centrum RHCE)

De Metropoolregio Eindhoven is vanuit het SRE doorontwikkeld tot een bestuurlijk platform met een smalle servicegerichte organisatie. Een samenwerkingsverband dat regionale vraagstukken op het gebied van economie, infrastructuur en ruimte behartigt, alsmede het beheer van investeringsfondsen verzorgt. Vanaf 2023 hebben we een nieuwe vierjarige samenwerkingsagenda. Die is gebaseerd op 2 sporen: Duurzame schaa sprong Brainport en Nieuwe balans voor het landelijk gebied. De samenwerking intensiveert steeds meer door de mainportstatus, de schaa sprong en de fondsenvorming. In 2023 hebben we het besluit genomen dat het Regionaal historisch centrum Eindhoven (RHCE) onderdeel blijft van het MRE voor onze archieftaken. Voor de ontwikkeling van Gulbergen hebben we een partij aangezocht die een gedeelte van het terrein in exploitatie neemt. Daarnaast gaan we verder met de ontwikkeling van Gulbergen.

Bestuurlijke en financiële participatie

De formele besluitvorming in het kader van de Gemeenschappelijke Regeling ligt bij het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, waarin gemeente Waalre door de burgemeester wordt vertegenwoordigd. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van het inwonertal. Voor de bijdrage van Waalre in 2023 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

In 2023 is het nieuwe Samenwerkingsakkoord voor 2023 – 2026 vastgesteld in alle gemeenteraden. De organisatie MRE breidt uit en daarmee ook de verplichtingen voor de aangesloten gemeenten. Daarnaast zijn er de middelen van het Rijk die we ontvangen hebben voor investeringen in onze regio, waaraan ook de verplichting tot cofinanciering hangt. Dat legt ook een beslag op onze middelen.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	14.294.416	13.902.613
Vreemd Vermogen	20.545.740 waarvan voorzieningen 6.706.784	21.146.523 waarvan voorzieningen 7.918.121
Resultaat	469.458	Voorlopig resultaat 2023 voor accountantscontrole bedraagt 833.753 (MRE 392.903, RHCe 440.850).

B. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

De Omgevingsdienst is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht. Daar hoort ook de voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet bij die in 2024 inwerking treedt. En daarmee als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een lid van ons college (portefeuillehouder). Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en deels op basis van de omvang van de gemeente voor collectieve taken. Voor de bijdrage van Waalre in 2023 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

De geactualiseerde risico-inventarisatie van de ODZOB toont dat de risico's met de grootste potentiële impact een verwachtingswaarde kennen van ca € 1,1 miljoen.

De algemene reserve van de ODZOB bedraagt per ultimo 2023 € 1,2 miljoen. Dat is meer dan bovenstaande verwachtingswaarde van de risico's. Vandaar dat de deelnemers geen ODZOB-risico's in hun eigen financiële buffers hoeven af te dekken.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	1.012.315	2.526.722
Vreemd Vermogen	6.636.669	7.759.906
	Waarvan voorzieningen: 88.264	Waarvan voorzieningen: 314.737
Resultaat	Resultaat 2022: 0	Geschat resultaat 2023: 577.924

C. Gemeenschappelijke Regeling GGD Brabant-Zuidoost

De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg (PG) en de ambulancezorg (AZ). De kerntaken zijn:

- Infectieziektebestrijding (incl. TBC bestrijding, SOA-bestrijding, reizigerszorg en hygiënezorg)
- Medische milieukunde
- Toezichhoudende taken (kinderopvang, tattooshops, calamiteitentoezicht WMO)
- Jeugdgezondheidszorg 0 –18 jaar
- Onderzoek en beleidsadvisering
- Gezondheidsbevordering
- Ambulancezorg

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een lid van ons college (portefeuillehouder). Het Algemeen Bestuur stelt de hoofdlijnen van het GGD beleid vast alsmede de begroting en de jaarrekening. Het Dagelijks Bestuur ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur de AB-vergaderingen voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het Algemeen Bestuur. Zowel het Dagelijks- als het Algemeen Bestuur vergadert ca. 6 keer per jaar.

Structureel is er twee keer per jaar een terugkoppeling naar de raad over de begroting en de jaarstukken. Daarnaast kan dit ook incidenteel bij majeure aangelegenheden. De kadernota wordt jaarlijks ter informatie aan de raad aangeboden.

In 2022 is een meerjarenbeleidsplan 2022-2026 opgesteld. Het bestuur koos 6 thema's waaraan met de 21 raden invulling aan wordt gegeven.

- 1: Effecten van Covid-19 op de volksgezondheid
- 2: Het verkleinen van gezondheidsverschillen
- 3: Bevorderen van een gezonde leefstijl in een gezonde leefomgeving
- 4: Bevorderen van een mentaal gezonde samenleving
- 5: Een signalerende regionale functie in de openbare geestelijke gezondheidszorg
- 6: De juiste ambulancezorg als onderdeel van de acute zorgketen.

Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en op basis van de omvang van de gemeente (inwonersaantal) voor collectieve taken. Voor de bijdrage van Waalre in 2023 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

De risico-inventarisatie per begin 2024 resulteert in een benodigde weerstandscapaciteit van ca. € 2.600.000 voor Publieke Gezondheid en ca. € 2.800.000 voor Ambulancezorg.

Het bestuur heeft eerder vastgesteld dat het weerstandsvermogen niet direct tot het niveau van de risico-inventarisatie hoeft te worden aangevuld, maar dat de kaders en staffels zoals vastgesteld in de beleidsnotitie Kaders P&C-documenten 4GR-deel 2 hiervoor leidend zijn. Gegeven de omzet 2023 (exclusief crises-financieringen) is dan voor Publieke Gezondheid een kaderstellende bandbreedte van toepassing van minimaal € 2.000.000 en maximaal € 2.400.000 en voor Ambulancezorg van minimaal € 1.500.000 en maximaal € 2.000.000.

Een laag weerstandsvermogen betekent wel dat financiële tegenvallers van enige omvang niet uit de algemene reserve kunnen worden opgevangen. Na vaststelling van de resultaatbestemming uit de jaarrekening 2022, maar exclusief de resultaatbestemming over het jaar 2023, bedraagt de Algemene Reserve PG ca. € 1.700.000 en voor AZ ca. € 1.350.000. Mochten er zich de komende jaren voor een hoger bedrag tekorten voordoen dan deze saldi, dan dragen de gemeenten daarvan het financiële risico, ieder naar rato van het inwoneraantal.

In de risicoparagraaf van deze jaarrekening is € 8.800 opgenomen als risico.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	5.465.592	6.956.535
Vreemd Vermogen	29.777.832	34.465.860
Resultaat	412.439	1.263.307

D. Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin de brandweer, de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de regionale ambulancevoorziening (RAV) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. VRBZO is een samenwerkingsverband tussen 21 gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant.

Bestuurlijke en financiële participatie

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio bestaat uit de burgemeesters van de gemeenten binnen de Veiligheidsregio. De burgemeester vertegenwoordigt zijn gemeente in de veiligheidsregio en legt verantwoording af aan zijn eigen gemeenteraad. De bestuursorganen laten zich in hun taakuitoefening adviseren door de Adviescommissie Financiën & Bedrijfsvoering waarin vertegenwoordigers van het bestuur, gemeentesecretarissen (2) en controllers van gemeenten (2) zitting hebben. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en deels op basis van de omvang van de gemeente. Voor de bijdrage van Waalre in 2023 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

De omvang van de algemene reserve van de VRBZO is onvoldoende t.o.v. het gewenste weerstandsvermogen op basis van de analyse van de risico's. Volgens de VRBZO is het niet reëel dat alle benoemde risico's zich gelijktijdig en in de geraamde omvang voordoen. Daarmee achten we het acceptabel dat niet alle risico's via de algemene reserve zijn afgedekt.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	2.251.205	3.261.747
Vreemd Vermogen	37.894.467	29.828.652
	waarvan voorzieningen	waarvan voorzieningen
	2.259.188	1.605.017
Resultaat	Het resultaat 2022 bedroeg: 474.023 positief	Ingeschat resultaat 2023: 1.010.542 positief

E. Gemeenschappelijke regeling Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen

Samen met dertien andere gemeenten draagt Waalre in deze gemeenschappelijke regeling zorg voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden die volgens artikel 17 van de Wet op het Primair onderwijs aan de gemeenteraden zijn opgedragen.

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen door een lid van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder).

Risico

Verbonden partij in bestuurlijke zin. Er bestaat geen financiële verbondenheid. Waalre loopt geen financieel risico.

F. Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (Ergon)

Doel van deze regeling is het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) voor de deelnemende gemeenten (Eindhoven, Veldhoven, Valkenwaard, Heeze-Leende en Waalre). De deelnemende gemeenten dragen Ergon op de Wsw integraal voor hen uit te voeren aan de hand van een door Ergon opgesteld Strategisch Plan.

Bestuurlijke en financiële participatie

Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door twee leden van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder). De bijdrage van deelnemende gemeenten is voornamelijk gebaseerd op de omvang van de opdracht vanuit de gemeente. Voor de bijdrage van Waalre in 2023 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Wanneer Ergon verlies maakt, moeten deelnemende gemeenten dit opvangen. Afgelopen periode hebben Ergon en het participatiebedrijf hard gewerkt aan de ontwikkeling naar een toekomstbestendige organisatie. Hiervoor is in 2021 de strategische koers 2022-2026 ontwikkeld voor de komende jaren voor de vijf deelnemende gemeenten.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	12.530.000	12.022.000
Vreemd Vermogen	10.683.000	19.465.000
Resultaat	761.000	1.536.000

G. PlusTeam

Op 1 januari 2015 is het PlusTeam van start gegaan. Dit is een Gemeenschappelijke Regeling (bedrijfsvoeringsorganisatie) die gezamenlijk met de gemeente Geldrop-Mierlo is afgesloten. Doel van deze regeling is het bieden van ondersteuning aan inwoners in het brede maatschappelijk veld tegen de achtergrond van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet.

De visienota 'Persoonlijk en Dichtbij' staat aan de basis van het PlusTeam, samen met het basismodel CMD/PT. In het PlusTeam werken gespecialiseerde professionals, die ingezet worden als de hulpvraag van inwoners dermate complex is dat deze de ondersteuning vanuit het CMD ontstijgt.

Bestuurlijke en financiële participatie

In het Algemeen Bestuur hebben twee collegeleden van elke gemeente zitting, in het Dagelijks Bestuur is dat een collegelid van elke gemeente ondersteund door een strategisch manager. Vanaf 2018 is er op basis van de jaarrekening van het PlusTeam een verdeelsleutel voor de bijdrage aan het PlusTeam overeengekomen van 75% voor Geldrop-Mierlo en 25% voor Waalre. Sinds 2022 werkt het PlusTeam volgens een herijkte opdracht.

Risico

Omdat het PlusTeam geen weerstandscapaciteit heeft, worden risicobedragen behorend bij de risico-inventarisatie van het PlusTeam in de jaarrekening en begroting van de gemeente opgenomen. Voor de gemeente Waalre is het risico PlusTeam ingeschat op € 43.900.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	204.000	30.000
Vreemd Vermogen	173.000	342.000
Resultaat	(onverdeeld) 204.000	(onverdeeld) -/-72.000
Aandeel Waalre	51.000	-/-18.000

Het onverdeelde resultaat over 2022 is voor 50% (€ 102.000) als inkomsten ten gunste van boekjaar 2023 gebracht, de overige 50% (€ 102.000) komt ten gunste van het boekjaar 2024. Echter het negatieve resultaat over het boekjaar 2023 is ten laste van het onverdeelde resultaat 2022 gebracht, waardoor er voor 2024 nog € 30.000 resteert van het onverdeelde resultaat 2022.

Deelnemingen

a. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Doel

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.

Aandeel

Over 2023 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van € 254 miljoen (2022: € 300 miljoen). Waalre heeft een financieel belang in de BNG middels 6.318 aandelen die zij bezit met een nominale waarde per aandeel van € 2,50.

Aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders wordt over 2023 een dividend van €120 miljoen voorgesteld (€ 2,50 per aandeel voor Waalre € 15.795).

Bestuurlijke participatie

De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in de algemene aandeelhoudersvergaderingen. Verder heeft de gemeente zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen (1 stem per aandeel).

Risico

Het risico is enerzijds de waardevastheid van deze aandelen. Anderzijds wordt de jaarlijkse dividenduitkering structureel als opbrengst geraamd. Deze raming baseert men op eerder ontvangen uitkeringen en aangekondigde beleidsontwikkelingen. Een lager dividend houdt dus een risico in. Het gaat voor Waalre echter om te lage bedragen om te spreken van een reëel financieel risico.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen (x € 1.000)	4.615.000	4.721.000
Vreemd Vermogen (x € 1.000)	107.459.000	110.819.000
Dividend Waalre	15.795	15.795

Samenwerkingsverbanden

I. Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven

Per 1 juni 2012 waren taken op het terrein van Werk en Inkomen ondergebracht bij de gemeente Eindhoven. Vanaf 1 januari 2018 zijn deze taken ondergebracht bij de gemeente Veldhoven. Samenwerking met Veldhoven sluit beter aan bij onze toekomstvisie en Veldhoven is een meer gelijkwaardige en natuurlijke partner voor Waalre. De visie van "Persoonlijk en Dichtbij" kan door de samenwerking met Veldhoven, lokaal binnen het CMD, beter worden ingericht. Verder past de schaal van Veldhoven beter bij die van Waalre. Hierdoor wordt er een meer betrokken samenwerking verwacht welke leidt tot een goede en op maat geleverde dienstverlening aan onze inwoners.

Financiële bijdrage

De gemeente Veldhoven wordt een bedrag per persoon betaald.

In een Samenwerkingsovereenkomst is afgesproken dat de gemeente Veldhoven alle uitvoeringshandelingen en –besluiten krachtens de onderstaande regelingen uitvoert:

- Participatiewet
- Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
- Wet Inburgering per 1 januari 2022

Risico

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van samenwerking Werk en inkomen met Eindhoven.

De uitvoering van bovenstaande regelingen betreft open einde regelingen. De hoogte van de uitkering vanuit het rijk voor de Participatiewet (zogenaamde BUIG-gelden) wordt gebaseerd op het aantal uitkeringen dat de gemeente twee jaar voor het begrotingsjaar moest uitkeren. Indien minder uitkeringen door de gemeente hoeven te worden uitgekeerd in het begrotingsjaar, betekent dit een voordeel voor de gemeente. Indien meer uitkeringen door de gemeente worden uitgekeerd, betekent dit een nadeel voor de gemeente. Waalre loopt hierdoor financieel risico. De vangnetuitkering biedt gemeenten financiële compensatie voor grote tekorten op het budget van de Participatiewet. Ze kunnen de compensatie aanvragen als het tekort groter is dan 5%. Daarbij geldt een getrapte opbouw: is het tekort tussen 5% en 10%, dan is de compensatie de helft. Boven de 10% wordt alles volledig gecompenseerd.

II. Samenwerkingsovereenkomst Veldhoven

De afgelopen periode is op diverse terreinen de samenwerking met de gemeente Veldhoven gezocht en gevonden. Het betreft onder andere toezicht en handhaving, rampenbestrijding en de website. Beide gemeenten zien hierin een kans om elkaar verder te versterken. Deze samenwerking is in november 2016 (in een heel lichte vorm) geformaliseerd middels een convenant.

Financiële bijdrage

De afspraak in de samenwerkingsovereenkomst is dat indien de samenwerking tot gevolg heeft dat er onderling of naar derden verplichtingen worden aangegaan, dat hierover nadere afspraken gemaakt worden waartoe in beide colleges wordt besloten. Afhankelijk van de mate van samenwerking en daarmee samenhangende kosten/risico's wordt hierbij een (juridische) vorm gekozen, bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst. Dit is nu dus gebeurd op het gebied van Werk en Inkomen. De kosten en risico's worden daarmee per samenwerkingsthema vastgesteld.

III. Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost-Brabant (BIZOB)

Bizob is ons regionale inkoopbureau. Om de inrichting meer toekomstbestendig te maken zijn op 1 januari 2017 de Statuten gewijzigd. De doelstelling en de governance zijn gewijzigd. De doelstelling is: "Het behalen van voordelen voor de Aangeslotenen onder meer op financieel, kwalitatief, en procesmatig gebied, onder andere door het in stand houden van een inkoopbureau en voorts door het verrichten van al hetgeen met een en ander direct of indirect verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord"

De kaders voor het inkopen van goederen, diensten en werken zijn vastgelegd in ons inkoopbeleid.

Bestuurlijke en financiële participatie

Op basis van de gewijzigde Statuten vertegenwoordigt één portefeuillehouder de gemeenten in het cluster Dommelvallei+ (Heeze-Leende, Cranendonck, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel en Waalre). In deze bestuursperiode vertegenwoordigt Waalre het cluster. Voor de bijdrage van Waalre in 2023 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Het financiële risico voor de deelnemende gemeenten aan de stichting bestaat hoofdzakelijk uit de personeelslasten van de concerninkopers. Het risico voor de stichting is eveneens beperkt, doordat de gemeenten minimaal vier jaar capaciteit inkopen, de personele capaciteit bij vermindering van het aantal uren ingeperkt kan worden en de vaste kosten relatief laag zijn. Resultaten komen ten goede aan de aangesloten gemeenten. De hoogte van het bedrag per gemeente wordt via de verdeelsleutel van afgenomen dagdelen bepaald.

Vermogenspositie/resultaat (in €)	01-01-2023	31-12-2023
Eigen vermogen	362.830	358.695
Vreemd Vermogen	0	0
Resultaat	613.915	943.506

IV. Convenant Stedelijk Gebied Eindhoven

Het recent vastgestelde convenant vormt de basis voor een intensieve samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven. Partners zijn: Eindhoven, Helmond, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Best, Oirschot, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre. Het Stedelijk Gebied heeft als belangrijkste opdracht om de ambities van Brainport 2020 en de doorontwikkeling daarvan te faciliteren, middels hoogwaardige werkgebieden, een gevarieerd, wervend woonmilieu en een aansprekend pakket aan voorzieningen op terreinen als kunst, cultuur, sport en recreatie.

Bestuurlijke en financiële participatie

Het convenant omvat afspraken tussen gemeentebesturen over de afstemming en uitvoering van de uitoefening van ieders toekomstige publiekrechtelijke bevoegdheden. Het convenant had een looptijd tot 2025. We hebben dit begin 2023 herzien en de looptijd tot en met 2026 vastgesteld. Er is een Bestuurlijk Platform bestaande uit één collegelid per deelnemende gemeente. Daarnaast zijn er portefeuillehouder-overleggen tussen portefeuillehouders uit de gemeenten voor de thema's Ruimte, Wonen, Werken en Voorzieningen & Evenementen.

Risico

Er werkt een secretariaat voor en in opdracht van het collectief van samenwerkende partners. De gemeenten zijn op basis van inwoneraantal gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiering. Er wordt verantwoording afgelegd aan het Bestuurlijk Platform Stedelijk Gebied Eindhoven en er wordt geen afzonderlijke jaarrekening opgesteld. In de huidige structuur is geen sprake van langlopende verplichtingen, eigen of vreemd vermogen. Het financiële risico voor Waalre is daarmee zeer beperkt. Dit willen we ook in de toekomst zo houden, zodat ook in de volgende bestuursperiode dit bij de doorontwikkeling van de ambities dit een aandachtspunt blijft.

V. Inkoop samenwerking Jeugdhulp en WMO

De gemeenten Helmond, de Peelgemeenten en de Dommelvallei+ (Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel en Waalre) vormen met 11 gemeenten een inkoop samenwerking op het gebied van Jeugdhulp. Er wordt gewerkt aan een regionale inkoopstrategie en aan een governancestructuur.

Voor de WMO (begeleiding en dagbesteding) vindt de inkoop in Dommelvallei+-verband plaats. In 2021 is een samenwerking gestart met de BOV (Best Veldhoven), de Kempengemeenten ((Bergeijk, Bladel, Eersel, Reusel- De Mierden en Oirschot) en Dommelvallei+ ((Nuenen, Son en Breugel, Geldrop-Mierlo en Waalre). Er heeft een regionale aanbesteding plaatsgevonden voor de producten begeleiding en dagbesteding. Deze nieuwe contracten zijn gestart op 01-04-2022.

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre neemt in dit kader deel aan bestuurlijke overleggen, zowel in Dommelvallei+-verband als in het bredere verband van de bovengenoemde 11 gemeenten. Waalre levert ambtelijke capaciteit in beide samenwerkingsverbanden. Met de vaststelling van de governance voor de inkoop samenwerking Jeugdhulp zal de bestuurlijke en financiële participatie definitief duidelijk worden. De governance voor de inkoop samenwerking voor de Jeugdhulp zal naar verwachting een formeler karakter krijgen dan de huidige inkoop samenwerking op het gebied van de WMO.

Risico

Door de samenwerking te zoeken worden de risico's die samenhangen met de inkoop van zorg op het gebied van Jeugdwet en WMO verkleind.

VI. Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)

De Taskforce-RIEC Brabant-Zeeland werkt onder aansturing van een zelfstandige regionale stuurgroep. De RIEC's vormen voor onder andere gemeenten, maar ook andere partners een informatieknooppunt voor casuïstiek. Het RIEC ondersteunt bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit, met het hoofddoel om de overheid en de samenleving weerbaarder te maken tegen ondermijning. Het stelt hiervoor onder andere integrale handhavingsadviezen op en stemt projectmatig bestuursrechtelijke, strafrechtelijke en fiscale interventies af met betrokken partners.

Bestuurlijke en financiële participatie

Bestuurlijk is er een periodiek afstemmingsoverleg, genaamd het Bestuurlijk Overleg Ondermijning (BOO). Alle burgemeesters uit de regio sluiten in het BOO aan, waarbij er onder andere afgestemd wordt met de Taskforce-RIEC over de ondermijningsaanpak in de aangesloten gemeenten. Vanaf 2021 worden de kosten gedragen door de provincie en de gemeenten. Deze bedragen zijn gebaseerd op het inwoneraantal. Het bedrag voor de Taskforce blijft o.g.v. het Convenant Bondgenootschap 4 jaar hetzelfde. Wel worden de bijdragen (net zoals andere overheidsbijdragen) jaarlijks geïndexeerd.

Risico

Er is geen sprake van financieel risico.

VII. Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost

Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost (voorheen Veiligheidshuis) richt zich op ketensamenwerking binnen thema's relationeel geweld, jeugd, nazorg ex-gedetineerden en

veelplegers. Het is er voor complexe probleemsituaties waar dwang, vaak gecombineerd met zorg, gewenst is. Indien nodig neemt het Zorg- en Veiligheidshuis tijdelijk de regie. Het Veiligheidshuis kan ook aansluiten bij een lokaal casuoverleg. Ze denken mee, coördineren en kunnen informatie opvragen die men lokaal niet heeft.

Bestuurlijke en financiële participatie

Vanuit het Veiligheidsoverleg Oost-Brabant is een stuurgroep ingesteld voor de aansturing van het Veiligheidshuis. Hierin worden burgemeesters uit de regio afgevaardigd. Waalre heeft momenteel geen vertegenwoordiger in die stuurgroep. Waalre heeft het samenwerkingsconvenant ondertekend. Voor de bijdrage van Waalre in 2023 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Er is geen sprake van financieel risico.

VIII. K80: vereniging van kleine gemeenten (tot 25.000 inwoners)

Waalre heeft zich in 2023 aangesloten bij de K80. Een netwerk van kleine gemeenten door heel Nederland dat met name de positieve kanten en uitdagingen van kleine gemeenten bij het Rijk onder de aandacht wil brengen. K80 wil als partner optrekken met het Rijk en de provincies en als volwaardig partner gezien worden.

Bestuurlijke en financiële participatie

Wij zijn als lid aangeschoven en hebben ons georiënteerd op hoe de vereniging werkt. Er is tot nu toe alleen sprake van een lidmaatschapsbijdrage en voorbereiding en deelname aan de werksessies en ledenbijeenkomsten.

Risico

Er is geen sprake van financieel risico.

Overzicht bijdragen verbonden partijen (in €)

Verbonden partijen gemeente Waalre (in €)		2022	2023	Raming 2024
A.	Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven	248.495	434.134*	260.000
B.	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) te Eindhoven	186.221	190.125	212.000
C.	GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven	691.527	750.895	764.736
D.	Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost te Eindhoven	739.544	813.553	999.363
E.	Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen te Veldhoven	-	-	-
F.	Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (ERGON) te Eindhoven	1.406.638	1.479.480	1.439.956
G.	PlusTeam te Geldrop	645.896	699.252	697.712
I.	Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven	455.626	429.604	450.000
II.	Convenant Veldhoven	Project afhankelijk	Project afhankelijk	Project afhankelijk
III.	Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot	217.726	212.660	245.000
IV.	Convenant Stedelijk Gebied te Eindhoven	Project afhankelijk	Project afhankelijk	Project afhankelijk
V.	Inkoop samenwerking Jeugdhulp en WMO (geen vestigingsplaats)	Dienst afhankelijk	Dienst afhankelijk	Dienst afhankelijk
VI.	Regionaal Informatie- en Expertise Centrum te Eindhoven	14.104	14.533	14.100
VII.	Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond	4.406	5.758	5.800
VIII.	K80: vereniging van kleine gemeenten (tot 25.000 inwoners)	-	1.100	2.200

* MRE in 2023 is inclusief het Regionaal historisch centrum Eindhoven (RHCe) à € 74.036

Paragraaf G. Grondbeleid

Grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Die doelstellingen liggen op het terrein van de volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, natuur en recreatie. De gemeente geeft in deze paragraaf een overzicht van de lopende en toekomstige projecten, de control en beheersing, alsmede de kaders van het grondbeleid.

Voor de jaarrekening 2023 maakt de paragraaf Grondbeleid gebruik van de cijfers die begin 2024 bekend waren.

De woningmarkt staat onder druk. De regio Eindhoven groeit enorm en dit vertaalt zich onder andere in investeringen in extra woningen, werklocaties, mobiliteit en energievoorzieningen. In maart 2023 zijn in een woondeal afspraken gemaakt met het rijk over volkshuisvesting door de provincie, 21 gemeentes en 13 woningcorporaties. Voor Waalre betekent dit dat er in de periode t/m 2030 660 woningen aan de woningvoorraad moeten worden toegevoegd. Er is met name grote behoefte aan betaalbare woningen. In de woondeal zijn afspraken gemaakt over de programmering van de woningbouw. Ten minste 30% van de nieuw te bouwen woningen valt in de categorie sociale huur, 16% middeldure huur en 20% betaalbare koop.

De prijsontwikkeling van woningen in de regio is in 2023 nog steeds gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Landelijk is de tendens dat woningbouwprojecten in de vrije sector moeilijker van de grond komen door de stijgende rente en materiaalkosten. De netwerkcongestie en stikstofproblematiek spelen een vertragende rol bij de planvorming. Deze factoren kunnen invloed hebben op de waarde van de grond.

In 2022 was nog een recordinflatie van 11,6% gemeten, in 2023 is deze gedaald naar 4,1% en door DNB wordt verwacht dat deze de komende jaren verder zal afnemen tot 2,2% in 2025. Er wordt dus een duidelijke daling van het inflatiecijfer verwacht, waarbij deze steeds dichterbij de buurt komt van het streefcijfer van de Europese Centrale Bank (ECB) van 2,0%. Deze lage inflatievoorspelling, gaat gepaard met een lage verwachtingsgroei van de economie. Zo is de Nederlandse economie met slechts 0,1% gestegen in 2023 en wordt verwacht dat deze de komende jaren zal doorgroeien tot 1,0% per jaar in 2025. Belangrijkste oorzaken hiervoor zijn de onrust en conflicten in de wereld, die een duidelijke impact hebben op de wereldhandel en het monetaire beleid van ECB. Zo heeft het ECB sinds juli 2022 enkele renteverhogingen doorgevoerd, om de economie af te koelen met als doel de inflatie te dempen.

Gedurende 2023 is het consumentenvertrouwen in de (koop)woningmarkt aanzienlijk toegenomen ten opzichte van de voorgaande jaren. Hiermee lijkt het dalende consumentenvertrouwen dat in 2021 en 2022 is gemeten duidelijk omgebogen. Het groeiende vertrouwen in de (koop)woningmarkt is voornamelijk gerelateerd aan de stabilisering van de hypotheekrente en de historische hoge toename van inkomens, de gemiddelde CAO-loonstijging lag op 7,1%. Het hoogste niveau sinds de jaren '80.

Door het toenemende consumentenvertrouwen, de toename van de leencapaciteit van consumenten en het lage aanbod, resulteert in voorspellingen van Rabobank en ABN-AMRO, dat woningprijzen in 2024 en 2025 opnieuw zullen toenemen. Zo voorspelt Rabobank een stijging van 6,2% in 2024 en 6,3% in 2025. ABN-AMRO voorspelt een stijging van 4,0% in 2024 en 3,5% in 2025.

Visie en beleid

Nota Grondbeleid

Op 16 april 2019 is de Nota Grondbeleid door uw raad vastgesteld, met als uitgangspunt het concept 'sturend grondbeleid', waarbij de gemeente per project bekijkt welke grondpolitiek wordt toegepast. De gemeente heeft vooral een faciliterende rol, maar waar meer directe invloed van de gemeente nodig is, voert zij een actief grondbeleid. Bij elke gebiedsontwikkeling is sprake van onderhandeling en een overeenkomst tussen de gemeente en een of meerdere marktpartij(en). In de Nota Grondbeleid is uitgesproken dat de gemeentelijke voorkeur uitgaat naar het overeenkomen van een anterieure overeenkomst met de marktpartijen. Dit in tegenstelling tot het opstellen van een exploitatieplan. De gemeente hanteert met betrekking tot gronduitgifte marktconforme grondprijzen en bepaalt per plan de meest geschikte grondprijsmethode.

Nota Grondbeleid: Nota waarin het gemeentelijk grondbeleid is verwoord. Deze wordt periodiek herzien en heeft onder andere betrekking op verwervingen, uitgifteprijsvorming, samenwerking, weerstandsvermogen en kostenverhaal.

Grondpolitiek: Synoniem voor grondbeleid. Beleid dat de handelswijze van de gemeente beschrijft met betrekking tot het verwerven en verkopen van grondposities.

Passieve grondpolitiek: Een door gemeente te voeren grondbeleid dat zich beperkt tot het faciliteren, toetsen en verhalen van kosten van ruimtelijke ontwikkelingen van derden/private partijen.

Actieve grondpolitiek: Het actief verwerven van gronden (hier: door de gemeente), om invulling te geven aan het ruimtelijk beleid. De gemeente is grondeigenaar en ondernemer; de gemeente draagt alle kosten en risico's, en incasseert de opbrengsten.

Anterieure overeenkomst: Overeenkomst met marktpartijen voorafgaand aan een gebiedsontwikkeling, waarin afspraken worden gemaakt over onder meer programma en kostenverhaal. Dit gebeurt privaatrechtelijk, via een overeenkomst.

Exploitatieplan: wettelijke mogelijkheid om kosten te verhalen op de particuliere initiatiefnemer. Dit is de publiekrechtelijke weg.

Nota Kostenverhaal

In november 2014 heeft uw raad de volgende beleidsnota's vastgesteld:

- Nota Kostenverhaal
- Beleidsnota Rood-met-groen
- Beleidsnotitie Uitwerking Rood-met-groeninstrumentarium.

Daarnaast heeft de gemeenten Waalre de volgende bestemmingsreserves, zie hiervoor ook de Nota Reserves en Voorzieningen 2023:

- *Fonds Sociale Woningbouw*
- *Regio fonds (fonds Ruimtelijke Ontwikkelingen)*
- *Lokaal fonds (fonds Bovenwijkse Voorzieningen)*
- *Fonds Landschappelijke kwaliteit (ihkv kwaliteitstoelage natuur)*

In genoemde beleidsnota's zijn tarieven opgenomen die worden gevraagd bij zowel particuliere als gemeentelijke bouwplannen. Het kostenverhaal bij particuliere plannen vindt bij voorkeur

plaats via privaatrechtelijke/ anterieure overeenkomsten. Kostenverhaalsregels in het Omgevingsplan gelden als stok achter de deur. Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden en dit vraagt eveneens om een actualisatie van de huidige beleidsnota Kostenverhaal. In 2024 wordt de huidige beleidsnota geactualiseerd en zal deze als "Programma Kostenverhaal en Financiële bijdragen" worden vastgesteld. In dit programma zullen de gewijzigde tarieven zijn bepaald, de effecten van nieuwe regelgeving zijn verwerkt en wordt inzage gegeven in voorzienbare ontwikkelingen. Eveneens wordt hier de wijze van kostenverhaal vastgelegd.

Nota Kostenverhaal: Nota waarin het gemeentelijk beleid is verwoord met betrekking tot bovenwijkse investeringen, investeringen die voor meerdere ontwikkelingslocaties profijtelijk zijn. Hierin geeft de gemeente toepassing aan de wettelijke mogelijkheden voor kostenverhaal van bovenwijkse investeringen en wordt een actueel overzicht gegeven om welke investeringen het gaat en welke ontwikkelingslocaties een bijdrage in de kosten moeten leveren.

Fonds Sociale Woningbouw: Dit is een vereveningsfonds. In de gemeentelijke woonvisie is vastgelegd dat in iedere woningbouwontwikkeling tenminste 30% sociale huur- en koopwoningen gerealiseerd moet worden. Wanneer dat niet mogelijk is kan verevening plaatsvinden door een bijdrage of onttrekking te doen aan het fonds sociale woningbouw.

Regio fonds (fonds Ruimtelijke Ontwikkelingen): Dit is een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling voor gemeente overstijgende voorzieningen, waarvoor vanuit de regio een bijdrage wordt gevraagd. Het betreft bijvoorbeeld sociaal culturele of recreatieve voorzieningen waarvan inwoners en ondernemers in de gehele regio profijt hebben.

Lokaal fonds (fonds Bovenwijkse Voorzieningen): Dit is een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling voor investeringsprojecten op lokaal niveau, die bijdragen aan de kwaliteit van wonen, werken, leven en recreëren in Waalre en waarvan inwoners en ondernemers in de hele gemeente profijt hebben.

Fonds Landschappelijke kwaliteit: Dit is een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling die voortkomt uit de landschapsinvesteringsregeling vanuit de provinciale regeling. Alle ontwikkelingen gelegen in het buitengebied moeten op een goede manier ruimtelijk worden ingepast. Wanneer dat niet fysiek door de initiatiefnemer kan op de ontwikkellocatie, is een bijdrage aan dit fonds aan de orde.

Pachtbeleid

De gemeente Waalre hanteert pachtbeleid dat in september 2017 door de raad is vastgesteld en vanaf 1-1-2018 is geïmplementeerd.

Woningbouwprogramma en woningmarkt

Het woningbouwprogramma is gebaseerd op het Afsprakenkader Wonen Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) 2022 en de Woondeal Zuidoost-Brabant. Het gewenste woningbouwprogramma is ook gebaseerd op de prognose van bevolking en woningbehoefte, zoals die door de provincie Noord-Brabant periodiek wordt opgesteld. In de door de raad vastgestelde Actualisatie Woonnotitie (2023) is het gewenste woningbouwprogramma aangegeven. Gezien de druk op de woningmarkt en de regionale schaa sprong wordt gekeken naar versnelling van het programma. Prognoses van groei van woningbehoefte in de regio geeft een grote woningbouwtaakstelling, ook voor Waalre. Doelstelling is om deze groei in principe te realiseren op de beschikbare inbreidingslocaties (o.a. 't Hazzo en omgeving, Brabantia-terrein, winkelcentrum De Voldijn, herontwikkeling Gestelsestraat, verbouw 't Laar

etc.). De woningbouwplannen op de uitbreidingslocaties Waalre-noord en Ekenrooi-zuid zullen ook moeten gaan voldoen aan de regio-afspraken. Mede in het kader van versnelling is fase 3 van Waalre-noord in ontwikkeling genomen.

Het woningbouwprogramma wordt voor een deel gerealiseerd op locaties, die de gemeente zelf in exploitatie heeft. Een groot deel wordt gerealiseerd via particuliere ontwikkelingen. Het programma voor de periode 2023-2032 is opgenomen in de tabel.

Bouwprogramma 2023-2032:

Bouwprogramma 2023-2032											
Jaar van oplevering	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	Totaal
Gemeente projecten	0	28	11	103	48	125	225	200	100	100	940
Particuliere projecten (groot)	44	43	110	62	145	109	54	0	18	0	585
Particuliere projecten (klein)	13	11	13	17	4	0	12	6	0	0	76
Projecten nog niet in ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	57	82	134	182	197	234	291	206	118	100	1601
<i>procentueel</i>	4%	5%	8%	11%	12%	15%	18%	13%	7%	6%	100%

Voor de korte termijn (4 jaar) zijn concrete locaties in ontwikkeling, zowel op grond van de gemeente als via particuliere ontwikkelingen. Voor de langere termijn moeten nog extra locaties in ontwikkeling worden genomen. Hiervoor zijn meerdere mogelijkheden in beeld, vooral op inbreidingslocaties. Keuzes hierin worden pas later genomen om flexibel te zijn, zodat goed kan worden gereageerd op mogelijk nieuwe ontwikkelingen op de woningmarkt. Op dit moment is vooral de vraag naar betaalbare woningen groot. Het vraagt extra aandacht om in dit segment woningen toe te voegen.

Bouwgronden in exploitatie (BIE)

Actieve en nieuwe grondexploitaties

In 2023 waren 4 grondexploitaties actief.

Grondexploitatie: De productie en verkoop van bouwrijpe grond en het inrichten van het openbare gebied.

Bouwgrond in exploitatie (BIE): Officiële benaming in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), om gronden waarvoor een ontwikkelingsplan is opgesteld en een grondexploitatie is vastgesteld door de raad, te duiden. In financiële zin kunnen kosten en opbrengsten worden geboekt (geactiveerd). Voorheen werd de term 'In Exploitatie Genomen Gronden' gebruikt.

Rente- en inflatieparameters in grondexploitatie

Bij het doorrekenen van de grondexploitaties hanteren we de volgende parameters. Naast de standaard parameters zoals in de tabel hieronder aangegeven, kunnen bij projecten project specifieke afwijkingen op basis van contracten voorkomen.

Renteparameter

Op basis van de BBV-regelgeving moet de gemeente de werkelijke betaalde rente voor de grondexploitatieprojecten toerekenen. De benodigde investeringen die in huidige grondexploitatie zijn geraamd, worden gefinancierd door eigen gemeentelijke middelen. De te hanteren rekenrente is dit jaar aangepast naar 1,0% (omslagrente. In de toekomst wordt waarschijnlijk externe financiering aangetrokken waardoor een wijziging van het rentepercentage onvermijdelijk zal zijn. Wanneer het rentepercentage wijzigt, zal dit eveneens effect hebben op lopende grondexploitaties. Het gewogen gemiddelde rentepercentage van de

bestaande leningenportefeuille zal in dat geval naar verhouding van vreemd vermogen/ totaal vermogen (gedeeltelijk) worden toegerekend aan de lopende grondexploitatie. De renteberekening vindt in dit geval plaats op basis van de bruto-boekwaarden (per 1 januari – jaar) van de grondexploitaties. Tevens geldt dit voor grondexploitaties waarbij in het kasstromenoverzicht de verantwoorde baten hoger zijn dan de lasten. In dit geval wordt de rente als een baat toegerekend.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet wordt gebruikt in het berekenen van de contante waarde van de kasstromen als gevolg van geprognosticeerde lasten en baten. Omdat gemeenten de enige partijen zijn die grondexploitaties voeren zijn er vanuit de markt geen gegevens beschikbaar betreffende de disconteringsvoet. Daarom wordt aangesloten bij de aanbevelingen van de Commissie BBV, zijnde 2,0%.

Kosteninflatie

Betreffende kosten- en opbrengstenstijging is er het afgelopen jaar veel gewijzigd. Waar bij de begroting van 2023 veiligheidshalve nog een kostenstijging van 2,5% werd gehanteerd, wordt deze op basis van de huidige marktomstandigheden en inschattingen van Metafoor (Outlook Grondexploitaties 2024) en Stadkwadraat BV (Prognose parameters gebiedsontwikkeling 2024) aangepast.

De oorlog in Oekraïne, de daarop volgende sancties tegen Rusland en de langdurige lockdown in China hebben ervoor gezorgd dat de productieketens van veel bouwmaterialen verstoord is, met schaarste van bouwmaterialen tot gevolg.

Tevens heeft de stijging van energieprijzen voor een toename in productiekosten. Hierdoor hebben we het afgelopen jaar de productiekosten van bijvoorbeeld staal, cement, beton, hout en isolatiemateriaal stevig zien toenemen (bouwbedrijven leggen de stijging in kosten door naar de consument). Afhankelijk van de verdere loop van internationale spanningen is het verloop naar de toekomst nog erg onzeker. De afgelopen 2 jaar zijn de kosten dan ook flink gestegen, doch is momenteel een afvlakking van de kostenstijging zichtbaar. Dit blijkt eveneens uit de inschatting van Metafoor en Stadkwadraat BV. Naar verwachting loopt deze terug naar 2,0%.

Omwille van het zekerheidsprincipe, wordt betreffende de kostenstijging voor grond- weg en waterbouw (GWW) een ander percentage aangehouden dan de reguliere kostenstijging. Tevens wordt zekerheidshalve vanuit het veiligheidsprincipe gedifferentieerd/onderscheid gemaakt per jaar. Betreffende GWW worden binnen de grondexploitaties de volgende parameters gehanteerd:

2023 – 6,4% inhaalindexering 2024 – 3,0%, 2025 – 2,5 %, 2026 en 2027 – 2,5% en 2,0% voor 2028 e.v.

Betreffende overige kosteninflatie worden de volgende percentages gehanteerd zijnde: 2024 t/m 2028 2,5%.

Opbrengsteninflatie

Voor het merendeel van de lopende grondexploitaties zijn reeds uitgifteprijs met de kopende partij overeengekomen, tegen een marktconforme prijs op moment van verkoop. Rekening houden met een opbrengststijging is in die situatie niet opportuun.

Op dit moment is de ontwikkeling van de woningprijzen en bouwkosten onzeker. Naar verwachting vlakken de bouwkosten in 2024 af, doch zien we dat woningprijzen weer licht

stijgen. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe wordt nog een opbrengstenstijging gehanteerd van 0%. Naar verwachting zal in de toekomst opnieuw waardevermeerdering op de grond plaatsvinden, daarom wordt vanuit het voorzichtigheidsprincipe opnieuw een waardestijging van 1,0% gehanteerd betreffende het jaar 2027 e.v..

Daarnaast geldt dat met de jaarrekening de kosten en opbrengsten waar nog geen overeenkomsten voor zijn gesloten, worden geactualiseerd aan de hand van het nieuwe prijspeil (in overleg met vakdisciplines zoals civiel techniek) dat aansluit conform de GWW index, namelijk 6,4% op moment van schrijven.

Parameters grondexploitaties	Inhaal indexering 2023	Jaarrekening 2023				
		2024	2025	2026	2027	2028 e.v.
Kosteninflatie (GWW)	6,4%	3,0%	2,5%	2,5%	2,5%	2,0%
Overige kosteninflatie	werkelijk gerealiseerde kosten	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
Opbrengsteninflatie uitgifte		0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%
Opbrengsteninflatie overig		0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%
Disconteringsvoet (conform BBV)		2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Rekenrente		1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%

BBV: Afkorting voor Besluit Begroting en Verantwoording. In dit besluit zijn eisen en regels opgenomen met betrekking tot de jaarverslaggeving van de gemeente. Ook de wijze waarop verslag gedaan moet worden over de gemeentelijke grondexploitaties zijn hierin opgenomen.

Tussentijdse winstneming grondexploitaties in 2023

In maart 2018 heeft het BBV de berekeningsmethode voor de tussentijdse winst nader omschreven. Hiermee is niet langer ruimte voor verschil in interpretatie. Deze methode wordt opgelegd, mede om de resultaten van gemeenten onderling vergelijkbaar te maken. De methode staat bekend als de 'percentage of completion' (POC)-methode. De tussentijdse winst wordt berekend door: gerealiseerde kosten/totale kosten te vermenigvuldigen met gerealiseerde opbrengsten/totale opbrengsten en deze fractie (%) te vermenigvuldigen met de geprognostiseerde eindwaarde (resultaat), voor zover sprake is van een winstgevend project. Volgens de BBV voldoet ook deze methode aan het 'voorzichtigheidsprincipe'.

Eindwaarde: Het saldo (resultaat van opbrengsten minus kosten) van een grondexploitatie aan het eind van de geprognostiseerde looptijd, bij afsluiten.

Tussentijdse winstneming: een (vereenvoudigd) getallenvoorbeeld

Stel het voorziene resultaat van de grondexploitatie (zijnde de som van alle opbrengsten minus de som van alle kosten gedurende de gehele looptijd) is €100.000.

én

na het jaar is 60% van de geraamde kosten gemaakt en is 10% van de opbrengsten gerealiseerd dan wordt de tussentijdse winst berekend volgens $60\% \cdot 10\% \cdot \text{€}100.000 = \text{€}6.000$

In onderstaande tabel is tussentijdse winstneming voor 2023 weergegeven. In de volgende paragrafen wordt inzichtelijk gemaakt hoe groot de totale winstprognose per grondexploitatie is.

Actieve grondexploitatie in 2023	Verwachte winstprognose bij opening 2023	winstneming in 2023	Correctie winstneming	Mutatie actualiseren Grex	Verwachte winstprognose nieuw jaarrek. 2023
	A	B	C	D	E (= A - B - C + D)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 1.996.638	€ -213.918	€ -	€ -1.345.056	€ 865.499
De Bleeck	€ -132.789	€ -	€ -	€ -23.414	€ -156.203
Trolliuslaan e.o.	€ -190.191	€ -	€ -	€ 2.154	€ -188.037
Hoeveland	€ -114.529	€ -	€ -	€ 73.899	€ -40.630
Totaal	€ 1.559.129	€ -213.918	€ -	€ -1.292.417	€ 480.629

Mutaties actieve grondexploitaties in 2023

Bovenstaande tabel geeft tevens de financiële effecten weer van de actualisatieslag van de actieve grondexploitaties in 2023. De nieuwe resultaten (eindwaarde, kolom E) zijn gecorrigeerd met een verplichte tussentijdse winstneming (kolom B/C) en het actualiseren van de grondexploitatie (m.b.t. gehanteerde uitgangspunten en houdbaarheid ramingen, kolom D).

Onderstaande tabel toont de begrootte nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten in de resterende exploitatieperiode (de periode vanaf 1 januari 2024).

Actieve grondexploitatie in 2023	Nog te maken kosten na 1-1-2024	Nog te realis. opbrengsten na 1-1-2024
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 7.151.613	€ 13.289.804
De Bleeck	€ 123.462	€ -
Trolliuslaan e.o.	€ 132.194	€ 223.746
Hoeveland	€ 1.790	€ -
Totaal	€ 7.409.059	€ 13.513.550

In de volgende alinea's worden per project de mutaties van het eindresultaat toegelicht. In de raming van de nog te maken kosten wordt eveneens rekening gehouden met de verwachte inflatie (kostenstijging) en de door wijziging van de renteparameter rentelasten/renteopbrengsten. In de nog te maken kosten wordt rekening gehouden met circa € 0,25 mln. aan te verwachte kostenstijging en circa € 0,1 mln. aan rentelasten. In de nog te realiseren opbrengsten wordt eveneens rekening gehouden met circa € 0,04 mln. aan nog te realiseren renteopbrengsten.

Waalre Noord fase 1 & 2 (complex 54)

Na oplevering van het appartementengebouw De Meeris is in 2019 de vuilstort heringericht als park. De definitieve inrichting en afronding van het park vindt pas plaats, nadat het horecapunt is gerealiseerd. Het gerepareerde bestemmingsplan voor het horecapunt is vastgesteld. Tegen het vastgestelde plan is beroep aangetekend. Een verzoek om voorlopige voorziening is door de rechter afgewezen, maar de definitieve uitspraak van de Raad van State moet nog komen. De omgevingsvergunning is verleend en daar is ook bezwaar tegen aangetekend.

De omgevingsvergunning voor het bijzondere woontorentje Waderlo met 5 appartementen op locatie Heistraat-noord fase 2 is verleend. Start bouw wordt verwacht in 2024. De oplevering wordt in 2025 verwacht.

Voor fase 2 van de locatie Heistraat zuid is door de raad het stedenbouwkundig plan Heijde Park vastgesteld. Op basis van het stedenbouwkundig plan is de grondexploitatie geactualiseerd. In 2023 zijn het Beeldkwaliteitsplan (BKP) en het Bestemmingsplan ten inzage gelegd en zijn tevens de afspraken met ontwikkelaars vastgelegd. Vaststelling van het bestemmingsplan en het BKP is voorzien in de eerste helft van 2024.

De Bleek 1 (complex 70)

Op deze locatie worden 6 patiowoningen voor senioren gebouwd in CPO verband. In 2023 is het bestemmingsplan vastgesteld en onherroepelijk geworden en is de omgevingsvergunning verleend en onherroepelijk geworden. Start bouw is in het eerste kwartaal van 2024.

Trolliuslaan (complex 71)

De (her)inrichting van het bestaande en toekomstige openbaar gebied rond 't Hazzo is in 2023 afgerond. De ontwikkeling op de, deels particuliere, gronden aan de zuidzijde van 't Hazzo is gestart. Het bestemmingsplan en de omgevingsvergunningen zijn in 2023 onherroepelijk geworden. De bouw van 1 particuliere woning aan de Klaprooslaan is gestart en die wordt begin 2024 opgeleverd. De bouw van de 18 appartementen start naar verwachting in het eerste kwartaal van 2024. Voor het terrein is archeologisch onderzoek verricht in de vorm van opgravingen. De gronden zijn daarna vrijgegeven.

Gezondheidscentrum Hoeveland (complex 72)

Begin 2019 heeft de gemeenteraad de locatie naast sporthal Hoeveland aan de Mr. Slootsweg aangewezen voor een nieuwe Gezondheidscentrum met huisartsen, apotheek en fysiotherapeut. In 2022 is het gezondheidscentrum opgeleverd en in gebruik genomen. Na oplevering is gestart met de aanleg van de openbare ruimte en is de nieuwe speelvoorziening geplaatst. Aanleg van het openbaar groen is in 2023 afgerond. Deze grondexploitatie wordt in 2024 afgesloten.

Boekwaardeverloop

Onderstaande tabel presenteert de ontwikkeling van de boekwaarde van 31-12-2022 naar 31-12-2023 met de hoeveelheid geboekte kosten en hoeveelheid gerealiseerde opbrengsten in 2023 van de actief zijnde grondexploitaties. In 2023 is voor zo'n € 0,6 mln. aan kosten gemaakt en zo'n 0,8 mln aan grondopbrengsten en exploitatiebijdragen gerealiseerd. De gemeente heeft per 31-12-2023 dan nog een saldo van € 5,6 mln. aan netto-investeringen terug te verdienen.

Projectnaam	Boekwaarde	Mutaties	Mutaties	Boekwaarde
	opening 2023	kosten '23	opbrengsten '23	jaarrek. 2023 (31-12-2023)
	A	B	C	D (=A+B-C)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 5.038.595	€ 234.099	€ -	€ 5.272.695
De Bleeck	€ 538.853	€ 78.141	€ 584.252	€ 32.742
Trolliuslaan e.o.	€ 185.464	€ 216.649	€ 122.524	€ 279.589
Hoeveland	€ 107.008	€ 31.831	€ 100.000	€ 38.839
Totaal	€ 5.869.920	€ 560.720	€ 806.776	€ 5.623.865

De investeringen in 2023 betreffen vooral Waalre Noord fase 1 & 2, namelijk de kosten voor het inrichtingsplan binnen deelplan Heistraat Zuid fase 2. Ook voor het complex Trolliuslaan zijn de kosten voor een groot deel toe te wijzen aan de herinrichting/ realisatie van de openbare ruimte. In 2023 zijn de 6 kavels op complex De Bleeck verkocht, voor complex Trolliuslaan zijn de fondsafdrachten binnen en voor Complex Hoeveland ontvingen we in 2023 de exploitatiebijdrage.

Boekwaarde Het saldo van geboekte (gerealiseerde) kosten en opbrengsten op een, in dit geval, grondcomplex.

Grondcomplex: Een boekhoudkundige eenheid van kosten en opbrengsten die verband houdt met werken en werkzaamheden binnen een ruimtelijk en/of functioneel samenhangend gebied.

Plankosten: Verzamelterm voor werkzaamheden die betrekking hebben op gemeentelijke apparaatskosten, ontwikkelingskosten, waaronder onderzoeken en VTA (Voorbereiding, Toezicht en Administratie).

Winstprognose

Van de per 1-1-2023 actief zijnde grondexploitaties zijn de volgende verwachte eindresultaten berekend:

Projectnaam	NCW	Eindwaarde (excl. tussentijdse winstneming)			
	1-1-2024	2024	2025	2026	2027
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 1.497.595			€ 1.589.260	
De Bleeck	€ -150.137		€ -156.203		
Trolliuslaan e.o.	€ -180.735		€ -188.037		
Hoeveland	€ -39.833	€ -40.630			
Totaal	€ 1.126.889	€ -40.630	€ -344.240	€ 1.589.260	

Als alle nog lopende grondexploitaties gerealiseerd zijn, dan verwacht de gemeente € 1.126.900 winst. Op de negatieve cijfers in de kolom 'NCW' bij De Bleeck, Trolliuslaan en Hoeveland wordt nader ingegaan verderop in deze paragraaf bij het onderdeel verliesvoorziening.

NB: Om geprognostiseerde eindwaarden van de diverse grondexploitaties, met verschillende looptijden, te kunnen vergelijken worden deze teruggerekend naar het huidige prijspeil 1-1-2024. Dit wordt de netto contante waarde genoemd. Het BBV schrijft voor om het meerjarige streefpercentage voor de inflatie in de eurozone hiervoor toe te passen: 2% (disconteringsvoet).

Verschil tussen boekwaarde, netto contante waarde en eindwaarde

Als voorbeeld rekenen we met grondexploitatie de Bleeck:

Boekwaarde

De boekwaarde is het saldo van alle gerealiseerde uitgaven en ontvangsten op een bepaald moment. Per 1-1-2023 is de boekwaarde van project de Bleeck € 538.853

In 2023 zijn in totaal voor de Bleeck € 78.141 aan uitgaven gerealiseerd en voor € 584.252 ontvangsten. Daarmee wordt de boekwaarde per 31-12-2023 € 538.853 + € 78.141 (uitgaven 2023) -/- € 584.252 (opbrengsten 2023) = € 32.742

Een positieve boekwaarde betekent dat er meer uitgaven dan ontvangsten zijn gerealiseerd.

Eindwaarde

Voor project de Bleeck verwachten we nog € 123.462 aan uitgaven te gaan realiseren na 31-12-2023. Daarnaast verwachten we ook nog voor € 0 aan inkomsten te gaan realiseren. De eindwaarde van project de Bleeck kunnen we hiermee berekenen:

€ 0 (inkomsten na 31-12-2023) -/- € 32.742 (boekwaarde) -/- € 123.462 (uitgaven na 31-12-2023) = € -/- 156.203

Netto contante waarde (NCW)

De NCW is de eindwaarde van een project welke is teruggerekend naar het huidige prijspeil 1-1-2024. Voor de Bleeck is de eindwaarde van het project berekend op -/- € 156.203 per 31-12-2025. Om de eindwaarde terug te kunnen rekenen naar het huidige prijspeil per 1-1-2024 heeft de commissie BBV voorgeschreven dat daarvoor met een disconteringsvoet van 2% moet worden gerekend:

NCW = Eindwaarde / (1 + percentage disconteringsvoet)^t (aantal jaren wat terug gerekend moet worden naar prijspeil)

-/- € 156.203 / (1+0.02)² = -/- € 150.137

Effecten Vennootschapsbelasting (Vpb)

De gemeente is per 1 januari 2016 voor haar ondernemersactiviteiten Vpb-plichtig. Een van die activiteiten (met de grootste financiële impact) is "het voeren van grondexploitaties". De afgelopen jaren zijn door gemeente Waalre onderstaande bedragen betaald / terugontvangen inzake Vpb:

Aangiftejaar	Bedrag in €	Betalen/ontvangen	Toelichting
2016	30.223	Te betalen	Definitieve aangifte 2016
2017	-		Definitieve aangifte 2017
2018	117.782	Te betalen	Definitieve aangifte 2018
2019			Definitieve aangifte 2019
2020	-		Definitieve aangifte 2020
2021	-		Voorlopige aangifte 2021
2022	49.500	Te betalen	Voorlopige aangifte 2022
2023	71.540	Te betalen	Voorlopige aangifte 2023

Voor het boekjaar 2021, 2022 en 2023 is het definitieve bedrag nog niet bekend.

Overige grondstoffen

De gemeente heeft een aantal percelen in bezit die in aanmerking komen voor woningbouwontwikkeling. Dit zijn echter eigendommen die pas op de (middel)lange termijn

zullen worden opgepakt en waarvoor nog geen grondexploitatie is opengesteld. Dit betreft de locaties Waalre Noord fase 3, percelen in Ekenrooi Zuid en Boerenbondterrein. Momenteel worden deze eigendommen tijdelijk beheerd zoals in de vorm van verpachte landbouwgrond, paardenweide of tijdelijk evenemententerrein.

Waalre Noord fase 3

De gemeente heeft in het verleden enkele grondposities in dit toekomstig ontwikkelgebied strategisch aangekocht voor de realisatie van een woonwijk Waalre Noord fase 3 (conform Gebiedsvisie Waalre Noord). Opzet is om eerst Waalre Noord fase 1 en 2 te realiseren en vervolgens de overstap te maken naar fase 3. Uit oogpunt van versnelling en een continue bouwstroom is voor deze locatie gestart met planontwikkeling met inzet van een projectleider uit de subsidiegelden vanuit de provincie (flexpool). In 2023 heeft de raad de uitgangspunten voor de ontwikkeling vastgesteld. Op basis hiervan is de Omgevingsdialoog met alle belanghebbenden gevoerd. Begin 2024 worden de resultaten hiervan weer aan de raad voorgelegd.

Ekenrooi Zuid

In de Omgevingsvisie is dit gebied aangewezen als mogelijke ontwikkelingslocatie voor woningbouw. In het Afsprakenkader en Woondeal is ook aangegeven dat dit gebied (versneld) kan worden ontwikkeld. Ekenrooi Zuid zal na fase 3 van Waalre-Noord in ontwikkeling worden genomen. In de loop van 2025 wordt gestart met verkenningen.

Boerenbondterrein

Het schakelpunt tussen de bosvillagegebieden in Waalre-dorp en Aalst is het 'Groene hart' van de gemeente. In dit gebied tussen de beide kernen ligt een voormalig transportbedrijf, voormalig Boerenbondterrein en het Stationskoffiehuis. Deze locatie was in beeld voor het plaatsen van tijdelijke woningen. In juli 2023 is duidelijk geworden dat die optie niet haalbaar is. Een verkenning voor een andere permanente invulling van het terrein is gaande.

Waardering grondposities

De gemeente moet elk jaar bijhouden of de grondposities in deze strategische grondvoorraad een lagere boekwaarde hebben dan de marktwaarde van de grondpositie bij de huidige bestemming. Op dit moment heeft de gemeente voor € 1,3 mln aan grondposities geïnvesteerd die voor gebiedsontwikkelingen in aanmerking komen. Uit de strategische grondvoorraad zijn geen directe financiële effecten voor de jaarrekening 2023.

Grondvoorraad	Type kavel	Kern	Sectie-nummer	Oppervlakte m2	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per m2	Verwachte marktwaarde per 1-1-2023	Marktwaarde per m2	Afwaardering	Onderbouwing			
Waalre Noord fase 3	huiskavel	Waalre	A1754	4.090	€ 504.158	€ 123	€ 646.000	€ 80	€ -	WOZ taxatie			
	veldkavel	Waalre	A1755	2.330	€ 103.982	€ 45			€ -				
	veldkavel	Waalre	A4894	1.630	€ 35.860	€ 22			€ -				
	veldkavel	Waalre	A4018	4.220	€ 28.585	€ 6,77			€ 31.443		€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Waalre	A4308	3.520	€ 23.843	€ 6,77			€ 26.227		€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Waalre	A4485	2.250	€ 89.663	€ 39,85			€ 89.663		€ 39,85	€ -	aangekocht in 2020
Ekenrooi Zuid	veldkavel	Aalst	A3364	4.227	€ 28.632	€ 6,77	€ 31.495	€ 7,45	€ -	referentie transacties			
	veldkavel	Aalst	A2905	19.585	€ 132.662	€ 6,77	€ 145.925	€ 7,45	€ -	referentie transacties			
	veldkavel	Aalst	A3611	1.942	€ 13.154	€ 6,77	€ 14.470	€ 7,45	€ -	referentie transacties			
Boerenbondterrein	veldkavel	Aalst	A3704	18.380	€ 124.500	€ 6,77	€ 136.947	€ 7,45	€ -	referentie transacties			
	veldkavel	Waalre	A4705	9.825	€ 218.068	€ 22	€ 982.500	€ 100	€ -	taxatiewaarde			
Totaal				71.999	€ 1.303.107	€ 18	€ 2.104.670	€ 29	€ -				

Pacht- en restgronden

Pachtgronden

De gemeente heeft diverse landbouwgronden in bezit. Dit is het gevolg van strategische grondaankopen uit het verleden, met als doel deze in te kunnen zetten bij grondruil, woningbouwontwikkelingen en natuurcompensatie. Totdat deze gronden kunnen worden omgezet, wordt een deel daarvan verpacht. Gemeente Waalre hanteert eenjarige contracten om volledige beschikking te houden over haar gronden. Gemeente Waalre heeft in 2023 9 percelen in pacht uit te geven, in totaal ruim 15 ha. De opbrengsten uit de pachtcontracten waren circa €7.500,-.

Verhuur gronden

Een deel van de verspreid liggende gronden wordt verhuurd voor verschillende doeleinden. Een deel hiervan zijn gronden die wachten op een mogelijke ontwikkeling. Deze gronden worden verhuurd voor verschillende doeleinden zoals paardenwei, bijenkasten of volkstuin.

Daarnaast worden de zogenaamde reststroken verhuurd. Deze gronden worden verhuurd aan de bewoners van naastgelegen percelen en gebruikt als tuingrond. De totale opbrengst van de verhuur van de gronden bedroeg in 2023 circa € 22.500,-.

Verkoop restgronden

Voor restgronden wordt een passief grondbeleid gevoerd. Er is geen actieve verkoopstrategie. In de regel is de gemeente terughoudend bij de verkoop van gronden omdat de gemeente de gronden als strategisch bezit in eigendom wil behouden voor klimaatadaptieve maatregelen. Er worden niet veel opbrengsten uit gegenereerd. De gemeente verkoopt reststroken op basis van incidentele verzoeken, indien voldaan wordt aan beleidsregels. Dit levert dan ook incidenteel grondopbrengsten op. In 2023 is er ca € 9.000 aan inkomsten uit grondverkoop gerealiseerd.

Particuliere initiatieven

De gemeente faciliteert een toekomstig woningbouwprogramma (vanuit volkshuisvestelijk en economisch beleidsdoelstellingen) niet alleen via haar eigen bouwprojecten, maar ook via particuliere initiatieven. Hieronder volgt een korte toelichting over de grotere particuliere projecten, die de gemeente op dit moment faciliteert.

<p><i>Zelfrealisatie:</i> Grondexploitatie die door private partijen zelf wordt uitgevoerd. De rol van de gemeente is beperkt tot het faciliteren (planologisch besluit), toetsen en het (verplicht) kostenverhaal. Gemeente mag niet meer kosten verhalen dan de werkelijke kosten. Deze worden voorafgaand aan het project ingeschat.</p>

Brabantiaterein

De eerste en tweede fase van de ontwikkeling op het voormalig Brabantiaterein zijn gerealiseerd.

De plannen op het plandeel langs de Tongelreep (de derde en laatste fase) zijn meermaals gewijzigd. Op basis van door de raad vastgestelde ontwikkelkaders (2019) is gekomen tot een nieuw stedenbouwkundig plan voor fase 3: het Brabantiapark. Het plan bestaat uit 116 woningen (waarvan 34 sociale huur). Op 16 november 2023 is de anterieure overeenkomst getekend en eind 2023 is het ontwerpbestemmingsplan 'Brabantiapark' ter inzage gelegd.

Molenstraat/Dreefstraat

Het gebied is volledig bouwrijp en een groot deel zijn woningen opgeleverd en bewoond. De bouw van 6 goedkopere koopwoningen is nog niet gestart.

Winkelcentrum De Voldijn

De eigenaar van het winkelcentrum Voldijn wil circa 50 appartementen boven het winkelcentrum realiseren. Hiertoe dient ook de openbare ruimte rondom het winkelcentrum te worden aangepakt. De bodemsanering heeft in de 2^e helft van 2023 plaatsgevonden. De uitgangspunten waarbinnen de ontwikkeling plaats kan vinden zijn in 2021 door de raad vastgesteld. De uitgangspunten worden verder uitgewerkt in een inrichtingsplan en een bestemmingsplan. Het is de verwachting begin 2024 te kunnen starten met de omgevingsdialoog en de milieutechnische onderzoeken. Een BOPA kan dan naar verwachting in de tweede helft van 2024 in procedure worden gebracht.

Bergstaete

Het plan met 5 appartementen en een huisartsenpraktijk is medio 2023 opgeleverd.

Molenstraat 9-11

Het bestemmingsplan is vastgesteld en de omgevingsvergunning is verleend. Het project zal in 2024 worden gerealiseerd.

De Keizer

In 2023 is, na de oplevering van de woningen, de openbare ruimte van het plan De Keizer ingericht en overgedragen naar de gemeente. Er vindt in 2024 nog een kleine (her)inrichting van de openbare ruimte tussen de plannen De Keizer en Locatie Ligtfoot plaats.

Locatie Ligtfoot Waalre

In 2023 is een gedeelte van de woningen in het plan Locatie Ligtfoot opgeleverd. Het betreft de appartementen aan de Gestelsestraat en de grondgebonden huurwoningen in het plan. Oplevering van de andere grondgebonden koopwoningen wordt verwacht in het eerste kwartaal van 2024.

Frederik Hendrikstraat/Gebiedsvisie de Pracht en omgeving.

Op het zuidelijk deel van de locatie gaat woningstichting 'Thuis 26 sociale huurappartementen (WoonST) realiseren. Hierover is een uitgebreide Omgevingsdialoog gevoerd met aanpassingen aan het plan. De bestemmingsplanprocedure voor de realisatie van 26 appartementen is gestart.

Zorgcentrum Eeckenrhode

De exploitatiemaatschappij Eeckenrhode wenst 36 appartementen toe te voegen aan de serviceflat Eeckenrhode. Het college heeft aangegeven in principe akkoord te kunnen gaan met de uitbreiding. Een bestemmingsplan is eind 2023 in procedure gebracht en tevens is overeenstemming over een anterieure overeenkomst. Start bouw is voorzien voor eind 2024.

Willibrorduslaan 133-137b (Terrein Verhoeven)

Op de locatie Willibrorduslaan 133-137b is het terrein van het voormalige transportbedrijf Verhoeven gelegen, het Stationskoffiehuis en een tweekapper. Voor deze locatie is een plan om alle panden en opstallen, exclusief het Stationskoffiehuis, te slopen en er 18

grondgebonden woningen te realiseren. Het Stationskoffiehuis blijft behouden. Op de verdiepingen van het Stationskoffiehuis komt ruimte voor realisatie van 4 sociale huurwoningen. Het ontwerpbestemmingsplan hiervoor is eind 2023 ter inzage gelegd. Naar verwachting wordt het bestemmingsplan in het voorjaar ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd.

Eindhovenseweg 29

Voor het perceel van het voormalig restaurant De Meiboom aan de Eindhovenseweg 29 is een plan ontwikkeld voor de realisatie van een complex van 14 appartementen. Het bestemmingsplan is in 2022 vastgesteld en de omgevingsvergunning is in 2023 verleend. In het najaar van 2023 is de bouw gestart. Realisatie is eind 2024 voorzien.

Eindhovenseweg 54-56

Op de locatie Eindhovenseweg 54-56 stonden twee panden met op de begane grond commerciële ruimte en op de verdiepingen 2 woningen. In 2018 is het pand Eindhovenseweg 54 afgebrand. In 2023 is de omgevingsvergunning verleend voor de realisatie van een pand met 6 appartementen. In het najaar van 2023 zijn de panden gesloopt. Medio eerste kwartaal 2025 is de oplevering voorzien.

Brederode 1

De commerciële ruimte op de begane grond van appartementencomplex Brederode staat al sinds de realisatie leeg. Het plan is er om deze commerciële ruimte te transformeren in 10 appartementen in de middeldure huur. De omgevingsvergunning is eind 2022 hiervoor verleend. Deze zijn in 2023 opgeleverd.

Gestelsestraat 45

Op de locatie Gestelsestraat 45 was pand voor een tandheelkundige praktijk gevestigd. Voor het plan om dit pand te transformeren naar een complex met 7 appartementen is in 2023 een omgevingsvergunning verleend. De bouw is begin 2024 gestart. Oplevering is voorzien in het najaar van 2024.

Risico's van grondeigendom

De risicobuffer voor actieve grondexploitaties

Bij de actualisatie van de grondexploitaties wordt rekening gehouden met de voorzienbare risico's en deze worden verwerkt in de grondexploitatie. Naast de voorzienbare risico's kan er ook sprake zijn van niet-voorzienbare (onbenoemde en onbekende) risico's. Bij het bepalen van een saldo van een grondexploitatie is hiermee nog geen rekening gehouden. Om de onvoorziene risico's af te dekken maakt de gemeente gebruik van haar algemene reserves (zie ook paragraaf B Weerstandsvermogen).

Weerstandsvermogen: Het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit effect heeft op (andere delen van) de bedrijfsvoering. Bij het bepalen van het beschikbare weerstandsvermogen wordt gekeken naar de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen.

Recent is de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen voor het afdekken van de onvoorziene risico's die gemoeid zijn met de grondportefeuille via de IFLO-methode geactualiseerd en vastgesteld op € 1.303.292. Dit bedrag is dan ook opgenomen in het benodigd weerstandsvermogen.

IFLO-methode: de IFLO-norm is een snelle en eenvoudige manier om het minimaal noodzakelijke weerstandsvermogen te bepalen. Bij deze methode wordt 10% van de boekwaarde, met 10% van de nog te realiseren kosten samengenomen om het benodigde weerstandsvermogen te bepalen.

Verliesvoorzieningen

Verliesvoorziening: Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie direct een verliesvoorziening moet worden getroffen. De getroffen verliesvoorziening moet toereikend zijn om het verwachte tekort van de grondexploitatie af te dekken.

De stand van de voorziening verliezen bouwgrondexploitatie was per 1 januari 2023 € 422.722

De grondexploitatie Trolliuslaan is geactualiseerd naar een geraamd negatief berekend resultaat van € 180.735 (NCW 31-12-2023). De verliesvoorziening voor dit project bedraagt begin 2023 € 182.806 en wordt bij de jaarrekening 2023 verlaagd met € 2.071 naar het werkelijke geactualiseerde verlies per 31-12-2023.

De grondexploitatie Hoeveland is geactualiseerd naar een geraamd negatief resultaat van € 39.833 (NCW 31-12-2023). De verliesvoorziening voor dit project bedraagt begin 2023 € 112.283 en wordt bij de bij de jaarrekening 2023 verlaagd met € 72.450 naar het werkelijke geactualiseerde verlies per 31-12-2023.

De grondexploitatie de Bleeck is geactualiseerd naar een geraamd negatief resultaat van € 150.137 (NCW 31-12-2023). De verliesvoorziening voor dit project bedraagt begin 2023 € 127.633 en wordt bij de bij de jaarrekening 2023 verhoogd met € 22.504 naar het werkelijke geactualiseerde verlies per 31-12-2023.

De stand van de voorziening verliezen bouwgrondexploitatie bedraagt per 31-12-2023 € 370.705

Paragraaf H. Horizontale verantwoording

Met de komst van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt, 2016) werd deze paragraaf aan de begroting en jaarrekening toegevoegd. Uitgangspunt van de wet was dat de horizontale verantwoording tussen college en gemeenteraad verstevigd werd. Hierdoor kan de raad steeds beter zijn controlerende en sturende rol vervullen. In de praktijk betekent dit dat het college eerst verantwoording aflegt aan de raad. De toezichthouders - Rijk en provincie- zien hierop toe. We informeren u in deze paragraaf voor de belangrijkste thema's over de inhoud van de horizontale verantwoording. En op welke manier het college deze verantwoording aan de raad aflegt.

Verantwoording uitvoering wettelijke taken namens de provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant houdt toezicht op de uitvoering van de wettelijke taken die de gemeente Waalre namens de provincie uitvoert. Inwoners en bedrijven moeten erop kunnen vertrouwen dat die uitvoering goed gebeurt. Voor dit interbestuurlijk toezicht (IBT) maakt de provincie gebruik van een digitaal dashboard. De provincie geeft per toezichtgebied een oordeel: voldoet – voldoet gedeeltelijk – voldoet niet. Het toezicht van de provincie richt zich op onderstaande toezichtgebieden:

Toezichtgebied	Doel	Hoe / Toezichtcriteria	Toetsingskader / Wetgeving
Financieel toezicht	<p>1. Het bevorderen van een gezonde financiële situatie bij de gemeente.</p> <p>2. Het voorkomen van toepassing artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet (FVW).</p>	<p>Beoordelen van de begroting en jaarrekening. De provincie beoordeelt of de terugkerende inkomsten van de gemeente voldoende zijn om de terugkerende kosten te kunnen betalen.</p> <p>Toezichtcriteria: Een begroting die structureel en reëel in evenwicht is.</p>	<p>Wet financiering decentrale overheden (FIDO), uitgewerkt in het provinciaal gemeenschappelijk financieel toezichtskader.</p> <p>1. Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader Gemeenten</p> <p>2. Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader GR'en</p> <p>3. Begrotingscirculaire</p> <p>4. Uitvoeringsagenda IBT</p> <p>5. Factsheet Financieel Toezicht</p>
Omgevingsrecht	<p>Bijdragen aan een veilige en gezonde leefomgeving, die op een duurzame en doelmatige wijze wordt ontwikkeld, gebruikt, beheerd en behouden. Het toezicht richt zich vooral op risico's voor veiligheid en volksgezondheid of kans op onherstelbare schade.</p>	<p>Beoordelen van het beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en handhaving (VTH), het jaarlijks uitvoeringsprogramma VHT en het jaarlijks evaluatieverslag. Daarnaast voert de provincie themaonderzoeken en steekproeven uit.</p> <p>Oordeel op basis van een puntentelling op de te scoren onderdelen.</p>	<p>Diverse wet- en regelgeving voor de fysieke leefomgeving zoals milieu, natuur, water en ruimtelijke ontwikkeling:</p> <p>Omgevingswet (1 jan 2024, Wabo, MOR & BOR gaan hierin op)</p> <p>VTH-beleidscyclus: the Big 8</p> <p>1. Wordt de beleidscyclus bestuurlijk op grond van de Wabo toegepast?</p> <p>2. Is de raad geïnformeerd?</p> <p>3. Is de set met circa 15 vragen beantwoord?</p> <p>4. Uitvoeringsagenda Interbestuurlijk toezicht (IBT).</p>

Toezichtgebied	Doel	Hoe / Toezichtcriteria	Toetsingskader / Wetgeving
Informatie- en archiefbeheer	<p>Het op orde hebben van de archiefzorg. Toegankelijke en betrouwbare overheidsarchieven zijn onmisbaar voor goed bestuur. Het gaat onder andere over het openbaar maken, op tijd vernietigen en goed beheren en bewaren van informatie.</p> <p>De toegankelijkheid en betrouwbaarheid van overheidsarchieven zijn essentieel voor een democratische controle op het bestuurlijk handelen en de verantwoording naar de samenleving.</p>	<p>Beoordelen van het verslag dat het college ieder jaar uitbrengt aan de raad. Het ene jaar is dit een jaarverslag met verbeterplan. Het andere jaar een rapportage over de voortgang van de verbeteringen.</p> <p>Kortweg: 1. Het bestuurlijk proces is voor 15 juli gevolgd en Gedeputeerde Staten heeft deze stukken op tijd ontvangen. 2. Er is een SMART opgesteld verbeterplan, gericht op het nemen van maatregelen om risico's te beheersen. 3. Kanttekeningen en verzoeken van het vorige jaar zijn opgevolgd.</p>	<p>Archiefwet 1995 Archiefregeling 1995 Archiefbesluit 1995</p> <p>Uitgangspunten a. Tweejaarlijkse cyclus b. Vertrouwen in en de deskundigheid van toezichtontvangers en archivariissen</p> <p>Beoordelingscriteria 1. Een goed verloop van het bestuurlijke proces van verslaglegging (van college naar raad, van Dagelijks Bestuur naar Algemeen Bestuur). 2. De inhoud van een SMART opgesteld verbeterplan, m.n. op de beheersmaatregelen in het voorkomen van risico's t.a.v. een goed, geordend en toegankelijke informatiehuishouding en het voortijdige verlies van overheidsinformatie. 3. Uitvoeringsagenda IBT 4. Factsheet Informatie- en archiefbeheer</p>
Monumentenzorg	<p>Het beschermen en onderhouden van archeologie, cultuurhistorie en monumentenzorg.</p>	<p>Beoordelen van de jaarlijkse informatie aan de provincie, o.a. de rapporten en adviezen die de Monumentencommissie heeft uitgebracht.</p> <p>1. Een overzicht van de adviezen die de commissie op het gebied van monumentenzorg heeft uitgebracht. 2. De gegevens van de beschermde monumenten waarop de adviezen betrekking hebben. 3. Een overzicht van het aantal gevraagde adviezen of archeologische rapporten die zijn uitgebracht. 4. De gegevens van het archeologische of potentieel archeologische monument waarop het advies of rapport betrekking heeft.</p>	<p>Monumentenwet</p>
Ruimtelijke ontwikkeling	<p>Zorgen dat de ruimtelijke plannen van de provincie verwerkt worden in de ruimtelijke plannen van de gemeente. Zorgen dat de gemeente voldoet aan de wettelijke eisen.</p> <p>Let op: door een wijziging in de Wet ruimtelijke ordening wordt dit toezicht niet meer uitgevoerd totdat de Wro opgaat in de Omgevingswet.</p>	<p>Iedere 2 jaar werden de structuurvisies en actuele bestemmingsplannen beoordeeld. Dit gebeurt voorlopig niet meer. Met de komst van de Omgevingswet (1 januari 2024) verandert het interbestuurlijk toezicht.</p>	<p>Wet ruimtelijke ordening (Wro). Met de komst van de Omgevingswet (1 januari 2024) gaat de Wro hierin op.</p>
Huisvesting vergunninghouders	<p>Zorgen dat de gemeente de huisvesting van vergunninghouders goed uitvoert.</p> <p>1. Optimaal kunnen blijven benutten van de centrale opvangcentra voor de opvang van asielzoekers, waarvoor de procedure nog loopt. 2. Bevorderen van een snelle integratie van vergunninghouders in de Brabantse samenleving binnen een termijn van maximaal 12 weken. "</p>	<p>Beoordelen van de huisvesting van vergunninghouder met gegevens van het Centraal orgaan opvang Asielzoekers (COA)</p> <p>1. De cijfers in het Taakstellingsvolgsysteem (TVS) van het COA. 2. Maandlijsten van het COA. 3. Halfjaarlijks overleg met de regievoerders van het COA tijdens de toezichtronden. 4. Uitvoeringsagenda IBT</p>	<p>Halfjaarlijkse opdracht/taakstelling van de rijksoverheid en de Huisvestingswet</p>

De horizontale verantwoording van het college aan de raad bestaat uit het delen van de resultaten van het interbestuurlijk toezicht. Dat zijn de uitkomsten van het terugkerende (systematisch) toezicht, waarmee de provincie controleert of de gemeente aan de wettelijke eisen voldoet. En de uitkomsten van themaonderzoeken en reality checks, waarmee de provincie vaststelt of de informatie die we geven overeenkomt met de praktijk. Bij de jaarrekening worden het dashboard - met het oordeel per toezichtgebied - en het archiefverslag van de gemeente als bijlagen opgenomen (zie Bijlage 1. Horizontale verantwoording – uitvoering archiefwetverantwoording). Bij de begroting kunnen dit tussentijdse resultaten zijn en eventueel nieuwe ontwikkelingen.

Verantwoording Sociaal domein

Vanuit de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) wordt voor de horizontale verantwoording kinderopvang, informatie samengebracht op de website Waarstaatjegemeente.nl. Jaarlijks wordt voor 1 juli het jaarverslag kinderopvang door het college vastgesteld. En ter verantwoording naar de raad gestuurd. Ook over de leerplicht legt het college ieder jaar voor 1 oktober in een jaarverslag verantwoording af over het afgesloten schooljaar.

Op basis van de Wmo en de Jeugdwet is de gemeente verplicht jaarlijks een cliëntervaringsonderzoek te houden. Vanaf 2018 wordt de cliëntervaring ieder kwartaal gemeten en jaarlijks - gebundeld in een rapport - aan de raad aangeboden. Hoewel vanuit de Participatiewet een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek niet verplicht is, maakt het ook onderdeel uit van het rapport.

Het Rijk ziet toe op de uitvoering van de wettelijke taken in het sociaal domein.

Verantwoording informatieveiligheid (ENSIA, Eenduidige Normatiek Single Information Audit)

De ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatiebeveiliging verder te professionaliseren. Dit gebeurt door het toezicht te bundelen en aan te sluiten bij de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Het college krijgt hiermee meer overzicht in de stand van zaken van informatiebeveiliging en kan er beter op worden gestuurd.

De horizontale verantwoording bestaat uit:

- een zelfevaluatie aan de hand van vragenlijsten (op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid voor diverse basisregistraties, DigiD en Suwinet);
- een externe audit (DigiD-aansluitingen en Suwinet);
- een verklaring van het college en een toelichting over de informatiebeveiliging in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening;
- de Raad ontvangt jaarlijks een raadsinformatiebrief Informatiebeveiliging;
- publicatie op de website 'Waarstaatjegemeente.nl'.

Tevens vindt er over de ENSIA een verticale verantwoording plaats aan de verschillende toezichthouders van het Rijk.

Verantwoording Wet politiegegevens

Als werkgever van boa's met opsporingstaken is de gemeente volgens de Wet politiegegevens (Wpg) verplicht om iedere vier jaar een externe audit uit te laten voeren. En de resultaten hiervan te delen met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) in een Wpg-auditrapport. De volgende externe Wpg-audit is in 2026, daarnaast vindt verplicht ieder jaar een interne audit plaats.

De resultaten van de externe en interne audit zijn opgenomen in het jaarverslag informatieveiligheid en privacy.

Verantwoording toezichtindicatoren BBV

Vanaf 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. Gemeenten zijn vanaf die datum verplicht om in de begroting en jaarrekening de beoogde of gerealiseerde maatschappelijke effecten toe te lichten aan de hand van een set verplichte en facultatieve beleidsindicatoren. Dit stelt de raad in staat op maatschappelijke effecten te kunnen sturen.

Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via Waarstaatjegemeente.nl. In deze begroting 2024 zijn de cijfers van voorjaar 2023 gebruikt. We merken op dat veel bronhouders de indicatoren niet jaarlijks aanpassen waardoor veel indicatoren verouderd of zelfs niet ingevuld zijn. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer je de ontwikkeling over meerdere jaren bekijkt. Daarom zijn - als ze beschikbaar waren - ook de gegevens uit voorgaande jaren opgenomen. De beleidsindicatoren zijn opgenomen in het jaarverslag.

Verantwoording rechtmatigheid

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is ingegaan vanaf de jaarrekening 2023. Dat betekent dat het college met ingang van deze jaarrekening verantwoordelijk is voor het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording en het verantwoordingsgesprek met de raad. Het college legt daarmee verantwoording af over de naleving van wet- en regelgeving die relevant is voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. De raad bepaalt - binnen de wettelijke mogelijkheden - de normen voor de verantwoording. Deze zijn vastgelegd in onze financiële verordening.

Vanaf 2023 controleert de accountant de jaarrekening - inclusief de rechtmatigheidsverantwoording - alleen nog op getrouwheid en niet meer op rechtmatigheid. De wetwijziging benadrukt de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de politieke aanspreekbaarheid van het college. De wetwijziging kan een positieve bijdrage leveren aan het debat over de verbetermaatregelen en de kwaliteit van de financiële bedrijfsvoering.

De rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van de jaarrekening. Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Digitale toegankelijkheid

Gemeenten zijn volgens de wet 'Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid' verplicht hun digitale middelen digitaal toegankelijk te maken voor iedereen. Dus ook voor mensen met een beperking of met minder digitale vaardigheden. In het nieuwe Dashboard DigiToegankelijk (Digitoegankelijk.nl) worden alle websites, cloudapplicaties en apps van de gemeente beoordeeld op digitale toegankelijkheid. Het is de bedoeling dat ze na verloop van tijd allemaal de status A (voldoet) krijgen. De gemeente werkt hier iedere dag aan. We streven ernaar om voor onze websites en apps zo snel mogelijk de status 'voldoet' te krijgen. Dit is een continue proces, waarbij elke 3 jaar de websites opnieuw getoetst worden.

In het dashboard is in één oogopslag te zien hoe digitaal toegankelijk de gemeente Waalre is. Het dashboard is een hulpmiddel voor de gemeente om meer inzicht te krijgen hoe het er met de digitale communicatie voor staat, maar het dashboard kan ook door toezichthouders (gemeenteraad en provincie) en inwoners gebruikt worden.

De status van toegankelijkheid van de websites (de uitkomst van de toegankelijkheidsverklaring) kan een vertekend beeld geven. Als de website nog niet op toegankelijkheid is gecontroleerd, maar wel is aangemeld door de gemeente, krijgt deze in het dashboard de status 'Voldoet niet'.

De gemeente Waalre is (op het moment van schrijven) verantwoordelijk voor 16 websites en mobiele apps. Alle 16 voldoen aan de wettelijke verplichting, waarbij bij 4 apps/websites de toegankelijkheidstoets uitgevoerd wordt. De gemeente Waalre is verantwoordelijk voor de toetsing, dit gebeurt in afstemming met de leverancier van de betreffende dienst of website. De gemeente Waalre werkt aan het uitvoeren van de toegankelijkheidsonderzoeken en het verbeteren van deze digitale toegankelijkheid. De status van alle websites en apps is te vinden op:

[Zó digitoegankelijk is Gemeente Waalre | Dashboard DigiToegankelijk](#)

Daarnaast werken we binnen de organisatie aan de bewustwording en kennis van medewerkers om ook documenten digitaal toegankelijk te maken.

Uitkomsten interbestuurlijk toezicht (IBT) door provincie Noord-Brabant

De provincie beoordeelde alle gemeenten in 2023 op vier toezichtgebieden:

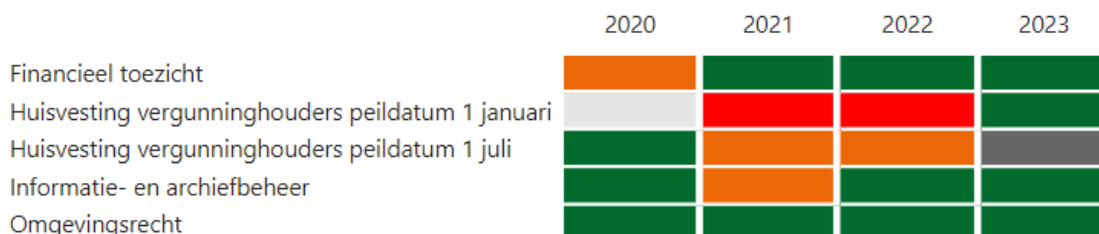
- Financieel toezicht (FIN)
- Huisvesting vergunninghouders (HV)
- Informatie- en archiefbeheer (AR)
- Omgevingsrecht (OR).

Iedere gemeente krijgt per gebied de score: voldoet niet, voldoet gedeeltelijk of voldoet.

Beoordeling Waalre

In onderstaand schema is te zien dat Waalre voor 4 van de 5 onderzochte toezichtgebieden de score 'voldoet' krijgt.

Voor het toezichtgebied Huisvesting vergunninghouders blijkt uit het dashboard dat de systematische controle op dit moment nog niet is uitgevoerd.

Legenda

- Voldoet
- Voldoet gedeeltelijk
- Voldoet niet
- Verschoonbaar
- Geen systematisch toezicht uitgevoerd

Op de site www.brabant.nl/ibt is het dashboard met de resultaten van Waalre te vinden. U vindt hier ook de resultaten van andere gemeenten.

Paragraaf I. Gemeenteraad en Raadsgriffie

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de geraamde en werkelijke uitgaven en inkomsten van uw gemeenteraad en de raadsgriffie.

Specificatie gemeenteraad en griffie	Realisatie 2022	Begroot 2023	Realisatie 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Lasten gemeenteraad							
Salarissen en sociale lasten	€ 295.407	€ 282.498	€ 313.281	€ 318.818	€ 318.818	€ 318.818	€ 318.818
Vergoeding ziektekosten	€ 2.006	€ 2.000	€ 2.141	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Opleidingskosten	€ 4.144	€ 12.000	€ 13.347	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000
Reis- en verblijfkosten	€ 5.624	€ 4.000	€ 2.624	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000	€ 4.000
Presentiegelden fractievertegenwoordigers	€ 6.728	€ 12.000	€ 7.336	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000	€ 12.000
Tegemoetkoming in kosten fracties	€ 22.375	€ 24.250	€ 21.750	€ 24.250	€ 24.250	€ 24.250	€ 24.250
Kosten BIS	€ 25.825	€ 30.000	€ 32.853	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
Diverse kosten gemeenteraad	€ 23.074	€ 10.000	€ 9.889	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Advertentiekosten	€ 8.962	€ 8.000	€ 5.520	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000	€ 8.000
Kosten collegevorming	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ 10.000	€ -
Totaal lasten gemeenteraad	€ 394.145	€ 384.748	€ 408.739	€ 421.068	€ 421.068	€ 431.068	€ 421.068
Lasten griffie							
Salarissen en sociale lasten	€ 206.430	€ 294.116	€ 267.778	€ 317.895	€ 317.895	€ 317.895	€ 317.895
Reis- en verblijfkosten	€ 1.397	€ 2.000	€ 2.107	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Diverse kosten griffie	€ 24	€ -	€ 673	€ -	€ -	€ -	€ -
Opleidingskosten	€ 2.345	€ 2.500	€ 1.629	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500
Totaal lasten griffie	€ 210.196	€ 298.616	€ 272.187	€ 322.395	€ 322.395	€ 322.395	€ 322.395
Lasten jaarverslag							
Periodieke controle accountant	€ 33.462	€ 50.000	€ 55.059	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Totaal lasten jaarverslag	€ 33.462	€ 50.000	€ 55.059	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000	€ 40.000
Lasten rekenkamerfunctie							
Lasten lokale rekenkamer	€ 44.804	€ 30.000	€ 27.271	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
Totaal lastenrekenkamerfunctie	€ 44.804	€ 30.000	€ 27.271	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
Totaal lasten	€ 682.607	€ 763.364	€ 763.255	€ 813.463	€ 813.463	€ 823.463	€ 813.463
Baten gemeenteraad							
Terugbetaling vergoeding fractieondersteuning	€ 13.059	€ 10.000	€ 11.136	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Totaal baten	€ 13.059	€ 10.000	€ 11.136	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Saldo (baten - lasten)	€ -669.548	€ -753.364	€ -752.119	€ -803.463	€ -803.463	€ -813.463	€ -803.463

Paragraaf J. Wet Open Overheid (WOO)

De Woo regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo betreft passieve en actieve openbaarmaking van informatie door de overheid, en is op 1 mei 2022 van kracht geworden voor het passieve gedeelte (lees Woo-verzoeken)

Bij koninklijk besluit treedt de verplichte actieve openbaarmaking, op grond van de Woo, gefaseerd in werking. We gaan per informatiecategorie documenten publiceren op onze eigen publicatielocaties (bijvoorbeeld onze website), met een verwijzing naar deze informatie op een landelijk platform via een zogenoemde verwijsindex. De Woo gaat grote impact hebben op onze werkprocessen en werkwijzen en daarom hebben overheden meerdere jaren de tijd krijgen om de wet te implementeren. Voor de implementatie heeft Waalre een duidelijke planning voor ogen.

Voor 2024 hebben we ten aanzien van de Woo de volgende doelen:

- **Actieve openbaarmaking.** Inmiddels hebben we een 5-tal informatie categorieën openbaar gemaakt en bereiden we ons verder voor op de inwerkingtreding van de actieve openbaarmaking. We inventariseren de impact die de wet op de verschillende onderdelen van onze organisatie heeft en welke aanpassingen er nodig zijn in processen, werkwijzen en systemen. We leggen daarbij tevens de relatie met andere wetgeving (o.a. de Wet elektronische publicaties (WEP) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv).
- **Passieve openbaarmaking.** De organisatie is uitgebreid met een Woo-contactfunctionaris. Hiermee verbeteren we de regie, het overzicht en doorlooptijden van Woo-verzoeken en daarmee onze dienstverlening. Met de opgedane ervaringen gaan we het proces van passieve openbaarmaking verder optimaliseren. We maken de de Woo-verzoeken en de daarop volgende besluiten met bijlagen digitaal toegankelijk.
- **Verbetering van de informatiehuishouding.** De Woo brengt met zich mee dat we ook de informatiehuishouding verder op orde brengen. De centrale opslag van informatie in ons digitale zaakstelsel is hiervoor van groot belang, waardoor de vindbaarheid van informatie geoptimaliseerd wordt. De komende jaren zullen gericht zijn op het verder aanpassen van de werkwijzen hierop en om het gebruik van andere opslagmedia verder terugdringen.

Bij de jaarrekening van 2024 zullen we verantwoording afleggen over de doelen van 2024.

Bijlagen bij het jaarverslag

Bijlage 1. Horizontale verantwoording – uitvoering archiefwet

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Brabantlaan 1
5216 TV 's-Hertogenbosch

Uw brief van	Uw kenmerk	Behandelaar
		I&A/E. Waale
Onderwerp	Ons kenmerk	Datum
Jaarverslag 2023 Archief- en Informatiebeheer Gemeente Waalre	176769	01-07-2024

Geacht College,

Hierbij treft u aan het jaarverslag Archief- en Informatiebeheer gemeente Waalre over 2023.

Als bijlagen bij dit verslag treft u behalve de aanbiedingsbrief aan de gemeenteraad tevens aan het inspectieverslag van de Streekarchivaris, d.d. 13 april 2023, met bijbehorend verbeterplan. Een en ander conform het verzoek zoals gedaan in uw brief van 26 oktober 2023, kenmerk C2311970/5349040.

Wij vertrouwen u hiermee van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Waalre,

Gemeentesecretaris,

mr. drs. P.L. Franken

Burgemeester,

M.F. Oosterveer

Aan de gemeenteraad van Waalre

Uw brief van	Uw kenmerk	Behandelaar
		I&A/E.Waale
Onderwerp	Ons kenmerk	Datum
Jaarverslag 2023 Archief- en Informatiebeheer	176769	28-03-2024

Geachte leden van de raad,

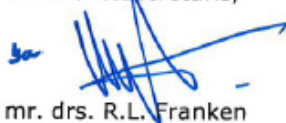
Gemeente Waalre is vanuit de Archiefwet verplicht om archiefbescheiden in goede, geordende en toegankelijke staat te brengen en te bewaren. Daarnaast verplicht art. 9 van de Archiefverordening Waalre 2017 ons college om minimaal tweejaarlijks verslag aan de gemeenteraad uit te brengen omtrent het archief en informatiebeheer.

Om te kunnen beoordelen of we aan de wet- en regelgeving voldoen heeft op 6 april 2023 een inspectie plaatsgevonden door het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) waarbij de informatiehuishouding werd beoordeeld op basis van kritische prestatie indicatoren (KPI's). Per KPI wordt ingegaan op de stand van zaken en de eventueel te nemen maatregelen. In het inspectierapport worden door de Archivaris een beperkt aantal aanbevelingen gedaan welke door ons worden onderschreven en zijn vertaald naar een verbeterplan.

Het jaarverslag met als bijlagen bovengenoemd inspectierapport en verbeterplan treft u hierbij aan als onderdeel van de jaarstukken 2023. Na behandeling door de raad zullen de jaarstukken worden toegezonden aan Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Waalre,

Gemeentesecretaris,

mr. drs. R.L. Franken

Burgemeester,

M.F. Oosterveer

Jaarverslag 2023 Informatie- en Archiefbeheer gemeente Waalre.

Evenals voorgaande jaren brengen we, als onderdeel van de jaarstukken 2023, ook dit jaar verslag uit over het informatie- en archiefbeheer bij de gemeente Waalre. Vanwege de gewijzigde toezichtsystematiek door de provincie was dit vorig jaar in de vorm van een voortgangsbericht. Dit jaar treft u weer een uitgebreider verslag aan.

Oordeel Provincie over het voortgangsbericht 2022

Op basis van de criteria uit het beleidskader Interbestuurlijk Toezicht beoordeelt de Provincie onze gemeente voor wat betreft het systematisch toezicht op het archief- en informatiebeheer als: **voldoet**.

Het verzoek vanuit de Provincie is om ook over 2023 een verslag over het archief- en informatiebeheer aan de raad uit te brengen en dit verslag middels de jaarstukken aan de provincie toe te sturen.

Inspectie RHCE m.b.t. Informatie- en Archiefbeheer gemeente Waalre

Als onderdeel van het horizontaal toezicht door de streekarchivaris van het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven is op 6 april 2023 een inspectie uitgevoerd naar het beheer en zorg van het informatie- en archiefbeheer van de gemeente Waalre. Tijdens het Strategisch Informatie Overleg (SIO) van 6 juli 2023 werden de resultaten van de inspectie besproken en bleek dat gemeente Waalre voldoet aan de toepasselijke wet- en regelgeving. Als we de inspectieresultaten vergelijken met die van de overige 19 gemeenten uit het samenwerkingsverband MRE mogen we niet zonder trots constateren dat Waalre met de beste scores uit de bus komt. In het inspectierapport van 13 april 2023 werden echter ook een tweetal aanbevelingen gedaan welke door ons worden onderschreven. De aanbevelingen betreffen de aanpassing van de Beheerregeling en het opstellen van een overzicht van informatieobjecten waarbij gedrag een rol speelt. Hierbij moet gedacht worden aan 3D-objecten, excel documenten met formules die niet meer werken zodra het bestand wordt geconverteerd in bijvoorbeeld PDF. Beide aanbevelingen zijn inmiddels ook opgepakt en gerealiseerd. Zo heeft ons college op 31 oktober 2023 de nieuwe Beheerregeling vastgesteld. Het volledige inspectierapport van de Archivaris is toegevoegd als bijlage bij dit verslag.

Stand van zaken verbeterplan

Ondanks het feit dat het afgelopen jaar voor informatie- en archiefbeheer binnen Waalre slechts één fte beschikbaar was, zijn inmiddels weer een aantal aanbevelingen uit het verbeterplan opgepakt en (deels) afgerond. Voor wat betreft de status van de opgepakte aanbevelingen verwijzen we u naar het verbeterplan waarin deze groen zijn gearceerd. Ook het verbeterplan is toegevoegd als bijlage bij dit verslag.

Jaarlijkse vernietiging

Na interne afstemming is de vernietigingslijst 2023 in januari ter goedkeuring naar het RHCE gestuurd. Na een paar kleine aanpassingen heeft de Archivaris deze goedgekeurd

waarna de te vernietigen archiefbescheiden uit het digitale systeem zijn verwijderd en er een verklaring van vernietiging is opgemaakt. M.b.t. de vernietiging bestaan er derhalve geen achterstanden.

Overzicht archiefbescheiden en beheerafspraken

In het kader van het verkrijgen van een betere grip op informatiebeheer is het afgelopen jaar op verzoek van de Provincie en de Archiefinspectie van het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) een overzicht opgesteld van alle archiefbescheiden met daaraan gekoppeld de applicaties, processen en proceseigenaren. Dit overzicht is door de Provincie met een voldoende beoordeeld. Na het afronden van het overzicht zijn hierover beheerafspraken gemaakt met de betreffende afdelingen. Het overzicht archiefbescheiden en de beheerafspraken maken samen met o.a. het kwaliteitshandboek informatievoorziening, diverse handleidingen, werkinstructies en uitgangspunten deel uit van het dynamische kwaliteitssysteem archief- en informatiebeheer. Dit kwaliteitssysteem is op 12 december 2023 door ons college vastgesteld. Alle op het kwaliteitssysteem betrekking hebbende documenten zijn samengebracht in het zaakstelsel onder zaaknummer 583141. Daarnaast vindt met enige regelmaat overleg plaats tussen de gegevens- informatiebeheerder en de diverse afdelingen over het archiefbeheer en worden zo nodig aanvullende afspraken gemaakt.

Formatie

Geruime tijd is binnen de organisatie slechts 1 fte beschikbaar geweest voor het uitvoeren van het informatie- en archiefbeheer. Zowel de Archivaris van het RHCE als de Provincie hebben met regelmaat aandacht gevraagd voor het risico dat hiermee gepaard kan gaan dat de zorg en beheer stil komen te liggen bij uitval van deze medewerker. Inmiddels kunnen wij u melden dat de vacature van gegevensbeheerder is opgevuld. Deze medewerker, die per 1 maart 2024 van start gaat, zal voor een deel ook worden in geleend op het terrein van archief- en informatiebeheer waardoor het de verwachting is dat de gesignaleerde kwetsbaarheid voor een deel wordt verminderd bij afwezigheid van de gegevens-/informatiebeheerder.

Deelname regiobijeenkomsten

Door het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven worden met enige regelmaat kennisbijeenkomsten georganiseerd over uiteenlopende onderwerpen m.b.t. het vakgebied. Tijdens deze zgn. "Let's Talk" bijeenkomsten bestaat ook uitgebreid de gelegenheid om met vakgenoten van gedachten te wisselen over de wijze van invulling van het informatiebeheer. Hiermee wordt een goede indruk verkregen over de stand van zaken m.b.t. het vakgebied in de regio.

Overige ontwikkelingen

Verder is dit jaar aandacht besteed aan de verdere doorontwikkeling van het zaakstelsel.

Verbeterplan archief- en informatiebeheer Waalre															
Prioritering is overgenomen uit het inspectierapport van het RHCE															
N R.	KPI	Omschrijving probleem/aanbeveling	Risico	Prioriteit	Omschrijving eindresultaat (oplossing)	Aanpak op hoofdlijnen	Datum aanbeveling archivaris	Start activiteit	Geplande realisatie activiteit	Vooruitgang in %				Realisatie activiteit	toelichting
1. Lokale regelingen										25	50	75	100		
1	1.1	Nagaan of de Archiefverordening nog up to date is	Laag	5	Actuele, door gemeenteraad vastgestelde, archiefverordening die voldoet aan de geldende wet- en regelgeving.	Blijkens info RHCE is de huidige Archiefverordening nog actueel. Aanpassing wordt voorzien na invoering nieuwe Archiefwet.	10-3-2021	ntb							
2	1.2	Nagaan of de Beheerregeling nog up to date is	Hoog	1	Actuele, door het College vastgestelde beheerregeling die voldoet aan de wet- en regelgeving	Er zal een actuele Beheerregeling ter vaststelling aan het college worden aangeboden,	6-4-2023	Q4 2023	Q4 2023					Q4 2023	Uit de 2-jaarlijkse audit door het RHCE is gebleken dat een tweetal elementen ontbreken in de bestaande Beheerregeling: inrichting van het SIO en taken en bevoegdheden van de Archivaris. De nieuwe beheerregeling is op 31 oktober 2023 door het college vastgesteld.
3	1.3	Instellen van een gemeentelijk Strategisch Informatie Overleg (SIO)	Middel	2	Een ingesteld en ingericht Strategisch Informatie Overleg	De inrichting van het SIO is geformaliseerd in de nieuwe Beheerregeling (zie hierboven).	6-4-2023	Q4 2023	Q4 2023					Q4 2023	
2. Mensen en middelen															
3. Archiefruimten, applicaties, archiefbewaarplaats en e-depot															
4. Interne kwaliteitszorg en toezicht															

Verbeterplan archief- en informatiebeheer Waalre															
Prioritering is overgenomen uit het inspectierapport van het RHCE															
N R.	KPI	Omschrijving probleem/aanbeveling	Risico	Prioriteit	Omschrijving eindresultaat (oplossing)	Aanpak op hoofdlijnen	Datum aanbeveling archivaris	Start activiteit	Geplande realisatie activiteit	Voortgang in %				Realisatie activiteit	toelichting
										25	50	75	100		
4	4.1	Uitbreiden en actualiseren van het kwaliteitssysteem	hoog	1	Een door het college vastgesteld kwaliteitssysteem waarin beschreven is waar verantwoordelijkheden zijn belegd, hoe taken dienen te worden uitgevoerd om een vooraf bepaalde kwaliteit te bereiken en dat regelmatig interne toetsing en evaluatie mogelijk maakt.	Het overzicht van archiefbescheiden, werkprocessen, en het bijbehorend applicatielandschap (art. 18 Archiefregeling) is gereed en alle documenten m.b.t. beheerafspraken, handboeken en kwaliteitssysteem zijn bij elkaar gebracht in het zaakstelsel onder zaaknummer 583141	10-3-2021	Q2 2022	Q4 2024					Q4 2023	Het Kwaliteitsstelsel is op 12 december 2023 door het college vastgesteld, zie zaak 583141 en zaak 684954
5	5	Ordering, authenticiteit, context, toegankelijkheid en duurzaamheid archiefbescheiden													
6	5.1	Het opnemen van netwerkschijven, emailboxen van medewerkers, gemeentelijke databases, gemeentelijke website, social mediakanalen van gemeente en bestuurders en archiefbescheiden in vakapplicaties in het compleet overzicht van (te bewaren) archiefbescheiden.	middel	3	Een onderhouden, actueel, compleet en logisch samenhangend overzicht van archiefbescheiden met bijbehorend applicatielandschap en de daaraan gekoppelde en uit te voeren beheerafspraken.	Het overzicht van archiefbescheiden, werkprocessen, en het bijbehorend applicatielandschap (art. 18 Archiefregeling) is gereed en alle documenten m.b.t. beheerafspraken, handboeken en kwaliteitssysteem zijn bij elkaar gebracht in het zaakstelsel	10-3-2021	Q2 2022	Q4 2024					Q4 2023	KPI 4.1 en KPI 5.1 kunnen niet los gezien worden van elkaar, vandaar dezelfde omschrijving bij aanpak op hoofdlijnen. Zie zaak 583141 en zaak 684954
7	5.7	Gemeente Waalre beschikt over voldoende beleid voor het duurzaam beheer van digitale archiefbescheiden, echter is het beleid niet integraal vastgesteld	hoog	1	zal worden meegenomen in samenhang met kpi 4.1 en 5.1	betreffende documenten zullen ter vaststelling worden aangeboden	6-4-2023	Q1 2024	Q 4 2024					Q4 2023	Het beleid is ondergebracht in het kwaliteitssysteem en door het college vastgesteld bij besluit van 12 december 2023, zie zaak 583141 en 684954

Verbeterplan archief- en informatiebeheer Waalre															
Prioritering is overgenomen uit het inspectierapport van het RHCE															
N R.	KPI	Omschrijving probleem/aanbeveling	Risico	Prioriteit	Omschrijving eindresultaat (oplossing)	Aanpak op hoofdlijnen	Datum aanbeveling	Start activiteit	Geplande realisatie activiteit	Voortgang in %			Realisatie activiteit	toelichting	
8	5.10	Het maken van een overzicht van systemen/applicaties waarin zich informatieobjecten bevinden waar gedrag een rol speelt bij het begrijpen van de informatieobjecten.	laag	3	Een actueel en compleet overzicht van systemen en applicaties waarin zich dergelijke informatieobjecten bevinden	DIV gaat deze in samenwerking met de vakafdelingen in kaart brengen	6-4-2023	Q2 2023	Q3 2023	25	50	75	100	Q3 2023	
9	5.10	Het vaststellen en implementeren van functionele eisen voor wat betreft gedrag i.v.m. authenticiteit van digitale archiefbescheiden.	laag	4	Het hebben van vastgestelde functionele eisen en deze implementeren	DIV en I&A gaan hiermee aan de slag. Indien nodig betrekken we hierbij de deskundigheid van het RHCE	10-3-2021	Q1 2023							M.b.t. de gangbare digitale archiefbescheiden zijn bij de aanschaf van Zaaksysteem functionele eisen gesteld. Voor metadata qua gedrag is niet duidelijk of dit voldoende is gebeurd. Dit dient nog te worden onderzocht.
10	5.11	Het opstellen van intern beleid waarin beschreven staat welke voorzieningen getroffen worden voor de toegankelijkheid en ordening van archiefbescheiden wanneer er gebruik gemaakt wordt van compressie en encryptietechnieken.	laag	4	Het hebben van vastgesteld en geïmplementeerd beleid in deze.	Nog nader te bepalen	10-3-2021	n.t.b.							Er worden in Waalre voor zover bekend geen archiefbescheiden onderworpen aan compressie en/of encryptie. Het heeft dan ook geen hoge prioriteit om hiervoor intern beleid op te stellen
6. Vervanging, conversie/migratie, selectie, vernietiging en vervreemding van archiefbescheiden															
11	6.2	Het opmaken van een verklaring van conversie of migratie wanneer conversie of migratie wordt toegepast	laag	2	Er is een verklaring opgemaakt wanneer conversie of migratie wordt toegepast.	Wanneer conversie of migratie aan de orde is zal hiervan een verklaring worden opgemaakt.	10-3-2021	n.t.b.							

regionaal historisch centrum eindhoven

INSPECTIERAPPORT

GEMEENTE WAALRE

Opsteldatum: 13 april 2023

Vastgesteld door:

Directeur RHCE,
tevens fungerend streekarchivaris

P/O

H.C. Noppen

Datum:

Gemeentesecretaris /
Algemeen directeur

R. Franken

Datum:

1. INLEIDING

Op grond van onder meer de Archiefwet oefent het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE) toezicht uit op het informatie- en archiefbeheer van 1. bij het RHCE aangesloten overheden, en 2. overheden met welke het RHCE daartoe een dienstverleningsovereenkomst heeft afgesloten. In het kader van bedoeld toezicht voert het RHCE periodieke inspecties uit naar de naleving door die overheden van toepasselijke wet- en regelgeving.

Informatie- en archiefbeheer betreft meer dan alleen de documenten die de organisatie beheert. Wet- en regelgeving aangaande dit beheer omvat ook het beleid en de inrichting ten behoeve van archiefbescheiden. Archiefbescheiden kunnen, op basis van de Archiefwet, omschreven worden als documenten en bestanden (ongeacht de vorm) die door overheidsorganen ontvangen of opgesteld zijn.

Ter ondersteuning van de inspectie wordt gebruik gemaakt van Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's), ontleend aan die van de VNG. KPI's kunnen tijdens de inspectie worden aangevuld en uitgebreid met verdiepende vragen. De vragen toetsen of het informatie- en archiefbeheer voldoet aan de toepasselijke wet- en regelgeving en aan normenkaders op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

Ten behoeve van de inspectie is de stoplichtmethodiek toegepast.

Rood	=	voldoet niet	
Oranje	=	voldoet gedeeltelijk	
Groen	=	voldoet	

Op 6 april 2023 is bij gemeente Waalre een inspectie van het informatiemanagement uitgevoerd. De organisatie heeft functionarissen aangewezen om het RHCE te woord te staan. Het RHCE dankt hen voor de antwoorden op vragen en voor de begeleiding van de inspectie.

2. ALGEMENE CONCLUSIE

De zorg en het beheer van archiefbescheiden door gemeente Waalre voldoen aan toepasselijke wet- en regelgeving. RHCe constateert o.a. de volgende onregelmatigheden/onrechtmatigheden:

- In de vastgestelde Beheerregeling Informatiebeheer van Gemeente Waalre ontbreken noodzakelijke elementen, zoals de inrichting van een SIO en de taken en bevoegdheden van de archivaris.
- Gemeente Waalre beschikt niet over een overzicht van informatieobjecten waarbij gedrag (van het informatieobject) een rol speelt (3D-objecten, Exceldocumenten met formules die niet meer werken zodra het bestand wordt geconverteerd in bijv. PDF).

Tabel 1: Algemeen beeld van het archief- en informatiebeheer

KPI	TOELICHTING	RESULTAAT
KPI 1	Lokale regelingen	
KPI 2	Middelen en mensen	
KPI 3	Archiefruimten, applicaties, archiefbewaarplaats en E-depot	
KPI 4	Interne kwaliteitszorg en toezicht	
KPI 5	Ordening, authenticiteit, context, toegankelijkheid en duurzaamheid archiefbescheiden	
KPI 6	Vervanging, conversie/migratie, selectie, vernietiging en vervreemding van archiefbescheiden	
KPI 7	Overbrenging van archiefbescheiden	
KPI 8	Terbeschikkingstelling van overgebrachte archiefbescheiden	

Tabel 2: Aanbevelingen RHCE

	Aanbevelingen RHCE	KPI
1	Wegnemen van omissie (zie KPI 1.2) in de Beheerregeling Informatiebeheer en deze vervolgens laten vaststellen en publiceren.	1.2 & 1.3
2	Een overzicht opstellen van informatieobjecten (3D-objecten, Exceldocumenten met formules) waarbij gedrag een rol speelt (formules werken niet meer na overzetting in bijv. PDF), Dit overzicht integreren in het beleid voor duurzaam digitaal informatiebeheer.	5.7 & 5.10

3. DETAILS CONCLUSIES INSPECTIE

In tabel 3 zijn de conclusies per KPI beschreven. In de rechterkolom is vermeld wat de prioritering van de aanbevelingen is (1=hoogste prioriteit).

Tabel 3: Resultaten per sub-KPI

KPI	RESULTAAT	AANBEVELINGEN/OPMERKINGEN RHCE	PRIO
KPI 1 LOKALE REGELINGEN			
1.1		Gemeente Waalre heeft een Archiefverordening vastgesteld en gepubliceerd 29 maart 2017	/
1.2		Gemeente Waalre heeft een Beheerregeling Informatiebeheer vastgesteld op 21 maart 2017. (Red.: Op 28 april 2023 heeft de gemeente Waalre deze ook gepubliceerd.) De volgende wettelijke noodzakelijke voorzieningen ontbreken hierin: - Inrichting van het Strategisch Informatieoverleg (SIO) en taken en bevoegdheden van de archivaris.	1
1.3		Gemeente Waalre heeft geen SIO ingesteld.	2
1.4	N.v.t.	Gemeente Waalre heeft in de afgelopen vijf jaar niet te maken gehad met opheffing, samenvoeging, splitsing of overdracht van taken aan een ander (tijdelijk) overheidsorgaan aangaande archiefbescheiden.	/
1.5		Gemeente Waalre beschikt via overheid.nl over een register van gemeenschappelijke regelingen.	/
1.6		Het college van B&W van de gemeente Waalre verleent mandaten t.b.v. de zorg van archiefbescheiden aan functies informatiebeheerder en medewerker archiefbeheer.	/

KPI	RESULTAAT	AANBEVELINGEN/OPMERKINGEN RHCE	PRIORITEIT
1.7		Gemeente Waalre heeft dienstverleningsovereenkomsten gesloten met partijen aan wie archiefbeheertaken worden uitbesteed.	/
1.8		Gemeente Waalre publiceert bekendmakingen op officiële bekendmakingen.nl.	/
KPI 2 MIDDELEN EN MENSEN			
2.1		Gemeente Waalre geeft aan dat er voldoende middelen beschikbaar zijn om te voldoen aan de uitvoering van de Archiefwet.	/
2.2		Gemeente Waalre geeft aan dat de personele capaciteit t.b.v. informatiebeheer thans voldoende is om alle wettelijke taken t.a.v. archiefbeheer uit te voeren. Desalniettemin is die capaciteit vanwege omvang en leeftijdsopbouw als (te) kwetsbaar te kenschetsen.	/
2.3		De aanwezige medewerkers zijn gekwalificeerd voor de aan hen opgedragen taken.	/
KPI 3 ARCHIEFRUIMTEN, APPLICATIES, ARCHIEFBEWAAARPLAATS, E-DEPOT			
3.1		Analoog: Gemeente Waalre beschikt over een archiefruimte conform hoofdstuk 4 van de Archiefregeling, met uitzondering van artikel 34: de deuren van de archiefruimte draaien niet naar buiten open. Digitaal: Gemeente Waalre beschikt over een volledig overzicht van digitale applicaties waarin archiefbescheiden worden bewaard.	/
3.5		Gemeente Waalre beschikt over adequate protocollen t.a.v. calamiteiten m.b.t. archieven en archiefruimten.	/

KPI 4 INTERNE KWALITEITZORG EN TOEZICHT			
4.1		Gemeente Waalre beschikt over een kwaliteitssysteem voor informatiebeheer en past dit toe.	/
KPI 5 ORDENING, AUTHENTICITEIT, CONTEXT, TOEGANKELIJKHEID EN DUURZAAMHEID ARCHIEFBESCHIEDEN			
5.1		Gemeente Waalre beschikt over een compleet en actueel overzicht van te bewaren archiefbescheiden.	/
5.2		Gemeente heeft een metadataschema vastgesteld o.b.v. TMLO en past dit toe op het zaaksysteem.	/
5.3		Analoge informatie is toegankelijk d.m.v. digitale werkkopieën in het zaaksysteem en plaatsingsnummers.	/
		Digitale informatie is toegankelijk d.m.v. de zaaktypecatalogus (ZTC) en door de aan digitale informatie gekoppelde metadata.	
5.4		Bij het opmaken en beheren van analoge archiefbescheiden worden duurzame materialen gebruikt.	/
5.5		Bij het opmaken en beheren van analoge archiefbescheiden worden duurzame verpakkingsmaterialen gebruikt.	/
5.6		Gemeente Waalre controleert systematisch het klimaat in de archiefruimte.	/
5.7		Gemeente Waalre beschikt over afdoende beleid voor het duurzaam beheer van digitale archiefbescheiden, m.u.v. een overzicht van informatieobjecten waarbij gedrag een rol speelt (KPI 5.10). Echter, is het beleid is niet integraal vastgesteld; bijv. in de vorm van een informatiebeheerplan.	1
5.8		Gemeente Waalre geeft aan dat er geen aanvullende metadata aanwezig zijn voor digitale archiefbescheiden.	/
5.9		Gemeente Waalre schrijft het gebruik van open bestandsformaten voor blijvende te bewaren informatie voor in zijn beleid t.a.v. opslagformaten, conversie en migratie.	/
5.10		Gemeente Waalre beschikt niet over een overzicht van informatieobjecten waarbij gedrag (van het informatieobject) een rol speelt (3D-objecten, Exceldocumenten met formules).	3
5.11		Gemeente Waalre beschikt over beleid t.a.v. compressie o.b.v. het Handboek Vervanging. Deze compressie voldoet, aangezien er geen verlies is van informatie.	/

KPI 6 VERVANGING, CONVERSIE/MIGRATIE, SELECTIE, Vernietiging en Vervreemding van Archiefbescheiden			
6.1		Gemeente Waalre past vervanging toe van analoge informatie door digitale reproducties op basis het Vervangingsbesluit d.d. 19 februari 2021.	/
6.2	N.v.t.	Gemeente Waalre heeft recent geen conversie of migratie toegepast.	/
6.3		Gemeente Waalre hanteert de selectielijsten van VNG en past op basis van deze lijsten selectie en waardering toe.	/
6.3.d		Gemeente Waalre heeft 4 oktober 2022 een hotspotmonitor vastgesteld.	/
6.4		Bij de vernietiging van archiefbescheiden overschrijdt gemeente Waalre geen wettelijke termijnen.	/
6.5	N.v.t.	Gemeente Waalre heeft recent geen archiefbescheiden vervreemd.	/
KPI 7 OVERBRENGING VAN ARCHIEFBESCHIEDEN			
7.1		Gemeente Waalre bewaart geen archiefbescheiden die niet binnen de wettelijke termijn naar de archiefbewaarplaats zijn overgebracht.	/
7.2		Gemeente en RHCe maken van overbrengingen een Verklaring van Overbrenging op	/
7.3	N.v.t.	Gemeente Waalre heeft geen archiefbescheiden die wettelijk gezien reeds overgebracht hadden moeten worden.	/
KPI 8 TERBESCHIKKINGSTELLING OVERGEBRACHTE ARCHIEFBESCHIEDEN			
8.2		Gemeente Waalre heeft archiefbescheiden overgebracht waarop beperking van openbaarheid van toepassing is.	/
8.3	N.v.t.	De gemeente heeft geen archiefbescheiden overgebracht waarvan de openbaarheidsbeperking langer duurt dan 75 jaar.	/

Bijlage 2. Tabellen rechtmatigheidsverantwoording

Omschrijving	Bedrag Begroot	Bedrag Werkelijk	Bedrag Restant	Taakveld	beoordeling
Gemeenteraad	-10.000	-11.136		1.136	0.1
Burgemeester en wethouders	-660.200	-660.207		7	0.1
Regionale samenwerking	0	-4.833		4.833	0.1
Lasten en baten secretarieelages	-177.500	-250.167		72.667	0.2
Algemene kosten vastgoedbeheer	-35.500	-32.561		-2.939	0.3
Afdelingsgebonden budget	-73.396	-106.179		32.783	0.4
Voormalig personeel	0	-119.179		119.179	0.4
Invoering	-10.000	-12.577		2.577	0.4
Multifunctioneel Gemeentehuis	-57.500	-52.587		-4.913	0.4
Rente beleggingen overtollige kasgelden	-15350	-141623,07		126.273	0.5
Overige financiële middelen	-14.000	-15.795		1.795	0.5
Onroerende zaakbelastingen eigenaren woningen	-3.641.000	-3.662.138		21.138	0.61
Baten onroerende zaakbelastingen gebr niet woning	-339.000	-338.570		-430	0.62
Onroerende zaakbelastingen eigenaren niet woningen	-493.000	-492.543		-457	0.62
Algemene uitkering gemeentefonds	-26.946.973	-28.033.578		1.086.605	0.7
Diverse afwikkelingsverschillen	0	-62.995		26.000	0.8
				36.995	
programma 0 inkomsten				1.523.248	

Omschrijving	Bedrag Begroot	Bedrag Werkelijk	Bedrag Restant	Taakveld	Beoordeling
Gemeenteraad	384.748	408.739		-23.991	0.1
Burgerparticipatie	43.500	33.141		10.359	0.1
Wet over overheid	30.206	11.495		18.711	0.1
Burgemeester en wethouders	1.242.293	1.145.109		97.184	0.1
Gewezen wethouders en burgemeesters	53.898	120.762		-66.864	0.1
Commissie bezwaarschriften	8.000	4.507		3.493	0.1
Regionale samenwerking	412.200	420.820		-8.620	0.1
Regionale inkoop samenwerking Zuid-oost Brabant	227.500	211.389		16.111	0.1
Raadsgriffier	298.616	272.187		26.429	0.1
Jaarverslag	50.000	55.059		-5.059	0.1
Rekenkamerfunctie	30.000	27.271		2.729	0.1
salariskosten burgerzaken	345.231	285.733		59.498	0.2
Bevolkingadministratie	10.300	12.701		-2.401	0.2
Reisdocumenten en rijbewijzen	14.000	6.217		7.783	0.2
Verkiezingen & referenda	85.000	90.775		-5.775	0.2
Nationaliteit	0	2.535		-2.535	0.2
Lasten en baten secretarieelages	71.367	96.691		-25.324	0.2
Algemene kosten vastgoedbeheer	47.864	47.670		194	0.3
Salariskosten	136.000	143.482		-7.482	0.4
Afdelingsgebonden budget	325.572	421.121		-95.549	0.4
Vergoedingen aan personeel en aan derden	43.000	61.448		-18.448	0.4
Overige lasten/baten l.v.m. personeel	273.000	251.446		21.554	0.4
Voormalig personeel	68	299.815		-119.179	0.4
Invoering	4.000	1.479		2.521	0.4
Ondernemingsraad	6.000	1.859		4.141	0.4
Multifunctioneel Gemeentehuis	315.274	358.144		-42.870	0.4
Bedrijfs hulpsverlening / interventieteam	6.000	4.201		1.799	0.4
Meubilair	10.000	8.497		1.503	0.4
Kantine en koffievoorziening	19.000	20.043		-1.043	0.4
Gemeentewerf	46.290	42.599		3.691	0.4
Druk- en bindwerk en bureaubehoeften	35.000	38.755		-3.755	0.4
Abonnementen en lidmaatschappen	20.000	18.895		1.105	0.4
Advertentie- en portokosten	40.000	40.929		-929	0.4
Overige lasten en baten tbv administratie	45.700	26.768		18.932	0.4
Automatisering	1.492.532	1.469.952		22.580	0.4
Informatieveligheid	23.800	22.478		1.322	0.4
ICT budgetten zaakgericht werken	25.000	20.677		4.323	0.4
Informatisering	20.000	0		20.000	0.4
Juridische adviezen/gerichte procedures	84.500	78.470		6.030	0.4
Doorberekening overhead	-503.602	-437.762		-65.840	0.4
Representatie bestuur	30.000	26.547		3.453	0.4
Buitenlandse betrekkingen	5.000	1.848		3.152	0.4
Voorlichting	50.500	52.989		-2.489	0.4
krediet viering 100 jaar Waalre	126.000	130.978		-4.978	0.4
salariskosten overhead	4.619.490	4.374.474		245.016	0.4
Rente beleggingen overtollige kasgelden	75.442	95.781		-20.339	0.5
Onroerende zaakbelastingen eigenaren woningen	75.000	77.440		-2.440	0.61
salariskosten belasting overig	333.891	328.955		4.936	0.64
Uitvoering wet WOZ	166.000	165.974		26	0.64
Lasten heffing en invoering gem belastingen	15.000	15.372		-372	0.64
Diverse afwikkelingsverschillen	400.000	412.638		-12.638	0.8
Programma 0 uitgaven				-110.912	

Omschrijving	Bedrag Begroot	Bedrag Werkelijk	Bedrag Restant	Taakveld	beoordeling
Subsidies vrijwilligersorganisaties	-7.000	-7.000		8	6.1
inspectie kinderopvang	0	-300		300	6.1
WMO algemene voorzieningen	0	-4.922		4.922	6.1
Gemeenschapshuis het Klooster	-20.000	-80.000		60.000	6.1
Ouderenwerk	-26.887	-27.549		662	6.1
inhuur directeur plusteam	-96.000	-82.617		-13.383	6.2
PW 01 basis personen < 21	-18.000	-30.198		12.198	6.3
Bijstandsbesluit zelfstandigen (regeling va 2020)	0	-2.557		2.557	6.3
Bijstandsbesluit zelfstandigen (regeling tm 2019)	0	-13.555		13.555	6.3
BBZ Tozo	0	-1.179		1.179	6.3
Uitvoering I.O.A.W.	0	-3.560		3.560	6.3
Uitgaven bijzondere bijstand	-15.000	-67.179		52.179	6.3
Hulp gedupeerden toeslagen problematiek	0	-1.178		1.178	6.3
Stimuleringsregeling maatschappelijke participatie	0	-350		350	6.3
Gemeentelijke opvang Oekraïners	-130.000	-933.518		803.518	6.3
Particuliere opvang Oekraïners	-48.000	-86.579		38.579	6.3
SPUK Wet inburgering 2021	-181.024	-55.923		-125.101	6.5
SPUK onderwijsof route	0	-1.711		1.711	6.5
WMO: invalidenparkeerplaatsen en -kaarten	-3.000	-3.171		171	6.6
Eigen bijdr maatwerkvoorzieningen en opvang WMO	-85.000	-87.436		2.436	6.6
Programma 6 inkomsten				860.578	

Omschrijving	Bedrag Begroot	Bedrag Werkelijk	Bedrag Restant	Taakveld	Beoordeling
Subsidies vrijwilligersorganisaties	86.000	86.507	-507	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Vrijwilligersbeleid	7.500	7.620	-120	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
salariskosten samenkracht en burgerparticipatie	136.291	98.903	37.388	6.1	Onrechtmatig
vluchtelingen, asielzoekers en statushouders	95.224	90.113	5.111	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
inspectie kinderopvang	35.000	32.328	2.672	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
WMO algemene voorzieningen	194.780	197.884	-3.104	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Gemeenschapshuis de Pracht	91.187	94.027	-2.840	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Gemeenschapshuis het Klooster	0	38.792	-38.792	6.1	3) Gemeld in De RIB Afwijkingen begroting
Gemeenschapshuis het huis van Waalre	125.900	125.883	17	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Ouderenwerk	148.750	143.438	5.312	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Preventief jeugdbeleid	148.100	137.638	10.462	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Maatschappelijke dienstverlening	37.500	32.802	4.698	6.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
salariskosten toegang en eerstelijnsvoorzieningen	992.901	908.438	84.463	6.2	Onrechtmatig
SD beleid algemeen	153.000	80.091	72.909	6.2	Onrechtmatig
Eerstelijnsvoorzieningen	1.086.452	1.117.909	-31.457	6.2	2) Open-einde regeling
inhuur directeur plusteam	96.000	82.617	13.383	6.2	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
salariskosten inkomensregelingen	204.871	228.437	-23.566	6.3	Onrechtmatig
Algemene lasten/baten W&I	442.000	450.005	-8.005	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Regeling schuldhulpverlening	20.500	35.597	-15.097	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
PW 01 basis personen < 21	11.000	8.229	2.771	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
PW 02 basis personen 21 - 64	2.623.000	2.564.608	58.392	6.3	2) Open-einde regeling
Bijstandsbesluit zelfstandigen (regeling va 2020)	19.000	4.431	14.569	6.3	2) Open-einde regeling
PW 17 Participatie naar werk	175.000	200.478	-25.478	6.3	2) Open-einde regeling
Bijstandsbesluit zelfstandigen (regeling tm 2019)	0	31.744	-31.744	6.3	2) Open-einde regeling
BBZ Tozo	0	-45.819	45.819	6.3	2) Open-einde regeling
Uitvoering I.O.A.W.	179.000	202.711	-23.711	6.3	2) Open-einde regeling
Uitgaven bijzondere bijstand	243.000	231.659	11.341	6.3	2) Open-einde regeling
Bijzondere bijstand: armoedebestrijding kinderen	51.000	53.610	-2.610	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Energieoeslag	0	701.200	-701.200	6.3	3) Gemeld in De RIB Afwijkingen begroting
Geldzorgenbeleid	122.000	121.776	224	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Kwitscheldingsbeleid	32.500	21.440	11.060	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Stimuleringsregeling maatschappelijke participatie	98.000	97.597	403	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Gemeentelijke opvang Oekrainers	130.000	141.402	-11.402	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Particuliere opvang Oekrainers	48.000	56.116	-8.116	6.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Bijdrage aan werkvoorzieningschappen	1.188.154	1.188.154	0	6.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Participatievoorzieningen	316.000	267.374	48.626	6.4	2) Open-einde regeling
wet inburgering uitvoeringskosten	54.100	54.884	-784	6.5	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SPUK Wet inburgering 2021	181.024	55.923	125.101	6.5	1) Staat direct gerelateerde inkomsten tegenover
SPUK onderwijsrout	0	1.711	-1.711	6.5	1) staat direct gerelateerde inkomsten tegenover
salariskosten maatwerkvoorziening WMO	54.506	51.879	2.627	6.6	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
WMO: vervoersvoorzieningen	380.000	393.536	-13.536	6.6	2) Open-einde regeling
WMO: woningaanpassingen	210.000	183.459	26.541	6.6	2) Open-einde regeling
WMO: vervoersvoorzieningen CVW	111.000	107.819	3.181	6.6	2) Open-einde regeling
WMO: invalidenparkeerplaatsen en -kaarten	1.500	1.100	400	6.6	2) Open-einde regeling
Salariskosten WMO huishoudelijke hulp	26.064	27.480	-1.416	6.71	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
WMO huishoudelijke hulp	1.700.000	1.616.959	83.041	6.71	2) Open-einde regeling
Salariskosten WMO begeleiding	26.854	28.312	-1.458	6.71	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
WMO Begeleiding	1.226.000	989.097	236.903	6.71	2) Open-einde regeling
WMO dagbesteding	18.000	263.739	-245.739	6.71	2) Open-einde regeling
Salariskosten Jeugd begeleiding	222.825	256.581	-33.756	6.72	Onrechtmatig
Jeugdhulp begeleiding	3.220.000	793.788	2.426.212	6.72	2) Open-einde regeling
Jeugdhulp behandeling	0	601.035	-601.035	6.72	2) Open-einde regeling
Jeugdhulp dagbesteding	0	313.301	-313.301	6.72	2) Open-einde regeling
Gezinsgericht	0	4.771	-4.771	6.73	2) Open-einde regeling
Jeugdhulp met verblijf overig	16.666	956.741	-940.075	6.73	2) Open-einde regeling
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	465.958	-465.958	6.74	2) Open-einde regeling
Jeugdhulp behandeling ggz zonder verblijf	0	597.475	-597.475	6.74	2) Open-einde regeling
Gedieten plaatsing	148.000	143.663	4.337	6.74	2) Open-einde regeling
Jeugdbescherming	187.000	187.414	-414	6.82	2) Open-einde regeling
Jeugdreclassering	12.000	21.673	-9.673	6.82	2) Open-einde regeling
programma 6 uitgaven			-820.886		

Omschrijving	Bedrag Begroot	Bedrag Werkelijk	Bedrag Restant	Taakveld	Beoordeling
salariskosten volksgezondheid	59.437	46.953	12.484	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Overige volksgezondheid	406.008	402.751	3.257	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
lokaal preventie akkoord	10.000	9.956	44	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Lokaal sportakkoord	9.120	7.296	1.824	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Brede regeling combinatiefunctonaris BRC	62.785	44.340	18.445	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Terugdringen gezondheidsachterstanden	14.030	11.298	2.732	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Kansrijke start	10.523	8.443	2.080	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Mentale gezondheid	4.911	3.929	982	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Aanpak overgewicht en obesitas	12.276	9.821	2.455	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Valpreventie	36.128	28.101	8.027	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Leefomgeving	7.015	5.625	1.390	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Opgroeiens kansrijke omgeving	1.754	2.536	-782	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Versterken sociale basis	25.605	20.484	5.121	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Mantelzorg	7.015	5.612	1.403	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Een tegen eenzaamheid	7.015	5.612	1.403	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB Welzijn op recept	3.858	3.086	772	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
SB coördinatie region aanpak preventie	6.243	0	6.243	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Jeugdgezondheidszorg, uniform deel	330.575	334.685	-4.110	7.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
salariskosten riolering	182.405	159.481	22.924	7.2	Onrechtmatig
overhead riolering	244.423	208.919	35.504	7.2	1) Staat direct gerelateerde kosten tegenover
Pompen en riolen	884.059	744.386	139.673	7.2	1) Staat een directe storting in de voorziening tegenover
Huisaansluitingen t.b.v. derden	5.000	7.048	-2.048	7.2	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Rioolontstoppingen	85.000	157.308	-72.308	7.2	1) Staat een directe storting in de voorziening tegenover
afkoppelstimulering	25.000	15.519	9.481	7.2	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
salariskosten afval	80.720	60.253	20.467	7.3	Onrechtmatig
overhead afval	108.165	78.932	29.233	7.3	1) Staat direct gerelateerde kosten tegenover
Afvalstoffenheffing (lasten)	1.667	1.892	-225	7.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Ophalen huisvuil	1.315.138	1.332.113	-16.975	7.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
salariskosten milieubeheer	212.420	103.526	108.894	7.4	Onrechtmatig
Milieuvergunningen en -meldingen	8.000	7.256	744	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Milieuoetzicht- en handhaving	173.300	182.076	-8.776	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Bodemverontreiniging	10.000	5.389	4.611	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Naleving A.P.V.	40.000	42.789	-2.789	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Geluidhinder	2.500	7.686	-5.186	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Overige lasten/baten milieu	64.747	46.266	18.481	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
krediet uitvoeringsmiddelen klimaat 2023	256.128	256.128	0	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
krediet warmteplan	43.514	668	42.846	7.4	1) Staat een lagere storting in de exoptatie vanuit de reserve tegenover
krediet uitvoering regionale energiestrategie	45.000	4.500	40.500	7.4	1) Staat een lagere storting in de exoptatie vanuit de reserve tegenover
krediet invoering duurzaamheid	55.290	0	55.290	7.4	1) Staat een lagere storting in de exoptatie vanuit de reserve tegenover
krediet aanpak energiearmoede	42.807	42.807	0	7.4	1) Staat een lagere storting in de exoptatie vanuit de reserve tegenover
krediet uitvoeringskosten klimaatakkoord	108.353	26.898	81.455	7.4	Onrechtmatig
Bestrijding overlast honden/rattenbestrijding	23.000	10.742	12.258	7.4	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Begraafplaats Aalst	114.901	119.809	-4.908	7.5	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Programma 7 uitgaven			572.915		

Omschrijving	bedrag begroot	Bedrag werkelijk	bedrag restant	Taakveld	beoordeling
Bestemmings- en beheerplannen fondsbijdragen	-€ 406.505	-€ 450.428	-€ 43.923	8.1	3) Gemeld in De RIB Afwijkingen begroting
nog te ontv subsidie kunstroutenetwerk 229.047		-€ 70.675		8.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
bijdrage van herinvestering na kavelruil	-€ 95.675	-€ 25.000			
meerjarige regeling specifieke uitkeringen(RHA 23)		-€ 68.000		8.1	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
ovb ontvangsten krediet in de 6 naar 249.040	-€ 8.898	€ 59.102			
salaris + overhead 2023 grondexploitaties	-€ 263.711	-€ 264.347	-€ 636	8.2	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
OHW Meeris	-€ 7.988	-€ 13.276	-€ 5.288	8.2	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Correctie winstneming GREX WN HN 1		€ 85.691		8.2	Onrechtmatig (correctie winstneming na accountant controle)
Winstneming WN HN Fase 1		-€ 260			3) Gemeld in De RIB Afwijkingen begroting
OHW WN HN Fase 1	-€ 189.817	-€ 2.644	€ 85.691		1) Het saldo wordt rechtstreeks naar de balans gebracht.
Correctie winstneming GREX WN HN 2		€ 160.768		8.2	Onrechtmatig (correctie winstneming na accountantscontrole)
Afdrachten fondsen WN HN fase 2		-€ 19.518			1) valt weg tegen taakveld 0.10
OHW WN HN Fase 2		-€ 26.974			1) Het saldo wordt rechtstreeks naar de balans gebracht.
Winstneming WN HN Fase 2	-€ 574.549	-€ 42.820	€ 160.768		3) Gemeld in De RIB Afwijkingen begroting (42.820)
Correctie winstneming GREX WN HZ 1		€ 8.086		8.2	1) Het saldo wordt rechtstreeks naar de balans gebracht
OHW WN HZ Fase 1	-€ 3.760	-€ 8.407			4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
OHW WN HZ Fase 2	-€ 455.498	-€ 377.158	€ 78.340	8.2	1) Het saldo wordt rechtstreeks naar de balans gebracht.
verkoop kavel 1 in CPO De Bleek		-€ 101.469		8.2	1) Het saldo wordt rechtstreeks naar de balans gebracht.
verkoop kavel 2 in CPO De Bleek		-€ 99.026			
verkoop kavel 5 in CPO De Bleek		-€ 98.649			
verkoop kavel 4 in CPO De Bleek		-€ 114.442			
verkoop kavel 5 in CPO De Bleek		-€ 81.693			
verkoop kavel 3 in CPO De Bleek	-€ 63.856	-€ 88.973			
onderzoekskosten ontwikkeling Klaprooslaan		€ 1.668		8.2	
Plankosten ontwikkeling Klaprooslaan		€ 8.000			
onderzoekskosten ontwikkeling Klaprooslaan		-€ 1.668			
Plankosten ontwikkeling Klaprooslaan		-€ 8.000			
onderzoekskosten ontwikkeling Klaprooslaan		-€ 1.668			
Plankosten ontwikkeling Klaprooslaan		-€ 8.000			
Deel 2 betaling fondsbijdragen		-€ 102.856			1) valt weg tegen taakveld 0.10
Deel 2 betaling fondsbijdragen		-€ 10.000			1) valt weg tegen taakveld 0.10
Afdrachten fondsen Trolliuslaan		-€ 5.000			1) valt weg tegen taakveld 0.10
OHW Trolliuslaan	-€ 190.213	-€ 89.125			1) Het saldo wordt rechtstreeks naar de balans gebracht.
Exploitatiebijdrage		-€ 100.000		8.2	
Exploitatiebijdrage		€ 100.000			
corr ivm dubbel geb exploitatiebijdr gezondheidsce		€ 100.000			
Exploitatiebijdrage		-€ 100.000			
exploitatiebijdr tbv realisatie gezondheidscentrum	-€ 26.544	-€ 100.000			1) Het saldo wordt rechtstreeks naar de balans gebracht.
Invoering verbeurde dwangsom	-€ 4.000	-€ 2.500	€ 1.500	8.3	4) Bestaand (financieel beleid (art.5 lid 8 & art.6 lid 3), college bevoegdheid.
Leges omgevingsvergunningen	-€ 700.000	-€ 741.856	-€ 41.856	8.3	Onrechtmatig (meer leges ontvangen)
Programma 8 inkomsten			€ 289.896		

B: De jaarrekening

Overzicht van baten en lasten per taakveld

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten bestuur en ondersteuning				
0.1 Bestuur	1.700	2.148	2.781	2.710
0.2 Burgerzaken	461	444	526	495
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	41	135	48	48
0.4 Overhead	5.066	6.066	7.298	7.480
0.5 Treasury	29	42	75	96
0.61 OZB woningen	4	-	75	77
0.62 OZB niet-woningen	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	346	496	515	510
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	195	2	400	413
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-38	72	72
0.10 Mutaties reserves	1.341	757	771	1.077
0.11 Resultaat van rekening van baten en lasten				
Totaal lasten bestuur en ondersteuning	9.183	10.052	12.561	12.978
Baten bestuur en ondersteuning				
0.1 Bestuur	175	503	670	676
0.2 Burgerzaken	245	253	178	250
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	108	284	36	33
0.4 Overhead	170	124	141	291
0.5 Treasury	33	34	29	157
0.61 OZB woningen	3.165	3.250	3.641	3.662
0.62 OZB niet-woningen	698	692	832	831
0.64 Belastingen overig	2	3	3	3
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	22.770	27.035	26.947	28.034
0.8 Overige baten en lasten	44	193	-	63
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	1.167	1.409	1.832	1.818
Totaal baten bestuur en ondersteuning	28.577	33.780	34.309	35.818
saldo bestuur en ondersteuning	-19.394	-23.728	-21.748	-22.840
	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten veiligheid				
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	787	806	895	895
1.2 Openbare orde en veiligheid	233	365	497	439
Totaal lasten veiligheid	1.020	1.171	1.392	1.334
Baten veiligheid				
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	64	65	75	75
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	-
Totaal baten veiligheid	64	65	75	75
saldo veiligheid	956	1.106	1.317	1.259

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten verkeer, vervoer en waterstaat				
2.1 Verkeer en vervoer	1.760	2.086	2.279	2.333
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-
Totaal lasten verkeer, vervoer en waterstaat	1.760	2.086	2.279	2.333
Baten verkeer, vervoer en waterstaat				
2.1 Verkeer en vervoer	89	61	35	84
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-
Totaal baten verkeer, vervoer en waterstaat	89	61	35	84
saldo verkeer, vervoer en waterstaat	1.671	2.025	2.244	2.249
	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten economie				
3.1 Economische ontwikkeling	64	52	51	112
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	46	55	52
3.4 Economische promotie	39	30	32	30
Totaal lasten economie	151	128	138	194
Baten economie				
3.1 Economische ontwikkeling	18	17	2	1
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	49	48	46
3.4 Economische promotie	76	207	175	166
Totaal baten economie	142	273	225	213
saldo economie	9	-145	-87	-19
	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten onderwijs				
4.1 Openbaar basisonderwijs	73	74	74	74
4.2 Onderwijshuisvesting	673	709	617	648
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	626	665	652	612
Totaal lasten onderwijs	1.372	1.448	1.343	1.334
Baten onderwijs				
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	336	293	269	300
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	66	167	98	100
Totaal baten onderwijs	402	460	367	400
saldo onderwijs	970	988	976	934

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten sport, cultuur en educatie				
5.1 Sportbeleid en activering	78	131	154	136
5.2 Sportaccommodaties	993	1.156	1.553	1.551
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	59	92	196	179
5.5 Cultureel erfgoed	8	11	16	14
5.6 Media	301	303	344	341
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.680	1.696	2.004	2.094
Totaal lasten sport, cultuur en educatie	3.119	3.389	4.267	4.315
Baten sport, cultuur en educatie				
5.1 Sportbeleid en activering	70	51	99	82
5.2 Sportaccommodaties	688	564	867	877
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	17	6	34	28
5.5 Cultureel erfgoed		-	-	-
5.6 Media		-	17	14
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	54	56	52	56
Totaal baten sport, cultuur en educatie	829	677	1.069	1.057
saldo sport, cultuur en educatie	2.290	2.712	3.198	3.258

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten sociaal domein				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	804	1.583	1.106	1.086
6.2 Wijkteams	739	774	2.328	2.189
6.3 Inkomensregelingen	4.951	4.989	4.399	5.105
6.4 Begeleide participatie	1.436	1.413	1.504	1.456
6.5 Arbeidsparticipatie	45	43	235	113
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	3.433	3.722	757	738
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	76	100	-	-
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)			1.726	1.644
6.71B Begeleiding (WMO)			1.253	1.017
6.71C Dagbesteding (WMO)			18	264
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)			-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	3.575	3.727	-	-
6.72A Jeugdhulp begeleiding			3.443	1.050
6.72B Jeugdhulp behandeling			-	601
6.72C Jeugdhulp dagbesteding			-	313
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig			-	-
6.73A Pleegzorg			-	-
6.73B Gezinsgericht			-	5
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig			17	957
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf			-	597
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf			-	466
6.74C Gesloten plaatsing			148	144
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	8	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	438	584	-	-
6.82A Jeugdbescherming			187	187
6.82B Jeugdreclassering			12	22
Totaal lasten sociaal domein	15.497	16.943	17.133	17.954
Baten sociaal domein				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	23	775	54	120
6.2 Wijkteams		5	96	83
6.3 Inkomensregelingen	3.680	3.102	3.534	4.463
6.4 Begeleide participatie		-	-	-
6.5 Arbeidsparticipatie		7	181	58
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	89	86	88	91
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		2	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	43	-	-	-
Totaal baten sociaal domein	3.835	3.977	3.953	4.815
saldo sociaal domein	11.662	12.966	13.180	13.139

	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten volksgezondheid en milieu				
7.1 Volksgezondheid	727	839	1.016	952
7.2 Riolering	1.323	1.425	1.426	1.293
7.3 Afval	1.417	1.715	1.506	1.473
7.4 Milieubeheer	730	551	1.102	754
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	111	138	115	120
Totaal lasten volksgezondheid en milieu	4.308	4.668	5.165	4.592
Baten volksgezondheid en milieu				
7.1 Volksgezondheid	40	11	229	175
7.2 Riolering	1.610	1.628	1.652	1.671
7.3 Afval	1.780	1.829	1.946	2.005
7.4 Milieubeheer	107	81	352	322
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	59	68	60	57
Totaal baten volksgezondheid en milieu	3.596	3.617	4.239	4.230
saldo volksgezondheid en milieu	712	1.051	926	362
	rekening 2021	rekening 2022	begroting 2023	rekening 2023
Lasten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1 Ruimtelijke ordening	804	1.087	1.216	1.124
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.258	1.429	1.504	1.591
8.3 Wonen en bouwen	1.221	1.250	1.277	1.229
Totaal lasten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.283	3.766	3.997	3.944
Baten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1 Ruimtelijke ordening	163	279	511	555
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.770	1.562	1.776	1.402
8.3 Wonen en bouwen	750	697	704	744
Totaal baten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.683	2.538	2.991	2.701
saldo ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	600	1.228	1.006	1.243

Totaaloverzicht van baten en lasten per taakveld

Omschrijving	rekening 2022	originele begroting 2023	wijzigingen 2023	gewijzigde begroting 2023	rekening 2023
Lasten bestuur en ondersteuning (excl mutaties reserves)	9.295	10.283	1.507	11.790	11.901
Lasten veiligheid	1.171	1.348	44	1.392	1.334
Lasten verkeer, vervoer en waterstaat	2.086	2.221	58	2.279	2.333
Lasten economie	128	136	2	138	194
Lasten onderwijs	1.448	1.304	39	1.343	1.334
Lasten sport, cultuur en educatie	3.389	3.966	301	4.267	4.315
Lasten sociaal domein	16.943	14.901	2.232	17.133	17.954
Lasten volksgezondheid en milieu	4.668	4.517	648	5.165	4.592
Lasten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.766	2.368	1.629	3.997	3.944
totaal Lasten	42.894	41.044	6.460	47.504	47.901
Baten bestuur en ondersteuning (excl mutaties reserves)	32.371	31.151	1.326	32.477	34.000
Baten veiligheid	65	66	9	75	75
Baten verkeer, vervoer en waterstaat	61	25	10	35	84
Baten economie	273	225	-	225	213
Baten onderwijs	460	333	34	367	400
Baten sport, cultuur en educatie	677	914	155	1.069	1.057
Baten sociaal domein	3.977	3.153	800	3.953	4.815
Baten volksgezondheid en milieu	3.617	3.721	518	4.239	4.230
Baten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.538	1.144	1.847	2.991	2.701
afrondingsverschillen	-1	-1	-1	-2	-5
totaal Baten	44.038	40.731	4.698	45.429	47.570
totaal Saldo	1.144	-313	-1.762	-2.075	-331
totaal toevoegingen aan reserves	757	209	562	771	1.077
totaal onttrekkingen aan reserves	1.409	550	1.282	1.832	1.818
totaal resultaat	1.796	28	-1.042	-1.014	410
	overschot	overschot	Tekort	Tekort	overschot

Overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien

Begrotings wijziging	omschrijving	Mutatie onvoorzien	Saldo onvoorzien
0	Saldo begroting 2023		27.977
0	Primitieve begroting 2023	190.000	217.977
1	septembercirculaire 2022	48.285	266.262
2	6e turap 2022	-20.000	246.262
3	1e turap 2023	-84.992	161.270
6	2e turap 2023	-275.000	-113.730
7	3e turap 2023	-1.214.565	-1.328.295
8	4e turap 2023	314.638	-1.013.657
8	begroot rekeningresultaat naar reserves	1.013.657	-

Presentatie van structureel rekeningsaldo

Presentatie van het structureel rekeningsaldo (x € 1.000)			
	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en ondersteuning	3.349	1.116	-2.233
Veiligheid	1.334	75	-1.259
Verkeer, vervoer en waterstaat	2.333	84	-2.249
Economie	194	213	19
Onderwijs	1.334	400	-934
Sport, cultuur en educatie	4.315	1.057	-3.258
Sociaal domein	17.954	4.815	-13.139
Volksgezondheid en milieu	4.592	4.230	-362
Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	3.944	2.701	-1.243
Afrondingsverschillen		-5	-5
Totaal van de taakvelden	39.349	14.686	-24.663
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	587	32.530	31.943
Overzicht overhead	7.480	291	-7.189
Bedrag heffing vennootschapsbelasting	72	0	-72
Bedrag voor onvoorzien	413	63	-350
Subtotaal taakvelden (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	47.901	47.570	-331
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	1.077	1.818	740
Geraamd resultaat	48.978	49.388	410
Incidentele baten en lasten	1.366	889	477
Structureel rekeningsaldo			887

Overzicht renteschema

Renteschema			
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		+/+ 189.495,20
b.	b. De externe rentebaten (idem)		-/- <u>141.623,07</u>
	Saldo rentelasten en rentebaten		47.872,13
	De rente die aan de grondexploitatie moet worden		
c1.	doorberekend	-/-	-
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende		
c2.	taakveld moet worden toegerekend	-/-	93.714,08
	De rentebaait van doorverstrekte leningen indien daar een		
	specifieke lening voor is aangetrokken (=		
	projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet		
c3.	worden toegerekend	+/+	<u>-</u>
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		-93.714,08
d1.	Rente over eigen vermogen	+/+	-
d2.	Rente over voorzieningen	+/+	<u>86.094,32</u>
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		40.252,37
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	<u>86.094,32</u>
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury (per saldo voordeel)	-/-	45.841,95

Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Omschrijving	Baten		Lasten	
	Programma	Waarvan tgv reserves	Programma	Waarvan tlv reserves
Viering 100 jaar Waalre in 2023			130.798	110.000
Storting in reserve sociaal domein		100.000		
Dekking voor wegvallen fictief toegerekende rente bouwgrondexploitatie				45.000
Vrijvallen reserve aandelen bouwfonds				34.000
Storingsreserve overlopende posten				
- Herijken woonnotitie		20.000		
- Visie gemeenschapshuizen		50.000		
- Kosten intranet		15.000		
- Switch 2 Move		3.906		
Onttrekkingen reserve overlopende posten				
- Integraal Huisvestingsplan (IHP)			33.759	15.000
- Hoofdlijnen akkoord (HLA middelen)			9.013	29.813
- Buitenlandse betrekkingen			1.848	5.000
- Voorbereiding de Pracht			25.031	15.000
- Begeleiding statushouders			90.113	19.405
- Modules personeelssysteem			5.528	12.500
- Cultuurloper			29.278	19.792
Waardeoverdracht pensioenen college	660.207		660.207	
Totaal bestuur en ondersteuning	660.207	188.906	985.575	305.510
Inhuur adviseur veiligheid			28.308	28.308
Totaal veiligheid	-	-	28.308	28.308
Dekking medewerker civiel t.b.v. wegenbeheersplan				85.729
Samenwerking bereikbaarheidsagenda Zuid-Oost Brabant (ZOB)			52.072	50.500
Kortetermijnmaatregelen (KTM) A2		179.000		179.000
Bijdrage lokaal fonds voor centrumplan Aalst			400.000	400.000
Totaal verkeer, vervoer en waterstaat	-	179.000	452.072	715.229
Van Gogh nationaal park			8.572	8.572
Bedrijventerrein de Voldijn			2.867	2.867
Totaal economie	-	-	11.439	11.439
Verkenning onderhoud sportaccommodaties			31.165	
Cultuuraanjager			16.395	
Herstel schade openbare ruimte markt Waalre			36.000	
Subsidie en toetsing businessplan Waalres Museum			21.650	
Totaal sport, cultuur en recreatie	-	-	105.210	-
Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	1.020.097		197.518	
Versterking CMD			223.033	10.000
Geldzorgenbeleid			121.776	90.000
Energietoeslag			701.200	
Totaal sociaal domein	1.020.097	-	1.243.527	100.000
Krediet regionale energiestrategie (RES)			4.500	4.500
Krediet warmteplan			668	668
Ambtelijke ondersteuning/uitvoering regionale energiestrategie (RES)			26.853	26.853
Overboeken Riolering naar vrij besteedbaar		356.926		356.926
Storting in reserve riolering		163.684		
Totaal volksgezondheid en milieu	-	520.610	32.021	388.947
Implementatie omgevingsplannen			54.715	
Implementatie omgevingswet			12.765	12.765
Reserve grondexploitatie naar vrij besteedbaar		21.269		21.269
Storting uit anterieure overeenkomsten	59.024	59.024		
Krediet Dommeldal de Hocht (DDH)			27.778	27.778
Kunstroutenetwerk			40.745	40.745
Afwikkeling schadedossier	119.000			
Sloop en sanering gebouw Politie Honden Vereniging			24.265	
Totaal ruimtelijke ontwikkeling en stedelijke vernieuwing	178.024	80.293	160.268	102.557
Totaal alle programma's	1.858.328	968.809	3.018.420	1.651.990

Toelichting:

- Viering 100 jaar Waalre
Gedurende het hele jaar zijn activiteiten georganiseerd. Voor de organisatie is een externe projectleider ingehuurd.
De uitgaven zijn gedekt uit de algemene reserve.
- Storting in reserve Sociaal domein
In 2023 is een extra incidentele storting gedaan in de reserve sociaal domein van € 100.000. Deze reserve dient ervoor om fluctuaties binnen het sociaal domein op te kunnen vangen.
- Dekking voor wegvallen fictief toegerekende rente bouwgrondexploitatie
In 2015 is € 750.000 in de reserve wettelijke bepalingen gestort. Uit deze reserve wordt jaarlijks een afnemende onttrekking t.g.v. de exploitatie geboekt ter dekking van de wegvallende fictieve toegerekende rentekosten aan de grondexploitatie.
- Vrijvallen reserve aandelen bouwfonds
In 2014 heeft Waalre € 822.646 voor de verkoop van de aandelen bouwfonds ontvangen. Dit is in de reserve bouwfonds gestort waar jaarlijks een afnemende onttrekking t.g.v. de exploitatie wordt geboekt ter dekking van het wegevalende dividend.
- Stortingen reserve overlopende posten
Resterende middelen van incidentele budgetten worden gestort in deze reserve ter dekking van uitgaven in 2024.
- Onttrekkingen reserve overlopende posten
Vrijval van gestorte resterende incidentele budgetten uit 2022.
- Waardeoverdracht pensioenen college
De ontvangen waardeoverdrachten van de pensioenen van een collegelid is gestort in de voorziening Personele verplichtingen.
- Inhuur adviseur veiligheid
Voor het jaar 2023 (met doorloop naar 2024) is er een eenmalige opdracht verstrekt voor het vormgeven van het Integraal Veiligheidsplan en het in beeld brengen van de daaruit volgende consequenties voor de interne organisatie en betrokken partners.
- Dekking medewerker civiel t.b.v. wegenbeheersplan
Om op het gebied van wegenonderhoud en renovatie geen achterstanden op te lopen is extra formatie opgenomen.
Deze uitgaven worden t/m 2026 gedekt uit de reserve wegen en bruggen.
- Samenwerking bereikbaarheidsagenda Zuid- Oost Brabant (ZOB)
Tot en met 2026 zijn we verplicht een bijdrage te betalen voor administratieve lasten en projecten. Voor het totaal van deze kosten is de reserve bereikbaarheidsagenda ZOB gevormd. De jaarlijkse kosten worden gedekt uit deze reserve.
- Kortetermijnmaatregelen (KTM) A2
Op 28 februari 2023 heeft de gemeenteraad besloten om een bedrag van 179.000 te storten in de "reserve bereikbaarheidsagenda" ten laste van de "algemene reserve".
- Bijdrage lokaal fonds voor centrumplan Aalst
Op 14 december 2021 heeft de gemeenteraad besloten een bijdrage van € 400.000 over te boeken ten laste van de "reserve lokaal fonds" aan het krediet "Dorpshart Aalst".
- Van Gogh nationaal park
De gemeente is, als onderdeel van het SGE, voor de specifieke periode 2021-2023 (3 jaar) de samenwerking aangegaan met het Van Gogh Nationaal Park. Het Van Gogh Nationaal Park is een samenwerkingsconcept om te werken aan een kwalitatief hoogwaardig landschap van de toekomst. De uitgaven worden gedekt uit de reserve regiofonds.
- Bedrijventerrein de Voldijn
Eind 2023 (met doorloop naar 2024) is opdracht verleend voor de toekomstverkenning van het bedrijventerrein de Voldijn.
- Verkenning onderhoud sportaccommodaties

In het raadsprogramma is aangegeven dat beide buitensportaccommodaties tot 2032 open moeten blijven, hierdoor is een eenmalig onderzoek uitgevoerd naar het onderhoudsniveau van deze buitensportaccommodaties.

- Cultuuraanjager
Voor de periode van 2 jaren (2022 en 2023) is een cultuuraanjager aangesteld met de opdracht in te zetten op de versterking van het culturele klimaat in Waalre en het verhogen van de laagdrempeligheid van buitenschoolse cultuureducatie.
- Herstel schade openbare ruimte markt Waalre
Tijdens het opbouwen en afbreken van een groot evenement op de Markt in Waalre Dorp is forse schade ontstaan aan de openbare ruimte, met name schade aan het openbaar groen, wandelpaden en verdichting van de bodem zijn hersteld.
- Subsidie en toetsing businessplan Waalres Museum
Om een keuze te kunnen maken voor de toekomst van het Waalres museum, is een eenmalige subsidie toegekend voor het opstellen en onafhankelijk toetsen van een businessplan.
- Versterking CMD
Voor het maken van een kwaliteitsslag bij het CMD is inhuur benodigd. Het eenmalig toegekende budget wordt deels (€ 10.000) gedekt uit de reserve Sociaal domein
- Geldzorgenbeleid
Voor 2023 is eenmalig budget toegekend voor extra ondersteuning minima. De uitgaven worden gedekt uit de reserve Sociaal domein.
- Energietoeslag
Inwoners met een inkomen tot 120 procent van het wettelijk sociaal minimum ontvangen voor het jaar 2023 een eenmalige energietoeslag van € 1.300.
- Krediet regionale energiestrategie (RES)
Eenmalige uitgaven in 2023 m.b.t. advies rondom het opwekken van zonne-energie (RES).
- Krediet warmteplan
De Transitievisie bestaat uit een strategie met uitleg hoe een aardgasvrij Waalre er in 2050 uitziet en een prioritering met de kansen tot 2030, dit is inmiddels in uitvoering gekomen. De dekking heeft plaats gevonden vanuit de algemene reserve.
- Ambtelijke ondersteuning/uitvoering regionale energiestrategie (RES)
De gemeente Waalre levert een bestuurlijk vertegenwoordiger voor de regio SGE in de stuurgroep van de Regionale Energiestrategie MRE (RES). Omdat wij deze extra capaciteit niet kunnen verzorgen, huren wij deze in. Deze inhuur wordt betaald uit het krediet Uitvoeringskosten Klimaatakkoord. Dit krediet wordt gedekt uit de Algemene reserve.
- Overboeken riolering naar vrij besteedbaar
Deze mutatie volgt uit de vastgestelde nota reserves en voorzieningen die op 24 oktober 2023 door de gemeenteraad is vastgesteld.
- Storting in reserve riolering
In de paragraaf A is de berekening te vinden van het bedrag dat eenmalig wordt gestort in de reserve riolering.
- Implementatie omgevingsplannen
Voor 2023 (lopen door in 2024) zijn extra kosten gemaakt voor de begeleiding en uitwerking van het omgevingsplan n.a.v. de omgevingswet.
- Implementatie omgevingswet
Voor de invoering van de omgevingswet is incidenteel budget gebruikt in 2023. De uitgaven worden gedekt uit de algemene reserve.
- Reserve grondexploitatie naar vrij besteedbaar
Op 18 juli 2023 is de Nota reserves en voorzieningen 2023 vastgesteld waarin besloten is de reserve grondexploitatie op te heffen en vrij te laten vallen ten gunste van de algemene reserve vrij besteedbaar
- Storting uit anterieure overeenkomsten
Voor een aantal faciliterende projecten ontvingen wij van ontwikkelaars een bijdrage voor de afdracht aan fondsen.

- Krediet Dommeldal de Hogt (DDH)
Uitgaven aan groen en fietspaden t.b.v. de uitwerking van opgaves in het stedelijk gebied (gebiedsontwikkeling)
- Kunstroutenetwerk
Waalre is de coördinator van de ambtelijke kopgroep van het Stedelijk Gebied Eindhoven (thema voorzieningen en evenementen) die uitvoering geeft aan het gezamenlijke kunstroutenetwerk project. Hiervoor is eenmalig budget beschikbaar gesteld vanuit het SGE.
- Afwikkeling schadedossier
Op basis van een rechtelijke uitspraak inzake een langlopend schadedossier heeft de Gemeente Waalre ca. € 119.000 euro terugontvangen via onze advocaat.
- Sloop en sanering gebouw Politie Honden Vereniging
Er zijn eenmalige kosten gemaakt n.a.v. een brand in het clubhuis van de politiehondenvereniging.

Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

In 2023 zijn structurele onttrekkingen gedaan ter dekking van de afschrijving op activa aan de volgende reserves:

• Kapitaalreserve huisvesting gemeentewerf	€ 12.640
• Kapitaalreserve renovatie sporthallen	€ 68.837
• Kapitaalreserve renovatie brandweerkazerne	€ 24.234
• Kapitaalreserve buitensportaccommodaties sportpark Waalre	€ 50.220
• Kapitaalreserve 't Hazzo	€ 9.586
Totaal	€ 165.517

In 2023 zijn structurele stortingen gedaan ter dekking van de afschrijving van toekomstige investeringen aan de volgende reserves:

• Openbare ruimte wegen	€ 25.000
• Openbare ruimte bruggen	€ 27.500
• Buitenonderhoud scholen	€ 56.019
Totaal	€ 108.519

Wet Normering Topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende voor Gemeente Waalre van toepassing zijnde regelgeving: Het algemene WNT-maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2023 voor de gemeente Waalre is € 223.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband.

Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen, gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling.

Gegevens 2023			
Bedragen x €1		R.L. Franken	W.A. Ernes
Functiegegevens		Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023		01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1,0	1,0
Dienstbetrekking		ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		€ 118.311	€ 92.491
Beloningen betaalbaar op termijn		€ 20.168	€ 14.294
<i>Subtotaal</i>		€ 138.479	€ 106.785
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		€ 223.000	€ 223.000
-/ Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag		n.v.t.	n.v.t.
Bezoldiging		€ 138.479	€ 106.785
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding als dan niet is toegestaan.		n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2022			
Bedragen x €1		R.L. Franken	W.A. Ernes
Functiegegevens		Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022		01/05 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)		1,0	1,0
Dienstbetrekking		ja	ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen 2022		€ 108.727	€ 85.911
Beloningen betaalbaar op termijn		€ 18.212	€ 14.966
<i>Subtotaal</i>		€ 126.939	€ 100.877
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		€ 216.000	€ 216.000
Bezoldiging		€ 126.939	€ 100.877

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Niet van toepassing

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Niet van toepassing

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder

Niet van toepassing

Tabel 1e Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.900

Niet van toepassing.

1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.900 waarop de anticumulatie bepaling van toepassing is

Niet van toepassing.

1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is

Niet van toepassing.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 7 maart 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht (Controleprotocol en normenkader 2022).

Grondslag rechtmatigheidsverantwoording

De in deze jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid van november 2023. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:
  - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op door de raad is vastgesteld;
  - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan de raad zijn gemeld.
  - Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
  - Een verantwoordingsgrens van 1 % (zijnde € 489.780) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
  - Een rapporteringstolerantie van € 100.000 is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

Begrotingscriterium	
1A. Overschrijding van lasten van programma's	1,1 M
1B. Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	-
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	-
3. Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten van programma's.	3,5 M
<i>Totaal begrotingsonrechtmatigheden</i>	4,6 M
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 3) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid, incl afwijkingen die in de RIB aan de raad gemeld zijn maar niet tot een formele begrotingswijziging geleid hebben.	1,9 M
5. Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden (toelichten in de paragraaf bedrijfsvoering)	2,7 M
Voorwaardencriterium	
Geen bevindingen	
M&O criterium	
Geen bevindingen	

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen. Uw raad heeft besloten (Raadsvoorstel rechtmatigheid (januari 2021)): Als de som van afwijkingen boven de tolerantiegrens uitkomt, worden de grootste en/of meest relevante afwijkingen in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht, inclusief te nemen maatregelen om tot beheersing te komen.

De balans en de toelichting

ACTIVA	Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste activa:		
1. Immateriële vaste activa		
a. kosten sluiten van geldleningen en saldo agio/disagio	0	-
b. kosten onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	6.100	12.200
c. bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-
subtotaal	6.100	12.200
2. Materiële vaste activa		
a. Investerings met economisch nut	20.862.531	21.083.267
b. invest. ec. nut waarvoor heffing kan worden geheven	14.607.615	13.829.004
c. Investerings i/d openb.ruimte met maatschappelijk nut	10.517.745	6.363.463
subtotaal	45.987.891	41.275.734
3. Financiële vaste activa		
a kapitaalverstrekkingen aan:		
-deelnemingen	15.795	15.795
-gemeenschappelijke regelingen	-	-
-overige verbonden partijen	-	-
b. leningen aan:		
-openbare lichamen	-	-
-woningbouwcorporaties	-	-
-deelnemingen	-	-
-overige verbonden partijen	-	-
c. overige langlopende leningen	925.489	1.009.676
d. uitz. Rijk's schatkist met rentetypische looptijd >1 jaar	-	-
e. uitz. Ned. schuld papier met rentetypische looptijd >1 jaar	-	-
f. overige uitzettingen met rentetypische looptijd >1 jaar	-	-
subtotaal	941.284	1.025.471
Totaal vaste activa	46.935.275	42.313.405
Vlottende activa:		
4. Voorraden:		
a. grond- en hulpstoffen:		
b. onderhanden werk, w.o. bouwgronden in exploitatie	5.253.156	5.447.195
c. gereed product en handelsgoederen	-	-
d. vooruitbetalingen	-	-
subtotaal	5.253.156	5.447.195
5. Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
a. vorderingen op openbare lichamen	4.865.900	4.240.211
b. verstrekte kasgeldleningen aan openb. Lichamen	-	-
c. overige verstrekte kasgeldleningen	-	-
d. uitz. Rijk's schatkist met rentetypische looptijd >1 jaar	-	-
e. rek.-courant verhoudingen met het Rijk	3.982.528	3.105.622
f. rek.-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	-	-
g. uitz. Ned. schuld papier met rentetypische looptijd >1 jaar	-	-
h. overige vorderingen	2.627.618	2.401.958
i. overige uitzettingen	-	-
subtotaal	11.476.046	9.747.790
6. Liquide middelen:		
Kassaldi	1.329	666
Banksaldi	101.060	266.223
subtotaal	102.389	266.889
7. Overlopende activa:		
a. nog te ontvangen door voorfinanciering uitkeringen	-	-
b. overige nog te ontvangen	747.888	783.486
	747.888	783.486
Totaal vlottende activa	17.579.435	16.245.360
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	64.514.710	58.558.765

PASSIVA	Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste passiva:		
8. Eigen vermogen:		
<i>Reserves:</i>		
a. algemene reserves	6.131.051	4.342.641
b. bestemmingsreserves	5.562.430	6.294.574
<i>Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening</i>	410.250	1.796.445
subtotaal	12.103.731	12.433.660
9. Voorzieningen		
1a. voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's	4.551.644	3.936.120
1b. voorzieningen gelijkmatige verdeling van kosten	555.948	539.893
1c. voorzieningen vervangingsinvesteringen	-	-
2. voorz middelen derden met specifieke besteding	14.323.303	14.323.303
subtotaal	19.430.895	18.799.316
10. Vaste schulden > 1 jaar		
a. obligatieleningen	-	-
b. onderhandse leningen:		
1. binnenlandse pensioenfondsen/vers.instell.	-	-
2. binnenlandse banken en ov.financiële instell.	22.011.545	17.261.814
3. binnenlandse bedrijven	-	-
4. openbare lichamen	-	-
5. overige binnenlandse sectoren	-	-
6. buitenlandse instellingen, fondsen e.a.	-	-
c. door derden belegde gelden	-	-
d. waarborgsommen	10.522	10.472
	22.022.066	17.272.286
Totaal vaste passiva	53.556.692	48.505.262
Vlottende passiva:		
11. Netto vlottende schulden < 1 jaar:		
a. kasgeldleningen openbare lichamen	-	-
b. overige kasgeldleningen	-	-
c. banksaldi	-	-
d. overige schulden	6.406.765	4.995.616
subtotaal	6.406.765	4.995.616
12. Overlopende passiva		
a. verplichtingen	2.496.372	2.385.361
b. voorschotbedragen EU, Rijk en provincies	2.054.881	2.672.524
d. overig vooruitontvangen	-	-
subtotaal	4.551.253	5.057.885
Totaal vlottende passiva	10.958.018	10.053.501
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	64.514.710	58.558.764
Gewaarborgde leningen (incl. achterborg)	10.187.586	5.167.950

GRONDSLAGEN VOOR DE BALANSWAARDERING.

De Jaarrekening 2023 is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op d.d. 18-04-2017 (raadsbesluit 2017-17) de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Bij het opstellen van de balans hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd: de waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Het BBV kent de volgende 3 soorten immateriële vaste activa:

- De kosten die zijn verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio;
- De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- De bijdragen aan activa in eigendom van derden.

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschafkosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waarde-verminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De kosten van het sluiten van geldleningen (inclusief de betaalde boeterente) worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven, te starten vanaf het moment van het in gebruik nemen van het gerelateerde materieel of financieel vast actief.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief zijn onder de volgende voorwaarden geactiveerd:

- Het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen;
- De technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast;
- Het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut genereert;
- De uitgaven die aan het actief toe te rekenen zijn, zijn betrouwbaar vast te stellen.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden volledig afgeschreven in maximaal vijf jaar.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd indien aan de volgende vereisten is voldaan:

- Er is sprake van een investering door een derde;
- De investering draagt bij aan de publieke taak;

- De derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals is overeengekomen;
- De bijdrage kan door de gemeente worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven, waarbij de afschrijvingsduur maximaal gelijk is aan de verwachte gebruiksduur van de activa (bij derden) waarvoor de bijdrage aan derden is verstrekt.

Materiele vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- Investerings met een economisch nut;
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investerings met een economisch nut worden geactiveerd. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd en over de gebruiksduur afgeschreven.

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De afschrijvingen worden jaarlijkse berekend volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (de lineaire methode). Afschrijvingen geschieden daarnaast onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele baten in de jaarrekening verwerkt.

Erfpacht

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Financiële vaste activa

Het BBV kent de volgende soorten financiële vaste activa:

- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen;
- Leningen aan openbare lichamen, woningbouwcorporaties, deelnemingen en overige verbonden partijen;
- Overige langlopende leningen:
- Uiteenzettingen in 's Rijks schatkist met rente typische looptijd van 1 jaar of langer;
- Uiteenzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rente typische looptijd van één jaar of langer;
- Overige uitzettingen met een rent typische looptijd van één jaar of langer.

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen

van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen.

Vlottende activa

Vorraden

De balanspost voorraden wordt onderscheiden in:

- Grond- en hulpstoffen;
- Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie;
- Gereed product en handelsgoederen;
- Vooruitbetalingen.

Onderhanden werk

Het startpunt van een grondexploitatie is het raadsbesluit met de vaststelling van het complex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de grondexploitatie geopend en kunnen vervaardigingskosten worden geactiveerd. De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord / wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat op startwaarde getroffen. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen. Er wordt geen rente aan de grondexploitaties toegerekend omdat gemeente Waalre geen algemene leningen heeft, waardoor het volgens het BBV niet is toegestaan rente aan de grondexploitaties toe te rekenen.

De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde ten behoeve van het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone (voor 2022: 2%).

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de kosten en de opbrengsten winst genomen. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

- Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
- De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
- De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

De risico's zijn nader toegelicht in de paragraaf Grondbeleid en de paragraaf

Weerstandsvermogen en risico beheersing in het jaarverslag. Gelet op de planperiode en de geprognosticeerde omzetten, zijn aan het exploiteren van gronden risico's verbonden.

Afhankelijk van het stadium waarin de exploitatie c.q. uitvoering van het betreffende complex zich bevindt, zal het risico afnemen naarmate de einddatum van de grondexploitatie nadert.

In mindere mate geldt dit ook voor het tijdelijk beheer van onroerende zaken die verhuurd/verpacht zijn.

Het uitgangspunt is dat de risico's zo veel mogelijk binnen het totale resultaat van de gezamenlijke grondexploitaties worden opgevangen.

Vooruitbetalingen

De vooruitbetalingen hebben betrekking op goederen die nog niet fysiek aanwezig zijn, maar waar al wel voor is betaald. Deze zijn, voor zover van toepassing, tegen de laatst bekende inkooprijzen gewaardeerd.

Uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rente typische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Schatkistbankieren

Drempelbedrag

In principe dienen alle overtollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag. Dat is een minimumbedrag dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden aangehouden. Voor de gemeente Waalre geldt een drempelbedrag van € 1.000.000 voor alle kwartalen.

De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting: maatgevend voor de omvang van de begroting is het begrotingstotaal zoals dat ook gebruikt wordt voor bijvoorbeeld het berekenen van de kasgeldlimiet.

De drempel is gelijk aan 2% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen, waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt.

Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1 miljoen.

De bankrekeningen van de BNG Waalre zijn zo ingesteld dat elke euro boven de € 350.000 (de 3 BNG rekeningen opgeteld) overgeboekt wordt naar de schatkist van het ministerie van financiën.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Vaste Passiva

Eigen vermogen

De post eigen vermogen wordt onderscheiden in:

Reserves, gespecificeerd naar:

- Algemene reserve
- bestemmingsreserve

Het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

Reserves

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de gemeenteraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het de algemene reserve genoemd.

Vreemd vermogen (voorzieningen)

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde (beheerplannen en

grondexploitaties) of het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd indien sprake is van:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven;
- Middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse Overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle toepassingen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslag jaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Aan voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds)lasten van kapitaalgoederen over meerdere begrotingsjaren ligt een actueel (beheer)plan ten grondslag. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht.

Rente toevoegingen aan voorzieningen vindt alleen plaats bij voorziening op basis van contante waarde berekening wordt gevormd.

Vaste schulden met een rente typische looptijd langer dan één jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Flottende passiva

Netto-flottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar

De netto-flottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva wordt onderscheiden in:

- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume;
- De voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Toelichting op de balans per 31 december 2023

ACTIVA

Vaste activa:

1 Immateriele vaste activa

	Balans 31-12-2022	Resultaatbe- bestemm. e.a. mutat. per 1/1	Balans 1-1-2023	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Afschrijvingen	Bijdrage derden	Balans 31-12-2023
a. Geldleningen, agio/disagio	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Onderzoek en ontwikkeling	12.200	-	12.200	-	-	6.100	-	6.100
	12.200	-	12.200	-	-	6.100	-	6.100

2 Materiele vaste activa

	Boekwaarde 31-12-2022	Mutatie i.v.m. gewijzigde regelgeving	Boekwaarde 1-1-2023	Investe- ringen	Des - investe- ringen	Afschrijvingen	Afwaarde- ring duurza- me waarde- vermindering	Bijdrage derden	Boekwaarde 31-12-2023
a. Investerings met economische nut									
- Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	165.255	-	165.255	-	-	14.422	-	-	150.833
- Gronden en terreinen	1.387.755	-	1.387.755	-	-	-	-	-	1.387.755
- Bedrijfsgebouwen	18.203.429	-	18.203.429	80.579	-	612.766	-	-	17.671.242
- Vervoermiddelen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Machines	64.371	-	64.371	-	-	9.774	-	-	54.597
- Overige (economisch nut)	1.262.457	-	1.262.457	616.296	-	273.791	-	6.858	1.598.104
Totaal a.	21.083.267	-	21.083.267	696.875	-	910.753	-	6.858	20.862.531

b. Investerings met economisch nut waarvoor heffing kan worden geheven									
- Gronden en terreinen (heffing mogelijk)	131.000	-	131.000	-	-	-	-	-	131.000
- Bedrijfsgebouwen (heffing mogelijk)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Grond-, weg- en waterb. werken (heffing mogelijk)	13.618.321	-	13.618.321	1.269.908	-	477.336	-	-	14.410.893
- Vervoermiddelen (heffing mogelijk)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Overige (economisch nut) (heffing mogelijk)	79.683	-	79.683	-	-	13.961	-	-	65.722
Totaal b.	13.829.004	-	13.829.004	1.269.908	-	491.297	-	-	14.607.615

c. Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut									
- Grond-, weg- en waterbouwkundige werken (maatschappelijk nut)	6.253.713	-	5.103.713	8.291.024 *	-	208.832	-	2.826.757	10.359.148
- Overige (maatschappelijk nut)	109.750	-	109.750	62.419	18.198	12.708	-	-17.334	158.597
- Overige (maatschappelijk nut) heffing mogelijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal c.	6.363.463	-	5.213.463	8.353.443	18.198	221.540	-	2.809.423	10.517.745
TOTAAL	41.275.734	-	40.125.734	10.320.226	18.198	1.623.590	-	2.816.281	45.987.891

* het bedrag van € 8.219.024 is inclusief een subsidie van € 4,4 miljoen van de provincie voor de HOV. De subsidie is geheel ontvangen, de hierbij behorende uitgaven gaan plaats vinden in 2024.

3 Financiële vaste activa

	Balans 31-12-2022	Resultaatbe- bestemm. e.a. mutat. per 1/1	Balans 1-1-2023	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Aflossingen	Bijdrage derden	Balans 31-12-2023
a. Kapitaalverstrekkingen	15.795	-	15.795	-	-	-	-	15.795
b. Leningen aan deelnemingen	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Overige langlopende leningen	1.009.676	-	1.009.676	18.198	-	102.385	-	925.489
f. Overige uitzettingen > 1 jaar	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAAL	1.025.471	-	1.025.471	18.198	-	102.385	-	941.284

Specificatie overige langlopende leningen

	Balans 31-12-2022	Resultaatbe- bestemm. e.a. mutat. per 1/1	Balans 1-1-2023	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Aflossingen	Bijdrage derden	Balans 31-12-2023
Groene zone (project zonnepanelen)	971.102	-	971.102	18.198	-	100.117	-	889.183
Waalres museum	38.571	-	38.571	-	-	2.269	-	36.302
TOTAAL	1.009.673	-	1.009.673	18.198	-	102.386	-	925.486

Flottende activa:

4 Voorraden

	Boekwaarde 31-12-2022	Gerealiseerde kosten 2023	Gerealiseerde opbrengsten 2023	Genomen verlies- voorziening	Tussentijdse winst- neming	Bijdragen derden	Boekwaarde 31-12-2023
Overige gronden	-	-	-	-	-	-	-
Waalre Noord fase 1 & 2	5.038.593	234.099	-	-	-	-	5.272.692
De Bleeck	538.853	78.141	584.252	-	-	-	32.742
Trolliuslaan e.o.	185.463	216.649	122.524	-	-	-	279.588
Hoeverland	107.008	31.831	100.000	-	-	-	38.839
							-
Totaal	5.869.917	560.720	806.776	-	-	-	5.623.861

* voorziening **-422.722**
5.447.195

* voorziening **-370.705**
5.253.156

Projectnaam	Boekwaarde opening 2023	Mutaties kosten '23	Mutaties opbrengsten '23	Boekwaarde jaarrek. 2023 (31-12-2023)
	A	B	C	D (=A+B-C)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 5.038.595	€ 234.099	€ -	€ 5.272.695
De Bleeck	€ 538.853	€ 78.141	€ 584.252	€ 32.742
Trolliuslaan e.o.	€ 185.464	€ 216.649	€ 122.524	€ 279.589
Hoeverland	€ 107.008	€ 31.831	€ 100.000	€ 38.839
Totaal	€ 5.869.920	€ 560.720	€ 806.776	€ 5.623.865

Actieve grondexploitatie in 2023	Verwachte winstprognose bij opening 2023	winstneming in 2023	Correctie winstneming	Mutatie actualiseren Grex	Verwachte winstprognose nieuw jaarrek. 2023
	A	B	C	D	E (= A - B - C + D)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 1.996.638	€ -213.918	€ -	€ -1.345.056	€ 865.499
De Bleeck	€ -132.789	€ -	€ -	€ -23.414	€ -156.203
Trolliuslaan e.o.	€ -190.191	€ -	€ -	€ 2.154	€ -188.037
Hoeverland	€ -114.529	€ -	€ -	€ 73.899	€ -40.630
Totaal	€ 1.559.129	€ -213.918	€ -	€ -1.292.417	€ 480.629

Actieve grondexploitatie in 2023	Nog te maken kosten na 1-1-2024	Nog te realis. opbrengsten na 1-1-2024
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 7.151.613	€ 13.289.804
De Bleeck	€ 123.462	€ -
Trolliuslaan e.o.	€ 132.194	€ 223.746
Hoeverland	€ 1.790	€ -
Totaal	€ 7.409.059	€ 13.513.550

5 Uitzettingen met een rentetypisch looptijd < 1 jaar

	2023	2022
a. Vorderingen openbare lichamen		
Vorderingen op openbare lichamen	4.865.900	4.240.211
Totaal a.	4.865.900	4.240.211
c. Overige verstrekte kasgeldleningen		
Deposito's	-	-
Totaal c.	-	-
e. rek.-courant verhouding met het Rijk		
Schatkistbankieren	3.982.528	3.105.622
Totaal e.	3.982.528	3.105.622
h. Overige vorderingen		
Debiteuren	1.717.031	1.649.720
Bij: negatieve debiteuren algemeen	-	-
Bij: overige vorderingen aansl. Jaarrek.	212.811	4.245
	1.929.842	1.653.965
debiteuren gemeente WWB	944.771	990.814
Af: dubieuze debiteuren	-85.355	-73.877
Af: dubieuze debiteuren W&I	-161.641	-168.944
	2.627.618	2.401.958
Totaal h. Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	11.476.046	9.747.790

6 Liquide Middelen

	2023	2022
Contanten	1.329	666
Saldo giro en bankinstellingen	101.060	266.223
Totaal*	102.389	266.889

* De liquide middelen staan vrij ter beschikking

7 Overlopende activa

	2023	2022
Overlopende posten	624.984	646.460
Overlopende posten openbare lichamen	122.904	137.026
Totaal	747.888	783.486

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen bedragen op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:

	Saldo 31-12-2022	Ontvangen	Nog te ontvangen	Saldo 31-12-2023
Rijk				
- SPUK Opvang Oekraïners	137.326	137.326	44.479	44.479
overige Nederlandse overheidslichamen				
- Kunstrouten netwerk	-	-	78.425	78.425
Totaal	137.326	137.326	122.904	122.904

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen bedragen op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:

	Saldo 31-12-2022	Ontvangen	Nog te ontvangen	Saldo 31-12-2023
Rijk				
- SPUK Opvang Oekraïners	137.326	137.326	44.479	44.479
overige Nederlandse overheidslichamen				
- Kunstroutenetwerk	-	-	78.425	78.425
Totaal	137.326	137.326	122.904	122.904

PASSIVA

Vaste passiva:

8 Eigen Vermogen

a. Algemene reserves	Balans 31-12-2022	Resultaatbe- stimm. E.a. mutat. Per 1-1	Balans 1-1-2023	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Verminde- ringen ivm afschrijving op actiba	Balans 31-12-2023
Vrij besteedbaar	616.125	1.796.445	2.412.570	378.195	12.765	-	2.778.000
Bufferreserve	3.648.380	-	3.648.380	-	352.196	-	3.296.184
Alg. reserve grondexploitatie	21.269	-	21.269	-	21.269	-	-
Alg. reserve sociaal domein	56.867	-	56.867	-	-	-	56.867
Totaal a	4.342.641	1.796.445	6.139.086	378.195	386.230	-	6.131.051

b. Bestemmingsreserves	Balans 31-12-2022	Resultaatbe- stimm. E.a. mutat. Per 1-1	Balans 1-1-2023	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Verminde- ringen ivm afschrijving op actiba	Balans 31-12-2023
Best. Res. Voor egalist. Tarieven	-	-	-	-	-	-	-
Overige bestem. Reserves	6.294.574	-	6.294.574	599.133	1.331.277	-	5.562.430
Totaal b	6.294.574	-	6.294.574	599.133	1.331.277	-	5.562.430

Totaal	10.637.215	1.796.445	12.433.660	977.328	1.717.507	-	11.693.481
---------------	-------------------	------------------	-------------------	----------------	------------------	----------	-------------------

9. Voorzieningen

	Balans 31-12-2022	Dotatie	Onttrekking aanwending	vrijval	Balans 31-12-2023
1a. Voorzieningen t.b.t. verplichtingen, verliezen en risico's					
- personele verplichtingen	3.482.780	888.019	252.202	-	4.118.597
- verlofsparen	247.335	185.712	-	-	433.047
- Attero	206.005	-19.209	186.796	-	-
Totaal 1a.	3.936.120	1.054.522	438.998	-	4.551.644
1b. Voorzieningen t.b.v. gelijkmatige verdeling van kosten					
- Onderhoud gem. gebouwen (cw)	539.893	235.955	219.900	-	555.948
- ration. Wegbeheer (cw)	-	-	-	-	-
Totaal 1b.	539.893	235.955	219.900	-	555.948
1c. Voorzieningen verv. Inv. Waarvoor heffing k.w. geheven					
- n.v.t.	-	-	-	-	-
Totaal 1c.	-	-	-	-	-
2. Voorzieningen m.b.t. door derden verkregen middelen met gesp. Bestd.					
- Egalisatie afvalstoffenheffing (cw)	-	-	-	-	-
- vervanging riolering (cw)	14.323.303	-	-	-	14.323.303
Totaal 2.	14.323.303	-	-	-	14.323.303
Totaal voorzieningen	18.799.316	1.290.477	658.898	-	19.430.895

Verliesvoorziening GREX-en wordt in de balans opgenomen bij de voorraden

Uitleg:	370.705
- Grondexploitatie Troliuslaan (gecalc. verlies)	180.735
- Grondexploitatie Hoeveland (gecalc. verlies)	39.833
- Grondexploitatie De Bleeck (gecalc. verlies)	150.137

10 Vaste schulden > jaar

	2023	2022
b2. Binnenlandse banken en overige financiële instellingen		
- Lening O/G nummer 40.111271	3.103.276	3.153.102
- Lening O/G nummer 40.111272	3.063.580	3.184.658
- Lening O/G provincie tbv zonnepanelen	844.689	924.054
- Lening O/G nummer 40.115285 tbv algemeen	10.000.000	10.000.000
- Lening O/G nummer 40.116861 tbv algemeen	5.000.000	-
d. Waarborgsommen	10.522	10.472
Totaal	22.022.066	17.272.286

Vlottende passiva:**11 Netto vlottende schulden < jaar**

	2023	2022
b. kasgeldleningen	-	-
d. Overige schulden		
- crediteuren	6.193.954	4.966.665
- Nog te ontvangen facturen	-	-
- Bij: overige schulden aansl. Jaarrek	212.811	28.951
Totaal	6.406.765	4.995.616

12. Overlopende passiva

	2023	2022
a. Verplichtingen		
- Netto uitkeringen werk & inkomen	901.123	1.176.538
- Vorderingen Rijk PW (TOZO regeling)	162.254	238.643
- nog te betalen bedragen	1.432.996	970.180
Totaal a.	2.496.372	2.385.361
b. Voorschotbedragen van EU, Rijk en Provincies		-
Totaal b.	2.054.881	2.672.524
d. Overige vooruitontvangen		
- Overige nog te betalen bedragen	-	-
Totaal d.	-	-
Totaal overlopende passiva	4.551.253	5.057.885

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen over het jaar 2023:

	Saldo 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Terug- betalingen	Saldo 31-12-2023
Provincie					
- ontvangen bijdragen voor het krediet Brainport Avenue (BPA)	206.550		86.464	6.858	113.228
- verkeersveiligheidsmaatregelen Eindhovenseweg	490.057		490.057		-
- verkeersveiligheidsmaatregelen traverse Noord	481.499				481.499
- regeling reductie energie	40.041		14.422		25.619
- regeling reductie energie woningen	117.647		-56.756		174.403
- Bijdrage provincie krediet Eindhovenseweg	901.114		901.114		-
- GOB natuurnetwerk Brabant	80.129				80.129
- Bijdrage project Hoevenakkers		75.000			75.000
Rijk					
- NPO middelen onderwijs	24.307	17.176			41.483
- aanpak energiearmoede	218.102	98.359	42.807		273.654
- SPUK inburgering	98.020	125.713			223.733
- SPUK onderwijs	15.059			15.059	-
- Brede SPUK restant 2023 naar 2024		41.193			41.193
- Brede SPUK restant 2023 terug te betalen aan het Rijk		10.901			10.901
- Uitvoeringsmiddelen klimaat		79.904			79.904
- Lokale Aanpak Isolatie		372.312			372.312
- Tijdelijke eenheden Mr. Slootsweg		59.102			59.102
- Bibliotheek SPUK IDO		2.722			2.722
Totaal	2.672.525	882.383	1.478.108	21.917	2.054.882

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Eigen bijdrage op grond van de WMO

Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de WMO geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.

Gewaarborgde geldleningen (buiten de balans)

Er is een separaat overzicht gemaakt voor de gewaarborgde geldleningen (zie overzicht gewaarborgde leningen). De totale geborgde waarde is per 31-12-2023 € 10.187.586.

Overige niet uit de balans blijkende verplichtingen

De gemeente heeft contracten en overeenkomsten afgesloten voor de bedrijfsvoering en uitvoering van de taken. De contracten zijn opgenomen in het zaakstelsel. Hieronder is een beperkt overzicht opgenomen van de grootste contracten die zijn afgesloten.

Naam crediteur	Bedrag (incl BTW)
ATTERO B.V.	376.302
Centric Netherlands B.V.	329.210
Connexion Taxi Services B.V.	267.853
Gebr. Brouwers B.V. groenverzorging	1.950.477
Greenchoice	338.035
Haert B.V.	626.394
Heijmans Techniek en Mobiliteit B.V.	274.670
J van Uijthoven & Zn B.V.	2.172.452
KWS Infra B.V.	1.613.564
PQR B.V.	358.811
REMONDIS Containers B.V.	663.327
Yacht Inhouse Services B.V.	2.724.354

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum zijn geen nieuwe gebeurtenissen ontstaan die een materiele invloed hebben op de in de jaarrekening 2023 gepresenteerde baten, lasten en/of balansposities.

Schatkistbankieren

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	1.000			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	304	300	240	278
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	696	700	760	722
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	41.253			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	41.253			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,02 [met een minimum van € 1.000.000] + (4c)*0,002 met een drempel van € 10.000.000	Drempel bedrag	1.000			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
Verslagjaar					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	27.371	27.297	22.087	25.622
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	304	300	240	278

Overzicht reserves en voorzieningen

Algemene bufferreserve	Dit betreft het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente en heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers.
Algemene reserve vrij besteedbaar	Dient als weerstandsvermogen voor het opvangen van risico's waarvoor geen bestemmingsreserve of voorziening is gevormd.
Algemene reserve grondexploitatie	Dient buffer voor financiële tegenvallers in relatie tot de grondexploitatiegebieden. (Deze reserve wordt opgeheven. Zie nota reserves en voorzieningen)
Algemene reserve Sociaal Domein	Heeft als functie de kosten te dekken voortvloeiende uit redelijkerwijs niet in te schatten risico's op het brede terrein van het sociaal domein (jeugd, Wmo, participatie, etc.)
Reserve openbare ruimte en bruggen	Heeft als functie de kosten te dekken voortvloeiende uit de renovatie/groot onderhoud van openbare ruimtes en bruggen.
Reserve wettelijke bepalingen	Dient om kosten als gevolg van rijksbeleid te financieren: vervallen rentetoerekening aan grondexploitatiegebieden en de verplichting om vakantiegeld te reserveren bij het opstellen van de jaarstukken. Over beide maatregelen moet de wetgever beslissen.
Reserve regionaal fonds	Bedoeld voor investeringen die bijdragen aan de algemene verbetering van de woon-, leef- en werkqualiteiten van de gemeente door regionale projecten waarvoor binnen de regio om een bijdrage wordt verzocht.
Reserve lokaal fonds	Bedoeld voor investeringen die bijdragen aan de algemene verbetering van woon-, leef- en werkqualiteiten van de gemeente in het kader van bovenwijkse voorzieningen of projecten binnen de gemeente.
Reserve sociale woningbouw	Een fonds om verevening te kunnen toepassen om financiële overschotten van winstgevende locaties in te kunnen zetten om de tekorten op andere locaties af te dekken, in relatie tot de verplichting om 30 % van een woningbouwproject in de sociale sector te realiseren.
Reserve landschappelijke kwaliteiten	Bedoeld om de financiële bijdrage te kunnen regelen voor de verbetering van landschappelijke kwaliteit, wanneer dit nodig, maar niet mogelijk is binnen projecten die bijdragen aan de algemene verbetering van de woon-, leef- en werkqualiteiten van de gemeente, de feitelijke kwaliteitsverbetering.
Kapitaalreserve huisvesting gemeentewerf	Dekking afschrijvingslasten van de investering gemeentewerf 1999.
Kapitaalreserve renovatie sporthallen	Dekking afschrijvingslasten van de investering renovatie sporthallen De Pracht en Hoeveland in 2007.
kapitaalreserve renovatie brandweerkazerne	Dekking afschrijvingslasten van de investering brandweerkazerne in 2008.
kapitaalreserve buitensport acc.sportpark Waalre	Dekking afschrijvingslasten van de investering herinrichting buitensportaccommodaties in 2008.
Kapitaalreserve 't Hazzo	Dekking afschrijvingslasten van de hogere investering van 't Hazzo
Reserve buitenonderhoud schoolgeb.	Dekking uitgaven groot (buiten)onderhoud schoolgebouwen.
Reserve aandelen bouwfonds	Vrijval ten gunste van de exploitatie. Ter vervanging van de wegvallende winstuitkering van de HNG.
Reserve bereikbaarheidsagenda	Voor de cofinanciering van de samenwerkingsovereenkomst bereikbaarheidsagenda Zuidoost Brabant 2017-2030
Reserve riolering	Overschot op exploitatiekosten en onderhoud ten opzichte van het GRP 2018
Reserve overlopende posten	Wel noodzakelijke maar in een dienstjaar niet gebruikte budgetten worden via deze reserve overgeboekt naar het volgende dienstjaar
Voorziening personele verplichtingen	Dekken van de jaarlijkse uitkeringen aan het voormalig personeel i.v.m. wachtgelden en uitkeringen/pensioenen aan gewezen wethouders.
Voorziening verlofsparen	met ingang van 2022 hebben medewerkers de mogelijkheid tot "verlofsparen". Bovenwettelijke uren mogen worden gespaard om op een later tijdstip op te kunnen nemen. Het totaal bedrag aan bovenwettelijke uren wordt in deze voorziening opgenomen
Voorziening Attero	Met ingang van 2022 is een voorziening gemaakt voor de afwikkeling van de claim van Attero m.b.t. minder geleverd brandbaar afval dan contractueel is vastgelegd
Verliesvoorziening bouwgrondexploitatie	Voor het opvangen van verliezen op bouwgrondexploitaties.
Voorziening onderhoud gemeentebouwen	Het dekken van de uitgaven voor groot planmatig onderhoud aan gemeentebouwen, niet zijnde het gemeentehuis. Het beheersplan voor onderhoud omvat zowel het buiten- als het binnenonderhoud.
Voorziening vervanging riolering	Om jaarlijkse fluctuaties op het tarief van de rioolrechten tegen te gaan. Deze voorziening bestaat uit middelen derden en eigen middelen voor het op peil houden van de voorziening voor het doen van toekomstige investeringen.
Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	Ter egalisatie van financiële ontwikkelingen m.b.t. de afvalstoffentaak.

Omschrijving reserves	Stand per 1-1-2023	Rente	Toevoegingen 2023		Onttrekkingen 2023		Stand per 31-12-2023
			rente	T.l.v. exploitatie	T.g.v. exploitatie	T.g.v. expl. Afschrijving	
Algemene reserves							
Bufferreserve	3.648.381	0%	-	-	352.196	-	3.296.185
Vrij besteedbaar	2.412.570	0%	-	378.195	12.765	-	2.778.000
Grondexploitatie	21.269	0%	-	-	21.269	-	-
Sociaal domein	56.867	0%	-	100.000	100.000	-	56.867
Algemene reserves	6.139.087		-	478.195	486.230	-	6.131.052
Bestemmingsreserves							
Openbare ruimte en bruggen	428.134	0%	-	52.500	85.729	-	394.905
Wettelijke bepalingen	90.817	0%	-	-	45.000	-	45.817
Regionaal fonds	552.986	0%	-	19.355	36.350	-	535.991
Lokaal fonds	751.186	0%	-	33.620	400.000	-	384.806
Sociale woningbouw	40.900	0%	-	4.000	-	-	44.900
Landschappelijke kwaliteiten	392.777	0%	-	2.049	40.745	-	354.081
Kapitaalreserve Huisvesting gemeentewerf	202.240	0%	-	-	-	12.640	189.600
Kapitaalreserve Renovatie sporthallen	619.533	0%	-	-	-	68.837	550.696
Kapitaalreserve Renovatie brandweerkazerne	605.850	0%	-	-	-	24.234	581.616
Kapitaalreserve Buitensportaccommodatie Waalre	985.000	0%	-	-	-	50.220	934.780
Kapitaalreserve 't Hazzo	374.127	0%	-	-	-	9.586	364.541
Buitenonderhoud schoolgebouwen	404.318	0%	-	56.019	-	-	460.337
Aandelen bouwfonds	69.604	0%	-	-	34.000	-	35.604
Reserve bereikbaarheidsagenda	295.410	0%	-	179.000	50.500	-	423.910
Reserve riolering	356.926	0%	-	163.684	356.926	-	163.684
Reserve overlopende posten	124.765	0%	-	88.906	116.510	-	97.161
Overige bestemmingsreserves	6.294.573		-	599.133	1.165.760	165.517	5.562.429
Totaal reserves	12.433.660		-	1.077.328	1.651.990	165.517	11.693.481

Omschrijving voorzieningen	Stand per 1-1-2023	voorziening obv CW	Toevoegingen 2023			Aanwending 2023		Stand per 31-12-2023
			rente	exploitatie	derden	uitgaven	n.v.t.	
Voorzieningen verplichtingen en verliezen								
Voorziening personele verplichtingen (cw)	3.482.780	2,472%	86.094	141.718	660.207	252.202	-	4.118.597
Voorziening verlofsparen	247.335	-	-	185.712	-	-	-	433.047
Voorziening Attero	206.005	0%	-	-19.209	-	186.796	-	-
subtotaal	3.936.120		86.094	308.221	660.207	438.998	-	4.551.644
Voorzieningen gelijkmatige verdeling kosten								
Voorziening onderhoud gem. gebouwen	539.893	0%	-	235.955	-	219.900	-	555.948
subtotaal	539.893		-	235.955	-	219.900	-	555.948
Voorzieningen middelen derden								
Voorziening vervanging riolering (cw)	14.323.303	0%	-	-	-	-	-	14.323.303
Voorziening afvalstoffenheffing (cw)	-	0%	-	-	-	-	-	-
subtotaal	14.323.303		-	-	-	-	-	14.323.303
Totaal voorzieningen	18.799.316		86.094	544.176	660.207	658.898		19.430.895

Toelichting mutaties reserves

Omschrijving reserves	Toevoegingen 2023	Toelichting	Onttrekkingen 2023		Toelichting
	T.l.v. exploitatie		T.g.v. exploitatie	T.g.v. expl. afschrijving	
Algemene reserves					
Algemene reserve			110.000		krediet viering 100 jaar Waalre
			4.500		krediet regionale energiestrategie
			668		krediet warmteplan
			28.308		inhuur adviseur veiligheid
			26.853		ambtelijke ondersteuning RES
			179.000		KTM A2
			2.867		bedrijventerrein Voldijn
Vrij besteedbaar grondexploitatie	378.195	ovb van GREX en riolering	12.765		krediet omgevingswet
Sociaal domein	100.000	storting in reserve SD	21.269		ovb naar vrij besteedbaar
			10.000		versterking CMD
			90.000		armoedebestrijding
Algemene reserves	478.195		486.230	0	
Bestemmingsreserves					
Openbare ruimte en bruggen	25.000	Storting in reserve Openbare ruimte	85.729		Verschuivingen formatie en aanpassingen organisatie
	27.500	Storting in reserve bruggen			
Wettelijke bepalingen			45.000		Onttrekking voor vervallen rentetoekening Grexen
Regionaal fonds	19.355	storting uit anterieure ovk	13.951		krediet DDH
			8.572		bidrage van Gogh nationaal park
			13.827		krediet DDH
Lokaal fonds	33.620	storting uit anterieure ovk	400.000		bijdrage centrumplan Aalst
Sociale woningbouw	4.000	storting uit anterieure ovk			
Landschappelijke kwaliteiten	2.049	storting uit anterieure ovk	40.745		kunstroutenetwerk
Huisvesting gemeentewerf				12.640	Bijdrage reserve gemeentewerf
Renovatie sporthallen				68.837	Bijdrage reserve renovatie sporthallen
Renovatie brandweerkazerne				24.234	Bijdrage reserve brandweerkazerne
Buitensportaccommodatie Waalre				50.220	Bijdrage reserve buitensport Waalre
Reserve 't Hazzo				9.586	Bijdrage reserve Hazzo
Buitenonderhoud schoolgebouwen	56.019	Storting in reserve onderhoud schoolgebouwen			
Aandelen bouwfonds			34.000		Onttrekking reserve bouwfonds
Reserve bereikbaarheidsagenda	179.000	KTM A2	50.500		jaarlijkse bijdrage tot 2029
Reserve riolering	163.684	overschot 2023	356.926		ovb naar vrij besteedbaar
Reserve overlopende posten	88.906	diverse stortingen	116.510		diverse onttrekkingen
Overige bestemmingsreserves	599.133		1.165.760	165.517	
Totaal reserves	1.077.328		1.651.990	165.517	

Overzicht overbrengen van kredieten van 2023 naar 2024

Omschrijving	Overgebracht (restant) krediet naar 2023	Nieuw krediet 2023	Uitgegeven/ontvangen in 2023	Overboeken naar 2024
Investeringen I&F staat Uitgaven				
krediet herinrichting Gestelsestraat uit WBP 2020	28.061	-	11.100	16.961
krediet WBP	288.041	-170.000	-	118.041
krediet Eindhovenseweg	10.970.653	-	4.879.966	6.090.687
krediet openbare ruimte dorps hart Aalst	5.003.691	-	561.037	4.442.654
krediet openbare ruimte M. de ruyterstraat	1.266.494	-	1.069.057	197.437
krediet vervangen fietspaden buitengebied (de Hurken en 't Loon)	150.000	-	13.385	136.615
krediet voorbereiding Traverse Noord en Heikantstraat	-	500.000	267.568	232.432
krediet fietspaden Willibrorduslaan	-	600.000	178	599.822
krediet centrumontwikkeling Aalst	57.193	-	20.851	36.342
Krediet IHP voorbereiding nieuwbouw scholen	-	600.000	-	600.000
krediet groenbeleidsplan 2021	600.000	-	244.266	355.734
krediet wijzigen afvalinzameling	312.596	-	96.553	216.043
vGRP 2019 voorb. Renovatie drukriolering	96.645	-	65.305	31.340
vGRP 22/23 riolering eindhovenseweg	4.184.524	-	-	4.184.524
vGRP onbekend dorps hart aalst	2.400.000	-	-	2.400.000
aanpak wateroverlast Garenbleek en Sophiastraat	-	300.000	31.177	268.823
uitvoeren relinen 2023	-	300.000	-	300.000
onderzoek gronddepot en gemeentewerf	-	35.000	4.468	30.532
Regeling reductie energieverbruik	40.073	-	14.422	25.651
Regeling reductie energieverbruik woningen	117.647	-	-56.756	174.403
krediet DDH herinvestering na kavelruil	381.156	-	25.000	356.156
krediet voorbereiding Waalre noord fase 3	-	450.000	66.905	383.095
lasten I&F	25.896.774	2.615.000	7.314.482	21.197.292
Inkomsten				
krediet Eindhovenseweg	6.475.694	-	2.291.171	4.184.523
krediet openbare ruimte dorps hart Aalst	2.800.000	-	535.486	2.264.514
Regeling reductie energieverbruik	40.073	-	14.422	25.651
Regeling reductie energieverbruik woningen	117.647	-	-56.756	174.403
krediet DDH herinvestering na kavelruil	11.459	-	-	11.459
krediet DDH	369.694	-	25.000	344.694
inkomsten I&F	9.814.567	-	2.809.323	7.005.244
Saldo	16.082.207	2.615.000	4.505.159	14.192.048
Investeringen bouwgrondexploitatie (BGE) uitgaven				
54 Krediet Waalre-N dp 1a: voorbereiding en uitvoering krediet	49.017	-	7.988	41.029
55 Krediet Waalre-N dp 1b: bouwrijpmaken	108.704	-58.704	-	50.000
59 WN HZ fase 1 krediet voorbereiding	539.005	-	3.120	535.885
60 WN Heistraat- Zuid voorbereidingskrediet	1.199.047	-	197.403	1.001.644
70 uitvoeringskrediet de Bleek 1	46.462	-	63.856	-17.394
71 Trolliuslaan eo uitvoeringskrediet	342.313	-	185.214	157.099
72 Hoeveland krediet uitvoering	58.485	-	26.544	31.941
Saldo	2.343.033	-58.704	484.125	1.800.204
Investeringen exploitatie t.l.v. reserves uitgaven				
krediet OV ambassadeurs Eindhoven en Waalre	-	25.000	-	25.000
krediet ontwikkelingsvisie bedrijventerreinen de Voldijn	20.000	-	2.867	17.133
krediet nationaal programma onderwijs	75.323	-	33.885	41.438
krediet aanleg kunsttroutenetwerk	83.250	-	7.750	75.500
krediet cultuurloper	20.514	-	29.278	-8.764
krediet uitvoeringsmiddelen klimaat	-	336.032	256.128	79.904
krediet aanpak energiearmoede	218.102	98.359	42.807	273.654
krediet uitvoeringskosten klimaatakkoord	-	130.000	26.853	103.147
krediet implementatie nieuwe omgevingswet	85.777	60.000	12.765	133.012
krediet Regionaal Ontwikkelingsfonds Werklocaties	37.496	-	-	37.496
krediet vervolgfase fietspaden recreatief	460.000	-	-	460.000
krediet aanleg kunsttroutenetwerk SGE	150.745	-	136.420	14.325
krediet tijdelijke eenheden Mr. Slootsweg	75.000	-	8.898	66.102
krediet lokale aanpak isolatie	-	340.180	-	340.180
subtotaal lasten exploitatie	1.226.207	989.571	557.651	1.658.127
Inkomsten				
krediet OV ambassadeurs Eindhoven en Waalre	-	25.000	-	25.000
krediet nationaal programma onderwijs	75.323	-	33.885	41.438
krediet aanleg kunsttroutenetwerk	83.250	-	7.750	75.500
krediet cultuurloper	20.514	-	9.486	11.028
krediet uitvoeringsmiddelen klimaat	-	336.032	256.128	79.904
krediet aanpak energiearmoede	218.102	98.359	42.807	273.654
krediet vervolgfase fietspaden recreatief	230.000	-	-	230.000
krediet aanleg kunsttroutenetwerk SGE	110.000	-	95.675	14.325
krediet tijdelijke eenheden Mr. Slootsweg	75.000	-	8.898	66.102
subtotaal inkomsten exploitatie	812.189	799.571	454.629	1.157.131
Saldo	414.018	190.000	103.022	500.996
Totaal	18.839.258	2.746.296	5.092.306	16.493.248

Overzicht gewaarborgde leningen

nr.	oorspronkelijk bedrag geldlening	naam van de geldnemer	doel van de geldlening	besluit borgstelling		Loop tijd	rente perc.	Res tantbedrag gewaarborgde geldleningen 1-1-2023	Aflossingen in 2023	res tantbedrag gewaarborgde geldleningen per 31-12-2023	
				raads- c.q. b&w-besluit	uitvoerings- besluit b&w					Totaal	Door gemeente gewaarborgd
a. Specifieke garantieverleningen:											
1	45.000	LTV/Eeckenrode	Vervangen clubaccommodatie	29-6-2010		15	4,150	7.750	3.000	4.750	2.375
2	60.000	WLTV	Vervanging toplaag tennis banen	1-6-2021	4-5-2021	10	3,000	54.000	6.000	48.000	24.000
3	60.000	Stichting Waarborgfonds Sport	Vervanging toplaag tennis banen	1-6-2021	4-5-2021			54.000	6.000	48.000	24.000
	165.000							115.750	15.000	100.750	50.375
b. Garantieverleningen door het W SW, waarbij de gemeente optreedt als achterborg:											
Woonstichting Thuis											
1	1.329.000	Woonstichting Aert Swaens	Herfinanc. lening v/m won.bedr.	27-06-1995	1-9-1987		8,520	583.240	57.515	525.725	262.883
2	2.235.000	Woonstichting Aert Swaens	Herfinanc. lening v/m won.bedr.	27-06-1995	1-9-1987		8,480	981.616	95.152	886.464	443.232
3	695.000	Woonstichting Aert Swaens	Herfinanc. lening v/m won.bedr.	27-06-1995	1-5-2003		4,700	368.586	26.354	342.232	171.116
4	0	Woonstichting Aert Swaens	Herfinanc. lening v/m won.bedr.	27-06-1995	-		6,760	16.765	16.765	0	0
5	410.000	Woonstichting Aert Swaens	Herfinanc. lening v/m won.bedr.	27-06-1995	1-9-1987		7,100	64.159	31.749	32.410	16.205
6	488.000	Woonstichting Aert Swaens	Herfinanc. lening v/m won.bedr.	27-06-1995	1-9-1987		7,390	77.321	38.242	39.079	19.540
7	738.000	Woonstichting Aert Swaens	Herfinanc. lening v/m won.bedr.	27-06-1995	1-9-1987		6,930	379.782	23.102	356.680	178.340
8	708.000	Woonstichting Aert Swaens	Nieuwb.14 app. Centr plan Aab t	16-04-1996	15-3-1998		5,780	248.680	35.849	212.831	106.415
9	7.500.000	Woonstichting Thuis	Herfinanc. lening v/m won.bedr.		9-12-2014		1,925	7.500.000	0	7.500.000	3.750.000
10	9.098.000	Woonstichting Thuis					-	703.000	23.000	680.000	340.000
11	3.404.000	Woonstichting Thuis			21-12-2021		-	254.000	0	254.000	127.000
12	10.000.000	Woonstichting Thuis			26-10-2021		2,980	748.000	(2.000)	748.000	374.000
13	15.000.000	Woonstichting Thuis			27-2-2023		2,258	0	(1.121.000)	1.121.000	560.500
14	10.000.000	Woonstichting Thuis			30-8-2023		3,037	0	(748.000)	748.000	374.000
15	10.000.000	Woonstichting Thuis			30-8-2023		3,027	0	(748.000)	748.000	374.000
	71.605.000							11.923.150	(2.271.272)	14.194.422	7.097.211
Wooninc.											
1	16.185.000	Wooninc.			-			399.000	(411.000)	810.000	405.000
2	4.413.000	Wooninc.			21-12-2021		4,860	117.000	(104.000)	221.000	110.500
3	6.000.000	Wooninc.			18-1-2022		0,792	160.000	(140.000)	300.000	150.000
4	10.000.000	Wooninc.			26-8-2021		0,089	266.000	(235.000)	501.000	250.500
5	10.000.000	Wooninc.			28-3-2022		0,834	266.000	(235.000)	501.000	250.500
6	10.000.000	Wooninc.			1-12-2022		2,561	0	(501.000)	501.000	250.500
7	10.830.000	Wooninc.			1-12-2022		2,515	0	(542.000)	542.000	271.000
8	11.000.000	Wooninc.			1-12-2022		2,473	0	(551.000)	551.000	275.500
9	10.000.000	Wooninc.			2-1-2023		0,000	266.000	(235.000)	501.000	250.500
10	7.000.000	Wooninc.			3-7-2023		2,984	0	(350.000)	350.000	175.000
11	6.000.000	Wooninc.			23-10-2023		3,397	0	(300.000)	300.000	150.000
12	10.000.000	Wooninc.			23-1-2024		0,000	0	(501.000)	501.000	250.500
13	10.000.000	Wooninc.			23-11-2023		3,240	0	(501.000)	501.000	250.500
	121.428.000							1.474.000	(4.606.000)	6.080.000	3.040.000
								13.512.900	(6.862.272)	20.375.172	10.187.586

De bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siSa - d.d. 09-03-2024								
Verstrekkter	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen nomdbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) – uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitzonderd uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)
			Aard controle R Indicator: A16/01	Aard controle R Indicator: A16/02	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/03	Aard controle R Indicator: A16/04	Aard controle R Indicator: A16/05	Aard controle R Indicator: A16/06
			€ 924.889			€ 9.251	€ 0	€ 46.259
			Totaal bedrag vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen nomdbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T) Som indicatoren 01/02/04/05/06/07 en 08	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		
Aard controle R Indicator: A16/07	Aard controle R Indicator: A16/08	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10					
€ 0	€ 40.320	€ 1.020.699	€ 1.393.643					
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgeverkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgeverkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)	Normbedragen voor e (ja/nee)
			Aard controle R Indicator: B2/01	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Aard controle D2 Indicator: B2/03	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06
			0	11	0	0	Ja	Ja
			Wijziging keuze per (2023/2024)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1	Reeks 1		
			Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/08	Aard controle R Indicator: B2/09	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10		
			N.V.T.	Nee	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1
			Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel o (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel o (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)
			Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/11	Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/12	Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/13	Keuze werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/14	Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/15	Werkelijke kosten Aard controle R Indicator: B2/16
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2
			Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal PVA's (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PVA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)
			Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/17	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/18	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/19	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/20	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/21	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/22
€ 0	€ 2.280	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			
Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Totaal				
Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel fx aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel fx aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Totale verantwoording (jaar T) voorde SPUK B2 regeling				
Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/23	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/24	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/25	Keuze normbedragen Aard controle R Indicator: B2/26	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/27				
€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0			

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siSa - d.d. 09-03-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
BZK	C55	Aanpak energiearmoede	Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoeide kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energiegebruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoeide kosten
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C55/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: C55/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06</i>
			121	€ 11.437	€ 34.777	0	€ 0	€ 0
			Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energiegebruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoeide kosten			
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: C55/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09</i>						
121	€ 31.371	€ 32.795						
Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervangen koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen			
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15</i>			
113	113	0	9	113	0			
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toeslagenaire	Gederfte opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	E indverantwoording (Ja/Nee)				
			<i>Aard controle R Indicator: C62/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02</i>				
			€ 0	Ja				
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen	
			<i>Aard controle R Indicator: C92/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C92/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05</i>	
			€ 13.798	€ 2.722	1	61	0	

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator		
BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikkingnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daaraan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijding boven de € 4.000 van de laatstbedeelde woningen		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C94/01	Aard controle R Indicator: C94/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/03	Aard controle R Indicator: C94/04	Aard controle R Indicator: C94/05	Aard controle R Indicator: C94/06		
			1 LA123-03601245	€ 0	0	0	0	€ 0		
			2							
			100							
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (ja/nee)				
			Aard controle R Indicator: C94/07	Aard controle R Indicator: C94/08	Aard controle R Indicator: C94/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/10				
			1	€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
			2							
			100							
BZK	C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Beschikkingnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/02	Aard controle R Indicator: C209/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/04	Aard controle D2 Indicator: C209/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/06		
			1 RHA2023-03504590	Tijdelijke woningen Meester Slootshof	€ 8.898	€ 8.898	€ 0	8		
			2							
			10							
			Kopie Projectnaam	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T)	De uitvoering loopt volgens de planning (ja/nee)	Zelfstandige uitvoering (ja/nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/09	Aard controle R Indicator: C209/10				
			1 Tijdelijke woningen Meester Slootshof	0	Ja	Ja				
			2							
			10							
Eindverantwoording (Ja/Nee)										
Aard controle n.v.t. Indicator: C209/11										
	Nee									
BZK	C210B	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw Sisa tussen medeoverheden	Hieronder per regel één provincie(code) selecteren en in de kolommen eernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/01	Aard controle R Indicator: C210B/02	Aard controle R Indicator: C210B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/06		
			1 030010 Provincie Noord-Brabant	€ 0	€ 0	2	0	Nee		
			2							
			3							
			5							

Si Sa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sia - d.d. 09-03-2024

Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB) Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met beweegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			<i>Aard controle R Indicator: D8/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/05</i>	
			€ 183.402	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: D8/09</i>		
1	060866 Gemeente Waalre	€ 0	060866 Gemeente Waalre	€ 0				
2								
100								
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra huur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	
			<i>Aard controle R Indicator: D14/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/05</i>	
			€ 33.885	€ 0	€ 0	€ 0	€ 24.307	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering gemeenten t.b.v. het Nationaal Programma Onderwijs		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: D14/09</i>		
1	060866 Gemeente Waalre	€ 0	060866 Gemeente Waalre	€ 0				
2								
10								

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siSa - d.d. 09-03-2024								
Verstrekker	Lijstingscode	Specifieke uitlegging Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
IenW	E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R Indicator: E20/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E20/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/04</i>		
			€ 490.057	€ 1.066.322	€ 0.909.312	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E20/08</i>		
			1 110 Aanleg van een uitritconstructie van zijstraat GOW naar 30 km/uur-zone aantal in st	Ja	1	Maatregel is uitgevoerd in 2022		
			2 115 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom aantal in st	Ja	1	aanleg rotonde brabantiaalaan, maatregel is uitgevoerd in 2023.		
			3 217 Het volwaardig afvaarderen van een gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur naar een ertoevangsveg 30 km/uur aantal in meters	Nee	500	uitgevoerd in 2021. De overige 500 meter wordt uitgevoerd in 2025.		
			4 119 Aanleg van een fietsoversteek (middenland), alleen bij een kruispunt aantal in st	Ja	1	maatregel uitgevoerd in 2021 en opgeleverd		
			5 50					
IenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(ode) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen emaat de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: E44B/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06</i>
			1 060772 Gemeente Eindhoven	zaaknummer 31189858 en nummer 5000006133	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2					
			3					
			4					
			20					
			Kopie CBS(ode)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09</i>			
			1 060772 Gemeente Eindhoven	zaaknummer 31189858 en nummer 5000006133	Nee			
2								
3								
4								
20								
Kopie CBS(ode)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel					
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13</i>					
1 060772 Gemeente Eindhoven	zaaknummer 31189858 en nummer 5000006133	realisatie ondergrondse bergings- en infraratievoorziening inclusief het scheiden van de rolring /nr 1	Nee					
2								
3								
20								

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking siSa - d.d. 09-03-2024								
Verstrekker	Buikeringcode	Specifieke uitkering juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
IenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R Indicator: E84/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: E84/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04</i>		
			€ 001.344	€ 001.344	€ 531.344	Ja		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08</i>		
			1 330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-E TW 30km/haantal in Stuks	Ja	4			
2								
3								
4								
50								
EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Besteding apparaatskosten (jaar T): salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten
			<i>Aard controle R Indicator: F28/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: F28/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: F28/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F28/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: F28/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F28/06</i>
			€ 0	€ 256.128	€ 0	€ 256.128	€ 0	€ 0
	Eindverantwoording (Ja/Nee)							
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: F28/07</i>							
	Nee							
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente 1.1 Participatiewet (PW)	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente 1.1 Participatiewet (PW)	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente 1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente 1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente 1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente 1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			<i>Aard controle R Indicator: G2/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/04</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/05</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/06</i>
			€ 2.572.838	€ 14.480	€ 202.478	€ 3.560	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)
			<i>Aard controle R Indicator: G2/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/09</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/10</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/11</i>	<i>Aard controle R Indicator: G2/12</i>
			€ 32.330	€ 4.572	€ 0	€ 200.478	€ 0	€ 0
	Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)						
	<i>Aard controle D2 Indicator: G2/13</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14</i>						
	€ 0	Ja						

B18a Bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking etc. - d.d. 06-03-2024

Verzeker	Uitvoeringscode	Specifieke uitkering, subsidie, subsidie, pensioengedrag, overige	Indicator	Indicatie	Indicatie	Indicatie	Indicatie	Indicatie	
B2V	G3	<p>Beduit bijdragenverening zelfdandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking_Gemeentedeel 2023)</p> <p>Beduit bijdragenverening zelfdandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wvz.</p>	<p>Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/01</p>	<p>Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/02</p>	<p>Baten vanwege voor 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk)</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/03</p>	<p>Besteding (jaar T) Bob</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/04</p>	<p>Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/05</p>	<p>Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 02, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob)</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/06</p>	
			<p>C 3.640</p> <p>BBZ voor 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB)</p> <p>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/07</p>	<p>C 0</p> <p>BBZ voor 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB)</p> <p>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) (exclusief BOB) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/08</p>	<p>C 5.568</p> <p>BBZ voor 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB)</p> <p>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/09</p>	<p>C 0</p> <p>BBZ vanaf 2020 – kapitaalverstrekking</p> <p>Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G3/10</p>	<p>C 0</p> <p>Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Neen)</p> <p>Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11</p>	<p>C 0</p>	
B2V	G4	<p>Tijdelijke overbruggingsregeling zelfdandig ondernemers (Tozo_Gemeentedeel 2023)</p> <p>Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wvz</p>	<p>Welke regeling betreft het?</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01</p>	<p>Besteding (jaar T) levensonderhoud</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G4/02</p>	<p>Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G4/03</p>	<p>Baten (jaar T) levensonderhoud</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G4/04</p>	<p>Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing)</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G4/05</p>	<p>Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig)</p> <p>Gemeente</p> <p>Aard controle R Indicator: G4/06</p>	
			1	Tozo 1 (1 mei tot 1 juni 2020)	C 0	C 0	C 1.968	C 0	C 0
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	C 0	-€ 8.739	C 1.968	C 20.099	C 1.291
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	C 0	C 0	C 124	C 2.084	C 124
			4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	C 0	-€ 8.502	C 0	C 0	C 0
			5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	C 0	C 0	C 0	C 599	C 102
			6	Totaal	C 0	-€ 17.117	C 3.036	C 22.742	C 1.517
			Kopie regeling	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T)	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Neen)			
			Gemeente	Aard controle R Indicator: G4/07	Gemeente	Aard controle R Indicator: G4/08	Gemeente	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/09	
			1	Tozo 1 (1 mei tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja					
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja					
6	Totaal	0	0	N.v.t.					
Kopie regeling	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht)					
Gemeente	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11	Aard controle R Indicator: G4/12	Aard controle R Indicator: G4/13	Aard controle R Indicator: G4/14					
1	Tozo 1 (1 mei tot 1 juni 2020)								
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)								
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)								
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)								
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)								
6	Totaal								
Kopie regeling	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Levensonderhoud - Mutaties (dotaties en uitval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire						
Gemeente	Aard controle n.v.t. Indicator: G4/15	Aard controle R Indicator: G4/16	Aard controle D2 Indicator: G4/17	Aard controle R Indicator: G4/18					
1	Tozo 1 (1 mei tot 1 juni 2020)	C 0	C 0	C 0					
2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	C 0	C 0	C 0					
3	Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	C 0	C 0	C 0					
4	Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	C 0	C 0	C 0					
5	Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	C 0	C 0	C 0					
6	Totaal	0	0	0					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024								
Verstrekker	Lijfingscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Oprzanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
SZW	G10	Wet inburgering 2021_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/01	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/02	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire_gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfte baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G12/01	Gederfte baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G12/02	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03			
SZW	G13	Onderwijsroute_deel gemeente 2023 Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/01	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/02	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/03	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/04	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) Aard controle R Indicator: H4/01	Totale werkelijke berekende subsidie Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02				
			€ 37.258	€ 30.339				
		Activiteiten	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03	Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T) Aard controle R Indicator: H4/04	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken Aard controle R Indicator: H4/05	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken Aard controle R Indicator: H4/06	Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten Aard controle R Indicator: H4/07	
		1 onderhoud sportparken	€ 30.339	€ 27.832	€ 0	€ 2.507		
		2						
		3						
		4						
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022	Beschikkingnummer Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01	Totaal bedrag volgens beschikking Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) Gerealiseerd Aard controle R Indicator: H8/03	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) Gerealiseerd Aard controle R Indicator: H8/04	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) Gerealiseerd Aard controle n.v.t. Indicator: H8/05	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) Gerealiseerd Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06
		1 1035087 (2021)	€ 20.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.000	
		2 1035087 (2021)	€ 22.571	€ 0	€ 0	€ 0	€ 22.571	
		3 1042068 (2022)	€ 18.358	€ 0	€ 0	€ 0	€ 32.612	
		4						
		Kopie beschikkingnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08				
		1 1035087 (2021)	Ja					
		2 1035087 (2021)	Ja					
		3 1042068 (2022)	Ja					
		4						

Si Sa bijlage verantwoordinginformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking si sa - d.d. 09-03-2024								
Verstrekker	Uitkeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: H12/01	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Aard controle R Indicator: H12/02	Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03	Eindverantwoording? (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04		
			€ 9.956	€ 32.309	Ja	Ja		
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026	Naam onderdeel Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01	Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02	Besteding (jaar T) per onderdeel Aard controle R Indicator: H30/03	Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024? Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05	Voldaan aan afspraken in akkoorden (Ja/ Nee/ n.v.t.)? Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06
		1 Lokaal Sportakkoord	€ 9.120	€ 7.296	€ 7.296	€ 1.824	€ 7.296	Ja
		2 Brede regeling combinatiefuncties	€ 62.785	€ 44.340	€ 44.340	€ 12.557	€ 44.340	Ja
		3 Terugdringen Gezondheidszacht erstanden	€ 14.030	€ 11.298	€ 11.298	€ 2.732	€ 11.298	Ja
		4 Kansrijke Start	€ 10.523	€ 8.443	€ 8.443	€ 2.080	€ 8.443	Ja
		5 Mentale Gezondheid	€ 4.911	€ 3.929	€ 3.929	€ 982	€ 3.929	Ja
		6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 12.270	€ 9.821	€ 9.821	€ 2.455	€ 9.821	Ja
		7 Valpreventie	€ 36.128	€ 28.102	€ 28.102	€ 7.226	€ 28.102	Ja
		8 Leefomgeving	€ 7.015	€ 5.625	€ 5.625	€ 1.390	€ 5.625	Ja
		9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	€ 1.754	€ 2.536	€ 2.536	€ 0	€ 2.536	Ja
		10 Versterken sociale basis	€ 25.605	€ 20.484	€ 20.484	€ 5.121	€ 20.484	Ja
		11 Mantel.org	€ 7.015	€ 5.612	€ 5.612	€ 1.403	€ 5.612	Ja
		12 Eén tegen eenzaamheid	€ 7.015	€ 5.612	€ 5.612	€ 1.403	€ 5.612	Ja
		13 Welzijn op recept	€ 3.858	€ 3.086	€ 3.086	€ 772	€ 3.086	Ja
		14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 1.754	€ 1.754	€ 1.754	€ 0	€ 1.754	N.v.t.
		15 Coördinatiekosten regionale aanpak	€ 6.243	€ 0	€ 0	€ 1.249	€ 0	N.v.t.
		Kopie naam onderdeel		Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?				
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07	Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08				
		1 Lokaal Sportakkoord		Ja				
		2 Brede regeling combinatiefuncties		Ja				
		3 Terugdringen Gezondheidszacht erstanden		Ja				
		4 Kansrijke Start		Ja				
		5 Mentale Gezondheid		Ja				
		6 Aanpak overgewicht en obesitas		Ja				
		7 Valpreventie		Ja				
		8 Leefomgeving		Ja				
		9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek		Ja				
		10 Versterken sociale basis		Ja				
		11 Mantel.org		Ja				
		12 Eén tegen eenzaamheid		Ja				
		13 Welzijn op recept		Ja				
		14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD		N.v.t.				
		15 Coördinatiekosten regionale aanpak		N.v.t.				
		Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09					
		Nee						

Kerngegevens

	Realisatie eind 2022	Raming eind 2023	Realisatie eind 2023
Aantal inwoners:	17.982	18.063	17.977
van 0-17 jaar	3.600	3.634	3.591
van 18-64 jaar	10.026	10.053	9.963
van 65 jaar en ouder	4.356	4.375	4.423
Aantal bijstandsgerechtigden Participatiewet/IOAW/Z	167	164	160
B. Fysieke structuur			
Aantal woonfuncties	8.059	8.113	8.088
Oppervlakte gemeente in ha	2.242	2.242	2.240
Oppervlakte binnenwater in ha	25	25	26
Oppervlakte bossen en natuurterreinen in ha	385	385	385
Oppervlakte openbaar plantsoen in ha	46	46	46
Oppervlakte bermen in ha	39	39	39
Lengte van verharde wegen in km	135	135	135
Lengte van fiets-, ruiters-, en wandelpaden in km	130	130	130
C. Financiële structuur			
(bedragen x € 1 mln)			
Niveau reserves en voorzieningen	29,9	29,7	31,2
Opbrengst onroerende zaakbelastingen	3,94	4,5	4,5
Opbrengst rioolheffing	1,63	1,65	1,67
Opbrengst afvalstoffenheffing	1,52	1,7	1,7
Algemene uitkering gemeentefonds			
Reguliere uitkering	27,04	26,86	28,03

Bron: CBS, BZK en eigen administratie